

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**KJØBENHAVNS
RAADHUS
BIBLIOTHEK**

EXLI

卄

BRIS

KIRURGISK
AKADEMIS HISTORIE
1803—1841

KIRURGISK AKADEMIS HISTORIE 1803—1841

AF

GORDON NORRIE

UDGIVET MED UNDERSTØTTELSE AF CARLSBERGFONDET

KØBENHAVN

J. H. SCHULTZ FORLAGSBOGHANDEL A/S

TRYKT HOS J. H. SCHULTZ A/S

1923

1803—1811.

Medens kirurgernes stilling i collegium medicum altid havde været meget daarlig, idet de kun var assessorer, hvorfor det ogsaa havde været dem saa magtpaaliggende ved oprettelsen af kirurgisk akademi at faa alle kirurgiske sager bort fra collegium medicum og henlagt til akademiet, var stillingen i sundhedskollegiet langt gunstigere for kirurgerne, idet det bestemtes, at der skulde være et lige antal kirurger og medici, og dette vakte ogsaa kirurgernes glæde, saa at *Schumacher* i kirurgisk akademi bragte *Callisen* og *Winslow*, der havde været i kommissionen, en tak for deres virksomhed. Og dog var kirurgerne, ikke helt med urette, lidt ubehageligt paavirkede ved den maade, hvorpaa denne bestemmelse om det lige store antal af de to slags læger blev ført ud i livet. Kollegiet kom nemlig til at begynde med til at bestaa af 15 medlemmer, hvoraf 7 læger fra collegium medicum, 5 kirurger fra bestyrelsen af kirurgisk akademi og endelig af 3 udefra, nemlig viceborgmesteren i København dr. med. *Jens Bang*, overkirurg i flaaden *Falkenthal* og regimentskirurg, adjunkt *Giesemann*. *Lüders* bad sig imidlertid paa grund af alder fritaget, og man valgte i stedet for ham regimentskirurg *Hartvig*, men indstillede med det samme om at faa endnu

en kirurg valgt, da tallet ellers ikke var lige. Dette blev afslaaet med den motivering, at *Jens Bang*, der som tidligere omtalt mod akademiets protest havde været kirurg i Sorø, maatte regnes for baade medicus og kirurg. Forskellen rettedes imidlertid allerede 1805, da *Tode* trak sig tilbage og ikke erstattedes, ja det ændredes endog til den modsatte side i 1809, da stabskirurg *Tønder* fik ordre til ex officio under krigen at være medlem af sundhedskollegiet og akademiet samt sundhedskollegiet i Kiel.

Den første sag, som beskæftigede kollegiet, var spørgsmaalet om, hvorledes dets forhandlinger skulde ledes, og her delte kollegiet sig i et flertal og et mindretal, men ved reskript ordnedes forholdet saaledes, at kollegiet skulde vælge en dekanus for et aar og en vicedekanus, saaledes at naar dekanus var kirurg, skulde vicedekanus være medicus og ved aarets udløb afløse dekanus. For aaret 1804 valgtes som første dekanus *Callisen*, men inden aarets udgang følte han sig saa svag, at han bestemte at søge sin afsked fra akademiet.

Callisens ansøgning har jeg ikke kunnet finde, men i kancelliets forestilling refereres den, og referatet er sikkert som altid fuldstændigt og korrekt. Det siges, at *Callisen* efter i 47 aar at have tjent kongen i forskellige mere eller mindre betydelige embeder saavel i militær- som i civil-etaten, som praktisk læge og offentlig lærer, og som nu i en alder af 66 aar finder, at hans kræfter og helbred saaledes aftager, at han ikke kan gavne i kongens tjeneste, saaledes som han ønsker, samt »at især svindel, hoste og kuldens indtryk paa ham ofte hindrer ham fra til sin tilfredshed at holde offentlige forelæsninger og examina, hvortil fordres

tale og sindsanstrængelse. Paa Grund heraf anholder han om at vorde i naade entlediget fra sine embeder og smigrer sig med det haab, at D. M. ikke finder det ubeskedent, at han tilføjer det ønske at beholde $\frac{2}{3}$ af sin reglementerede gage, 1100 rdl., uden afkortning for sin øvrige levetid«.

Kancelliet vilde imidlertid ikke gaa med til, at han afskedigedes, og forhandlede med ham, hvorpaa det indstillede 18. januar 1805: Uagtet etatsraad *Callisens* alder, lange embedstid og udmærkede nidkærhed i hans embedsførelse gør ham fuldkommen værdig til det ansøgte, tør kancelliet dog ikke tilbageholde det ønske, at en i ikke alene fædrelandet, men endog fremmede riger for sin lærdom, lange erfaring og virksomhed saa agtet embedsmand ej endnu maatte sættes aldeles i rolighed, men gives lejlighed til fremdeles at gavne det almindelige i den virkekreds, hvor han allerede har stiftet saa megen nytte. — Hertil har han og erklæret sig villig, naar han maatte fritages for at examinere og holde forelæsninger, hvilke dele af hans embede er ham formedelst hans svage helbred aldeles uoverkommeligt. — Kancelliet tager saa meget mindre i betænkning at anbefale dette, som derved det kirurgiske akademi formenes let at kunne træffe den foranstaltning, at en anden mod et ubetydeligt honorarium af den kgl. kasse overdrages det arbejde, som supplikanten befries for.

Kancelliet indstillede derfor: at *Callisen* maatte som professor chirurgiæ fritages for at holde forelæsninger og examinere, imod at han vedbliver de øvrige ham som generaldirektør for kirurgien og ellers paalagte embedsforretninger, og at kan-

celliet maatte bemyndiges til at inklade sig i korrespondance med kirurgisk akademi om maa-den, paa hvilken de embedshandlinger, for hvilke *Callisen* fritages, bedst kunde blive udførte.

Samme dag, 18. januar 1805, faldt den kgl. resolution i overensstemmelse hermed. *Callisen* blev altsaa fritaget for at være lærer, men han beholdt sin gage som generaldirektør — der var vist ingen, der dengang tænkte sig, at han skulde beholde den endnu i hele 19 aar, inden han døde, men heldigvis spillede generaldirektørstillingen ingen større rolle efter oprettelsen af sundhedskollegiet, det var kun den forholdsvis gode gage, det drejede sig om.

Den 26. januar 1805 skrev kancelliet til akademiet om, hvorledes *Callisens* forelæsninger skulde besørges, og akademiet svarede 2. februar: at dets første adjunkt *Johan Henrich Wilhelm Giesemann*, regimentskirurg ved h. kgl. h. kronprinsens regiment til fods, er i alle henseender værdigst og efter forordningen 22. juni 1785 § 9 som adjunkt nærmest til ved denne lejlighed at ascendere og at paatage sig ovennævnte forretninger imod at fratræde adjunkturen. Han foreslaas derfor til at udnævnes til professor chirurgiæ publicus ordinarius ved kirurgisk akademi og derpaa forundes fri bestalling. Det aller ringeste, som han i denne egenskab og for de forretninger, han derved faar, kunde tillægges, formener akademiet at være 300 rdl. aarlig uden al afkortning, efterdi han derved mister, hvad han som adjunkt nyder af akademiets kasse, hvilke 300 rdl. maatte bevirkes ham af den kgl. kasse; men da han deraf ikke kan have udkomme, maatte han tillige beholde sit embede som regimentskirurg, indtil han i sin tid kan blive

HEINRICH CALLISEN

67 AAR GAMMEL.

forfremmet i den ved forordningen for akademiets professorer bestemte tur og orden.

Efter at finanskollegiet var gaaet ind paa bevillingen af de 300 rdl. saa længe *Callisen* lever, indstillede kancelliet sagen til approbation, og denne faldt i overensstemmelse hermed den 8. marts 1805.

Den 29. marts 1805 var der stor fest paa akademiet¹⁾. I auditoriet var der samlet 300—400 mennesker, hvoriblandt professorerne og en stor mængde kendte læger og kirurger. *Callisen* holdt sin afskedsforelæsning og dertil knyttede han en lang tale, som er ganske fortrinlig, meget karakteristisk saavel for ham som for hans tid, men dens indhold er tillige saaledes, at den godt kunde bruges den dag i dag. Den er offentliggjort oversat paa dansk af *Rafn*²⁾.

For et dansk tidsskrift var det nødvendigt at oversætte talen. Vel var den ikke holdt paa latin, men den var holdt paa tysk, for *Callisen* holdt altid sine forelæsninger paa tysk ikke alene paa kirurgisk akademi, men ogsaa paa universitetet. Det er mærkeligt, at der paa et saa sent tidspunkt, da dansk var det daglige omgangssprog, endnu blev holdt forelæsninger paa tysk, men dette var tilfældet i langt højere grad, end man skulde have troet. Det fremgaar saaledes af en liste over forelæsninger i de to medicinske skoler i 1787, som *Tode* gengiver i »Sundhed og Underholdning«, at medens *Kratzenstein*, *Horrebow*, *Rottbøll*, *Bang*, *Aasheim* og *Saxtorph* averterer forelæsninger paa dansk ved fakultetet, averterer *Tode* selv dels

1) Nyt bibliotek f. fysik, medicin og økonomi 1805 s. 101—112.

2) Smstds. s. 113—131.

latinske, dels tyske forelæsninger, og *Callisen* averterer: die Chirurgie. Paa akademiet averterer samtidig *Hennings* og *Kølpin* tyske forelæsninger, *Winslow*, *Tychsen* og *Fenger* danske. At *Tode* kunde dansk er der ikke tvivl om, og *Callisens* bedste værk, der udkom 1807—1809, er skrevet paa dansk. Spørgsmaalet om tyske forelæsninger kom, som vi snart skal se, til at vække stor strid, og det endte med, at de blev befalede og holdtes, saa længe akademiet eksisterede.

Talen var som sagt udmærket, og den gjorde et stærkt indtryk. Da den var sluttet, traadte en af hans yngste elever frem og overrakte ham med ordene: »discipulorum pietas« en guldmedaille, der var slaaet i dagens anledning. Ideen til den var givet af *Abildgaard* og den var udført af kunstneren *Jacobsen*, hvilket formentlig maa være *Salomon Aaron Jacobson*, den bekendte medaillør og fader til den berømte læge *Ludvig Levin Jacobson*. Indskriften skyldtes *Malling*. Paa forsiden fandtes *Callisens* brystbillede med omskrift: »Henrich Callisen Medicinæ Doctor Chirurgiæ Professor primarius & Director generalis«. Nedenunder hans fødselsdag: »d. 11. May 1740«. Paa reversen en egekrans (billedet paa borgerhæder) med omskrift: »Senescenti Doctori Discipulorum Pietas, d. 29. Marts 1805«. Efter overrækkelsen af denne medaille fulgte taksigelser, lykønskning og hyldest.

Hermed var festen dog ikke forbi, der var endnu tilbage en stor middag, som en af *Callisens* ældste elever *Falkenthal*, gav. Middagen stod formentlig paa Søkvæsthuset, hvor *Falkenthal* havde afløst *Callisen*. Om *Falkenthal* fortælles forøvrigt, at han havde udmærket sig under slaget paa reden 2. april 1801, idet han erstattede manglen

af amputationsknive ved hos en isenkræmmer at købe et dusin barberknive, som han gjorde brugelige ved at omvikle junkturen med hæfteplaster. Til festen havde *Frankenau*, *Rahbek* og *Oehlen-schläger* hver skrevet en sang, der »genlød under harpeklang«. Af den sidstes sang skal jeg citere et par vers:

Da *Callisen!* blevst Du beundret og stor,
 Ved arnen, i lejrenes telte.
 Og hele Europa saa hen mod vort nord:
 Har Danmark saadanne helte?

Vi ved det har kæmper, som tordnende frem
 Kan livet til døden nedrive;
 Men vel! hvis desuden det ogsaa har dem,
 Der bringer de døde til live.

Samme aar (1805) udgav *Herholdt* en begejstret biografi af sin gamle lærer ledsaget af et portræt stukket af *Lahde*.

Der kan ikke være tvivl om, at *Callisen* har været en ualmindelig elsket og anset lærer, som fuldt ud havde fyldt sin plads, og han hengav sig ikke til lediggang, fordi han havde søgt sin afsked. Han var kun fritaget for forelæsninger og examiner, men han overtog heller ikke mere dekanatet, som han netop skulde have gjort for det følgende aar, men lod det gaa videre til *Winslow*. Han deltog imidlertid fremdeles i akademiets møder lige til 1821. Dernæst anvendte han sin tid til udarbejdelsen af »*Physisk Medizinske Betragtninger over Kiøbenhavn*«, hvoraf 1. del udkom 1807, anden del 1809, ialt paa over 1300 sider, indeholdende en enorm mængde oplysninger om Kjøbenhavn, et værk som man altid maa ty til, saasnart man vil

vide noget ikke blot om medicinske forhold, men om mange andre ting i København paa den tid. Set fra nutidens synspunkt er dette værk sikkert *Callisens* bedste arbejde. Derefter tog han fat paa sin kirurgi, omarbejdede den helt og udgav den under navn: *Systema chirurgiæ hodiernæ* i 2 bind 1815 og 1817.

Som omtalt var *Giesemann* blevet professor i *Callisens* sted, idet akademiet havde indstillet ham, der var dets første adjunkt. Da *Giesemann* var blevet indstillet til adjunkt¹⁾, havde akademiet i en skrivelse af 28. december 1795 bl. a. skrevet, at man ikke let kunde holde det raadeligt nogen-sinde at antage mere end en adjunkt, da disse har haab om ascension, og den lange tid, som sædvanlig vil medgaa til 2 vakancer iblandt 3 kirurgiske professorer, lettelig kunde medføre saa betydelige forandringer i en mands forfatning, at de kunde geraade staten, videnskaben og akademiet til største skade. Dette fornuftige princip havde man fraveget, idet man 6. april 1802 havde udnævnt *Colsmann* til anden adjunkt uden lønning, men med løfte om at faa de adjunkten tilfaldende 50 rdl. om aaret, naar han rykkede op til at være første adjunkt.

Johannes Colsmann var født 1771, søn af præsten, dr. theol. *Colsmann*, som formentlig var en broder til *Callisens* hustru. Som reservekirurg havde den unge *Colsmann* vist betydelig dygtighed, og for at kunne afslutte sin uddannelse søgte han 1799 kongen om rejseunderstøttelse. Denne ansøgning gav akademiet en lang anbefaling, hvori der om *Colsmann* udtales, at han paa den litte-

¹⁾ 2. del s. 125.

rære bane som elev baade ved universitetet og akademiet har vist sig fra den haabefuldeste side; han har gennemgaaet de sædvanlige grader ved Frederiks hospital som volontær og kirurgisk kandidat, hvori hans flid og duelighed især er *Winslow* som daværende overkirurg tilfulde bekendt, og nu som kgl. underkirurg ved bemeldte hospital under *Schumachers* opsyn og vejledning viser han sig at have et særdeles heldigt anlæg til kirurgiske operationer og videre for en hospitalslæge nødvendige færdigheder, ligesom han ogsaa som reservekirurg ved akademiet har ved sine forelæsninger samt anatomiske dissektioner og præparationer erhvervet hele akademiets fuldkomne bifald. Udrustet med saa mange bekvemheder og besjælet af lige saa megen lyst til de kirurgisk-medicinske videnskaber, har han nu foresat sig at forøge sine kundskaber i nogle aar udenlands, saafremt D. M. allern. vil forunde ham tilladelse og nogen understøttelse dertil. Man oplyser, at man ikke har noget imod at lade hans tjeneste besørge ved en interims-reservekirurg, men da rejsen skal vare nogle aar, vil man ikke kunne faa nogen til at gøre det gratis. Men da han ikke besidder formue til selv at kunne afholde de til slig rejse i de tider medgaaende store bekostninger, som de er enig med ham i at anslaa til 600—800 rdl. aarlig, saa indstilles om en saadan bevilling, idet der nærmere gøres rede for de fordele for landet, som det er, at der er nogle, der kender forholdene i udlandet.

Pengene blev bevilgede af fondet ad usus publicos, og han rejste 1. juli 1799 med en smuk latinsk anbefalingsskrivelse fra akademiet. Medens han endnu var borte, udnævnte man ham altsaa

til adjunkt 6. april 1802. I september bad han, om han maatte blive vinteren over i London, men *Callisen* paatog sig at svare, at man ønskede hans hjemkomst inden vinteren. Han maatte altsaa vende hjem og kom hertil 23. december og underskrev instruktionen for adjunkten 29. december 1802.

Hans virksomhed som adjunkt blev ikke af lang varighed denne gang, ti 30. september 1803 blev han ifølge *Carøe* regimentskirurg i Itzehoe, og det stemmer med, at der vælges en ny reservekirurg paa grund af *Colsmanns* forfremmelse — det blev *Withusen* — og at han i 1806 omtales som regimentskirurg ved livregimentet lette dragoner, der netop laa i Itzehoe¹⁾. Formodentlig paa grund af udsigten til at miste ham ved akademiet, foreslog *Winslow* i mødet 12. september 1803, at man skulde søge kronprinsen om oprettelse af et fjerde professorat i materia medica til *Colsmann*, der næst efter *Schumacher* ikke finder sin lige her i landet i dette fag. Gagen foreslaar han sat til 400 rdl. Yderligere foreslog han, at akademiet skulde søge om at faa 200 rdl. til en adjunkt i fødselsvidenskab, og at man dertil skulde vælge *Fenger*, der baade var dygtig teoretiker og praktiker og havde gode dona docendi. *Schumacher* sluttede sig hertil, men de andre nærede betænkeligheder, og sagen udsattes. Efter al sandsynlighed gik indvendingerne i første række ud paa, at det vilde være at forbigaa *Giesemann*, som var første adjunkt og ikke vilde avancere, før en af professorerne gik af. Tre uger efter blev *Colsmann* udnævnt til regimentskirurg, og sagen henlagdes.

---

¹⁾ Se f. ex. Fr. Rist: Soldater: 1) Ved de lette Dragoner i Itzehoe.

I mødet 24. september 1806 meddeltes det, at regimentskirurg *Andreas Fenger* ved artillerikorpsset var dødelig syg, og det besluttedes derfor at have et brev færdigt til kronprinsen, der kunde afgaa strax efter *Fengers* død med forslag om, at *Colsmann* skulde have hans plads og *Christian Fenger Colsmanns*. *Fenger* døde 28. september, men *Colsmann* fik ikke hans plads, trods det løfte, der, som vi senere skal se, var givet akademiet. I august 1807 døde regimentskirurg *Wichmann* ved danske livregiment til fods, og da *Colsmann* ønskede denne stilling, fik han den og kom derved tilbage til København.

Et aar efter foreslog *Callisen* i mødet 31. august 1808, at akademiets ældste adjunkt skulde indstilles til at blive professor extraordinarius chirurgiæ, hvilket bifaldtes. Der udarbejdedes koncept til indstillingen, men i mødet 28. september 1808 drøftedes det atter, og man enedes om at ændre det lidt, idet »dette forslag alene skal sigte til at skaffe ham titel af professor extraordinarius uden at nyde nogen anden rettighed eller prærogativ i denne henseende end at paatage sig partes til at holde forelæsninger eller at examinere i stedet for en eller anden af professores ordinarii i dennes sygdoms forfald«. Den 21. oktober 1808 udnævntes *Colsmann* til professor extraordinarius ved akademiet — og 31. oktober 1808 ægtede han *Callisens* datter *Charlotte Elisabeth*.

Ved *Giesemanns* udnævnelse til professor blev *Colsmann* første adjunkt, og akademiet udnævnte da *Fenger* til anden adjunkt, og 27. marts 1805 mødte han første gang efter sin udnævnelse og underskrev sin »forpligt«.

Christian Fenger, søn af grosserer *Peter Fenger*

og *Else Brock* og yngre broder til den flere gange omtalte *Andreas Fenger*, var født 7. januar 1773 i København, student 1791 og havde taget kirurgisk examen 1798. I 1800 var han interims-reservekirurg, og det fremhæves, at da reservekirurgerne fremviste præparater, var *Fengers* ganske særlig gode. Den 15. maj 1801 blev han reservekirurg, og viste sig saa dygtig, at *Winslow* som omtalt 1803 foreslog, at der skulde skaffes 200 rdl. til ham som adjunkt i fødselsvidenskab. I mødet 28. marts 1804 vedtoges det at indstille *Fenger* til regimentskirurg ved sjællandske jægerkorps, »hvilket forslag bliver direkte at afgive til H. K. H. Kronprinsen ifølge højstsammes befaling gennem generalitetet«. *Fenger* fik imidlertid ikke stillingen. Samme aar roses hans og *Withusens* præparater, hvoriblandt en cyklops. I 1805 blev han som nævnt anden adjunkt, og samme aar blev han antaget til at gøre midlertidig tjeneste som regimentskirurg ved kronprinsens regiment i Holsten, oktober 1806 regimentskirurg ved samme regiment, tilbage til København november 1807 og begyndte strax igen forelæsninger.

I et cirkulære dateret 16. februar 1810 meddeles, at *Fenger* havde ytret ønske om at blive professor extraordinarius. *Schumacher* og *Callisen* anbefalede det, men *Bodendick* skrev: »Hr. regimentskirurg *Fenger* langer langt ud, dette kunde blive en slagbom for de ham efter kommende (ønskelig endnu over ham sig hævende) den tid, den raad, jeg foragtend al titular-kram siger med *Despréaux*¹⁾, il faut nommer chaque chose avec

1) *Boileau Despréaux* 1636—1711, digter, satiriker og smagsdommer (»smagens lovgiver«).

son nom, il faut nommer un chat, un chat etc — — — den som ikke kan høyheve sig som skaber, forbliver dog kun en skabelse, her vilde han i annalerne sig finde noteret«.

Winslow skriver: ja. *Fenger* har i meget lang tid forrettet sine offentlige partes ved akademiet med tilhørernes bifald og nytte osv., og *Giesemann* sagde ogsaa ja. *Tønder*, der som stabskirurg var blevet medlem af akademiet under krigen, ønskede *Fenger* det attraaede, hvilket fra akademiets side lige saa lidt kan nægtes ham som forhen *Colsmann*. Han rejser dernæst det spørgsmaal, hvorvidt det er heldigt, at en regimentskirurg ved et mobilt regiment er professor extraordinarius ved et akademi, og kommer med en del bemærkninger, der sigtede til akademiets optræden overfor ham, i hvilken anledning *Bodendick* svarede meget skarpt og sluttede: »For hr. regimentskirurg *Fenger* havde jeg ønsket at kunne have conserveret sine øyne for blendning, og at jeg kunne havet sige om ham, il fit des bien bonnes choses sans faste, et servit sa patrie sans ambitionner les honneurs. — Naar den fra en anden kant blendende majoritet er imod mig, saa siger jeg, currat cum ceteris«.

Den 19. marts 1810 sendtes derpaa følgende indstilling til kongen: Uagtet det saare ringe antal, som studerer lægevidenskab her ved universitetet, er dog i den senere tid ved det medicinske fakultet ansat trende professores extraordinarii endog med gage¹⁾, hvorimod ved det kirurgiske akademi, hvor de studerendes antal er meget stort, ikkun er ansat 3 professores ordinarii

¹⁾ Ved reskr. 7. novbr. 1800 var ansat 3 adjunkter uden gage, nemlig Skjelderup, Mynster og H. C. Ørsted. Hvornaar de har faaet gage ved jeg ikke.

og en professor e. o., nemlig den første adjunkt ved akademiet *Colsmann*, som tillige er regimentskirurg ved det danske livregiment til fods. Ikke desto mindre kunde endnu en professor e. o. gjerne behøves ved akademiet, om en eller flere af de ansatte professores ordinarii blev syge enten i læsetiden eller i examenstiden, da det i saa fald alene skulde være hans pligt, ligesom prof. *Colsmann*, strax at antage sig disses partes. Akademiet har i dets anden adjunkt: *Christian Fenger*, regimentskirurg ved D. M.'s eget regiment, en mand, der ligesom fornævnte prof. *Colsmann* har i alle henseender gjort sig fortjent til en saadan post og ved denne benaadning vist vilde med anstrengt evne arbejde til akademiets hæder og de studerendes nytte. — Der gøres derpaa rede for hans uddannelse, og han indstilles. Den 10. april 1810 udnævntes han derpaa til professor extraordinarius. Da derefter begge adjunkterne var professorer, udelodes adjunktstitlen i lektionskataloget.

I akademiets bestyrelse var der imidlertid sket en del forandringer. Den gamle *Lüders* var død 7. april 1806, men det betød ikke meget, da han ikke havde spillet nogen synderlig rolle. Meget betydning havde det heller ikke, at der kom en ny livkirurg. Den 24. december 1804 meddeltes det i mødet, at det var kommuniceret, at *Stephen Friedrich Jacob Hoffmann*, som havde været kongens rejsekirurg og kammertjener, var udnævnt til livkirurg hos kongen. Som saadan indtraadte han i akademiet, men havde *Lüders* ikke spillet nogen rolle, gjorde *Hoffmann* det endnu mindre. Saa vidt man kan se, mødte han overhovedet kun 4 gange, alle i 1805. Da kongen var død 13. marts 1808, blev *Hoffmann* afskediget, og i mødet

29. juni 1808 noteres: »Om livkirurg *Hoffmann* havde akademiet ytret sin mening paa et cirkulære og pluraliteten besluttet, at han som nu ej mere virkelig livkirurg men afskediget, ikke mere blev at anse som medlem af collegio academico, hvilken beslutning nu blev bifaldet«. Man fandt det altsaa ikke engang nødvendigt at forelægge spørgsmaalet for kancelliet.

Større betydning havde det, at *Nicolaus Tønder*, en af akademiets dygtigste elever, som efter at have været regimentskirurg i Næstved og Randers var bleven stabskirurg' 21. november 1806 ved den holstenske arme, og som i anledning af krigen var kaldt til København som stabskirurg ved den danske arme, blev beordret til at tage del i akademiets forhandlinger, saa længe krigen varede. Anledningen hertil var, at *Bodendick* i et cirkulære klagede over de jævnlige ansættelser af militærkirurger uden akademiets vidende; *Callisen* foreslog da at indstille, at *Tønder*, saa længe krigen varede, skulde tage del i akademiets forretninger. Den 22. februar 1809 fik *Tønder* derpaa ordre til at indtræde i collegium academicum som medlem, saa længe krigen varede.

Tønder var vistnok ikke let at samarbejde med, og akademiet syntes ikke at være særlig glad over ham, for der er ikke saa faa gnidninger. Saaledes vilde *Tønder* holde forelæsninger, men man gjorde indsigelse mod at optage ham i lektionskataloget. Det kunde dog godt se ud, som om det beroede paa en fejltagelse, og akademiet tog det ogsaa tildels i sig igen, men derimod kom det tydeligere frem, da *Tønder* søgte om at blive regimentskirurg ved garden. Stabskirurgen var altid tillige regimentskirurg, og *Tønder* vilde natur-

ligvis gerne forflytted til stadighed til København. Akademiets indstilling til kongen af 14. september 1809 belyser forholdene godt:

D. K. M. har under 3. august allern. ladet tilkendegive akademiet regimentskirurg *Hartwigs* dødelige afgang som regimentskirurg ved de kongelige gardes. Akademiet vilde allerede forhen have indkommet med allerunderd. forslag til embedets besættelse, naar ikke indløbende omstændigheder havde gjort dette forslag fra akademiets side tvivlagtigt. I blandt de værdige mænd, som har søgt dette embede, findes ogsaa hr. stabskirurg *Tønder*. Upaatvivlelig er han iblandt de ansøgende den, hvis stilling, alder og tjenestetid giver ham fortrin for de andre; dog fordrister akademiet sig ikke til at indstille hans ansøgning til fremgang eller at gøre allerund. forslag til embedets besættelse, førend at have indhentet D. M.'s allern. befaling i denne sag. — Ved akademiets foundation, dets palladium, frd. af 22. juni 1785 § 13 blev allern. anordnet, at en stabskirurg skulde ansættes i Norge og en i Holsten, og det blev dem begge paalagt jævnlige at underholde en korrespondance med akademiet. Forordningens ord var disse: »Paa det at akademiet saa meget lettere kan erfare, hvad i begge rigerne og provinserne in chirurgicis foregaar, og derved de fornødne indretninger og forbedringer saa meget lettere foranstaltes; saa skal begge stabschirurgi (hvilke vel af regimentschirurgis men ligeledes ikke efter anciennitet men efter deres akademiet bekendte virkelige duellighed og fortjeneste skal vælges og i fredstid tillige skal forblive i deres regiments tjeneste) ved paatagne korrespondancer med regiments- og garnisons- og alle øvrige autoriserede chirurgis i deres egn heri troligen komme akademiet til hjælp. Regiments- og garnisons- og øvrige chirurgi skal derimod til den ende tilholdes al til kirurgiens bedste og kirurgiske foranstaltninger udforderlig nidkærlighed at udvise mod disse stabs-chirurgis«. I Danmark derimod blev ingen stabskirurg ansat, da det syntes at have været D. M.'s villie, at akademiet skulde iagttage de en stabskirurg i Danmark paaliggende pligter, hvilket akademiet ogsaa kunde og har under freden allerund. iagttaget, som det haaber til D. M.'s allern. velbehag.

D. M.'s befaling kaldte Holstens stabskirurg *Tønder*

til D. M.'s residens, krigens hovedskueplads og armeens centrum, forat iagttage stabskirurgens pligter under krigen, og han befaledes tillige at indtræde som medlem i akademiet, saa længe krigen vedvarer, formodentlig at akademiet derved skulde blive underrettet om de medicinske foranstaltninger, som bliver foretagne ved armeen, hvormod akademiet hidtil har været og er endnu aldeles uvidende.

Akademiet udbeder sig derfor D. M.'s allern. befaling, om stabskirurg *Tønder* maatte være bestemt til efter krigen igen at returnere til Holsten som stabskirurg og da igen tiltræde hans regiment, som nu bliver forsynet med en anden examineret kirurg, eller om D. M. derom anderledes maatte beslutte, i hvilket tilfælde akademiet dog ikke kan tilbageholde den frygt, at stabskirurgens forretninger under krigen og de rejser, han i armeens kantonninger og lasaretterne er forbunden at gøre, mulig kunde komme i kollision med hans pligter som regimentskirurg ved den kgl. garde, og om han ved hans fæstelse her i København vil resignere paa stabskirurgikatet, hvis kopulation strider direkte mod forordningen og dets intenderende nytte.

En stor del af denne skrivelse skyldtes *Bodendick*, og *Tønder* var naturligvis misfornøjet og underskrev ikke. Da der var tale om *Fengers* forening af et ekstraordinært professorat med et regimentskirurgikat, trak han akademiets stilling i denne sag stærkt frem, hvilket gav *Bodendick* anledning til et skarpt gensvar. *Tønder* blev ikke læge ved garden.

Tønders mange rejser og store arbejde som stabskirurg — og der var meget at gøre i de alvorlige krigstider¹⁾ — bevirkede, at han ikke altid tog del i akademiets arbejde, men han mødte dog flittigt.

Medens livkirurgerne *Brieghel*, der allerede var død 1802, *Lüders* og *Hoffmann* ikke havde spillet nogen rolle i akademiets historie, forholder det

¹⁾ Se f. ex. G. Norrie: Fra 1809, »Militærlægen« 1900.

sig, som vi har set talrige eksempler paa, ganske anderledes med *Bodendick*. Han var imidlertid bleven gammel, og da han var fyldt 75 aar, søgte han 25 aar efter at akademiet, væsentligst ved hans hjælp, var oprettet, afsked som livkirurg, og dermed traadte denne hædersmand ud af akademiet. *Wendt* og *Herholdt* og *Mansa* omtaler ham paa den mest hædrende maade, og naar *P. Brock* i Biografisk lexikon taler om hans noget intrigante karakter i anledning af den rolle, han spillede under regeringsforandringen, saa kan jeg kun sige, at til intriger mærker man ikke noget efter akademiets stiftelse, men man kan maaske kalde det for intriger, at han hjalp kirurgerne til at faa kirurgisk akademi oprettet. At han handlede uegennyttigt og af interesse for kirurgien, kan der ikke være tvivl om. Han hører utvivlsomt til de fremragende personer, der har haft størst betydning for kirurgiens udvikling i Danmark, skønt han hverken er optraadt som kirurgisk forfatter eller som lærer, og skønt han aldrig lærte at tale eller skrive korrekt dansk. Hvor anset han var, kom tydelig frem ved hans afskedigelse, saaledes som det allerede tildels er omtalt i første del af dette arbejde, men som paa dette sted skal gentages og yderligere suppleres.

Den 30. juni 1810 søgte *Bodendick* sin afsked, og nogle dage før den var bevilget, fik han fra kongens kabinetssekretær meddelelse om, at den kgl. resolution vilde komme i løbet af nogle dage, men at kongen allerede havde sagt ham, at pensionen vilde blive bestemt til 1,200 rdl. slesvig-holstensk kurant »og, som allerhøjst samme tilføjede, endnu noget mere, i betragtning af personen, uagtet 1,200 rdl. slesvig-holstensk kurant nu er over 3,600 rdl. dansk kurant«.

Den 6. juli 1810 faldt den kgl. resolution: »Paa Din under 30. f. m. allerund. indgivne ansøgning om, i betragtning af Din tiltagende alder, at maatte sættes i rolighed, ville Vi i naade have Dig entlediget fra Din tjeneste som livkirurg hos Os, og til bevis paa vor allerh. tilfredshed med Din lange og tro tjeneste, ville Vi derhos af særdeles naade have Dig forundt 1,200 rdl. S. H. C. i aarlig pension, siden Dit ønske er for fremtiden at tage Dit opholdssted i Vore hertugdømmer. — Endvidere ville Vi allern. for at fremme dette Dit ønske lade i Vor kasse modtage de Dig nu tilhørende 30 stk. kgl. vestindiske obligationer til beløb ialt 7,800 rdl. D. C. med tilgodekommende $\frac{1}{2}$ aars renter 156 rdl., og i sammes sted meddele Dig konsignable bankfonds for den sum 4,400 rdl. species eller 5,500 Sl. H. C., hvis renter 4 % kunne oppebæres i Altona, saa at Du erholder deraf 220 rdl. S. H. C.«.

Saa snart *Bodendick* havde faaet sin afsked, skrev han til akademiet (11. Juli 1810): »Efter min allerund. Ansøgning at ende mine Dage i Bequemmelighed og derpaa følgende allern. Bevilgning skikker jeg herved de det Kgl. Chirurgiske Akademi tilhørende Nøgler. — Tillige skikker jeg mit Portræt ifald Akademiet bedømmer det værdigt til en Plads. — Dem, mine højtagtbare Herrer! Gud anbefalend, søger jeg nu den mig smigrende Ære deri at nævne mig Deres ærbødigste Ven og Tjener *C. F. Bodendick*«.

Samme dag lod *Winslow* sagen cirkulere. Han meddelte, at han havde modtaget *Bodendicks* brev, samtlige nøgler og portrættet malet af Juel. Hvad dette angaar, mener han, at alle er enige om, at det skal ophænges, og han skal besørge det

(billedet er gengivet i 1. del af denne bog). Fremdeles foreslaar han, at akademiet besvarer hans brev med den forbindtligste skrivelse, hvori maa anføres alt, hvad han har gjort for akademiets oprettelse, og hvad anatomien og kirurgien skylder ham i Danmark, og dets dyrkere vil i mange aar erkende hans værd. Ligeledes tror han, at akademiet burde holde en ekstraordinær forsamling, hvortil han da maatte indbydes og akademiet paa denne maade in corpore gøre ham en kompliment paa akademiets, videnskabens, de kirurgiske embedsmænds som er opdragne i akademiet og de studerendes vegne. — *Schumacher* skrev: Hvad portrætet angaar, da modtages det upaatvivleligt af akademiet med tak. Hans brev besvares vel ligeledes og ligesaa venskabeligt, som han har skrevet til akademiet; men mig synes det ikke passende, at deri blev opregnet de fortjenester, som han har for kirurgien etc., det var ligesom akademiet vilde sende ham hans biografi. — En akademiets forsamling vil vel ej heller være passende, ti jeg mener, naar brevet er vel skrevet, akademiets tanker, »om at det paa den ene Side beklager en mands afgang, der har virket saa meget til akademiets bedste, men paa den anden side at det glæder sig, at han ogsaa som en gammel mand kan leve sine øvrige dage i ro og ubekymret for sorger« er vel udtrykt, saa mener jeg, det var bedre.

Callisens udtalelse er vel værd at mærke, for han havde jo staaet i skarpeste opposition mod *Bodendick* ved oprettelsen af akademiet og ved sin indtræden i akademiet. Han skriver: Hr. livkirurg *Bodendick* har gjort saa meget for den danske kirurgi og for akademiet, at han upaa-

tvivlelig fortjener enhver dansk kirurgs og især akademiets højagtelse og erkendtlighed. Hans portræt modtages derfor med taknemmelighed, og hans brev besvares med den forsikring, at det, som han har gjort for kirurgien og akademiet, vil i alle tider være i akademiets og enhver dansk kirurgs kære erindring. — Men skulde denne virkelige ærværdige mand, som dog egentlig er at anse som akademiets stifter, ikke fortjene flere beviser paa akademiets og kirurgernes højagtelse og at bringe hans navn endog i efterslægten erindring? En sædvanlig akademisamling vilde ikke være mere højtidelig og hædrende end en skrivelse — denne maatte, om den bestemmes, være offentlig og deri holdes en passende tale og forud en kantate m. v. — Eller skulde man, da han dog forresten er (—?)— mortuus for akademiet, lade forfærdige hans buste forat opsættes i akademiet til erindring for efterslægten? eller skulde man lade slaa en medaille paa ham? Skønt jeg ikke skylder hr. livkirurg *Bodendick* noget med hensyn til min stilling i akademiet, og skønt jeg er i det tilfælde snart at forlade akademiet, skal jeg dog med glæde bidrage til at hædre denne værdige mands minde.

Giesemann bifalder alt, hvad pluraliteten maatte bestemme til denne ærværdige mands ære og glæde, men man maa skynde sig, for han rejser snart. Et velskrevet brev tror han passende, men han har heller ikke noget mod en buste. — *Tønder* underskriver med glæde og deltager i alt, hvad de andre bestemmer. — *Schumacher*: en buste, naar man kun faar den godt forfærdiget, vil efter hans tanker være det hæderligste.

Den 16. juli 1810 skrev saa akademiet til *Bodendick*:

Saa kært det har været os af Deres velbaarenheds skrivelse af 11. d. m. at erfare, at Dem allern. er forundt den attraaede rolighed og fritagelse for embedsforretninger i Deres tiltagende alder, saa smerteligt er det os: at vi herefter i vort samfund maa savne den mand, der ej alene med saa ufortrøden iver har i sin tid kraftigen medvirket til dette akademis stiftelse, hvorved grunden lagdes til kirurgiens opkomst iblandt os, men ogsaa tro- ligen og stadigen har bidraget til stiftelsens opretholdelse i en række af aar, hvorved indretningen har frembragt de herligste frugter. For denne uafbrudte virksomhed fortjener Deres velbaarenhed upaatvivleligen enhver dansk kirurgs og især dette akademis største højagtelse, erkendtlighed og tak, som vi herved uskrømtet bevidner Dem. Deres med taknemmelighed modtagne portræt, der er placeret i akademiets forsamlingssal, vil derfor være os en kær erindring om en saa værdig og fortjent mand; og paa det at de ved akademiet studerende desto mere levende skulde erindre den mand, de i fornævnte henseender har saa meget at takke, lader undertegnede Deres velbaarenheds buste forfærdige i gips for at oprejses i akademiets auditorio til et varende minde¹⁾.

Den 23. juli 1810 besvarede *Bodendick* denne skrivelse:

1) »Underdanig Overslag! Efter Ordre fra Hr. Prof. Winsløw er Hr. Justits Raad Bodendig Buste at faaretage, det glæder mig at have den fornøjelse at Modellere min gamle Ven, og ønsker derfor meget, at kunde tilfredsstille Directionen. Prisen for en Afstøbning er 125 Rdlr. for flere a Stk. 20 Rd. — ieg Behøver 3 Maaneder for at modellere og forfærdige en Form som er tør for at støbe deri. København d. 28de Septemb: 1810 Dajonc.
Winsløw finder prisen billig.

»Mine hoyagtbare chirurgiske Medlemmer.

Meget undselig over den af det Kongelige Chirurgiske Academie mig saa høyt ærende be-
rømmelse, de mig værdig tiltænkedede Agtelses tegn
(hvis academiets brev jeg har leset for Kongen
til Hans Allernaadigste Velbehag) og for mine
Medlemmers personlige Besøgelser takker jeg paa
den rørenste Maade. Er der et Baand og en Deel-
tagelse til i Verden, saa er den til visse imellem
Dem og mig! —

Hr. Professor *Schumacher*, for hvem jeg ved
min den Tid havende Indflydelse formaaede Reise-
Stipendium og siden etc., har eengang efter sin
Reises Tilbagekomst beviist mig denne udtegnede
Ære — Siden som og nu har han vel havd nok
med sin egen Person at bestille.

Min Samfuld med Academiet har været min
Livet igiennems Sødhed, jeg forlader den med
følbar Æmhed. I al Hoyagtelse hendøder Deres
Ven og Tjener«.

Schumacher, der var dekanus, satte brevet i
cirkulation og skrev: Den passus derudi mig an-
gaaende har jeg besvaret til hr. livkirurgen. Jeg
hader højtids-visitter, og om min egen person har
jeg mindst bekymret mig, da jeg har og anvender
min tid endnu paa vigtigere ting, som vel ej kan
nægtes af dem, som har kendt mig længe.

I Statstidende tog *Bodendick* afsked med sine
venner, men denne afsked skal jeg ikke gentage,
ligesaa lidt som de gravskrifter som er gengivne af
Wendt i Københavns Nyeste Skilderi 1826 s. 1330.
Derimod er jeg i besiddelse af et stykke papir,
hvorpaa *Bodendick* har skrevet endnu et par grav-
skrifter, som jeg vil gengive:

Dignitatem et utilitatem chirurgiæ pro rege

et populo ex abjectione deliberatæ, quas peperere majores, digne studeat servare posteritas. (hvorunder hans navn, fødsels- og dødsaar)

Ein Aliud:

Frag' niemand, wenn man mich begräbt,
Ob auch mein Name fort noch lebt?

Ein Name lebt nicht, er ist Schall,

Ein bald verklungener Wiederhall.

Wenn, was ich pflanzte, freudig sprosz,
Vergesse meiner man getrost.

Bodendick flyttede til Eckernförde og senere til Rensborg, hvor han døde 20. maj 1818, over 82 aar gammel.

Bodendicks udtrædelse bevirkede en væsentlig forandring i akademiets sammensætning. Man skrev nemlig til kongen 16. juli 1810, at der nu manglede nogle medlemmer, idet der oprindelig havde været 6, men nu egentlig kun var 4, da *Tønder*, som selv underskrev, ikke kunde regnes med, da han kun var der, saa længe krigen varede. Man foreslog derfor, at de 2 professores extraordinarii maatte blive medlemmer og tage del i deliberationerne. Dette bevilgedes 14. august 1810, og *Colsmann* og *Fenger* kom ind i direktionen, og der kom ikke senere livkirurger i den. Ganske vist blev *Fenger* samme dag udnævnt til livkirurg, men han blev altsaa indsat i direktionen som professor extraordinarius og ikke som livkirurg.

Ikke et aar efter, den 24. juni 1811 døde den sidste af de oprindelige medlemmer af akademiet, nemlig *Winslow*, efter i 26 aar at have været lærer dels paa Frederiks hospital, dels paa selve akademiet. Der kan vist ikke være tvivl om, at han havde været en dygtig praktisk lærer, som var

meget afholdt, hvorimod han ikke skal have været synderlig interesseret for lærde studier. I alt fald siger *Brandis* i sin tale om ham i det kgl. medicinske selskab¹⁾: »lige indtil døden ophørte han ikke at dyrke sin videnskab, endskønt han hadede pralen med bøger og skrifter eller med iagttagelser hentede fra tidsskrifter og flyveblade og afskyede denne jagen efter nyheder, denne hovmod, hvormed uerfarne ynglinge gør sig til af nye opdagelser, og det lærde ordkram, som han mente heraf tildels havde sit udspring, og som han især lagde Tyskland til last. Derfor forsømte han mere end tilbørligt, ja paa en vis maade ringeagtede den lærdom, som hentes af bøger«. — *Winslow*, der var ugift, efterlod sig dog en del bøger, som han testamenterede til akademiet og en af sine elever. Ligesom *Kølpins* bøger i universitetsbiblioteket blev mærkede med kirurgisk akademis stempel og et K, blev de, der har tilhørt *Winslow*, mærkede med et W. Sin formue testamenterede han til Frederiks hospital. *Winslow* er vist nok den første, der her i landet har gjort irisoperation gennem cornea. I 1818 forærede prof. *Wendt* akademiet den ham af kobberstikkeren Haases enke overladte kobberplade til *Winslows* portræt, malet af Juel, og 1824 skænkede Dajon *Winslows* buste til akademiet.

Lektoratet i kemi havde allerede voldet akademiet en del besvær, da man flere gange havde maattet skifte lærer, og det skulde vare længe, inden der kom ro om denne post.

I sundhedskollegiets møde 31. januar 1806 foreslog man demonstrator chemiæ *Lorentzen* til

---

¹⁾ Bibliotek f. læger 1813 s. 311.

garnisonskirurg i Christianssted paa St. Croix, og da lektoratet opsloges, meldte der sig 6 ansøgere, hvoraf man 26. marts 1806 valgte cand. pharm. *Hans I. Jacobsen*. Det paalagdes ham at holde prøveforelæsninger i $\frac{1}{2}$ aar. Fra 1. oktober 1806 blev han interimis demonstrator chemiæ, hvoraf synes at fremgaa, at man ikke var særlig fornøjet og helst vilde af med ham igen. Et aar efter forlangte han ogsaa sin afsked og et bevis for sin tjeneste ved akademiet samt 50 rdl. for rekvisiter i et aar. Til alt sagde man ja, og man skrev 3. oktober 1807 til ham, der bliver »forløvet« (er det et dansk ord, spørger *Giesemann*) fra sin stilling som demonstrator chemiæ, »i hvilken funktion man ellers har fundet sig velfornøjet med Dem«. Denne anbefaling er ikke meget varm, og det viser sig da ogsaa senere, at man var misfornøjet med ham.

Da stillingen var bleven ledig, indkom der 3 ansøgninger: fra *Jacobson*, *Sommer* og *Barclay*. Man valgte *Ludvig Levin Jacobson*, den senere saa berømte læge og zoolog. Han var $\frac{1}{2}$ aar før bleven interimisreservekirurg, medens *Withusen* var i udlandet, og man skrev nu til ham 31. oktober 1807, at man antog ham til demonstrator chemiæ, saaledes at han med hensyn til reservekirurgikatet paa Frederiks hospital vil ascendere efter sin nuværende anciennitet som interimisreservekirurg. I et halvt aar skulde han læse paa prøve. Mærkelig nok underskriver han ikke sin instrux før i mødet 31. august 1808.

Den 8. august 1810 foreslaas *Jacobson* til at blive reservekirurg. Sekretæren *Gundelach* spørger, om han har indfødsret, ikke af hensyn til at han var jøde, men fordi faderen havde levet meget i Stockholm, men dekanus svarer, at han er

født i København, og han udnævnes 21. august 1810.

Den 2. oktober 1810 sendes et cirkulære fra *Schumacher*, hvori han meddeler, at *Jacobson* har bedt akademiet om at anbefale en ansøgning til kongen om rejsestipendium for at rejse til de krigsførende magters lasaretter. *Schumacher* mener ikke, at akademiet kan nægte ham en anbefaling, da han virkelig er flittig og stræbsom. Kun reservekirurg *A. Callisen* er paa rejse, og hans tid udløber vistnok til foråret.

Dette cirkulære er værd at kende, dels fordi det er et af de faa tilfælde, hvor der er livlig uenighed i akademiet, dels fordi det viser akademiets opfattelse af *Jacobson*, som senere voldte det en hel del bryderi, og dels endelig fordi det belyser *Jacobsons* vistnok ret vanskelige karakter. Desværre kender jeg ikke den ansøgning, som det drejer sig om, og den ligger ogsaa lidt udenfor selve akademiets historie, hvorfor den ikke er eftersøgt.

Callisen vil anbefale *Jacobson* som en særdeles flittig og duelig mand. »Har *Jacobson* virkelig aarsag til at dolere over, at akademiet ej har holdt sit løfte at indtræde som reservekirurg ved Frederiks hospital?»

Winslow: At *Jacobson* er en duelig og flittig mand kan man vel ikke nægte ham, men at han har altfor mange prætensioner om sig selv, derpaa har han givet bevis nok, han vil have alt paa sine medstuderendes og medkollegers regning, ofte har han været hos mig, om at reservekirurgikatet ved akademiet maatte blive kombineret med lektoratet, derefter søgte han *Cappels* stipendium, omendskønt *executores* havde allerede bekendtgjort

i aviserne, at denne gang skulde en pharmaceuticus rejse, endelig søgte han underkirurgikatet ved Frederiks hospital, dog at reservekirurgikatet, lektoratet og underkirurgikatet ved hospitalet maatte blive kombinerede; det blev ham afslaaet paa grund af, at disse 3 embeder ikke kunde kombineres, og ej heller kunde han antages til underkirurg ved hospitalet, da han ikke var reservekirurg, som Frederiks hospitals foundation udtrykkelig befaler: at en af de 4 pensionairs skal vælges dertil, det er aarsagen, at han dolerer over hospitalsdirektionen, i særdeleshed mod etatsraad *Callisen* og mig, vide hans P. M. til akademiet. Til H. M. K. taler han alleneste om sig selv, løfter sig op og nedtrykker hele det kirurgiske personale, han søger rejsestipendium: 1) at ingen i landet har tilstrækkelige kundskaber i medicina militaris, derfor vil han indhente kundskaber. Han glemmer, at landet er forsynet med mange værdige og erfarne mænd, som alle har rejst dels paa egen, dels paa kongens bekostning. Han fortæller fremdeles, 2) at ingen har lagt sig efter anatomi i særdeleshed. Akademiet kan bedst bedømme dette, jeg har derfor deduceret dette for at gøre akademiet opmærksom i sin anbefaling, ti ellers approberer akademiet de af ham anførte punkter (v. hans ansøgning til kongen nr. 5), og det er det, han vil, for siden at benytte sig deraf, fremdeles søger han som reservekirurg at rejse (det er nu 14 dage siden, at han blev reservekirurg, og nu søger han allerede at rejse) og at erholde understøttelse dertil, hans mening er at beholde gagen som reservekirurg tillige, da han ikke som de foregaaende har søgt tilladelse til at rejse, imod at en anden for gagen maatte forestaa embedet i hans fraværelse.

— Min mening er, at ham gives tilbage hans ansøgning, som han kan da selv aflevere til kongen. Befaler H. K. M. akademiets underdanige erklæring, da kan akademiet nærmere overveje det hele.

Giesemann: Tør akademiet ligefrem forestille H. M. en ting som absolut nødvendig, der dog de facto ikke er det for landets tarv, ti vi har henvend 8 kirurger, der har rejst for at se de militære felt-hospitaler, vor stabskirurg, der jo egentlig dirigerer dette fag, har ex professo studeret denne sag praktisk ved armeerne, vi har endnu en kirurg paa rejser i dette øjeblik (*Callisen*), om 3 aar kan vi igen udsende en kirurg paa Cappelske stipendium; saa længe tingen staar saaledes, tror jeg, at man burde være varlig under vort pengevæsens nuværende slette forfatning ved en rigtig forestilling om sagens natur at foranledige en forøget udgift for staten: mig synes derfor, at hr. *Jacobson* selv ligefrem kunde overlevere H. M. sin ansøgning, skulde allerhøjst samme da befale akademiets betænkning, da kunde denne sag jo nærmere komme under ventilation.

Tønder er enig med *Winslow* og *Giesemann*, medens *Colsmann* udtaler sig mere udførligt. Han siger, at maaden, hvorpaa *Jacobson* saavel tidligere som nu er gaaet frem, ikke forekommer ham at være den mest beskedne, denne ansøgning synes endog at være fornærmende, idet han angriber direkte to af akademiets medlemmer, fordi de ikke i hans favør vilde handle mod hospitalets fundats. I ansøgningen til kongen taler han om at have udbedt sig akademiets anbefaling, som han agter at vedlægge under nr. 3, han vil altsaa paa en maade tiltvinge sig den. I samme ansøgning giver han ikke utydeligt at forstaa, at han

tror sig berettiget til en akademisk post og er dog først for 14 dage siden bleven virkelig reservekirurg. Med hensyn til nødvendigheden af rejse henholder han sig til *Giesemann*, men tilføjer, at for øjeblikket frembyder kun Spanien lejlighed til at se militær kirurgi. »Anatomien kan dyrkes, hvor der gives kadavere, og der har selve København et stort fortrin frem for de fleste andre steder især frem for de tyske universiteter. Zoologien, saa vigtig og nyttig den er, er dog et fag, som efter mit skønnende først kunde doceres ved akademiet, naar saa mange til selve lægevidenskaben henhørende var rigelig besatte«. *Jacobsons* ansøgning synes derfor helst under de nuværende konjunkturer ikke at indeholde tilstrækkelige bevæggrunde for kraftfuldt at anbefales af akademiet.

Jacobson var dog ikke uden forsvarer, for *Fenger* tog kraftigt til orde: »Frimodig maa jeg tilstaa, at jeg ikke ser gyldige grunde, hvorfor akademiet skulde nægte en saa duelig mand anbefaling paa hans ansøgning til kongen. At hr. *Jacobson* dolerer over at være sat tilbage ved at foretrækkes af en yngre til underkirurgikatet ved Frederiks hospital, deri har han ret; han har akademiets skriftlige løfte i sit værge: at han, da han blev ansat, fra interim-reservekirurg til lector chemiæ ved akademiet, skulde efter den tid han har tjent, anses lige med reservekirurgerne og anbefales efter sin tur til underkirurgikatet ved Frederiks hospital. Næppe burde akademiet for sin æres skyld givet sit skriftlige løfte fra sig til sin embedsmand, naar det ej formaaede at hævede ham det. Hvad statens tarv angaar, saa tror jeg, at det billig bør komme

i betragtning, at kirurgiens fremme koster staten saare lidet. De fleste og vigtigste embedsmænd ved akademiet er lønnede af embeder, der er akademiet uvedkommende, og det eneste faste rejsestipendium er givet af privat mand og tilfalder kun hvert niende aar en kirurg«.

Da der stod 4 stemmer for, at *Jacobsons* ansøgning ikke skulde anbefales mod 3 stemmer, satte *Schumacher* sagen igen i cirkulation. Det viste sig, at *Fengers* forsvar ikke havde gavnet — tvertimod! *Callisen* skrev nemlig: *Fenger* synes mig ikke at se denne sag fra den rigtige side eller er misledt af supplikanten. Efter de oplysninger, han nu har, synes det ham, at akademiet har handlet fuldstændig efter sin pligt og fortjener ikke hr. livkirurgens bitre bebrejdelser. Interims-reservekirurger er ikke embedsmænd sanktioneret af kongen eller kancelliet. Vilde *Jacobson* have høstet frugt af akademiets løfte, saa burde han ved den første vakance i reservekirurgikatet have søgt denne post, og da først kunde akademiet have opfyldt sit løfte. Dette gjorde han ej, for han vilde forene tre gager i sin person. At foreslaa en interims-reservekirurg, hvis tjeneste er kun temporær og ikke giver vis adgang til at blive virkelig reservekirurg, vilde have været lovstridigt og urigtigt. Af disse grunde gaar han over til den mening, at *Jacobsons* ansøgning ikke bør paa- tegnes af akademiet, men at det siges ham, at da hans ansøgning indeholdt adskillige data, hvori akademiet ikke kunde være enig med ham, saa vilde man oppebi, at den blev sendt akademiet til erklæring, »da man allerund. skulde indberette det vidnesbyrd hr. *Jacobson* kunde fortjene«.

Kun *Fenger* fandt anledning til at skrive ud-

førligt. »Med smerte har jeg læst, at hr. etatsraad *Callisen* har anset min erklæring for bitter bebrejdelse mod akademiet, som jeg føler, at jeg skylder saa uendelig meget. Aldrig skal jeg glemme, hvad dets mænd var for mig som lærere og velgørere, og kun den agtelse jeg bærer for Dem, har bragt mig til at anse det for pligt aabenhjertet at tilstaa Dem den dom, jeg troede som god discipel i lige grad at skyldte Dem, som jeg skyldte sandheden den. — Et saa hæderligt kollegium troede jeg ikke vilde give et løfte fra sig af den beskaffenhed til den ringeste studerende uden at det var helligt. Hr. *Jacobson* ansaa jeg, da han fik løftet ved sin tiltrædelse som lector chemiæ som akademiets embedsmand, og da der ej fandtes noget i dette løfte, som paalagde ham at søge om at ansættes som virkelig reservekirurg, saa ansaa jeg ham i denne henseende skyldfri«. — Han finder det forøvrigt rigtigst, at akademiet erklærer paa ansøgninger, naar dets dom æskes og ikke forud, og han anfører, at da han i 1801 søgte distriktskirurgikatet i Sorø forenet med medici embede, svarede akademiets medlemmer, at man ikke vilde erklære sig, før kancelliet forlangte det. Reservekirurg *Callisen* fik vist heller ikke anbefaling paa sin ansøgning om rejsestipendium.

I samlingen 31. oktober 1810 henlagdes sagen derpaa. En maaned senere havde *Jacobson* forlangt akademiets vidnesbyrd om, at han havde været lector chemiæ og reservekirurg, samt om hvorledes han havde forestaaet disse embeder, og der svarede, at han i 3 aar havde været lektor og holdt sine forelæsninger tilfredsstillende for akademiet og til nytte for tilhørerne. Vel havde han ikke gjort tjeneste som virkelig reservekirurg,

men som interims-reservekirurg flittig og paa-passende samt før vist, at han baade havde lyst og indsigter i anatomien. — Det kan her tilføjes, at *Jacobson* fik rejsestipendium og efter sundheds-kollegiets anbefaling fik titel af regimentskirurg.

Da *Jacobson* var bleven reservekirurg, blev lektoratet i kemi opslaaet, efter ovenstaaende diskusion at dømme fordi man ikke vilde have denne stilling forenet med reservekirurgikatet. Der kom kun en ansøgning fra en mand, der hed *Ahron's Muhr*. *Schumacher* satte sagen i cirkulation 12. oktober 1810 og skrev, at denne eneste ansøger havde meget gode vidnesbyrd og 1. karakter til examen pharmaceutico-chemicum. Han foreslaar ham derfor taget paa prøve om vinteren. *Winslow* giver med fornøjelse en mand, der er forsynet med saa fortrinlige gode anbefalinger sin stemme og *Fenger* ligesaa, men *Callisen* skriver: »Jeg tror vel, at jøden hr. *Muhr* har staaet sig vel in examine, men derimod har jeg hørt adskillige rygter om hans moralitet, som ej er anbefalende«. *Schumacher* undersøger da sagen nærmere og meddeler, at han ikke havde vidst, at *Muhr* var jøde, og at han kun havde opført sig maadeligt hos *Blau*, der havde Vaisenhusapoteket, og er sandt at sige blevet kastet paa døren!

Imidlertid oplyser *Schumacher*, at der er kommet en ny ansøgning, nemlig fra apoteker *Marx Boye*, som var født 1768 i Holsten og i 1805 havde overtaget Løveapoteket efter *Manthey*. Det foreslaas, at han ikke skal have prøveaar, men strax antages. Der er nogen uenighed om, hvorvidt der skal fordres prøveaar. *Schumacher* gentager, at der kun bør fordres prøveaar af unge studerende, men af en mand med saa grundige indsigter som

Boye synes det ham nærmest en fornærmelse. Om *Tychsen* havde prøveaar, ved han ikke, men *Manthey* og han selv havde, men han erklærer for sit eget vedkommende, at han ikke havde saadanne kundskaber som *Boye*. »Vel havde jeg nogle fortrin i kemien, som andre studerende ikke havde, da jeg nemlig af pligt maatte lægge mig paa mine rejser efter kemien, men endnu var disse ikke tilstrækkelige, at jeg behøvede jo at arbejde mig med megen umage videre frem i dette fag. Og naar *Boye* nu siger nej, ifald han skal først læse til prøve, hvem faar akademiet saa? maaske en som den første *Jacobsen* eller vel ogsaa slettere«. Det endte med, at det bestemtes, at prøveaaret skulde overholdes, og den 27. oktober 1810 meddeltes det *Boye*, at man antog ham til interims-demonstrator med $\frac{1}{2}$ aars prøve.

Hvorvidt *Boye* overhovedet har begyndt sin undervisning, ved jeg ikke, men i mødet 29. januar 1812, altsaa over et aar efter, bemærkes: Da *Boye* ikke endnu har begyndt sine kemiske forelæsninger, blev besluttet at tilskrive ham, at akademiet ej kan være tjent med ham, hvorhos man besluttede at antage reservekirurg *Thal* som lector chemiæ ved siden af reservekirurgstillingen.

Rasmus Samuel Thal, der var en søn af en kompagnikirurg, var født 1. januar 1785 i København, blev student med udmærkelse 1799 og tog kirurgisk examen 1808. Allerede 5 aar før examen havde han gjort sig bemærket, for 31. august 1803 meddeles i akademiets forhandlingsprotokol: Volontær *Thal* ved Frederiks hospital indstillede sig og offererede akademiet en tourniquet af hans eget arbejde, som fandt akademiets bifald. — Med *Thals* udnævnelse til lector chemiæ kom der

endelig ro over denne stilling, hvor der allerede havde været saa mange lærere.

Med *Callisens* afskedsforelæsning den 29. marts 1805 var den sidste forelæsning paa tysk holdt paa akademiet, men dette syntes *Callisen* og *Bodendick* ikke om, og om efteraaret rejste de spørgsmaalet og fremkaldte derved en meget hæftig strid. Det var det nationale spørgsmaal, der kom i forgrunden, og det viste sig strax, at der ikke alene var strid mellem bestyrelsens medlemmer, men ogsaa mellem de studerende. Paa den ene side stod *Bodendick* og *Callisen* sekunderet af de andre livkirurger, paa den anden side stod professorerne, der alle tre vilde have eneret for det danske sprog.

Efterat sagen havde været drøftet i et cirkulære, spurgte *Giesemann* ved forelæsningerne de studerende om deres mening, idet han sagde, at han helst vilde holde danske forelæsninger. Tilhørerne sluttede sig dertil, men saa skete det samme, som rimeligvis vilde ske i vore dage i saadanne tilfælde, en modstander deraf begyndte at samle underskrifter paa en adresse, hvilket fremkaldte en modadresse og et lille inserat i en avis, *Dagen*, for 11. november 1805. I dette fortaltes, at baade *Giesemann* og *Schumacher* havde fortalt deres tilhørere, at *Callisen* og *Bodendick* vilde have, at i det mindste en af forelæsningerne burde holdes paa tysk. »Det er virkelig meget oprørende at høre, at to mænd, som har nydt saa meget godt i Danmark, kan vise en saadan ligegyldighed for Danmarks sprog. Hvad kan vel tænkes billigere, end at tyskere, som vil betjene sig af de frie forelæsninger paa kirurgisk akademi, lærer i det mindste saa meget dansk, at de kan

forstaa disse«. Det fortælles dernæst, at en for-
dums barbersvend er gaaet rundt paa alle byens
barberstuer og faaet svende og drenge til at under-
skrive en ansøgning til kirurgisk akademi, om at
nogle forelæsninger maatte blive holdt paa tysk.
Inseratet var underskrevet af *Heiberg*¹⁾, reserve-
kirurg.

Over dette inserat blev akademiet meget for-
nærmet, og det blev enstemmigt besluttet, at
Heiberg skulde have en irettesættelse, i hvilken
henseende han blev fremkaldt og af *Callisen* i
akademiets navn tilkendegivet: at akademiet var
meget misfornøjet med hans opførsel i henseende
til den af ham indrykkede bekendtgørelse i bladet
Dagen, da han ej alene derved havde fornærmet
enkelte medlemmer af akademiet, men endogsaa
sagt usandhed om prof. *Schumacher*, og at akade-
miet advarede ham om for fremtiden at afholde
sig fra saadan adfærd, som for ham kunde have
skadelige følger; »hvilken irettesættelse han paa en
ubeskeden maade modtog«.

Den tyske adresse giver kun en fortegnelse
over dem, der ønskede tyske forelæsninger, men
den danske adresse, dateret 10. november 1805 er
mere udførlig: Da man har hørt, at det mulig
kunde blive tilfældet, at nogle af forelæsningerne
ved akademiet kunde blive holdt paa tysk, ønsker
man at gøre opmærksom paa de grunde, som efter

¹⁾ Benjamin Wilken Heiberg, søn af provst Søren Johan H. og Karen Wilkendsdatter Hornemann, var født 1782, student 1796, kirurgisk examen 1803, reservekirurg ved akademiet 1804, med. examen og dr. med. 1806, garnisonskirurg i Frederikssted paa St. Croix. Senere kom han til Norge som regimentskirurg og døde som sindssyg i London 1816. — Han hører til samme slægt som de senere bekendte læger stiftsfysikus Peter Wilken Heiberg i Viborg og prof. Vilhelm Heiberg, overlæge ved Københavns amtssygehus.

deres mening taler derimod. Den første og vigtigste grund synes dem at være, at det er i København, de danske staters hovedstad, hvor dog upaatvivleligt intet andet sprog bør fortrænge det danske, saa længe de danske tilhørere ikke ønsker forandring. Mange af dem forstaaer vel tysk saa vidt, at de kan læse det, uden derfor at kunne følge en mands tanker, der taler det flydende fra katedret. Endvidere forekommer det dem, at det maa kunne antages, at enhver kultiveret holstener (ti kun for deres skyld er forandring tænkelig) kan det sprog, til hvis læreanstalt han rejser for at udvide sine kundskaber, i det mindste bør han lære det, naar han vil tænke engang i tiden at kunne ansættes i landets embeder, og embederne i de tyske til Danmark hørende provinser er ikke saa mange, at alle holstenerne, som opholder sig her for at studere, kan vente blot der at tilbringe deres dage. Det er heller ikke til nogen nytte, at enkelte forelæsninger holdes paa tysk, da de fleste holdes paa dansk, og holstenerne derfor alligevel er nødte til at lære dansk for at forstaa disse forelæsninger. »Endnu tillades det os at anmærke, at de grunde, som maatte have bestemt vores forrige og elskede lærer, etatsraad *Callisen*, til at holde sine forelæsninger paa tysk, nu for største delen synes at mangle, da en saa stor mængde af danske studenter nu fremfor den tid applicerer sig til lægevidenskabens studium i almindelighed og kirurgiens i særdeleshed«. Adresserne fik omtrent lige mange underskrifter, den tyske 88, den danske 91.

I Akademiets møde 25. november 1805 blev *Heiberg* som omtalt irettesat, og man drøftede derpaa sagen. *Callisen* opstillede to alternativer: at det strax bekendtgjordes paa tavlen, at de

tyske forelæsninger ifølge fundatsen fremdeles skulde vedblive, og at prof. N. paatog sig disse forelæsninger, eller saa snart muligt gennem kancelliet at indgive en ansøgning til kongen, hvori ikke alene grundene for og imod den intenderede forandring maatte anføres, men ogsaa fornævnte ansøgninger, Dagen og andet denne sag vedkommende maatte tilføjes, om befaling, hvorledes i denne sag skal forholdes. En lignende deduktion med bilag maatte da ogsaa til kronprinsen indsendes. Det første af disse forslag blev ikke antaget, men det sidste »og til dette fald havde etatsraad *Callisen* affattet en intimation eller indledning til forestillingen, som blev oplæst og bifaldet, hvorefter grundene for og imod sagen skulde tilføjes efter cirkulæret. *Giesemann* forlangte tilføjet, at han var villig til at læse paa tysk, hvis det forlangtes.

Da *Heiberg* havde faaet sin røffel, plejedes aabenbart strax raad mellem de danske studerende, og man forfattede en ny og udførligere skrivelse til kronprinsen. Baade den og den tidligere adresse er skrevne med samme haand, vistnok *Withusens*, og denne sidste adresse, der er dateret 30. november 1805, er underskrevet af en stor mængde, først af de 4 reservekirurger, hvoraf *Withusen* var den ældste, *Heiberg* den næst yngste.

De begynder i dybeste underdanighed men tillige med sønlig og frimodig tillid at anraabe Danmarks ædle kronprins om beskyttelse og bistand. De er alle indfødte danske, deres konge og videnskab tro. Deres videnskab er kirurgien, en videnskab, H. M., Deres kgl. fader først gav værdi og karakter i Danmark. I aaret 1787 (!) stiftedes det kgl. kirurgiske akademi, hvor saa

mange hæderlige embeds- og videnskabsmænd har modtaget deres kundskaber og dannelse. Da dette blev stiftet, gaves der i Danmark næsten ingen dansk kirurg. Kirurgien var dengang saa ringeagtet, at ingen dansk student, som i de andre videnskaber saa vejen til lykke og hæder aaben for sig, vovede at betræde dens tornefulde sti. Den udøvedes derfor kun af tyskere, og selv de mænd, som før denne periode havde udmærket sig i kirurgien, var tyskfødte. Derfor findes i akademiets fundats en paragraf, som byder, at forelæseringerne skal holdes enten paa tysk eller paa dansk. Men næppe var akademiet stiftet, og dets hæderlige velgørende indretning bekendt, førend danske studenter, der følte kald hos sig for lægevidenskaben, begyndte at deltage i dets forelæseringer og at søge kirurgisk embede. Paa denne maade blev det muligt at opfylde forordningens bud, som siger, at kun danske studenter kan blive reservekirurger, hvorfra de siden afgaar til den danske armé som regimentsfeltskærere. (Dette staar der ikke noget om i forordningen!). Det varede heller ikke længe, inden akademiet fik danske lærere og danske forelæseringer. »Som en levning og erindring af hin tids trang var man vant til at anse hr. etatsraad *Callisens* forelæseringer, der vedblev at være tyske. I betragtning af hr. etatsraadens høje alder, den lange vane, og fordi han som kirurg var agtet af de studerende, modtog man ikke hans tilbud, han for en del aar siden gjorde sine tilhørere at give sin undervisning paa dansk; man troede at lette den gamle mand sit arbejde ved at lade ham tale sit modersmaal«. Da han nu i sommer havde nedlagt sit embede, forsvandt det sidste spor af hin ydmygende

periode for danske kirurger, og kirurgisk akademi er nu endelig blevet ganske dansk. »Det vilde derfor være umuligt at beskrive D. K. H. vor forundring og vor kummer, da vi hørte, at hr. etatsraad *Callisen* og hr. livkirurg *Bodendick* i akademiets forsamling havde foreslaaet atter at indføre tyske forelæsninger. Vor frygt begyndte at tabe sig, da de tre hrr. professorer, som for nærværende tid besørger undervisningen, offentlig erklærede deres ulyst til at læse tysk for danske tilhørere«. Men saa faldt de herværende tyskere paa at indgive en ansøgning, som var underskrevet af nogle og firsindstyve navne. Denne liste har disse direktører siden brugt til støtte for deres forslag. Man tillader sig derfor at gøre opmærksom paa denne listes »uværd«! Ikke fjerdedelen af de underskrevne navne tilhører indfødte holstenere, og af disse er flere ansat ved regimenterne i København og taler dansk fuldkomment godt. Den største del af underskriverne er fra Tysklands fjærneste egne, der er komne hertil for her at søge deres underhold, og disse vover nu af Danmarks konge at fordre fri undervisning — paa tysk! Paa denne liste findes navne af apotekersvende, af folk, som aldrig agter at høre akademiets forelæsninger og endelig indfødte danske. Underskriverne af den danske adresse har ogsaa indgivet en ansøgning underskrevet af nogle og halvfemsindstyve, hvoriblandt de fleste danske studenter; men scenerne ved den sidste direktionsfor­samling (*Heibergs* røffel) viser tilfulde, at vor ansøgning intet indtryk har gjort paa hine akademiets ældste. Der sluttes derpaa med en lang række smukke udtalelser i tidens aand.

Akademiets indstilling var endelig færdig 10.

december 1805 og er meget udførlig og viser, hvor alvorlig uenigheden har været. *Callisens* »intimitet« indeholder den selvros, som man næsten altid finder i den tids skrivelser, og som vistnok er ganske fornuftig til at skaffe sig selv anseelse. Der skrives:

Fra den tid af at D. K. M. under 22. juni 1785 af landsfaderlig omhu for det offentlige bedste i almindelighed og for kirurgiens flor i Danmark i særdeleshed, stiftede det kgl. kirurgiske akademi, er denne stiftelse indtil denne tid med rolighed, enighed og orden fremgaaet efter foundationens bydende. Ethvert enkelt medlem af samme har bestræbt sig for med iver og anstrængelse at opfylde sine pligter ved at fremvirke til kirurgiens hæder og til de studerendes dannelse til offentlig tjeneste. Akademiets medlemmer smigrer sig med det haab: at D. M. har med allern. velbehag anset deres bestræbelser, og har tillige den glæde at se den danske kirurgi siden akademiets stiftelse hævet til en højere grad af kultur end maaske paa noget andet sted i Europa, og at de kirurgiske embedsmænd især i militær-etaten kan lignedes med om ikke overgaa kirurgerne i nogen anden stat i verden. Det er derfor særdeles smerteligt for os: at vi nu for første gang siden akademiets stiftelse maa andrage for D. M. en uoverensstemmelse i meninger mellem dets medlemmer, som betræffer den fuldkomne afskaffelse af alle tyske forelæsninger ved akademiet.

Undertegnede: generaldirektør ved akademiet etatsraad *Callisen*, livkirurg *Bodendick*, livkirurg *Lüders* og livkirurg *Hoffmann* er af den formening: at den orden, som fra akademiets stiftelse indtil min etatsraad *Callisens* fra-trædelse fra professoratet er fulgt, og som ved foundationen er autoriseret til nytte for de holstenske undersaatte, som er befalede at studere her i staden, saa og til nytte for de danske studerende, fremdeles maatte følges.

Vi føler tilfulde den naturlige overvægt, som vort dannede landets sprog i et læreinstitut i Danmarks hovedstad tilkommer, hvorfor ogsaa i den senere tid, iblandt 8 til 9 lærere som paa lektions catalogo er anført, ikkun een professor i forskellige videnskaber har holdt forelæsninger i det tyske sprog, og vi har holdt det for

vor pligt: ikke at deltage i en forandring, som, efter vor formening, er afvigende fra akademiets første indretning og skadelig i sine følger.

Derimod holder undertegnede: prof. *Winslow*, prof. *Schumacher* og prof. *Giesemann* det for billigt, ærefuldt for landet og landets sprog, og ikke skadeligt for de studerende: at de offentlige forelæsninger ved akademiet bliver afholdt paa dansk, ligesom ogsaa vi holder det for vor pligt: ikke at tiltræde en mening, der er stridende mod vor overbevisning.

Denne forskellighed i mening hos akademiets medlemmer har hastigen udbredt sig mellem alle studerende; man har taget ivrig del i denne sag; man har delt sig i partier og hvervet underskrifter, i hvilken anledning akademiet har modtaget to ansøgninger, hvoraf den ene er underskrevet af 91, som forlanger de tyske forelæsninger aldeles afskaffede, og i den anden, underskreven af 88, ønskes: at nogle tyske collegia, som hidtil, fremdeles maatte vedblive. Begge ansøgninger hoslægges in originali.

Akademiets egen reservekirurg *Heiberg* har tilladt sig ogsaa at underrette publikum om denne sag og ladet indrykke i bladet: Dagen et for hele akademiet og især for enkelte medlemmer deraf højstfornærmende avertissement, som iligemaade allerund. findes hoslagt. Paa denne *Heibergs* bekendtgørelse er fulgt en del andre og flere deraf kan ventes. Andre uordner har jeg etatsraad *Callisen* haft lejlighed til at standse. Saaledes finder undertegnede samt livkirurgerne *Bodendick*, *Lüders* og *Hoffmann* for nærværende tid den fred og orden, hvorved akademiet hidtil har udmærket sig, forstyrret, og uenighed, parti-aand og urolighed udbredt blandt de studerende; hvori-mod undertegnede: proff. *Winslow*, *Schumacher* og *Giesemann* ikke finder nogen ufred eller uorden herved tilveje-bragt, da forelæsningerne har nu som før deres gang og besøges flittigt af rolige og agtpaagivende tilhørere.

Da imidlertid alle forsøg til ved en enig og fast beslutning af akademiet at gøre ende paa denne ubehagelige sag har været frugtesløse, saa holder akademiet det for pligt at indstille til D. M.s allern. befaling: hvorledes i denne henseende for fremtiden skal forholdes.

Vi beder derfor allerund. om tilladelse til korteligen at anføre de grunde, som for og imod den benævnte sag maatte findes.

Grundene for at nogle tyske forelæsninger fremdeles som hidtil maatte vedblive, kan anses at være:

a) at akademiets foundation, som udgør dets lov, er udstedt baade paa dansk og tysk, nemlig under 22. juni 1785 og 25. august 1786 til bevis om: at indretningen er bestemt til at gavne saavel de danske som tyske undrsaatter og deri befales: at forelæsninger og examina skal afholdes enten i det danske eller tyske sprog, hvilket giver collegio academico frihed til at dele videnskaberne, efter dertil given anledning, mellem disse tvende sprog, men ikke til at udelukke noget af dem.

b) at fra akademiets stiftelse indtil min, etatsraad *Callisens* aftrædelsesdag fra professoratet er paa akademiet holdt baade danske og tyske forelæsninger, hvilket vel saaledes kunde vedblive, da akademiet har blandt dets lærere prof. *Schumacher*, som er født i Holsten, og prof. *Giesemann*, der er det tyske sprog lige saa mægtig som det danske, og det saa meget mere som prof. *Giesemann* efter vor formening kan anses at være tildelt min etatsraad *Callisens* partes, ej alene som docent, men ogsaa som tysk docent.

c) at det kan anses skadeligt for de danske studerende, om de tyske forelæsninger bliver rent' afskaffede, ti ved det modsatte vinder de mere styrke i dette sprog, hvori dog faa eller maaske ingen af dem kan anses at være aldeles ukyndige, og hvori de dog maa læse bøger, siden vi ikke ejer een eneste lærebog i det danske sprog, som kan fremme dem i deres studier.

d) at det kan synes særdeles haardt og ubilligt mod de studerende fra Holsten, om de tyske forelæsninger nu skulde aldeles ophøre. Efter de nugældende anordninger skal holstenerne studere og lade sig examinere her i Landet, og de fleste kommer hertil uden at kunne det mindste dansk, og hvad enten de er permitterede hertil fra regimenterne eller de studerer her for egen regning, eller de antager smaa forretninger til soutien, saa længe de studerer her, maa de anvende og tabe 3—6 maaneder paa at lære saa meget dansk, at de med nytte kan følge danske forelæsninger.

e) at saavel en del af de holstenske som fremmede studerende derved vilde afholdes fra at søge vort akademi; og selv fremmede begyndere kan dog være til nogen nytte

for os, da de efter noget ophold her ofte lader sig ansætte i subalterne poster, hvis besættelse er, som erfaringen viser, for nærværende tid saa meget vanskelig.

Grundene for: at de offentlige forelæsninger ved akademiet maatte holdes paa dansk kan derimod anses for at være:

a) at om end foundationen skal kunne anses at have befalet: at tyske forelæsninger da skulde holdes, saa kan aarsagen dertil nu næsten anses at være bortfalden, da de tyske tilhøreres antal er i det sidste decennio meget aftaget og de danskes derimod tiltaget; og om end dette ikke var, saa doceres dog ikke paa tysk enten ved universitetet eller ved kunstakademiet her i staden, uagtet disse stiftelser begge staa aabne saavel for holstenerne som for udlændinge, og den sidste endog tillige er indrettet for holstenerne.

b) at et collegium over kirurgien, som de af den modsatte mening værende akademiets medlemmer havde anmodet mig prof. *Giesemann* om at læse paa tysk, dog kun vilde gavne dem meget lidt, der ej forhen havde hørt og havde kunnet forstaa forelæsningerne over anatomien, materia medica og andre begyndelses videnskaber, over hvilke samtlige forelæsninger afholdes paa dansk; og siden afg. justitsraad *Hennings's* død, altsaa i 11 aar, er kun et eneste tysk collegium læst ved det kirurgiske akademi af hr. etatsraad *Callisen* i forskellige videnskaber.

c) at saavel de medicinske forelæsninger ved universitetet som undervisningen i stadens hospitaler afholdes paa dansk, som da maatte være lige saa uforstaaelige baade for holstenerne og udlændinge.

d) at jeg prof. *Schumacher*, som ogsaa var anmodet at om holde tyske forelæsninger, helst ønskede at vedblive, som i de seneste 10 aar, at holde forelæsninger paa dansk, da jeg agter at udgive en dansk anatomisk lærebog¹⁾ og fornemmeligen: da jeg eengang allerede har forandret sproget, ti førend jeg blev professor ved akademiet, bebrejdede man mig, at jeg læste paa tysk, og man bifaldt, da jeg forandrede det til dansk.

e) at examens afholdelse paa tysk med dem, der ej var det danske sprog fuldkomment mægtige, ikke synes

¹⁾ 1. del: benlæren af hans »Lærebog i anatomien« udkom 1807. Der kom aldrig mere.

at kunne være noget argument for ogsaa at holde tyske forelæsninger, ti kandidaten vinder derved en lethed i at kunne forklare sig og kan da des bedre vise sine kundskaber, naar han ej behøver at lade sig genere af sproget.

f) at det vel ikke kan anses som noget væsentligt motiv for tyske forelæsninger: at der ingen lærebøger haves paa dansk.

g) at da et større antal af holstenerne erholder kirurgiske embeder i Danmark og Norge end i Holsten, kunde det maaske være saare nyttigt for dem at forskaffes saa megen øvelse som muligt i det danske sprog.

Disse er de grunde for og imod denne sag, som vi fordrister os herved allerund. at underkaste D. K. M.'s allerh. bedømmelse til forventende allern. resolution: om det er D. M.'s allern. villie, at de tyske forelæsninger ved akademiet skal som hidtil vedblive, i hvilket tilfælde vi forannævnte: etatsraad *Callisen* samt livkirurgerne *Bodendick*, *Lüders* og *Hoffmann* beder alleund.: at det maatte allern. befales, at een professor og een adjunkt eller reservekirurg skal holde forelæsninger resp. over kirurgien og anatomien i det tyske sprog: eller om dette sprog skal udelukkes fra akademiets undervisning.

Undertegnede prof. *Giesemann* tillader sig iøvrigt allerund. at tilføje: at saafremt D. M. allern. maatte befale, at tyske forelæsninger skal holdes ved dette akademi, er han villig at besørge disse partes.

I kancelliet har der været nogen meningsforskel dog næppe om realiteten men om motiveringen, for det ses, at den først skrevne koncept er kasseret, idet den er overstreget, og der er skrevet en ny, men begge slutter sig til majoriteten.

Kancelliet skønner ikke rettere, end at de grunde, som anføres af det kirurgiske akademis pluralitet, blandt hvis medlemmer etatsraad *Callisen* befinder sig, er meget overvejende. Især synes den omstændighed mærkelig, at det ved frd. af 25. august 1786 for hertugdømmerne er befalet: at enhver, der vil beforders sammesteds til kirurgiske embeder, skal være pligtig til at

fremvise fra det kirurgiske akademi attest om at have der studeret og underkastet sig examen; samt at denne frd. endvidere tilkendegiver, at der ved akademiets stiftelse er taget hensyn paa hertugdømmerne og at undervisningen ved akademiet bliver givet enten paa dansk eller tysk.

Billighed om ikke maaske endog retfærdighed tilsiger, at de undersætter fra hertugdømmerne, som vil studere kirurgien, ikke burde besværes med at opholde sig i lang tid paa et fremmed sted, blot for at lære det sprog, hvori undervisningen gives, efterdi bekostningerne paa at lære denne videnskab derved vilde blive større for disse end for dem fra kongerigerne; men dette kollegium indser desuden ikke rettere, end at der i den allegerede frd. endog ligger et næsten bestemt kgl. løfte om, at kirurgien ved dette akademi af de studerende skal kunne læres i det sprog, de forstaar, ligesom akademiets samtlige medlemmer tilstaar, at det ikke kan nægtes nogen at lade sig examinere paa tysk, hvilket de ej heller foreslaar at skulle forandres. — Hvorimod det maa formodes, at disse D. M.'s undersætter, naar de i et aars tid har opholdt sig her i staden, maa kunne uden besvær eller bekostning have lært saa meget dansk, at de med fordel kan høre og fatte endog de danske forelæsninger. — Fremdeles kunde det vel anføres som grund for de tyske forelæsnings vedblivelse, at saafremt disse aldeles ophører, vil ingen fremmed falde paa at dyrke kirurgiens studium her ved akademiet, og dette saaledes i fremtiden tabe den navnkundighed, som det til dels ved etatsraad *Callisens* tyske forelæsninger har tilvundet sig udenlands.

Hvad angaar den af akademiets minoritet an-

førte grund: at det ikkun vilde nytte de tyske studerende lidet, saa længe anatomien, som begyndelses videnskaben, foredrages i det danske sprog, da bortfalder samme aldeles, saafremt pluralitetens forslag om, at der skulde holdes forelæsninger baade i det danske og tyske sprog over saavel anatomi som kirurgi, finder allerh. bifald.

I betragtning af alt foranførte maa kancelliet til D. M.'s allerh. befaling henstille, om de tyske forelæsninger ved det kgl. kirurgiske akademi skulde som hidtil vedblive, og om een professor og een adjunkt eller reservekirurg skulde holde forelæsninger resp. over anatomien og over kirurgien i det tyske sprog.

Herpaa faldt kgl. resolution 14. marts 1806: Vi har ladet Os udførligen foredrage denne vort danske kancellis forestilling, og da Vi anser det ønskeligt og gavnligt, om saadan indretning ved det kirurgiske akademi kunde træffes, at et fuldstændigt kursus over alle dele af kirurgien kunde tilendebringes i det tyske sprog, samtidig med det sædvanlige kursus i det danske sprog; saa vil Vi, at bemeldte Vort akademi tillægges ordre nærmere at indkomme med forslag, paa hvilken maade fornævnte øjemed under nærværende omstændigheder formentlig bedst kunde opnaas.

Ved akademiets stiftelse læste *Hennings* og *Kølpin* paa tysk, og da *Callisen* kom i stedet for *Kølpin*, gjorde han ligesaa. Da *Hennings* døde, fortsatte *Callisen* sine forelæsninger paa tysk, men ellers holdtes der ikke tyske forelæsninger mere, og endelig ved *Callisens* tilbagetræden fra lærestolen holdt de tyske forelæsninger helt op. Det er ganske rigtigt, som de danske studerende skrev i deres

adresse, at forholdene var helt forandrede, idet det overvejende antal af studerende efterhaanden blev danske, medens antallet af holstenere aftog. Medens saa at sige alle kendte kirurger i slutningen af 18. aarhundrede og begyndelsen af 19. aarhundrede var holstenere, hørte dette snart op, og det varede ikke længe, før alle var danske, og der var midt i 19. aarhundrede kun meget faa kendte danske læger, der var holstenere. Samtidig fik det danske sprog større og større betydning, men ikke desto mindre lykkedes det *Callisen* ved sin autoritet at sætte igennem, at der ikke blot skulde holdes enkelte forelæsninger paa tysk, saaledes som det var sket hidtil, men han fik mærkelig nok kancelliet og kronprinsen med til, at der indførtes en betydelig udvidet tysk undervisning paa akademiet. Man indsaa aabenbart, at minoriteten havde ret, naar man paastod, at enkelte forelæsninger over kirurgi ikke spillede nogen rolle, naar alle forelæsninger over anatomi og de andre videnskaber holdtes paa dansk, og man fik saa udvirket, at der skulde holdes et fuldstændigt kursus paa tysk. Det vil med andre ord sige, at man i stedet for at tage mere og mere hensyn til de mange danske, tog mere og mere hensyn til de faa tyske — selv *Callisen* siger faa aar senere, som vi strax skal se, at der saa at sige ingen civile holstenske kirurger var ved akademiet, men kun dem, som regimenterne sendte ind.

Akademiet havde faaet ordre til at komme med forslag om ordningen, og 10. april 1806 indsendte det indstilling underskrevet af alle (*Lüders* var død 3 dage før). Som indledning oplyser man, at de videnskaber, hvorover der holdes forelæsninger paa akademiet, er anatomi i forbindelse med

fysiologi, kirurgi og dens enkelte dele, fødselsvidenskaben, den militære medicin, kemi, farmaci, materia medica, botanik, medicina forensis og sundhedspolitiet, og da undervisningen daglig tager 6—7 timer, hvilken tid saa vidt muligt er valgt efter tilhørernes tarv og øvrige forretninger, vil der følgelig næppe kunne findes tid til dobbelte forelæsninger og desuden vilde akademiets auditorium ikke være tilstrækkeligt dertil, da de tidligere timer paa dagen sædvanlig af de studerende, der ikke har engagements, anvendes til besøg paa hospitalerne samt til 3 timers undervisning i anatomisk dissektion. Middagstimerne maa være fri, og de sildige aftentimer er ikke bekvemme til visse slags undervisning, hvorved formentlig tænkes paa den slette belysning, som man paa den tid maatte nøjes med. Desuden behøver de studerende ogsaa tid til at besøge de egentlige medicinske forelæsninger. Man mener derfor, at det vil være vanskeligt at indføre dobbelte forelæsninger i alle videnskaber. — Hovedvidenskaberne er anatomi i forbindelse med fysiologi og kirurgi, og disse læses dobbelt af de tre professorer og een adjunkt, saa at et komplet kursus heri hvert aar bliver tilendebragt. Efter akademiets formening vilde da H. M.'s velgørende hensigt til alle studerendes nytte uden synderlig byrde for allerhøjstsammes kasse opnaas, naar bestandig et anatomisk og et kirurgisk kollegium blev afholdt i det danske og i det tyske sprog, da desuden en af reservekirurgerne kunde i det tyske sprog give undervisning i begyndelsesgrundene af dissektion, bandagernes anvendelse m. v. De danske studerende vilde derved intet tabe, da de sædvanlig ikke er fremmede i det tyske sprog, hvilket de desuden ikke vil kunne

undvære til deres studeringer, og holstenerne saavel som fremmede vilde have lejlighed til strax at beskæftige sig med hovedvidenskaberne, og imidlertid, førend de efter en velordnet studereplan kunde fremgaa til hjælpevidenskaberne, erhverve sig kundskab i det danske sprog, som ved mange lejligheder, naar de skulde blive ansatte i de danske stater, hvor manglen af subjekter til de subalterne og mindre poster er for nærværende tid saa følelig, vilde være dem uundværligt eller i det mindste meget nyttigt. — Skulde imidlertid H. M.'s befaling gaa derhen: at alle videnskaber, som læses paa akademiet, skal læses i begge sprog, saa er undertegnede proff. *Schumacher* og *Giesemann*, — dels for i saa fald allerund. at opfylde H. M.'s befaling, saa meget det staar i deres kræfter, dels ogsaa fordi de tilligemed akademiets øvrige tilforordnede er fuldkomment overbeviste om, at kirurger kun med nytte dannes i hovedstaden, der ene frembyder de til deres uddannelse nødvendige hjælpemidler, saasom store hospitaler, hyppig forefaldende kirurgiske operationer, mange udvortes beskadigelser ved offentligt arbejde, lejlighed til at lære og studere anatomien i dens hele udstrækning, til hvilket alt mangler lejlighed paa mindre steder, uden engang at tale om de forskellige veje, som stud. chir. har her i staden til at subsistere ved, medens de studerer, — villige til, naar de, som akademiet haaber bevilget, nyder en passende godtgørelse for den forøgelse, de derved vil faa i deres arbejde, og for den tid, som de derved maatte opofre, aarligen at holde deres forelæsninger i de videnskaber, som de docerer, dobbelt: baade paa dansk og tysk, nemlig jeg prof. *Schumacher* over anatomien samt over de officinelle

planter i forening med materia medica, eller ogsaa toxikologien med afhandling om de i naturrigerne hørende dele eller bromatologien m. v., og jeg prof. *Giesemann* over chirurgia theoretica og practica, den militære medicinsk-kirurgiske praxis, medicina forensis og sundhedspolitiet. Ved akademiets adjunkters og reservekirurgers medvirken vilde da H. M.'s allern. hensigt under nærværende forfatning saa vidt mulig opnaas. — Men hvilken-somhelst H. M.'s allern. bestemmelse i denne sag endog maatte blive, maa akademiet herved ærbødigtst udbede: at det kgl. danske kancelli tillige vilde andrage paa: at akademiets ældste og første adjunkt, den værdige *Johannes Colsmann*, regimentkirurg ved livregimentet lette dragoner, som, skønt indfødt, er det tyske sprog fuldkomment mægtig, som i en del aar har været reservekirurg ved akademiet og underkirurg ved Frederiks hospital, som har absolveret sine examina med bedste karakter og udmærkelse, som næsten alene paa egen bekostning har rejst til de krigsførende magters armeer og til andre steder, og som nu i 3 aar har staaet som regimentskirurg i Holsten, maatte meddeles allern. løfte om at erholde det første ledige konvenable embede her i staden for at kunne være behjælpelig ved de tyske forelæsninger.

Kancelliet indgik med sin forestilling 30. maj 1806, hvori henstilles til kongen, om der skal holdes fuldstændigt kursus paa begge sprog eller kun nogle forelæsninger, idet det fremhæves, at i sidste tilfælde vil akademiets auditorium være tilstrækkeligt, og der i dette tilfælde ikke tales om honorar til lærerne. Resolutionen, der faldt samme dag, valgte naturligvis det billigste: Vi vil allern.,

at der ved det kirurgiske akademi skal indtil videre holdes følgende forelæsninger saavel i det danske som tyske sprog nemlig over anatomi i forbindelse med fysiologi, over kirurgi og dens enkelte dele, over den militære medicin, samt at der derhos i begge benævnte sprog gives undervisning i begyndelsesgrundene i »Desectionen«, bandagernes anvendelse m. v. — Efter eet aars forløb har akademiet allerund. at indberette, hvormange tilhørere har bivaanet de tyske forelæsninger samt navnlig at opgive, hvor mange holstenere og fremmede har bivaanet de danske.

Saaledes genindførtes de tyske forelæsninger ved akademiet, og de hørte vistnok aldrig op mere, ti *Djørup*¹⁾ fortæller, at de holdtes i hans tid, og han var reservekirurg til 1836. Den indberetning, som akademiet efter et aars forløb skulde afgive, opsatte man, — og saa glemte man den vistnok, for jeg har ikke fundet noget om den senere.

Der er noget underligt ved denne sag, noget ulogisk. Paa en maade kan man sige, at det var ganske naturligt, at der holdtes tyske forelæsninger, naar man forlangte, at holstenerne skulde studere i København, men saa maatte man ogsaa gennemføre at lade dem faa hele deres undervisning paa tysk, men det var jo slet ikke tilfældet, og havde navnlig ikke været det, siden *Hennings* var død, for efter den tid var det kun *Callisen*, der læste tysk og søgte at besmykke det med, at ogsaa de danske havde godt af at høre tyske forelæsninger, da deres bøger var tyske. Nutildags maatte *Callisen* herefter holde paa forelæsninger ikke blot paa tysk, men ogsaa paa engelsk og fransk — de stakkels professorer! Skæbnen vilde,

1) M. *Djørup*: Nogle bemærkninger om det kgl. kir. akademi og dets betydning som læreanstalt. Ugeskr. f. Læger 1876 s. 394.

at to af professorerne kunde tysk nok til at holde forelæsninger, og derfor kunde det gennemføres, saaledes at der endog blev flere tyske forelæsninger end tidligere.

Det ser mærkeligt nok ud, at professorerne vil læse paa dansk og forsvarer dette standpunkt, mens *Callisen* bistaaet af de tyske livkirurger vil trumfe de tyske forelæsninger igennem. Det lykkes *Callisen* at sætte sin mening igennem, og man kan ikke andet end spørge sig selv, naar man kender denne mands mange kampe for egen fordel, om han selv kunde have nogen fordel deraf? Det er umuligt at vide, hvad hans motiver har været, men personlig fordel havde han deraf. Den antydes i flertallets forslag, at een adjunkt skulde holde tyske forelæsninger (2. adjunkt *Fenger* kunde ikke), og den viser sig i slutningen af akademiets sidste indstilling: hvad der saa sker, maa man endelig have *Callisens* svigersøn *Colsmann* forflyttet til København, og man fik det, som vi allerede har set¹⁾.

Akademiet ordnede forelæsningerne paa den maade, at af to anatomiske kursus læstes det ene paa tysk, det andet paa dansk, og hvert kursus tilendebragtes saaledes i 2 aar; paa lige maade læstes to kirurgiske kursus. Et anatomisk saavel som et kirurgisk kursus blev altsaa endt i 2 aar for den, der læste, men i et aar for tilhørerne. Ganske klar forekommer denne ordning mig ikke, men det synes, som om det forudsættes, at saavel danske som tyske overværer begge forelæsningsrækker.

Vanskelighederne kom strax frem, idet interims-reservekirurg *Winkler* søgte akademiet om

¹⁾ 1812 foreslog *Callisen* at det kgl. medicinske selskabs skrifter skulde udgives paa modersmaalet (se *Johnsson*: *Københavnske medicinske selskaber* s. 81).

ikke at forbigaa ham til det ledige reservekirurkikat, skønt han ikke kunde holde forelæsninger paa tysk. Man udsatte drøftelsen af dette spørgsmaal, men løste det i et følgende møde ved at udnævne *Winkler* til reservekirurg og samtidig antage *Starinsky* til interimsreservekirurg, fordi han kunde tysk. *Starinskys* forældre var formodentlig tyske, men han var født i København og levede hele sit liv her i landet.

Man har en beskrivelse af forholdene ved akademiet fra denne tid, som er lærerig, navnlig fordi den skyldes *Callisen*¹⁾, og som jeg senere skal komme tilbage til. Heri siger han, at kongen har befalet, at der skal læses baade paa tysk og dansk, men »desuagtet nyttes denne velgørende foranstaltning næsten ikke af de civile kirurger i hertugdømmerne, men alene af de militære, da H. M. har tilladt, at fra hvert regiment i fredstider en kompagnikirurg maa opholde sig 2 aar i København for ved akademiet at absolvere deres studeringer«. »At hertugdømmernes unge kirurger studerer i København er ogsaa derfor nyttigt for det offentlige, at de her kan samle kundskaber, som ved mindre læreanstalter ikke kan erholdes, og at de ved deres ophold i hovedstaden erhverver tillige færdighed i det danske sprog. En ubehagelig erfaring har i denne tid lært, at de unge kirurger, som fra Holsten bliver sendt til Norge for at gøre tjeneste ved armeen, ogsaa formedelst mangel af sprogkundskab fandtes aldeles ubrugelige«.

Callisen siger altsaa selv, at kun kompagnikirurger fra Holsten studerer her, og at man har haft ubehagelige erfaringer i Norge, fordi de ikke kunde sproget, — saa skulde man tro, at grundene

1) *Physisk-medizinske betragtninger* II. 1809.

til at plage saavel de danske studerende og de danske lærere med tyske forelæsninger ikke var meget holdbare!

Inden vi forlader denne periode er det værd at omtale et stipendium, som kom de kirurgiske studerende til gode. Det havde vist sig navnlig i krigstiderne overordentlig vanskeligt at faa under- og bataillonskirurgikaterne besat, ja nogle havde været opslaaet endog i 10—12 aar uden at blive søgt. Man forsøgte naturligvis at finde en eller anden maade at afhjælpe dette paa, og generalitetet og sundhedskollegiet, hvori medlemmerne af collegium academicum sad, udarbejdede saa et forslag, som approberedes 8. august 1806. Det gik ud paa, at der skulde antages 12 stipendiariet, som skulde være indfødte, ikke under 18 aar, friske og raske, som helst havde begyndt paa studeringerne eller var studenter eller endelig, hvis der ikke meldte sig nok af saadanne, saa dog personer, der havde gjort nogen fremgang i skolevidenskaber. Stipendiet var 100 rdl. aarlig i 3 aar udbetalt maanedsvist. Til gengæld forpligtede de sig til derefter at tjene i underordnede militære lægestillinger lige saa lang tid, som de havde haft stipendiet. De skulde særlig vejledes om deres studier af professorerne, det skulde nøje paases, at de fulgte forelæsningerne, hvorfor de skulde have en bestemt bæk i auditoriet, de skulde hvert halvaar underkastes et tentamen, og artede de sig ikke vel, kunde de faa irettesættelse eller sendes bort. — Det omtales adskillige gange, at man ikke har kunnet bruge stipendiariet, eller at de pludselig var rejst bort og havde forladt studeringerne, men sikkert har dette legat været til nytte for mange.

1812--1820.

Ved *Winslows* død 1811 blev *Schumacher* den ældste professor og efter indstilling hofkirurg med samme gage som *Winslow* havde haft: 1,000 rdl. Han flyttede samme efteraar ind i professorboligen paa akademiet, men det varede ikke længe, inden han trak sig tilbage fra akademiet og alle sine stillinger. Den 19. februar 1813 giftede han sig nemlig for tredie gang, og denne gang med en rig enke. Saasnart dette var sket, ordnede han sine forhold og søgte derefter sin afsked.

Allerede tidligere havde *Schumacher* stillet sine store samlinger til raadighed for akademiet ved undervisningen, og i december 1812 bestemte man, at man vilde søge kongen om at skænke akademiet hans samlinger af præparater samt hans bogsamling. Dette skete dog først 6. april 1813. Af de oplysninger om sagen, som findes i rigsarkivet¹⁾, nemlig akademiets ansøgning og finanskollegiets forestilling, fremgaar, at *Schumacher* i 1810 forat afbetale en gæld, hvori han formedelst indtrufne uheldige omstændigheder uden egen skyld var geraadet, hos kongen havde opnaaet et laan paa 18,000 rdl. d. c., hvoraf endnu resterede 12,000 rdl. d. c. Akademiet meddeler nu, at hvis denne gæld maatte blive ham eftergivet, var han villig til

¹⁾ Finanskollegiet 917/1813.

at overdrage det med fuld ejendomsret sin anatomisk-patologiske samling, der efter proff. *Herholdts* og *Skielderups* vurdering var 10,000 rdl. d. c. eller 1666 $\frac{2}{3}$ rbdl. værd. Efter *Schumachers* død skulde tillige hele hans bogsamling, bestaaende af omtrent 4,000 bind, blive akademiets ejendom dog med undtagelse af, at følgende afleveredes til den botaniske haves bibliotek, nemlig 2 bind i folio af hans bogsamling i manuskript kaldte *excerpta botanica* med omtrent 1,000 af ham forfærdigede haandtegninger over sjældne planter, hans store herbarium i 12 smaa skabe, bestaaende af omtrent 12,000 opklinede planter, hans indenlandske herbarium af opklistrede planter i 24 portefuiller tilligemed 3 bind af ham forfærdigede illuminerede haandtegninger over svampe og alt, hvad der henhører til hans frøsamling. Akademiet forment, at de endnu skyldige 12,000 rdl. d. c. vilde blive nedskrevne ved pengereduktionen til 2,000 rbdl., men finanskollegiet gør opmærksom paa, at dette var en fejltagelse, da summen kun vilde blive nedskreven til 5,400 rbdl. Da nu samlingen kun er vurderet til 1666 $\frac{2}{3}$, saa vilde den købes for dyrt ved at tages som betaling for *Schumachers* gæld, især da akademiet allerede har brugen af samlingerne(!). Paa den anden side faas hans bibliotek efter hans død, og summen vil derved blive c. 3,700 rbdl. »For at befri ham for denne gæld synes der finanskollegiet ingen grund til anbefaling, da hans økonomiske forfatning ved giftermaal er blevet betydeligt bedre.«

Den kgl. resolution af 19. maj 1813 gik ud paa, at man skulde spørge *Schumacher*, om han var villig til at afstaa den anatomisk-patologiske samling mod at 1,666 $\frac{2}{3}$ rbdl. likvideres i hans gæld til kon-

gen, ligesom ogsaa hans bogsamling som arv til kirurgisk akademi, imod at dens værdi efter kyn- diges taxation ogsaa bruges til likvidering af gælden.

Den 24. juni 1813 svarede *Schumacher*, at han gik ind derpaa, »dog være det mig tilladt at an- mærke, at jeg for publici nytte og ej for min inter- esse har overladt den til akademiet, da det i min nærværende stilling var let for mig at afbetale gælden; og jeg anser den nedsættelse fra 10,000 rdl. d. c. i gode penge, hvorfor den er vurderet af *Herholdt* og *Skielderup* til 1,666 $\frac{2}{3}$ rbdl. alt for ringe, naar jeg vilde sælge den, ti i dette tilfælde solgte jeg den ikke for 20,000 rbdl.« Han har ladet sine bøger vurdere af *Colsmann* og *Fenger* til 3,000 rbdl. og sine botaniske samlinger og tegninger af *Horne- mann* ligeledes til 3,000 rbdl.

Finanskollegiet paalagde derefter akademiet og *Schumacher* at oprette en formelig kontrakt, men dette skete dog vistnok først 15. september 1820, idet sagen beroede saa længe hos statsgældsdir- ektionen. Forøvrigt var det ogsaa vanskeligt at faa en bogfortegnelse fra *Schumacher*. Den 23. februar 1831 kvitterede akademiet for bogsamlingen.

Da dette saaledes var i orden, søgte *Schuma- cher* 24. juni 1813 sin afsked. Han motiverer den ved: »Da jeg er bleven ejer af et par landsteder, hvor mit daglige tilsyn er nødvendigt, saa og for at genvinde styrke af landluften for mit aftagende helbred og for at kunne i ro fortsætte mine stu- deringer« søger han afsked fra alle sine stillinger. Han gennemgaar derefter alle de stillinger, han har haft, ligefra han i 1773 var bleven kompagnikirurg til han blev hofkirurg. Han slutter med at sige, at han som adjunkt kun har haft 50 rdl. om aaret og i 16 aar har tjent som professor uden gage (han løn-

nedes som omtalt kun som overkirurg paa Frederiks hospital og senere som hofkirurg, men dette omtaler han ikke). Han søger derfor om en pension paa 600 rbdl. Den 9. september spurgtes ham, om han ogsaa vilde have afsked, naar han ikke fik pension. Han svarede, at han troede, at han turde fordriste sig til at søge om en pension efter al sin tjeneste. »Skulde jeg have vovet for meget, idet jeg bad om allern. beafskedigelse med pension, da beder jeg om allern. tilgivelse og om min entledigelse u d e n pension«. Kancelliet henstillede saa, om han, der ikke havde godtgjort, at hans helbred var saa svækket, at han ikke skulde være istand til at forestaa sine forskellige embeder, og som ikke var nogen uformuende mand, kunde forundes pension. Den kgl. resolution faldt 2. august og afskedigelsesdokumentet er dateret 10. august 1813: i naade uden pension.

Hermed var *Schumachers* virksomhed ved akademiet forbi. Han havde virket der i mange aar, og han havde været overordentlig flittig. Han skal efter *Julius Petersen* have været en daarlig taler, men han har vist dog været en god lærer.

Endnu maa jeg et øjeblik opholde mig ved *Schumachers* forhold til akademiet, ti *Julius Petersens* fremstilling i Biografisk lexikon maa ikke staa uimodsgt. I denne skrives:

»Helt vel følte S. sig dog ikke i sin omfattende virksomhed ved akademiet. I sin bestandig nærmere venskabsforbindelse med en af sine ældste og kæreste elever, *Herholdt*, førtes han lidt efter lidt bort fra akademiets særinteresser og over til det medicinske fakultets standpunkt, og desuden var han en langt mere uafhængig, selvstændig og af friere ideer mere gennemtrængt natur end hans kolleger ved akademiet. Forskellen i den hele opfattelse kom oftere frem paa ret pinlig maade; saaledes ses S. ved

en vakance i reservekirurgikatet paa Frederiks hospital 1799 varmt, men forgæves mod de andre at have støttet den jødiske kirurg *Henriques'* kandidatur — — — — 2 aar efter fik han dog sin protegés udnævnelse trumfet igennem. »Fordomme« mærkede han vist adskilligt til ved akademiet, og fri for kanter var han ikke selv — — —«

Julius Petersen benytter her som altid enhver lejlighed til angreb paa kirurgerne, men som vi allerede har set, er hans fremstilling af *Schumachers* kamp for jøden ganske forkert, han er ikke en smule mere eller mindre »fordomsfri« end alle de andre. Og hvad andre fordomme stødte han paa ved akademiet? Ja, da han, medens han endnu var adjunkt, ved *Hennings'* død vikarierede ved examen, kom han ikke til at deltage i bestemmelsen af kandidaternes hovedkarakter, medens han selvfølgelig gav karakter i de fag, hvori han examinerede. Herover blev han vred og maaske med rette, men udover dette, har jeg ikke fundet nogetstund tegn paa, at han nogensinde har været uenig med de andre.

Naar *Jul. Petersen* siger, at *Schumacher* lidt efter lidt førtes bort fra akademiets særinteresser og over til det medicinske fakultets modsatte standpunkt, saa havde det medicinske fakultet for det første sine særinteresser lige saa godt som akademiet, det var blot paa dette tidspunkt en langt ringere undervisningsanstalt end akademiet, men det er ganske urigtigt, at *Schumacher* droges mere og mere til fakultetet — det gjorde han ikke, før akademiet paa det bestemteste havde frabedt sig at faa ham igen! Denne episode synes at have været *Julius Petersen* ubekendt, men hermed forholder det sig saaledes:

Den 17. april 1817 forlangte kancelliet akade-

miets betænkning over en ansøgning fra *Schumacher* om igen at indtræde i akademiet med hans forrige anciennitet uden gage, dog at ham med tiden maatte overdrages generaldirektoratet. Akademiet svarede, at da *Schumacher* frivilligt havde trukket sig tilbage og hans plads var tildelt andre, vilde hans indtræden medføre megen vanskelighed, dels fordi akademiets medlemmer maatte træde tilbage og deres avancement standses, dels fordi flere direktioners foundationer er derimod, ligesom det ved examen vilde forvolde en ikke ønskelig forandring og endelig at foundationens § 1 giver proff. ordinarii haab om at succedere hinanden.

Dengang blev *Schumacher* ikke professor, men han forsøgte igen, da *Giesemann* døde 1819, men akademiet henholdt sig i sin skrivelse af 17. marts 1819 til sin tidligere skrivelse og indberettede, at man direkte til kongen havde sendt indstilling om den ved *Giesemanns* død ledige post. Et halvt aar efter blev *Schumacher* professor ved universitetet!

Ved *Winslows* død var *Schumacher* altsaa bleven ældste professor og fratraadte dermed sin post som overkirurg paa Frederiks hospital, *Giesemann* rykkede op til anden professor, medens 1. adjunkt *Colsmann* blev tredie professor og overkirurg paa Frederiks hospital.

Paa samme tid opnaaede man, at der fastsattes en lønning til proff. ordinarii. Man drøftede gentagne gange, om man skulde søge kongen om lønning, og det besluttedes tilsidst at søge om gage baade til ordinarii og til extraordinarii, men saa meget opnaaede man ikke. Den kgl. resolution af 9. maj 1811 gik ud paa, at kongen af sin kasse vilde yde 1,800 rdl. til proff. ordinarii, og disse blev fordelt ligelig, saa at hver af professorerne fik 600

rdl. om aaret, og det maa formentlig opfattes saaledes, at de fik det ud over, hvad de havde. De to lønnes jo kun som resp. hofkirurg og som overkirurg ved Frederiks hospital, men den tredje fik, som vi har set et særligt honorar, fordi *Callisen* vedblev at hæve generaldirektørens gage. Forøvrigt fik *Callisen* ved et tilfælde ogsaa mere. Der var nemlig bevilget alle embedsmænd et gratiale, og da anvisningen kom til akademiet, blev man opmærksom paa, at der til *Callisen* var beregnet i gratiale 400 rdl. af de 1,200 rdl., som bestandig havde været generaldirektørens gage. I denne sum var imidlertid indbefattet 300 rdl. i husleje, men de faldt væk, da *Hennings* fik embedsbolig, og *Callisen* fik dem heller ikke, skønt han ikke flyttede ind paa akademiet. »Da nu denne skete decourt har af en misforstand hidtil fundet sted, saa besluttede akademiet at ville fra 1. april 1811 eller fra 2. kvartal d. a. og fremdeles aarlig udbetale *Callisen* og efter ham den ældste professor, der i tiden maatte erholde hans gage de fulde 1,200 rdl. med fradrag af de sædvanlige decourter.«

Da *Colsmann* var bleven professor ordinarius, rykkede *Fenger* op til at blive 1. adjunkt, og til anden adjunkt valgte man da *Carl Christopher Withusen*. Han var født 1778 i København, hvor hans fader var sølvpop, blev student fra Herlufsholm 1796 og tog kirurgisk examen 1803. Samme aar blev han reservekirurg ved akademiet, den kgl. bekræftelse er fra 25. januar 1804. Efterat han i begyndelsen af 1805 havde været paa fødselsstiftelsen, blev han underkirurg paa Frederiks hospital. Fra 1807—1810 var han udenlands og blev derefter regimentskirurg i Lyngby, og her vakte han betydelig opsigt ved at udføre en katarakt ekstraktion,

som opfattedes som den første i Danmark, hvilket var en stor fejltagelse, da den var udført adskillige gange over 50 aar tidligere¹⁾).

I oktober 1811 søgte han om at blive adjunkt, men man besluttede at udsætte spørgsmaalet. *Carøe* angiver imidlertid, at han blev adjunkt 2. september 1811, men han underskriver først sin instrux i mødet 28. oktober 1812.

Ved *Schumachers* afgang blev *Giesemann* første professor og hofkirurg, *Colsmann* anden professor, men vedblev tillige at være overkirurg paa Frederiks hospital, og *Fenger* blev tredje professor. *Giesemann* flyttede ind i professorboligen, der helt maatte istandsættes, og han maatte efter fundatsen hvert aar læse over anatomi. Dette fandt man imidlertid ikke heldigt, og man fandt da ogsaa en udvej. Derom meldes i referatet af mødet 1. februar 1816: Uagtet prof. *Giesemann* iflg. foundationens bydende som den, der bor paa akademiet, bør læse over anatomien og have opsyn med anatomia, fandt collegium academicum dog, at det vilde være gavnligere for undervisningen i almindelighed, naar professoren som hidtil vedblev at læse over den kirurgiske patologi, hvortil han var villig, naar han derved ikke i fremtiden skulde berøves det agreement af den fri bopæl paa akademiet, han som den ældste fandt at have første ret til; i hvilken anledning da prof. *Colsmann*, der paatog sig at læse over anatomien, erklærede, at han, saalænge prof. *Giesemann* levede, frasagde sig al ret og paastand til ovennævnte bopæl paa akademiet, imod at prof. *Giesemann* paatog sig tilsynet med ordenens vedligeholdelse over anatomia og andre ting i akademiets bygning, hvori sidstnævnte var villig.

¹⁾ G. Norrie: Georg Heuermann s. 138—143.

Ved *Schumachers* afgang 1813 blev *Withusen* første adjunkt, og anden adjunkt blev *Adolph Callisen*, men mærkelig nok var han allerede aaret før udnævnt til adjunkt, saa at der i et aars tid har været tre adjunker.

Adolph Carl Peter Callisen, en brodersøn af generaldirektøren, var født 1786 i Glückstadt, student fra Kiel 1803, kirurgisk examen 1808. Han blev strax reservekirurg ved akademiet, rejste udenlands 1809 og meddelte akademiet 30. juni 1809, at han var bleven dr. med. et chirurgiæ i Kiel. I mødet 28. oktober 1812, — i det samme møde, hvor *Withusen* underskrev sin instrux, — bestemte man at udnævne *Callisen* til adjunkt, og 4. september 1816 udnævntes saavel *Fenger* som han efter ansøgning og akademiets anbefaling til professores extraordinarii.

Den næste Forandring i lærerpersonalet, som indtraf, fandt sted, da *Giesemann* døde 13. februar 1819. *Colsmann* rykkede op til at blive første professor og hofkirurg, *Fenger* blev anden professor, og *Withusen* blev tredie professor og overkirurg ved Frederiks hospital, idet der tillige kom en kgl. resolution af 14. september, at direktionen for Frederiks hospital kun kunde vælge den til overkirurg, som kongen vælger til tredie professor ved akademiet — altsaa nærmest et mildest talt bundet valg! *Adolph Callisen* blev første adjunkt, og man søgte om 300 rbdl. gage til ham, men det blev afslaaet. Saa vidt man kan se, udnævntes der ikke nogen anden adjunkt.

Colsmann flyttede ind i professorboligen og fik lejligheden væsentlig udvidet ved at bytte med *Thal*, saaledes at han fik *Thals* værelse i mezzaninen mod gaarden, hvorved vist maa menes det

længst mod nord liggende værelse i stueetagen, som er betydelig lavere til loftet end de andre værelser, idet kælderen paa dette sted er forhøjet, saa der fører en trappe op til dette værelse. Desuden afstod *Thal* en med afløbsrender, gulv, bryst- samt fodpanel forsynet kælder, som maa være den lige under det nævnte værelse. Til gengæld fik han to værelser i øverste etage, som tidligere havde været sekretærens.

Som vi har set, søgte *Schumacher* om atter at blive ansat, da *Giesemann* døde, og han var ikke den eneste ansøger udefra, idet *Ludvig Levin Jacobson* ogsaa søgte. *Colsmann* tilbød at renoncere paa hofkirurgikatet til fordel for *Schumacher*, men der blev ikke taget hensyn til nogen af ansøgningerne.

Et par gange er det hændet, at der ikke er blevet afholdt efteraarsexamen ved akademiet. Første gang dette skete var 1807, og det er ikke saa underligt, for man havde andet at tænke paa i København i de sørgelige dage, da englænderne hjem-søgte byen. Anden gang, det skete, var i 1814, og grunden var her en ganske anden. *Fenger* var som nævnt kongens livkirurg, og som saadan var han med kongen i Wien. Da han ikke godt kunde undværes som examinerator, opgav man examen helt, og man var nær bleven nødt til ogsaa at opgive den i foraaret 1815, ti 16. marts 1815 skrev *Fenger* fra Wien, at han formentlig først vilde komme hjem i slutningen af april, »da kongens afrejse er blevet forhalet ved *Napoleons* bortgang fra øen Elba.« Han foreslog derfor, at man skulde begynde examen uden ham, og det gjorde man. Den tredje gang, der ikke blev afholdt examen, skal have været i efteraaret 1819. Hvad grunden hertil har været, ved jeg ikke, men det kan næppe staa i forbindelse

med *Giesemanns* død, snarere har en af professorerne været syg — oplysningerne i akademiets arkiv bliver sparsommere og sparsommere, jo længere man kommer frem. Medens der i begyndelsen og langt frem i tiden holdtes i det mindste et møde hver maaned, svandt det i 1816 ind til to møder i aarets løb, derpaa et 12. januar 1817. Det næste møde — det bemærkes udtrykkeligt, at der ikke var holdt noget i mellemtiden, — var 17. august 1819, og der afholdtes derefter i de følgende aar et møde i begyndelsen af aaret forat skifte dekanatet. Hvad der er indført i forhandlingsprotokollen er ret tilfældigt, og det er ret kuriøst, at medens det udtrykkelig bemærkes, at der kun refereres sager af vigtighed, er en af de første sager, som derefter refereres, at man under 16. juni 1817 har skrevet til bygningsinspektøren om at besøge istandsat et brædt til den til akademiets port paa fortovet løbende rendesten, — det maa have været meget daarligt!

I 1817 fik professorerne ved akademiet ny rang, ordinarii lige med universitetets professorer som nr. 3 i 4. klasse, extraordinarii med nr. 8 i 5. klasse — det sidste er uforandret den dag i dag.

Stillingen som lector chemiæ havde som omtalt voldt akademiet store vanskeligheder, men endelig i 1812 havde man faaet *Thal* til demonstrator chemiæ. Han søgte snart om at sættes paa lige fod med revisoren ved det militære medicinalvæsen (*Wendt*), nemlig ved at forundes karakter og gage som regimentskirurg, imod at give afkald paa sin gage som reservekirurg og demonstrator chemiæ, og han anmodede akademiet om anbefaling paa denne ansøgning. *Colsmann* satte sagen i cirkulation og skrev, at det maatte være akademiet om at gøre

at beholde ham, især da erfaringen havde vist, at denne post var saare vanskelig at besætte, og hans grunde baade er sande og ikke indeholder nogen overdreven fordring. Han foreslaar derfor som paategning: »idet vi aldeles bevidner sandheden af det her anførte, vover vi allerund. at anbefale lektor *Thals* allerund. ansøgning paa det kraftigste, overbeviste om den duelighed og iver, hvormed lektoratet af ham forestaas, ligesom vi ogsaa allerund. maa bemærke af hvilken særdeles vigtighed denne post er for akademiet og de studerende, og at man ikke tør vente at beholde noget dueligt subjekt i denne post, naar den skulde berøve samme hans udsigter i fremtiden. Det er især paa grund af denne sidste punkt, at vi allerund. vover at foreslaa, at lektor *Thal*, hvis D. M. allern. maatte bevilge dette, gives anciennitet fra den dag, han ansattes til demonstrator chemiæ, nemlig 3. marts 1812.« Hertil sluttede de sig alle, men *Callisen* frygtede, at det ikke skulde lykkes. Imidlertid lykkedes det tildels, for 10. juli 1813 resolveredes, at *Thal* fik regimentskirurgs karakter med anciennitet fra 3. februar 1812(?).

Kort efter gjorde *Colsmann* opmærksom paa, at *Thal* burde udnævnes til lector chemiæ, og det skete fra 17. juni 1813, et halvt aar efter at han burde have været det, som *Schumacher* bemærkede. Man gør aabenbart den forskel, at benævnelsen demonstrator chemiæ benyttes i prøvetiden, men lector chemiæ efter den faste ansættelse.

I begyndelsen af 1813 indstillede man om et tillæg til *Thal*, og 20. juli 1815 bevilgede kongen de af akademiet foreslaaede 400 rdl. s. v. som et personligt tillæg til *Thal* fra 1. januar 1814 at regne. Den 6. januar 1816 bestemte man efter ansøgning af

Thal at tilstaa ham et gratiale paa 100 rdl. n. v. — Den 11. juni 1817 blev *Thal*, som allerede 1814 var bleven overkirurg ved almindeligt hospital, titulær professor, hvilket ikke omtales i akademiets deliberationsprotokol, — der var intet møde i 1½ aar og referatet kan derfor være ufuldstændigt.

Af største vigtighed for akademiet var reservekirurgerne, paa hvem en stor del af undervisningen hvilte, men i den periode, som vi nu behandler, voldte Krigstiden akademiet store vanskeligheder. Hæren havde brug for mange læger, og der var ingen andre steder at tage dem fra end fra akademiet. Det begynder med, at overdirektionen for feltmedicinalvæsenet, hvori paa det tidspunkt af læger sad *Tønder*, *Falkenthal* og *Herholdt*, kommunicerer 14. juli 1812 en kgl. resolution:

1) Naar en af de ved det kirurgiske akademi staaende 4 reservekirurger efter rekvisition er bleven ansat som tjenstgørende regimentskirurg ved armeen, akademiet da ikke lader saadan post staa vakant, eller besætter den ad interim med en uexamineret, saa længe der i armeen er examinerede bataillonskirurger med 1. eller 2. karakter for kirurgisk examen, og at naar grundene iøvrigt er lige, saadanne examinerede bataillonskirurger maatte komme i fortrinlig betragtning til vakante reserve-regiments-kirurgers poster ved akademiet.

2) At H. M., saa længe krigen varer, vil gagere 6 extra bataillonskirurger, som maatte være examinerede og have enten 1. eller 2. karakter til examen, at disse forpligtes til at opholde sig her ved akademiet for at fortsætte deres studeringer og udvide deres erfaring ved at frekventere hospitalerne, paa det at de, naar fornødent, enten kan afgaa til de poster, der bliver vakante ved de virkelige bataillonskirurgers forflyttelse til reserve-regimentskirurger ved akademiet eller og andetsteds hen, hvor armeen for en tid maatte behøve flere bataillonskirurger, end der er ansatte ved regimenterne. Valget af dem, der af disse reserve-regiments-kirurger saavel som af extra-bataillons-

kirurger skulde efter rekvisition udkommanderes, maatte bero paa akademiets bestemmelse, og maatte reservekirurgernes anciennitet som regimentskirurger begynde fra den tid af, da de blev udkommanderede, ligesom de ogsaa saa længe, de gjorde tjeneste, nød regimentskirurgs gage og emolumenter. — Disse 6 extra bataillonskirurger maatte, naar de var tjenstgørende, nyde bataillonskirurgs gage og emolumenter, men saa længe de opholder sig ved akademiet alene gagen.

Bestemmelsen lød meget godt, men der var vist altid brug for alle de læger, der kunde faas, saa der næppe nogensinde var extra bataillonskirurger ved akademiet.

I februar 1813 bestemte akademiet at indstille, at reservekirurgerne skulde have gage og anciennitet lige med de yngste regimentskirurger, men 1. maj 1813 meddelte generalkommissariatskollegiet, at efter at man havde indhentet erklæring fra overdirektionen for det militære medicinalvæsen, havde man indstillet til kongen, at saalænge akademiet indstillede og kancelliet gjorde forestilling om reservekirurgposterne, maatte de stricte betragtes som civile personer og først anses for at henhøre under militæretaten, naar de blev ansatte som virkelige regimentskirurger ved arméen; at det synes upassende, om disse i deres civile stilling blev tillagte gage og rang, som de først ved indtrædelsen i militæretaten kunde gøre fordring paa; at det desuden vilde være et virkeligt tab for tjenesten, naar reservekirurgerne ved akademiet blev saaledes aflagte, at denne plads ikke længere kunde efter sin natur betragtes som en befordringspost, og disse sandsynligen ej vilde attraa at gaa videre, naar de som civile mænd allerede var i besiddelse af regimentskirurgs rang, gage og emolumenter. Derefter havde kongen under 25. april resolveret: Det kirurgiske

akademis forslag kan paa de af vort collegium anførte grunde ikke akkorderes og har samme ved at kommunikere akademiet saadant, tillige at meddele de grunde, hvorfor dette forslag ikke bør bevilges.

Den 31. august 1813 forlangte saa overdirektionen for det militære medicinalvæsen at faa at vide, hvilke af de efter planen ved akademiet ansatte 4 reservekirurger der kunde bestemmes til de ved armeen vakante regimentskirurgpladser. Herpaa svarede akademiet 6. september, at det aldeles ikke havde nogen reservekirurg, som kunde afgives som kst. regimentskirurg, dels fordi de fleste pladser var vakante af mangel paa kompetenter, som foretrak militær befordring fremfor at indgaa som reservekirurger, og dels fordi akademiet som lære- og prøvelsesanstalt ikke kunde bestaa, naar ikke reservekirurgerne derved var medvirkende. Interims-reservekirurg *Prahl* er den eneste, som nu for tiden haves, men akademiet kan ikke undvære hans tjeneste, førend en anden kan findes, der vil antage hans post. Akademiet kan aldeles ikke undlade at anmærke, at det i en det fra det kgl. generalkommissariatskollegium kommunikeret kgl. resolution findes udtrykkelig bestemt: at de ved akademiet ansatte reservekirurger, saa længe de af akademiet foreslaas til disse poster, og det kgl. danske kancelli gør forestilling om deres ansættelse, maa stricte betragtes som civile personer, og først anses for at henhøre under militæretaten, naar de bliver ansatte som virkelige regimentskirurger ved armeen. »Da nu dette er saaledes, saa forekommer det akademiet, som om dets reservekirurger i almindelighed (overordentlige omstændigheder undtagne) ikke kan rekvireres, uden naar de selv ønsker at konstitueres i et regimentskirurgikat.«

Colsmann havde sat sagen i cirkulation og kalder overdirektionens skrivelse for et i mange eller alle henseender forunderligt brev. Deri forlanges, at akademiet skal opgive, hvem man kunde disponere over, bevis nok, at akademiet lever in ecclesia pressa! Han savner *Giesemanns* underskrift (*Schumacher* havde været i og *Giesemann* afløste ham i overdirektionen), og overdirektionen var allerede tidligere underrettet om, at han var beskikket til medlem. *Schumacher* har fortalt ham, at der flere gange var expederet sager ham uafvidende. Er dette saa, tror han, at akademiet bør hævde dets repræsentants rettigheder som medlem ved direkte at indgive klage til kongen. *Giesemann* meddeler, at overdirektionen kun havde meddelt ham, at han var blevet medlem, men ikke noget om mødetid eller sted, og han havde derfor ikke deltaget i forhandlingerne, men nu havde han imidlertid faaet besked. Forresten fandt han det bedst paa tavlen at opslaa, at de lysthavende kunde melde sig hos dekanus, der da kunde underrette overdirektionen om, hvem der stod for tur — saa tvinger man det derved til at gaa gennem akademiet igen. Hertil sluttede de andre sig.

Den næste Dag meddelte *Giesemann*, at overdirektionen om end ugerne, da den havde læst akademiets brev, havde set sig nødt til at konstituere *Prahl* som regimentskirurg ved fynske regiment, da kongen havde givet bestemt ordre til strax at konstituere en i den syge regimentskirurgs sted, da regimentet var paa march, og der ikke havdes nogen anden end *Prahl*.

Faa dage efter, 19. september 1813, kom der kgl. resolution, at de ved akademiet værende virkelige reservekirurger fra resolutionens dato skulde

have anciennitet som regimentskirurger og for fremtiden fra ansættelsens dato, d. v. s. at saa snart en kirurg fik fast ansættelse som reservekirurg, fik han rang med regimentskirurg — og med en dr. med.

Men sagen skulde blive endnu værre 2 aar senere, for 23. juni 1815 fandt akademiet sig foranlediget til at skrive følgende allerund. forestilling:

Stabskirurg *Tønder* har under 19. ds. tilskrevet dette akademi saaledes: »Da der ved det marcherende auxiliær-korps vil behøves 5 hospitals-overlæger, som skal være regimentskirurger, skal jeg iflg. parolbefaling af d. d. ikke undlade tjenstligt at anmode det kgl. kirurgiske akademi om behageligst at lade reservekirurgerne ved bemeldte akademi *Beeken*, ridder af Danebroge, og *Prahl*, hvilke begge fungerede ved det forrige auxilliær-korps, tillægge ordre til at holde sig marchfærdige for efter nærmere modtagen ordre strax at kunne afgaa til deres bestemmelse.«

Akademiet, der i henseende til opfyldelsen af denne stabskirurg *Tønders* begæring befinder sig i en ikke ringe forlegenhed, giver sig den allerund. frihed til D. M. direkte at henvende sig angaaende denne sag.

Akademiet har nemlig f. t. ikkun 2 virkelige reservekirurger, nemlig *Jacobson* og *Beeken*, R. af D. Men til den første, der har været ansat som stabskirurg i hannoveransk tjeneste, er akademiet endnu for øjeblikket uvist, i hvad forhold det staar, ti uagtet han endnu er i nummer som virkelig reservekirurg ved akademiet, har han ikke ved samme forrettet tjeneste siden hans hjemkomst, da han, efter hvad han for akademiets medlemmer mundtlig har ytret, har staaet i begreb med at ansøge sin afsked fra denne læreanstalts tjeneste, hvorfor man nu har fundet sig foranlediget til at affordre hans endelige bestemmelse i henseende til hans embedsstilling. Den sidste, *Beeken* nemlig, er ansat ved det kgl. Frederiks hospital og sorterer som saadan under hospitalets direktion, hvorfor akademiet ikke engang kan anse sig kompetent til at tillægge ham nogen ordre, hvis efterlevelse vilde gøre ham opfyldelsen af hans pligter mod hospitalet umulig.

Fremdeles er ved akademiet antagne 2 interims-reservekirurger, nemlig *Prahl* og *Schiøtz*; men da disse tvende kun er ansatte ad interim og saaledes ikke undergivne de de virkelig ansatte reservekirurger paaliggende forpligtelser, eller til akademiet staar i det embedsforhold som disse, tror akademiet heller ikke med billighed at kunne tillægge disse en ordre, der ikkun kunde gives de virkelige reservekirurger til efterlevelse.

Men selv disse betragtninger tilsidesatte, maa akademiet tillade sig allerund. at udbede D. K. M.'s allern. opmærksomhed for, at akademiet, hvis *Beeken* og *Prahl* skulde, efter stabskirurgens forlangende, afgaa til auxiliærkorpset, aldeles ingen reservekirurg vilde beholde tilbage, ti det blev da en nødvendighed, at den eneste, som blev tilbage, nemlig interimsreservekirurg *Schiøtz* maatte ansættes ved det kgl. Frederiks hospital, og denne Læreanstalt vilde saaledes med et se sig alle de individer berøvet, som den med hensyn til deres brugbarhed for denne læreanstalt havde udkaaret sig.

Akademiet vover allerund. at forsikre, at denne læreanstalt, der stedse har været saa lykkelig at nyde D. K. M.'s allerh. naade og heldig har fremblomstret under D. K. M.'s milde beskyttelse, ikke uden smerte og føleligt tab for dens videnskabelige fremvæxt vil kunne afse nogen af dets endog underordnede docenter, hvis fremtidige bestemmelse det tildels er at betræde de højere lærestole, med mindre statens tarv og D. K. M.'s landsfaderlige villie anderledes maatte udkræve, da hine betragtninger maa tabe deres vægt for en højere nødvendighed; men akademiet tør i denne henseende allerund. udbede allern. bemærket, at her f. t. befindes flere kirurger, der staar paa vartpenge, hvilke alle er duelige mænd og som saadanne tjenlige til ansættelse ved auxiliærkorpset, og som ikke staar i noget saadant offentligt videnskabsforhold, at deres nærværelse her vilde savnes, af hvilke akademiet allerund. skal nævne regimentskirurgerne *Winkler* og *Rudolph*, fremdeles at her i staden opholder sig mange ved dette akademi examinerede duelige kandidater, blandt hvilke endog 12 fra dette foraars examen, hvoraf enhver efter akademiets allerund. formening med nytte kunde ansættes ved auxiliærkorpset i den af stabskirurgen opgivne kvalitet; og endelig at i alt fald akademiets reservekirurg fornævnte *Jacobson*, der er en i enhver

henseende meget duelig mand, kunde med særdeles hensyn til, at han f. t. ingen tjeneste ved akademiet forretter, herfra undværes med mindst savn.

Skulde det imidlertid være D. K. M.'s allerh. villie, at akademiet skal afgive navnlig de af stabskirurg *Tønder* rekvirerede kirurger, reservekirurg *Beeken* og interimsreservekirurg *Prahl*, da oppebier akademiet ikkun D. K. M.'s allern. befaling i saa henseende for øjeblikkelig at efterkomme sin allerund. pligt.

Sluttelig vover akademiet endnu ved denne dertil givne lejlighed allerund. at tilføje, at da denne læreanstalt, der er de tilkommende kirurgiske embedsmænds videnskabelige dannelse helliget, har et mere detailleret kendskab til enhver kirurgisk studerende end for nogen anden er muligt, vilde akademiet allerund. anse det gavnligt for stat og videnskab, om det allern. maatte behage D. K. M. at anordne, at de allerund. forslag til besættelse af kirurgiske poster af den natur som de ovenfor allerund. omhandlede, om ikke skete gennem dette akademi, saa dog først efter at stabskirurgen forud derom havde konfereret med akademiet og med samme, der til enhver tid og i enhver henseende vilde være i stand til at meddele de fornødne oplysninger om de allerund. fremsættende forslag, var bleven enig; hvilket akademiet i den allerund. forvisning, at D. K. M. allern. vilde optage dette allerund. andragende for, hvad det er, nemlig en ytring af den reneste villie for statens vel og videnskabens fremme, allerund. vover at indstille til allern. prøvelse af D. K. M.'s allerh. visdom.

Paa koncepten til denne skrivelse findes en opfordring til *Fenger* om at afgive denne forestilling til kongen, og *Fenger* har skrevet: med fornøjelse skal jeg levere H. M. denne og søge at befordre dens fremme.

Kongens svar, der kunde se ud til at være skrevet med egen haand, og som ikke er paraferet, er dateret Frederiksberg slot 5. juli 1815:

I anledning af det kirurgiske akademis allerund. forestilling af 23. f. m. angaaende reservekirurgerne ridder

Beeken og Prahl tilkendegiver Vi herved, at det maa have sit forblivende med Vor parolbefaling af 26. f. m., som bestemmer, at de skal forrette tjeneste som hospitals-overlæger ved auxiliærkorpset udi den forestaaende kampagne. Betræffende hvad akademiet anfører i bemeldte dets forestilling imod, at reservekirurgerne skulde tages til tjeneste ved armeen, har Vi følgende at bemærke:

Saa vel ved det forrige theatrum anatomicum som og ved det nuværende kirurgiske akademi har indretningen og bestemmelsen med de 4 reservekirurger stedse været, at armeen altid kunde være sikker paa, naar fornødent gjordes, i disse at finde 4 duelige kirurger ligesom den i aaret 1812 nedsatte kommission, som skulde bedømme nogle indgivne planer til forbedring for militæretaterne i medicinfaget, ogsaa statuerede, at akademiets omtalte 4 reservekirurger maatte betragtes lige med armeens øvrige regimentskirurger for især i paakommende extraordinære tilfælde at kunne bruges ved de militære hospitaler i krigstider, og dette var aarsag i, at Vi under 19. september 1813 paa akademiets allerund. forestilling allern. forundte disse reservekirurger anciennitet med armeens øvrige regimentskirurger fra den dato, at reservekirurgerne indtraadte i virkeligt nummer ved akademiet; Vi tror derfor, at der ingen tvivl kan være om, at akademiets 4 reservekirurger nærmest tilhører militæretaten, det er at sige: er pligtige at tjene denne, naar og hvorsomhelst deres tjeneste udfordres.

Af hvad aarsag akademiet ikkun har 2 virkelige reservekirurger i stedet for 4, er Os ubekendt, ti Vi maa dog formode, at akademiet ej kan savne duelige subjekter til disse posters besættelse.

Angaaende det som anføres om afsavnet af reservekirurgerne til de offentlige forelæsninger, synes Os ikke, at dette er nogen tilstrækkelig grund, siden Vi, saa vidt Vi erindrer, lønner 9 virkelige professorer i de kirurgiske og medicinske videnskaber, foruden nogle adjunkter saavel i det medicinske som kirurgiske, hvis hovedbeskæftigelser dog formodentlig er at holde offentlige forelæsninger for de studerende.

Endelig har Vi erfaret, at det sommerkursus nu skal være forbi, i hvilket akademiets reservekirurger skulde holde forelæsninger, hvorved altsaa akademiet end mindre vil savne de tvende, som Vi har befalet at skulle følge armeen.

Denne allerhøjeste tilrettevisning for ikke at sige røffel bevirkede naturligvis livlig meningsudvexling i akademiet. *Callisen* kom med et langt indlæg og med forslag til svar, hvortil *Fenger*, som kendte kongen godt, føjede nogle rettelser og udtalte »min mening er blot at skrive kongen et brev til, hvormed fulgte en kopi af akademiets forrige skrivelse, og i brevet blot anføre alle de af stabskirurgen angivne urigtigheder og forresten blot referere sig til brevet; ti et langt forsvar værdiges næppe opmærksomhed.« *Colsmann* bemærker, at kongens svar tydelig røber, at akademiets forestilling næppe er læst, men at *Tønder* har faaet ordre til at erklære sig, og at denne erklæring er blevet svaret. Stort vil det derfor næppe hjælpe at retfærdiggøre sig — imidlertid er han aldeles af samme mening, at f a l s a i *Tønders* erklæring udmærkes — maaske de værdiges et øjekast, naar brevet udmærker sig ved lakonisme. Hertil sluttede *Giesemann* sig, og svaret, dateret 25. juli 1815, er i den grad karakteristisk for tiden og for enevoldsmagten, at det fortjener at gengives, skønt det næppe fik nogen betydning for akademiet — maaske værdigedes det ikke engang et øjekast! Overskriften er: allerunderdanigst forestilling, og det lyder forøvrigt saaledes:

Ved D. M.'s allerh. reskript af 5. d. m. grundet paa dette akademis allerund. forestilling af 23. f. m. er det allern. befalet, at reservekirurg ridder *Beeken* og interimsreservekirurg *Prahl* skal afgaa til tjeneste som hospitalsoverlæger ved auxiliærkorpset udi den forestaaende kampagne.

Idet akademiet allerund. tør forsikre, at D. M.'s allern. befaling var udført, forinden den allern. resolution var akademiet kommuniceret, kan man ikke tilbageholde allerund. at ytre, at de grunde, som i denne allern. resolution anføres, har opvakt hos akademiet frygt for, at dets

allerund. forestilling kunde være misforstaaet som ubetænksom og letsindig, hvilket for hver især af akademiets medlemmer har maattet opvække de smerteligste følelser. Det er med hensyn hertil, at akademiet vover i dybeste underdanighed at anføre nogle af de grunde, der har foranlediget det til at indgive forberørte forestilling, hvoraf allerund. genpart medfølger.

Akademiet plejer at vælge til reservekirurger ikke allerede dannede mænd, for hvilke saadan stilling ikke kan være tillukkende, da de ikke tjener bedre end kompagnikirurger med langt større arbejde; men unge mænd med anlæg og litterær opdragelse, af hvilke man kan vente, at de efter videre dannelse ved akademiet kunde blive udmærkede mænd for staten. Naar disse efter kort tid, og førend deres dannelse er fuldendt, fratages akademiet, bliver de ikke det, de kunde blive, saavel til akademiets nytte og ære som og i D. M.'s tjeneste. Det var med hensyn til dette, lige saa meget som formedelst det afsavn, akademiet vilde lide ved at tabe tvende af dets offentlige docenter, at akademiet allerund. androg paa at maatte beholde *Beeken* og *Prahl*, saafremt der fandtes andre duelige mænd til de dem tiltænkte poster, og D. M. allern. vilde vælge disse. Det var ogsaa paa grund heraf, at man ytrede det allerund. ønske, at det maatte behage D. M. at befale vedkommende for fremtiden at konferere med akademiet, om de rekvirerede allerede havde den grad af dannelse og erfaring, at saa vigtige og ærefulde embeder som overlægeposterne ved feltlasareterne kunde dem betros, som akademiet forment første da kunde finde sted, naar de i nogle aar havde været reservekirurger og frekventeret det kgl. Frederiks hospital.

Naar nogle af de 4 reservekirurger bliver rekvirerede i lang tjeneste eller og nyder stipendium for at rejse udenlands, saa er det indført ved akademiet, da deres tjeneste ikke kan undværes uden afsavn saavel med hensyn til undervisningen som andre sysler for at vedligeholde den ved akademiet indførte orden, at antage interim-reservekirurger, som igen fratræder, naar de virkelige reservekirurger kommer tilbage og ikke strax maatte findes befordring til dem. Dette saa vel som D. M.'s fraværelse har været aarsagen, hvorfor akademiet f. t. ikkun har 2 virkelige reservekirurger nemlig *Jacobson* og *Beeken*, af hvilke den første efter hans hjemkost fra den hannoveranske tjeneste endnu ikke

har bestemt sig, om han vil vedblive som reservekirurg ved akademiet.

Akademiet maa fremdeles allerund. bemærke, at lærernes antal ved akademiet ikke er saa talrig, som det synes at være, naar man betragter de mange videnskaber, som skal læres, den korte tid af 2—3 aar, som dertil af de fleste studerende anvendes og de mange subjekters ulige anlæg og opdragelse.

Da D. M. allern. har fritaget mig konferensraad *Callisen* formedelst min alder, svagelige helbred og efter at jeg i 60 aar har været i D. M.'s og Deres forfædres tjeneste fra at holde forelæsninger og examinere, saa bestaar de lønnede læreres tal ikkun i 3 professorer, hvis undervisning især er indrettet for dem, som allerede har gjort fremskridt paa videnskabens bane. De 4 reservekirurger er bestemte til undervisning for de første begyndere. Desuden læser tvende adjunkter udmærkede forelæsninger, hvorfor den ene nyder 50 rdl. i douceur og den anden slet intet.

Akademiet kan sluttelig ikke forbigaa at anmærke, at det sommerkursus, i hvilket reservekirurgerne skulde holde forelæsninger, endnu ikke var begyndt og sker dette i almindelighed aldrig før i begyndelsen af juli maaned.

Ligesom akademiet har troet at skyldte saavel D. M. som sig selv at gøre regnskab for disse væsentligste grunde til dets allerund. forestilling af 23. f. m., saaledes formener akademiet det heller ikke at være passende at besvære D. M. med en vidtløftigere retfærdiggørelse. Det vilde være særdeles smerteligt for akademiet, om det indgivne allerund. forslag skulde i mindste maade have opvakt D. M.'s mishag, da enhver af dets medlemmers yderste bestræbelser gaar derhen ved nøjagtig opfyldelse af deres pligter at kunne fortjene D. M.'s bifald og tillid til en læreanstalt, som alene skylder D. M.'s naade sin tilværelse.

Koncepten til denne skrivelse blev tiltraadt af *Giesemann* og *Colsmann*, som dog tilføjede: var det ikke ligesaa klogt ikke at svare? *Fenger* skriver med store bogstaver: Det er slemt at fordøje fornærmelser, som har ondskab og løgn til moder! *Callisen* siger i sin votering, at man bør tage de

ældre regimentskirurger til overlæger ved hospita-
lerne og erstatte regimentskirurgerne med yngre,
og han nævner, at *Hennings*, der var generaldirek-
tør og *Heuermann*, der var professor ved universi-
tetet, var overlæger ved lasareterne i Holsten, —
hvilket forresten ikke er ganske korrekt, da ingen af
dem havde de nævnte stillinger ved deres ansættelse
ved lasareterne.

Som man ser, var stemningen mod *Tønder* ikke
blid, og det var ikke uden grund, for han var sat
ind i akademiets bestyrelse forat forhandle med
akademiet om militærlægerne, men han handlede
ganske, som han vilde, uden at spørge akademiet, og
som det fremgaar bl. a. af denne sag, forstod han
mærkelig nok ikke, at det for hærens egen skyld
var vigtigt, at akademiet blev saa lidt berørt af
krigen som muligt. Det var ganske nødvendigt,
naar hæren var paa krigsfod i saa mange aar, som
tilfældet var i de første decennier af 19. aarhundrede,
at der sikredes tilgang hvert aar, og dette var ikke
muligt, undtagen naar akademiet kunde præstere
nye kirurger hvert aar, og skulde dette kunne ske,
maatte det have en tilstrækkelig stor lærerstab.

Akademiets sekretær, den gamle *Gundelach*
henvendte sig 27. marts 1813 til akademiet og for-
talte, at han følte sig gammel og skrøbelig, og at
det vilde være heldigt for akademiet, hvis han
skulde blive syg, at have en sikker mand at holde
sig til, og han kender ingen, der er bedre egnet dertil
end hans søn, lands-overrets samt hof- og stadsrets
prokurator *Gundelach*. Han har latinsk juridisk
examen med 1. karakter, han har, saa længe han
som voxen var hjemme hos ham, haft lejlighed til
ved at skrive for ham at blive bekendt med aka-

demiets sager; han har, da han var kgl. fuldmægtig ved universitetsdirektionen erhvervet sig rutine i kollegiale expeditioner samt personligt bekendtskab i de kgl. kollegier, saa at han, ligesom faderen kan *brevi manu* faa oplysninger om et og andet, der ellers udfordrer en omstændelig brevvexling, og iøvrigt besidder han en almindelig erkendt duelighed og retskaffenhed. Sønnen er villig til uden mindste belønning eller gratiale at assistere faderen, saa ofte det maatte behøves, naar akademiet vilde udnævne ham til adjunkt ved dets sekretariat med succession paa embedet, naar den gamle fratræder. »Jeg hengiver mig med haabet om at nyde denne gunstbevisning i betragtning af, at jeg nu i 23 aar staar i akademiets tjeneste, og af den iver og konduite, jeg bestandig har vist under min embedsførelse, hvilket især er de tre ældste herrer tilforordnede tilfulde bekendt. Og da enhver af de herrer tilforordnede kender en faders pligter og ønsker med og for sine børn, frygter jeg ikke for at anses for ubeskeden: at jeg ved denne min ansøgning stræber at tilvende en velartet, og derfor mig saa kær søn forsikring om en fremtidig tilvæxt i indtægter, hvorved tillige akademiets sekretariatsforretningers besørgelse vil vinde«. — Akademiet svarede 28. april 1813, at det ikke kan anse sig berettiget til at give nogen succession, fordi det er stridende mod de kgl. anordninger. »Imidlertid vil Deres søn, ved for sin fader at have forrettet tjenesten til akademiets fornøjelse komme i fortrinlig betragtning, naar en vakance skulde finde sted og en sekretær under de saa betydelig formindskede skriverier ved akademiet maatte findes nødvendig«.

Den 9. maj 1814 døde gamle *Gundelach*, og der

kom naturligvis en del ansøgninger. Alle undtagen *Tønder* var enige om, at den unge *Gundelach* skulde antages, men *Tønder* meddelte, at da alle i overdirektionen undtagen *Giesemann* har været enige om at anbefale *Hasselbachs* ansøgning, stemmer han for ham — at sekretærpladsen i akademiet skulde vedkomme overdirektionen for det militære medicinalvæsen, synes en besynderlig tanke, men muligvis har *Hasselbach* været sekretær der. Den unge *Gundelach* blev altsaa ansat med 200 rdl. s. v. fra 1. juli 1814, men derimod fik han ikke raadighed over sekretærens værelser, saa længe akademiet ikke havde faaet en tilbygning.

Det varede imidlertid ikke mere end et aar, inden *Gundelach* fratraadte, idet det i mødet 4. november 1815 meddeltes, at *Gundelach* havde faaet stilling i Viborg. Man antog derfor underkancellist i det danske kancelli *C. D. Stebuss*, medens man, da *Schumacher* skriftlig havde anbefalet sin svigersøn *Reiersen*, tilmeldte professoren, at akademiet maatte beklage ej at have kunnet opfylde hans ønske.

Det gamle spørgsmaal om examenskaraktererne, der mere end noget andet beskæftigede akademiet i hele dets levetid, var ogsaa til forhandling i denne periode, men uden at de bestemmelser, der vedtoges, er af synderlig interesse. Derimod foreslog veterinærskolens forstander *Viborg* i 1816, at de kirurgiske kandidater tillige maatte tilpligtes at høre forelæsninger over husdyrenes epizootiske sygdomme og underkaste sig prøve heri, men akademiet fraraadede dette forslag, da de allerede fordrede videnskaber var saa mangfoldige, at kandidaterne formentlig ikke bør paatage sig flere.

Da det ofte var indtruffet, at de kandidater,

som underkastede sig examen, havde røbet mangel paa de allerførste skolekundskaber, blev det ved opslag paa akademiets tavle i 1817 bekendtgjort, at ingen herefter vilde blive admitteret til examen, som ikke grammatikalsk og ortografisk rigtigt kunde udtrykke sig i sit modersmaal og tillige sammensætte en latinsk casus.

Fra det danske kancelli modtog akademiet 15. august 1815 en skrivelse om, at der til betryggelse for den offentlige sikkerhed maatte i lighed med, hvad der ved universitetet var skik, efter den kirurgiske examen affordres kandidaterne en forsikring under højtidelig haandsrækning, at de som praktiserende læger vil anvende deres kundskaber til samfundets bedste, søge deres kundskaber udvidede og nøje iagttage de dem og deres fag vedkommende anordninger og bestemmelser. — Ved efteraarsexamen var der 6 kandidater, og den 4. november 1815 aflagdes eden for første gang. Da to af kandidaterne, *Panum* og *Lynge* udeblev, blev deres testimonier tagne i bevaring. Man bestemte forøvrigt at anskaffe en protokol, hvori kandidaterne kunde underskrive løftet.

Da der fra generalkommissariatskollegiet var kommet meddelelse om, at der ikke skulde antages stipendiarier efterhaanden som de sidst antagne afgik, indgik akademiet 5. juli 1817 med en ansøgning om, at man dog maatte vedblive dermed, idet man gjorde rede for nytten deraf. Den 11. november 1819 faldt der resolution paa, at der maatte antages 6 stipendiarier, hvortil dog islændere fortrinlig skulde komme i betragtning. Forøvrigt ændredes lønningen til dem.

Der kom flere andragender fra holstenere om at maatte lade sig examinere i Kiel, men dette

satte akademiet sig imod som stridende mod forordningen; i et tilfælde tilbød akademiet dog, at man for at lette ansøgeren, vilde examinere ham strax, naar han vilde komme til København paa en bestemt tid. — Den 6. juni 1815 kom der et kgl. reskript med en ansøgning fra *A. F. Lassen*, forhen prosektor ved anatomikammeret i Kiel med paalæg om at opgive, hvorvidt han er akademiet bekendt, samt om han ikke her i staden kunde fortsætte sine studier, og paa hvilken maade han i saa fald dertil kunde understøttes til mindst udgift for kongens kasse. Akademiet svarede 13. juni, at dette bedst kunde ske, hvis stabsskirurgen ved den danske armé fik ordre til at ansætte ham som kompagnikirurg her i byen ved første vakance, »og hvis H. M. paa grund af supplikantens patriotiske sindelag, og hvad han derfor har maattet lide«, vilde forunde ham en maanedlig understøttelse i 2 aar imod at han inden den tid underkastede sig examen. — Om denne *Axel Frederik Lassen* oplyser *Carøe*, at han, der var præstesøn, var født 1789 og først døde 1883 i Fjellerup ved Aarup. Han havde ganske rigtigt været prosektor i Kiel, derefter kompagnikirurg ved auxilliærtropperne 1813—1814. Han kom imidlertid ikke til København, men blev 15. juli 1815 bataillonskirurg i Rendsborg, fulgte med korpset til Frankrig og praktiserede efter sin hjemkomst i Fyen. Han fik licens 1819 til under en autoriseret læges tilsyn at praktisere, men mistede atter denne tilladelse 1824 paa grund af en efter urigtig indikation foretagen amputation af begge mammæ; derefter praktiserede han ikke des mindre paa Fyen, hvor han levede i Fjellerup i mange aar og samlede en stor mængde oldsager, som 1870 solgtes til Odense

kommune. Aaret efter fik han fortjenstmedaillen i guld for sin samlerflid.

Spørgsmaalet om kadavere kommer igen under mange former. I denne periode hændte det, at direktionen for almindeligt hospital 1815 forlangte forhøjet betaling. Man bestemte, nu da kongen var kommen hjem (!), at henvende sig til ham for at opnaa, at prisen ikke blev højere end 1 rdl. for hvert kadaver. Kancelliet sendte saa en skrivelse fra fattigvæsenet, hvori dette foreslog at foranstalte ethvert lig tilbragt akademiet i en transportkiste og efter tilsigelse igen afhentet uden i den tid at lade akademiet beholde kisten. Man besluttede at svare, at man var tilfreds med tilbudet, dog at det paalagdes vedkommende strax efter tilsigelse at lade kadaverne igen afhente og derhos sørge for, at akademiet aldrig kom i forlegenhed for kadavere. Tillige besluttede man at henstille, om ikke ligbærerne for deres ulejlighed med transporten kunde for hvert lig passende tillægges en douceur af 2 rdl. n. v. — I 1816 foreslog fattigvæsenet, at Frederiks hospital ogsaa skulde tilpligtes at levere kadavere, samt at den sædvanlige douceur af 2 rdl. n. v. for hvert kadaver til ligbærerne maatte leveres til hospitalets inspektør til opbevaring i stedet for at udbetales direkte, men man svarede, at det ikke fandtes nødvendigt, da Frederiks hospital ikke tidligere havde deltaget i leverancerne, og akademiet altid var blevet tilstrækkeligt forsynet fra almindeligt hospital og fattigvæsenet, og at det andet forslag ikke kunde tilraades, da det formentlig kunde opvække uvillie hos ligbærerne og bringe dem til forømmelse af deres pligter.

1821—1841.

Den sidste gang jeg i forhandlingsprotokollen har fundet *Heinrich Callisens* navn er i mødet 20. januar 1821. Han var da næsten 80 aar og har formodentlig kort efter trukket sig tilbage fra alle forretninger¹⁾. Herpaa tyder, at akademiet en maaned senere indstillede, at hans nevø *Adolph Callisen*, der var adjunkt og prof. e. o., maatte indtræde som medlem i akademiet og deltage i dets forhandlinger. Dette bevilgedes ved kgl. resolution af 23. februar 1821. *Heinrich Callisen* skal dog, efter hvad der meddeles i nekrologen i Bibliotek for læger, have været aandsfrisk endnu til et aar før sin død, der indtraf 4. februar 1824. Allerede ved mødet 3. februar 1822 fortælles, at *Colsmann* skænkede *Callisens* buste, som man besluttede at opstille i forsamlingsstuen.

I 30 aar havde *Callisen* hævet generaldirektørgagen, men i næsten 20 aar havde han ikke undervist og i de sidste aar ikke deltaget i akademiets forhandlinger, saa betydningen af hans død kan kun søges i, at der nu endelig blev lejlighed til avancement. Han havde forøvrigt fulgt traditionen fra *Kølpins* og *Winslows* tid og havde bestemt, at akademiet maatte vælge af hans bøger og instru-

---

¹⁾ Hans navn findes under en skrivelse fra 16. maj 1821 (se nedenfor s. 122).

menter, hvad det ikke selv ejede. Reservekirurg *Gundelach Møller* foretog udvalget under tilsyn af *Callisens* svigersøn *Colsmann* og hans nevø *A. Callisen*.

Callisens død gav ikke anledning til ansættelse af en ny professor, for han var overtallig, og det eneste, der skete, var derfor, at *Colsmann* blev generaldirektør, at *Fenger*, som jo var livkirurg, tillige blev hofkirurg, medens *Withusen* vedblev som overkirurg paa Frederiks hospital. *A. Callisen*, der var den eneste adjunkt, var bleven medlem af akademiets lærerforsamling, men man valgte i øjeblikket ingen ny adjunkt. *Thal* havde ganske vist søgt om at blive adjunkt i slutningen af 1821, men det vilde man ikke gaa ind paa, og først 28. januar 1826 udnævnte man *Gundelach Møller* til 2. adjunkt.

Jacob Christian Johan Henrik Gundelach Møller var søn af en overtoldbetjent og født i Aarhus 7. august 1797, student 1815 og havde taget kirurgisk examen 1821 med udmærkelse. Derefter var han kirurgisk kandidat paa Frederiks hospital 1821—1823, fik guldmedaille 1824, blev reservekirurg ved akademiet 1824, men gjorde i de første 3 aar tjeneste som reservekirurg ved Frederiks hospital. Han kaldes kun *Møller* i akademiets arkiv og først paa et meget senere stadium tages navnet *Gundelach* med, men paa sin bog: Det kgl. Frederiks hospitals chirurgiske aarbog, som udkom 1832, skriver han sig *Gundelach Møller*.

En ny stilling oprettedes ved akademiet i dette tidsrum, og der knyttedes en mand til det, som kom til at spille en betydelig rolle, og som gjorde sit navn kendt langt udenfor Danmarks grænser. Akademiet indstillede nemlig 30. november 1826 om løn til en konservator ved museet og

anbefalede *Ib Ibsen* dertil og 11. april 1827 beskikkedes *Ibsen* med 200 rbd. sølv aarlig i løn.

Ib Pedersen Ibsen var søn af en gaardejer, født 24. juni 1801 paa Breinholt ved Lemvig. Han kom i Aalborg latinskole, men han interesserede sig for frilufsliv, for at samle dyr og planter og ikke for skolen. Han brød af og gik tilsøs, men ved et fald paadrog han sig en sygdom i fodleddet, der afbrød hans løbebane, og som senere medførte amputation af benet. Han gav sig til at studere kirurgi og tog kirurgisk examen med første karakter 1826.

Da akademiet havde opnaaet hans ansættelse, kom det med en ny indstilling, idet man formodentlig fandt, at den udmærkede reservekirurg, som særlig havde lært *Ibsen* at dissekere og præparere, ogsaa burde knyttes nærmere til akademiet. Man indstillede nemlig, at der maatte meddeles reservekirurg *Henck* prædikat af lector anatomiae, og dette bevilgedes 16. november 1827.

Carl Ludwig Friedrich Henck var søn af en skolelærer, født 17. maj 1787 i Neubrandenburg i Mechlenburg og kom til København 1807 efter at have været i barberlære i sin hjemstavn, formodentlig i en af de talrige kompagnikirurgpladser, der var stærkt brug for under krigen. Han studerede saa ved akademiet, tog kirurgisk examen 1813 med første karakter, blev reservekirurg ved akademiet 1819, ved Frederiks hospital 1821—1823 og karakteriseret regimentskirurg 1826. *Henck* er ikke meget kendt, men han var en overordentlig dygtig anatom og præparator og en glimrende lærer, som altid omtales med særlig anerkendelse af akademiet. Han nævnes især, naar man vil fremhæve,

at en lærer godt kan være udmærket uden at være student.

I 1830 indtraf den sidste store forandring i akademiets lærerpersonale, idet *Colsmann* døde 3. august. Efter reglerne rykkede alle professorerne op: *Fenger* blev generaldirektør, *Withusen* hofkirurg og *A. Callisen* 3. professor, men han følte sig ikke egnet til at være overkirurg ved Frederiks hospital, og man indstillede derfor, at *Callisen* maatte vedblive at være regimentskirurg ved 1. livregiment, og at *Gundelach Møller* maatte blive overkirurg ved Frederiks hospital. Alt dette bevilgedes, men det viste sig, at der dog fandt en lille misforstaaelse sted fra akademiets side, for da man indstillede kandidaterne *Starck* og *Rørbye* som lige værdige til den ledige reservekirurgstilling, svarede kancelliet, at der slet ikke var nogen reservekirurgstilling ledig, for *Møllers* bestalling lød paa, at han med overkirurgikatet skulde forbinde reservekirurgikatet og adjunkturen. Nogle maaneder senere søgte *Møller* sin afsked som reservekirurg, hvilket akademiet anbefalede, og 6. juli 1831 afskedigedes han som reservekirurg, medens han vedblev at være adjunkt ved akademiet.

Colsmann ved man i grunden kun meget lidt om, og han har vist ikke spillet nogen større rolle. Mærkelig nok findes der ikke engang en nekrolog i Bibliotek for læger. Kort før sin død fik han dog lejlighed til at afgive et stort separatvotum i sundhedskollegiet, som jeg senere skal referere, utvivlsomt det bedste af alle de indlæg, som fremkom paa det tidspunkt angaaende en forening af akademiet med medicinsk fakultet. *Colsmanns* instrumentsamling købtes af akademiet

for 443 rdl. sedler, hvilket var $\frac{2}{3}$ af taxationssummen.

Fenger frattraadte hofkirurgikådet og blev generaldirektør, men han flyttede ikke ind i professorboligen, da han, der var en rig mand, havde sin pragtfulde ejendom i det nuværende nr. 72 i St. Kongensgade, som stadig er i hans families besiddelse. Det faldt i hans lod at kæmpe for akademiets selvstændighed saa længe som muligt, men da sammenslutningen med fakultetet var uundgaaelig, synes han paa fuldt loyal maade at have arbejdet paa at skaffe saa godt et resultat som muligt. I sommeren 1841 søgte han om fritagelse for at holde forelæsninger og fik denne tilladelse, og ved den endelige sammenslutning søgte han og fik sin afsked og dermed ophævedes generaldirektørstillingen.

I anledning af *Colsmanns* død blev der i mødet 3. november 1830 truffet beslutning om fordelingen af forelæsningerne. Over anatomen skulde *Withusen* og *Henck* læse, medens en af reservekirurgerne og *Ibsen* skulde lede dissektionerne. Det ser aparte ud, at den tidligere overkirurg ved Frederiks hospital pludselig bliver professor i anatomi, men det hang sammen med bestemmelsen om, at det var professoren i anatomi, der havde professorboligen. Da *Withusen* skulde have den, maatte han ogsaa docere anatomi — en af de uheldige bestemmelser ved akademiet. Ved reskript 16. maj 1838 blev denne bestemmelse først ophævet, idet det blev tilladt, at den ældste professor, der ønskede det, skulde have boligen med forpligtelse til at have tilsyn med dissektionsstuerne.

Yderligere bestemtes om forelæsningerne, at reservekirurg *Djørup* skulde læse over materia

medica, *Købke* over botanik, prof. *Thal* over den kemiske del af materia medica. Med hensyn til examen blev bestemt, at enhver af de ordentlige professorer skulde examinere hver kandidat een time i kirurgi, at *Fenger* skulde vedblive at examinere i accouchement, *Withusen* i anatomi, som *Colsmann* hidtil havde examineret i, *Callisen* skulde overtage den af *Withusen* tidligere afholdte examen i den medicinske time og endelig, at *Thal* skulde examinere i kemi. Det bestemtes endvidere, at *Callisen* skulde overtage biblioteksforretningerne og derfor have de 54 rdl. sølv halvaarlig, som *Colsmann* tidligere havde haft. Han skulde assisteres af reservekirurgerne. *Gundelach Møller* rykkede op til 1. adjunkt, og man bestemte foreløbig ikke at udnævne en anden adjunkt.

I akademiets sidste decennium var der udenfor det daglige undervisningsarbejde ikke tid til meget andet end til de langvarige forhandlinger om en sammenslutning med fakultetet, men ved en omtale af de enkelte lærere faar man dog lidt at vide om, hvad der skete.

Withusen flyttede ind paa akademiet i professorboligen. 1. februar 1831 anmodede man bygningsvæsenet om at istandsætte boligen og samtidig indrette de to værelser over porten nærmest Blanco-gade (Fredericiagade), mod at professoren afstod et værelse i mezzaninen til konservator. Herved fik professorboligen sit nuværende udseende og omfang.

For *Ad. Callisen* betød forandringen mindst, for han havde 1829 søgt om karakter og rang som professor ord., og dette var bevilget, men *Callisen* var som nævnt blevet bibliotekar, og hertil egnede han sig godt. Ved hjælp af reservekirurg *Rørbye* og cand. *Pape* havde han allerede 1832 udarbejdet et

nyt katalog ordnet alfabetisk efter forfatternes navne, læsestuen blev aabnet, saa snart aarstiden tillod — det vil altsaa sige, at der ikke var kakkel-ovn. Der anskaffedes et nyt stempel og særlige stempler for dubletter og tripletter, som skulde sælges eller byttes. Endvidere skænkede han et exemplar af sine egne bøger — og det fyldte ikke saa lidt efterhaanden, da hans Medicinisches Schriftstellerlexikon er i 33 bind!

Som omtalt bad *Callisen* sig fritaget for at blive overkirurg paa Frederiks hospital, og *Jul. Petersen* siger i Biografisk lexikon, at da han var nødt til som regimentskirurg at have en afdeling paa garnisonssygehuset, aflagde han kun smaa hastværksbesøg, hvorved han indskrænkede sig til med handsken paa at føle pulsen og overlod alt til sine underlæger. Dette kan godt være muligt, men det stemmer ikke med, at *Callisen*, som vi skal se senere, var ivrig for at indrette en medicinsk klinik, som han selv tilbød at lede, paa garnisonssygehuset. Man faar det indtryk, at han følte sig mere som mediciner end som kirurg.

Da *Callisen* ikke blev overkirurg, maatte han have løn andet steds fra, og han vedblev da at være regimentskirurg ved 1. livregiment. I 1838 blev akademiet derfor nødt til at indstille, at *Callisen* maatte blive fritaget for sessionsrejse, og det blev efter omstændighederne for det aar tilladt, naar hans bataillionskirurg blev udkommanderet i stedet for, men det bestemtes samtidig, at for fremtiden maatte regimentskirurgikaterne ikke forenes med andre civile stillinger, der kunde forhindre vedkommende i fuldt ud at passe sine militære forretninger.

Gundelach Møller begyndte, strax efter at han

var bleven overkirurg, med stor iver paa at holde kliniske forelæsninger og øvelser, men hermed fik han mange vanskeligheder. Allerede i juli 1831 spurgte han, i hvilket forhold han stod til akademiet og til hospitalsdirektionen med hensyn til det clinicum han holdt, og bad om, at der maatte træffes bestemmelse herom. I februar 1832 svarede kancelliet, at der ikke var grund til at træffe særlige bestemmelser, saasom der ikke var grund til at antage, at direktionen vilde lægge nogen hindring i vejen for de kliniske forelæsninger, men skulde dette ske, udbad man sig nærmere beretning derom.

Men de kliniske forelæsninger skulde volde *Gundelach Møller* langt større ubehageligheder. Han var stærkt interesseret i dem og ansaa dem for overordentlig nyttige. Han fandt derfor paa allerede efter et halvt aars forløb at udgive en beretning: Det kgl. Frederiks hospitals chirurgiske aarbog (1832), som først indeholder en oversigt over belægingen omtrent i samme form, som hospitalsberetningerne nu, men dertil knyttede han et referat under overskrift: »Notitser« af en del mere interessante sygehistorier i en ret kort form¹⁾. Næppe var denne lille bog udkommet, før der kom en ganske lignende indeholdende en meget skarp og for en stor del uberettiget kritik af »tre læger«. En af hovedindvendingerne var, at sygehistorierne ikke var udførlige nok, men skulde *Møller* have

---

1) Mellem sygehistorierne er en beretning om, hvorledes *Møller* med Charrières møntfanger tog en mønt op. I den anledning bør en historie om hans store distraktion bevares. En dreng kom ind paa hospitalet, grædende, for han var af mester sendt i byen med en rigsort (1 mark 8 skilling = 50 øre) og den havde han slugt ved at gribe den med munden. *Møller* gik ned med møntfangeren og fik en mark op. Han vilde strax føre møntfangeren ned igen, for der manglede 8 skilling!

fulgt dette forlangende, var bogen blevet en meget tyk bog og ikke hvad han havde tænkt sig: en lille brochure paa 84 sider. Ganske særligt kritiseredes hans fremstilling af lupus i et afsnit for sig, idet de to af lægerne ikke fandt sig kompetente dertil, men overlod det til den tredie. *Gundelach Møller* svarede i en ny piece, de »tre læger« ligesaa, og den ene af dem, der navngav sig som *Bendz*, desuden i en særlig piece. Endelig kom der en lang recension og ret uhildet kritik i Bibliotek for læger.

De tre læger var *Djørup*, *Bendz* og *Sommer*, men det interessante og for os ret mærkelige er, at *Djørup* var reservekirurg ved akademiet, *Bendz* var *Gundelach Møllers* reservekirurg og *Sommer* hans kandidat. Rimeligvis til stor skade for de studerende opnaaede de, at *Gundelach Møller* betakkede sig for at fortsætte dette arbejde, til hvilket han i sin fortale havde stillet store forventninger. Man faar af det indlæg, som *Bendz* leverede under navn, at vide, at grunden til kritikken var, at han og *Møller* var blevne uenige om en diagnose: lupus. *Bendz*, der var en glimrende operatør, var tillige en meget krigersk herre, og dette gælder ogsaa *Djørup*, hvad der 20 aar senere kom tydeligt frem, da de to tørnede sammen i den store strid om den militære øjensygdom, — og hvad der vist laa bagved, om stabslægestillingen.

I 1832 indstillede akademiet, at *Gundelach Møller* maatte erholde tilladelse til som akademiets medlem at deltage i dets deliberationer og forhandlinger, og dette bevilgedes 29. marts 1833. Samtidig bestemte man, at *Møller* alene skulde give karakter ved den kliniske prøve, men de andre professorer skulde saa vidt muligt være tilstede ved examen. I 1840 gav han afkald paa den ham

som adjunkt tilkommende gage af 50 rdl. om aaret, og da *Fenger* blev fritaget for at holde forelæsninger, blev han professor ordinarius.

Da *Callisen* søgte om at faa rang med professores ordinarii, anbefalede akademiet det, men indstillede tillige, at *Thal*, der var titulær professor, maatte blive prof. e. o. ved akademiet, og dette bevilgedes 28. november 1829. I slutningen af 1835 søgte *Thal* sin afsked fra 1. januar 1836 og bad akademiet anbefale, at han fik pension. Den kgl. resolution af 2. januar 1836 bestemte, at han skulde have $\frac{2}{3}$ gage i pension og tilkendegives H. M.'s allerhøjeste tilfredshed med hans tilbud at ville skænke akademiet en samling instrumenter og præparater. Akademiet sendte derefter *Thal* en skrivelse herom, idet man meddelte ham afsked fra 1. januar 1836 og udtalte sin tak for hans nidkære embedsførelse under akademiet.

Den gage paa 400 rbd. sølv, som *Thal* havde haft, fik akademiet lov til at beholde til den nye lector chemiæ, og man opslog pladsen. Som ansøgere meldte sig: 1) dr. med. *Andreas Gartner Sommer*, født 1804, kirurgisk examen 1827, medicinsk examen aaret efter, licentiat og doctor 1833, 2) cand. med. *Mads Christensen*, født 1805, som havde været i apotekerbureau, inden han studerede medicin, havde taget medicinsk examen 1829 og var reservelæge paa almindeligt hospital, 3) cand. pharm. og chir. *Hans Christian Tscherning*, som var født 1804, havde taget farmaceutisk examen 1822 og kirurgisk examen 1829. Han var lærer ved veterinærskolen og forstander for skolens apotek og medicinalhave. 4) *Sally Simon* (efter sin daab *Simon Peter Neukirch*), som var født 1811 og lige havde taget en udmærket kirurgisk examen i 1835, og endelig

5) *Edvard August Scharling*, som var født 1807, havde taget farmaceutisk examen 1828, men derefter have kastet sig over kemi, var bleven polyteknisk kandidat 1834 og allerede havde gjort sig meget bekendt. Han var *Ørsteds* amanuensis, men var i øjeblikket paa studierejse i udlandet.

Akademiet valgte *Scharling*, og saa snart han var kommen hjem, afleverede *Thal* til ham, og samtidig afleverede *Thal* sine haandskrevne forelæsninger, som blev overgivet til manuskriptsamlingen i biblioteket. Ved kancelliskrivelse 23. marts 1836 bemyndigedes *Scharling* til at deltage i den mundtlige examen i kemi og samtidig tillodes det *Sommer* efter ansøgning at holde offentlige forelæsninger ved akademiet i farmakologi. Hele dette forhold varede dog kun 4 aar, for i 1840 afgik baade *Scharling* og *Sommer* til universitetet i anledning af omordningen af hele undervisningen.

Da Akademiet i 1829 indstillede om rang for *Callisen* og *Thal*, ønskede man ogsaa, at *Henck* skulde være professor. At akademiet allerede indstiller dette kun to aar efter, at *Henck* var bleven ansat, viser, hvor stor pris man satte paa ham. Det lykkedes dog ikke at faa udnævnelsen udvirket. Paa grund af de forandrede forhold ved akademiet efter indførelsen af den lægevidenskabelige examen 1838 søgte *Henck* sin afsked, og akademiet anbefalede da, at der forundtes ham, som havde været offentlig lærer i 23 aar, titel af professor med passende rang, og dette skete da ogsaa under 3. juli 1838 (rang i 5. klasse nr. 8). Ved overleveringen af bestillingen, som var tilstillet akademiet aldeles gratis, blev det tilkendegivet *Henck*, at han heri maatte erkende en bevidnelse af akademiets tak for hans mangeaarige tjeneste.

I begyndelsen af 1830 bragte akademiet den bestemmelse i erindring, at de studerende, 2 aar før de agtede at gaa op til examen, skulde anmelde, hvilket præparat de agtede at afgive til samlingen. Formodentlig har det været umuligt for adskillige, og de har saa truffet aftale med *Ibsen* om, at han vilde levere præparaterne, i alt fald meddeles det kort efter: i anledning af, at det paalaa konservator *Ibsen* at levere til akademiets samling adskillige præparater, som han for kandidaterne tidligere havde paataget sig at præstere, har han til akademiet indsendt en fortegnelse over en del andre præparater, som han tilbyder at aflevere, og som han beder modtage som vederlag for saa stor en del af hine andre præparater, som akademiet maatte bestemme. Man modtog præparaterne, men vilde have 6 til, som *Ibsen* senere leverede. I 1838 tilbød *Ibsen* akademiet for en sum af 190 rdl. at overtage en samling bestaaende af 38 kranier, som akademiet besluttede at modtage. I april 1839 indgav reservekirurgerne et andragende om, at de maatte fritages for at forfærdige angiologiske præparater til akademiets samling, hvilket *Withusen* havde paalagt dem, men i et møde 8. maj af akademiets medlemmer bestemte man at sende en cirkulærskrivelse til reservekirurgerne, hvori det skulde tilkendegives dem, at akademiet ikke kan inklade sig paa deres andragende om at fritages for de pligter, som efter instruxens §§ 3 og 5 paa-ligger dem, samt at man forventede de forlangte præparater indleverede inden næste nytaar, hvorhos det tilføjedes, at hvis nogen af reservekirurgerne vedblev at vægre sig ved at udføre det paa-lagte, maatte vægringen anføres paa cirkulæret, forat akademiet desangaaende kunde tage de nød-

vendige forholdsregler. Dette cirkulære afgik 22. maj og bevirkede en undskyldning fra reservekirurgerne indeholdende, at deres andragende ikke maatte anses som en vægring, men blot som en henstilling til akademiets overvejelse. Akademiet besluttede saa, at der ikke skulde svares herpaa. Den 23. juli 1840 meddelte konservator, at reservekirurgerne saavel som han selv havde hensat de dem paalagte angiologiske præparater i forsamlingsstuen for efter at være sete af professorerne at indlemmes i samlingen.

Ibsens stilling var noget ganske for sig. Det kom frem i 1832, da *Ibsen* forlangte at faa plads i lektionskataloget for reservekirurg *Rørbye*, men han fik til svar, at da konservator ikke henhører til akademiets faste lærende personale og reservekirurgerne ikke kan adskilles, saa vilde hans plads blive efter dem.

I 1834 søgte *Ibsen* dels om at faa regimentskirurgs karakter, dels om at faa plads paa fødselsstiftelsen. Herpaa svarede akademiet, at det ikke kunde opfylde hans ønske om at indstille ham til regimentskirurgs karakter, men at han derimod i sommeren 1835 skulde komme paa fødselsstiftelsen. I 1837 søgte *Ibsen* igen om regimentskirurgs karakter sammen med *Søren Eskildsen Larsen*, og 25. november 1837 blev det bevilget.

I april 1837 fandt der et større slagsmaal sted paa dissektionsstuen¹⁾, eller som det udtrykkes, at *Ibsen* fornærmede ved volds udøvelse reservekirurg *Starck*. Det har aabenbart været en ret alvorlig

¹⁾ Kfr. J. H. Løck: 75 aar, Kbh. 1885 s. 92, Muligvis er det den samme episode, der omtales. Det bemærkes, at efter L.'s fremstilling var det studenterne, der var de udæskende — og uopdragne!

historie, for *Ibsen* maatte give *Starck* en skriftlig æreserklæring, der blev forevist de ved bemeldte oprin tilstedeværende, men derved blev sagen med *Starcks* samtykke bilagt. En maaned efter blev der meddelt *Starck* for hans helbreds skyld rejsetilladelse til udlandet i 6 maaneder.

Formodentlig var det *Ibsens* gamle lyst til søen, der fik ham til at søge akademiets tilladelse til, at han som kirurg maatte gaa med korvetten *Galathea* til middelhavet i 1833. Han fik tilladelsen paa visse betingelser, som jeg forøvrigt ikke kender.

I 1835 søgte *Ibsen* tilladelse til at foretage en rejse i 4—5 maaneder for at bese museer i udlandet. Reservekirurg *Pape* vilde vikariere for ham. Man indstillede til fonden ad usus publicos om rejsepenge og udfærdigede en anbefaling for ham til benyttelse paa rejsen. *Ibsen* fik stipendiet og 4. juni 1836 fik han rejsetilladelse i 4 maaneder.

I 1839 var akademiet lige ved at miste *Ibsen* helt, idet han søgte det ledige garnisonskirurgikat paa St. Thomas, hvortil han fik akademiets særdeles anbefaling. Men man blev aabenbart paa det rene med, at det vilde være for stort et tab, for 26. september 1839 indgav akademiet en ansøgning, som blev overleveret kongen af dekanus, hvori man udtalte ønsket om at beholde *Ibsen* og bad om, at der maatte tilstaas ham et aarligt tillæg paa 400 rdl. til hans gage, og ved allerhøjeste resolution af 20. oktober bevilgedes dette personlige tillæg.

Det skal endnu lige nævnes, at akademiet fik endnu en ny docent inden dets ophævelse, idet, som vi senere skal se, *Stein* 1840 forsattes fra universitetet til akademiet som adjunkt og prof. e. o. Som eksempel paa forretningsgangens hurtighed eller rettere langsomhed dengang, kan jeg oplyse, at

kancelliet 18. juni meddelte akademiet, at *Steins* bestalling var af 13. april, og dette kommunicerede akademiet *Stein* 8. juli. Af særlige ting om *Stein* har jeg ellers kun fundet, at han sendte akademiet sine pragtfulde anatomiske tegninger, og akademiet takkede 13. maj 1831, og da *Stein* derefter bad om en anbefaling for tavlerne, svarede man med henvisning til sine udtalelser men lovede, at man skulde anbefale dem, hvis man blev spurgt fra højere sted. 12. juni 1833 takkede man for 2. del af første hefte. Jeg har ikke fundet noget om, at akademiet blev spurgt, men desværre udkom der ikke flere end de to hefter, og jeg har hørt fortælle, uden at jeg erindrer min kilde, at kongen, da man bad om at støtte udgivelsen, skal have set paa dem og udtalt, at det var meget smuk bogtrykkersværte, — men penge fik *Stein* ikke.

Akademiet gav flere lov til at holde forelæsninger, og der var et par, der søgte om professorat. Blandt dem, der ønskede at holde forelæsninger, var *Thune*, som havde taget kirurgisk examen 1828 og var bleven dr. med i Halle 1834. Han søgte det følgende aar om at maatte holde forelæsninger i terapi, og det tillodes ham, men da han fik at vide, at han ikke kunde blive adjunkt uden først at have været reservekirurg, trak han sig tilbage. I 1839 tilbød *Djørup* at holde forelæsninger over militærhygiejne, og han støttedes stærkt af stabskirurg *Müller*. Akademiet vilde gerne tillade ham at holde forelæsninger, men antog ikke, at der vilde blive ansat en særlig docent heri. Jeg ved ikke, om *Djørup* dengang fik begyndt derpaa, men efter hans artikel i Ugeskrift for læger 1876 synes saadanne forelæsninger først at være holdte af ham i 1848.

Men der var et par, som ligefrem søgte et professorat, og det var *Wendt* og *Jacobson*. *Wendt* skal jeg senere komme til at omtale, men om *Jacobson* er der grund til at meddele lidt her.

Han søgte 1821 om at blive prof. e. o. ved akademiet, men akademiet vilde ikke have ham. Derved slap akademiet dog ikke for besværligheder med ham. *Jacobson* blev nemlig læge for slaverne, og han benyttede saa slaveligene til sine studier. Dette protesterede akademiet imod 1834, og der vexledes skrivelser, hvori akademiet hævdede, at kun de lig, hvis undersøgelse maatte være nødvendig eller for sygdommens skyld interessant, maatte overlades *Jacobson* til dissektion. Under 9. maj 1835 meddelte saa generalkommissariatskollegiet, at fæstningsslavernes lig efter tur skulde afleveres til akademiet og universitetet; dog ligesom herfra undtages, naar fangens dødsmaade gør en obduktion i retslig henseende nødvendig, saaledes forbeholdes prof. *Jacobson* adgang til paa akademiets dissektionsstue at foretage obduktioner af disse lig. Det første af den slags kadavere blev anmeldt 26. maj. I 1837 synes *Jacobson* igen at have tiltaget sig ret til at obducere ligene, før de afleveredes til akademiet, og det synes endog, som om han havde bildt stokhusforvalteren ind, at det var efter aftale med akademiet, hvilket akademiet benægtede, da forvalteren spurgte derom. I 1840 maatte det atter indskærpes, at *Jacobson* kun maatte obducere, naar det kunde være af interesse paa grund af den foregaaende sygdom, og generalitetet fastslog saa, at det skulde have sit forblivende med dets tidligere resolution, men at retten til overhovedet at foretage obduktioner af slavelig, skulde indskrænkes til *Jacobsons* levetid, men tillige paalagde man aka-

demiet at drage omsorg for de fornødne bekvemmeligheder for *Jacobson*, naar han anmeldte en obduktion og om muligt indrømme ham et særskilt værelse til dette brug. Akademiet svarede, at der ingen- sinde var lagt *Jacobson* hindringer i vejen, og at han altid har haft adgang til de samme bekvemmeligheder som professorerne, men et særskilt værelse kunde ikke indrømmes ham.

I efteraaret 1827 døde akademiets sekretær *Stebuss*, og man nedsatte saa gagen til 50 rdl. foruden honorar for udfærdigelse af testimonierne. Man fik lov at lade resten af gagen, 150 rdl., ind- gaa i akademiets kasse. Akademiet antog derefter overauditør *Birch* til sekretær.

Carl Christian Birch var født 18. februar 1795, juridisk kandidat 1819, auditor 1820, s. a. fuld- mægtig i direktionen for statsgælden og den syn- kende fond, 1828 overauditør og s. a. underbog- holder i statsgældskontoret — men »da akademiets sekretær overauditør *Birch* var bleven belagt med personlig arrest under en kriminel sag, blev kan- cellisekretær, kancellist i danske kancelli *Christian Christensen* 9. november 1835 konstitueret som sekretær, fast ansat fra 1. januar 1836«. I et møde i akademiet i maj 1836 blev der oplæst en skrivelse fra dommeren (*Bornemann*), hvori han udbad sig under eds tilbud erklæringer ikke alene fra hver enkelt af akademiets medlemmer, men ogsaa fra pedellen om, hvorvidt de hos *Birch* i 1832 og de følgende 3 aar samt in specie i de to sidst afvigte aar, maatte have sporet nogen sindsforvirring. *Birch* maatte forlade landet og døde som notarius publicus i Waletown i Wisconsin under navnet *Seabury* 1865¹⁾.

¹⁾ Richter: Juridisk og statsvidenskabelig stat. 1881.

Christensen døde allerede 22. april 1841, og kancellisekretær *Mangor*, der havde fungeret under *Christensens* sygdom, konstitueredes saa. De tre sidste punkter i akademiets forhandlingsprotokol lyder: 53) skrivelse 31. december 1841 fra *Mangor* med tak til akademiets direktion for den mod ham i hans funktionstid udviste humanitet og velvillie, 54) efter indstilling af dekanus blev tilstaaet kst. sekretær *Mangor* det samme gratiale, som i de senere aar er blevet forundt akademiets sekretær, alt forsaavidt kassens tilstand maatte tillade det. 55) Etatsraad *Callisen* aflagde regnskab for akademiet og stipendierne.

I 1828 havde akademiet modtaget et legat fra *Heinrich Friedrich Müller*, som var kirurg i Skelshør. Han var født 1752 i Hannover, havde taget kirurgisk examen 1787 og havde været distriktskirurg i Skelshør 1788—1801. Legatet var paa 2,000 rdl. sølv i kgl. obligationer, og renterne skulde bruges til understøttelse af to trængende studiosi chirurgiæ.

Af curiosa og beviser for, at akademiet deltog i tidens bevægelser og fornøjelser skal jeg fortælle et par:

I juni 1824 maatte man skrive til politidirektøren, om han vilde sørge for, at de paa akademiet begaaede tyverier af tænder fra præparater maatte vorde opdagede!

Under 3. januar 1826 meddelte kancelliet akademiet, at Hans Højhed Prins *Christian Frederik* med gemalinde Prinsesse *Caroline Amalie* og søn samt *Prins Frederik Ferdinand* og Prinsesserne *Juliane Sophie* og *Lovise Charlotte* skulde benævnes med æresnavn »kgl. højhed«.

I 1837 blev der tilstillet akademiet en subskrip-

tionsliste til et museum for *Thorvaldsens* værker, og den sattes i cirkulation.

I anledning af *Frederik den Sjettes* død og *Christian den Ottendes* tronbestigelse havde akademiets professorer en audiens hos den tiltrædende konge, til hvem etatsraad *Withusen* holdt en allokution.

Den 18. juni 1841 fremsendte overhofmarskallatet 11 billetter til balpareet paa Christiansborg slot i anledning af kronprinsens formæling.

Slet saa venlig var ikke det allerhøjeste reskript af 31. oktober 1840, for deri tilkendegaves der professorerne *Møller* og *Stein*, reservekirurg, regimentskirurg *Larsen* og konservator, regimentskirurg *Ibsen* H. M.'s mishelligelse af, at de som embedsmænd havde underskrevet petitionen om skattebevillingsret.

Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi. Forpostfægtninger.

Der findes en udmærket beskrivelse af fakultetet og akademiet fra aaret 1808 af en mand, der havde været professor ved begge, nemlig af *Heinrich Callisen*¹⁾, og denne beskrivelse danner et godt grundlag ved bedømmelsen af de bestræbelser, der førte til en forening af de to læreranstalter.

F a k u l t e t, siger *Callisen*, havde 2 ordentlige og 3 overordentlige professorer — alle mænd, der med berømmelse havde gjort sig bekendte ved lærde skrifter. De holdt forelæsninger over den medicinske patologi og terapi, medicina forensis og det medicinske politi, kirurgi, fødselsvidenskab, anatomi, fysiologi og farmakologi. Professorerne var forpligtede til at holde et offentligt kollegium, men kunde desuden læse privat. Alle medicinske studerende havde taget artium, examen philologicum og examen philosophicum. Kollegierne holdtes i det danske sprog. Professorernes økonomiske stilling var alt andet end tillokkende. — Naar en kandidat ønsker at tage medicinsk examen, indgiver han ansøgning til dekanus og tillige paa latin sit levnedsløb bl. a. med meddelelse om, hvilke forelæsninger han har hørt, og hvilke hospitaler

¹⁾ H. Callisen: *Physisk-medizinske Betragtninger over Kiøbenhavn* II. 1809 s. 441 o. fl.

han har besøgt for studiets skyld. Naar fakultetet saa har antaget ham, faar han forelagt en sygehistorie med tilføjede spørgsmaal, som han maa besvare paa latin uden hjælp, medens han sidder i et lukket værelse hos dekanus. Naar dette specimen er antaget, maa han indstille sig til mundtlig examen, som foretages paa latin af de 5 professorer. Den første examinerer i medicinsk patologi og terapi, den anden i fødselshjælp og kirurgi, den tredje i farmakologi og botanik, den fjerde i fysiologi, medicina forensis og receptskrivning, og den femte i anatomi, saaledes at denne examen bliver tilendebragt paa en dag. Tre professorer examinerer om formiddagen og to om eftermiddagen omtrent i en time. Enhver professor giver sammen med to censorer, der ikke er professorer, en karakter. Hovedkarakteren gives efter de fleste stemmer, og kandidaten er berettiget til praxis i medicinen og kirurgien. Denne Examen var betingelse for at faa licentiatgraden og senere doktorgraden. *Callisen* siger udtrykkelig: Praktiske kliniske prøvelser, hvortil vore hospitaler afgiver den bekvemteste lejlighed, og som under 7. maj 1788 i foundationen for Københavns universitet er anordnede, er endnu ikke indførte.

Om kirurgisk akademii siger *Callisen*: Upaatvivlelig har dette akademi som læreanstalt virket meget til kirurgiens opkomst og flor i Danmark. Sjældent bestemte sig forhen ynglingen af kultur og opdragelse til kirurgien; ikkun enkelte hævede sig ved flid, anstrængelse og fortrinlige anlæg over massen af uopdragne, uvidende mennesker. Nu derimod kunde ikke lettelig nogen opnaa vigtige kirurgiske embeder uden skolekundskaber, uden at være immatrikuleret som akademisk bor-

ger og at have absolveret examen artium, mange ogsaa philologicum og philosophicum. Barbervæsenet og den dermed forbundne lavstvang er aldeles adskilt fra kirurgien, og denne er i Danmark og Norge nu hævet til sin fortjente videnskabelige rang med sin yngre søster medicinen. Det er virkelig et særsyn, at kirurgien i to kongeriger nyder den fortjente hæder, agtelse og uafhængighed ved siden af medicinen, og at den derimod i hertugdømmerne, som staar under samme regering, nedværdiges ved barbering og lavsvæsen, og er afhængig af medicinen. Aarsagen hertil er nok denne, at intet vigtigt civilt embede dér betros til kirurger, og at de militære embeder besættes med akademiets elever. Der bliver følgelig intet tilovers for de holstenske kirurger uden barbevæsenet, som ikke giver adgang til medicinsk og kirurgisk praxis.

Det kirurgiske akademis personale som læreanstalt bestaar af 3 professorer, 2 adjunker, hvoraf den ældste er overordentlig professor, en lærer i kemi og 4 reservekirurger. Disse forestaar undervisningen, men professorerne examinerer alene. Efter at have omtalt forskellige forhold fortsætter han: Paa akademiet læses i det store auditorium af to professorer over anatomien, af to over kirurgien, saaledes at et kursus tilendebringes hvert aar. Om sommeren over militære sygdomme, den teoretiske og praktiske fødselshjælp, medicina forensis, den medicinske politi, farmakologi og anstilles botaniske excursionser. Lector chemiæ læser over den farmaceutiske kemi og lægemidlerne i almindelighed i akademiets vel indrettede laboratorium. De fire reservekirurger underviser i anatomiske dissektioner, læser over bandagerne og den kirur-

giske forbindelse, over bensygdomme, elektricitetens anvendelse m. v. Alle forelæsninger er offentlige. De mange kadavere, 80—90 aarlig, den betydelige bogsamling, de anatomiske præparater, kirurgiske instrumenter, den samling af planter og lægemidler, som akademiet ejer, bidrager meget til de studerendes dannelse. Næsten alle videnskaber, som danner den duelige praktiske læge, læses dobbelt saavel ved fakultetet som akademiet undtagen den medicinske patologi og terapi. »Derimod er den undervisning, som kunde bidrage til at danne den lærde, litterariske, filosofiske læge her manglende«.

Naar den kirurgiske kandidat melder sig til examen, indgiver han en ansøgning med sin biografi ligesom ved fakultetet, men ikke paa latin. Naar han stedes til examen, faar han til opgave uden hjælp paa et kadaver at dissekere en ham opgiven del, især af nerverne, derefter udarbejder han en ham forelagt sygdoms kasus enten af medicinen, kirurgien, fødselsvidenskaben eller medicina forensis uden hjælpemidler i et lukket værelse. Dette er præliminærexamen, som bestemmer, om han kan admitteres til den mundtlige examen. Den mundtlige examen foretages af de tre ordentlige professorer og varer i tre dage. Den første dag i anatomi, kirurgisk patologi og terapi, anden dag i indvortes sygdomme, medicina forensis, fødselshjælpen, kemi, farmakologi og botanik, og den tredie dag vises de paa stedet opgivne kirurgiske operationer paa kadaver. Kandidatens duelighed bestemmes ved pluraliteten af 9 karakterer, dog saaledes at en tredie karakter, selv om den kun maatte have sin grund i mangel af skolekundskaber, i skriftlig at forklare sine tanker eller retskrivning af recepter, udelukker fra første karakter. Denne

examen berettiger, ligesom fakultetets examina, til praxis saavel i kirurgien som i medicinen, — skønt efter akademiets fundation skulde ingen have tilladelse at udøve kirurgien, som ikke af akademiet er prøvet og dertil befundet dygtig.

De medicinske studerendes tal, som alene studerer ved universitetet, er i middeltal 8 og de kirurgiske 130, hvoriblandt dog sædvanlig nogle fremmede. Denne betydelige forskel er en naturlig følge af det langt større antal kirurgiske embeder i lighed med de egentlig medicinske. Fra 1786—1808 var der examineret 55 medici og 290 kirurgi.

Af denne fremstilling af *Callisen* faar man et godt billede af forholdene, og man forstaaer, at fakultetet maa have ført en underlig tilværelse, og at det maatte benytte enhver anledning, som tilbød sig, til at faa sine forhold forbedrede, samt at de gamle lyster til at opsluge den kirurgiske læreanstalt eller i alt fald forenes med den, maatte komme frem. Dette skete første gang i 1808, samtidig med at *Callisens* fremstilling maa være skrevet.

Foranledningen var, at universitetspatronen i 1805 afløstes af Direktionen for universitetet og de lærde skoler. Den 29. august 1808 skrev direktionen til fakultetet, at det af forelæsningslisterne saa, at der var meget faa tilhørere ved fakultetets forelæsninger, hvorfor man ønskede oplysninger om grundene hertil og om midlerne til at afhjælpe og for fremtiden forebygge saadan mangel, hvorved videnskaben maa befrygtes at tabe, og det medicinske studium i de danske stater udarte til en for en fast teoris grundvolde blottet empiri.

Fakultetet svarer 8. november 1808, og denne skrivelse er vel værd at kende nøjere. *Wendt* har

tidligere gengivet en del af den¹⁾, men det viser sig, at han har udeladt meget, og det endog noget af det vigtigste, som han ikke havde brug for til sit formaal. Jeg refererer derfor svaret udførligere efter det originale dokument, der findes i Rigsarkivet. Efter indledningen hedder det:

I den anledning meldes, at antallet af de medicinske studerende ikke egentlig er mindre for nærværende tid end det i en lang række aar har været, og at det ikkun er disse studerendes temporære stilling under krigen, der har foranlediget den større mangel i det sidst afvigte aar paa saadanne tilhørere ved fakultetets forelæsninger.

Antallet af de studerende i ethvert fag maa nødvendigst staa i et bestemt forhold til antallet af de embeder, hvortil de har lovlig adgang. Der gives i samtlige de danske stater kun omtrent 30 medicinske embeder, og der indtræffer som følge heraf aarlig efter middeltal kun een, højst to vakancer. Sættes da, at hver kandidat behøver 5 aar til sin uddannelse ved fakultetet, saa lader sig beregne, at naar der bestandig er ved universitetet 8 medicinske studerende, hvilket efter det kirurgiske akademis oprettelse har været middeltallet og endnu er det i dette øjeblik, saa vil dette antal være tilstrækkeligt til at forsyne de medicinske embeder, hvilket og bevises af erfaring, da adskillige brave unge læger efter fuldendt studium, fornedelst mangel paa fast employ, har været nødt til at sætte sig ned paa et eller andet sted i provinserne, for derved at søge uvist brød ved privat praxis.

Direktionen vil heraf kende, at lægevidenskaben endnu dyrkes ved fakultetet med samme flid og iver som tilforn, og at den saa ringe frekvens ved vore forelæsninger hverken kan tilskrives fakultetets lærere eller dets egne elever. Naar kun 8 samtidig kan studere lægevidenskaben med rimeligt haab om befordring, saa kan efter en ordnet studer-plan ikke ventes at flere end 4 ad gangen frekventerer eller behøver at frekventere hver enkelt lærers forskellige kollegier.

¹⁾ W e n d t: Det medicinsk-kirurgiske Studium. Kbh.s nyeste Skilderi. 1826 s 1481.

Direktionen har da nok ved skrivelse af 29. august især haft hensyn til den nytte, som fakultetets lærere i ældre tider saa sig istand til at stifte udenfor deres egentlige embedskreds. Direktionens omhu for lægevidenskabens studium har sikkert ladet den bemærke: at mængden af de kirurgiske studerende forudm besøgte de medicinske forelæsninger ved fakultetet, men at dette især i de sidste aaringer ikke har været tilfældet. Fakultetet maa beklage, at det ikke er istand til at modsige rigtigheden af denne bemærkning. Vi skylder da os selv en retfærdiggørelse ved at vise, at aarsagen hertil ikke ligger hos os som offentlige lærere, men i den nyere tids foranstaltninger for og forandringer ved det kirurgiske studium.

A. Der hersker til vor tid blandt den studerende ungdom en skadelig ligegyldighed for at besøge forelæsninger og en overdreven tiltro til ved de saakaldte manu- duktorers hjælp og til ved egne kræfter ved læsning i haandbøger selv at kunne erhverve sig de fornødne kundskaber. Mængden agter ikke den gamle sætning: at vox viva gør et gavnligere indtryk end vox mortua. Kun strænghed ved examen i alle videnskabens grene kan overbevise de studerende om anførte deres vildfarelse.

Fakultetet, som siden det kirurgiske akademis oprettelse ikke examinerer de kirurgiske kandidater, har følgende ingen del i og kan intet bidrage til at hæve den omtalte ligegyldighed, ti der er fornemmelig to aarsager, som skal drive den studerende ungdom til flid, nemlig examen og embedsbefordring; det institut, som forestaar og besørger disse tvende drivmidler, har og i dem den fornødne magt til at bestemme de studerendes anstrængelse, da disse derimod agter mindre paa lejligheden til dannelse fra det institut, som ikke formedelst anførte har indflydelse paa dem.

B. Førend det kirurgiske akademi blev stiftet, maatte efter frd. af 1774 de kirurgiske studerende udholde tentamen medicum ved fakultetet, inden de turde ansættes som regimentskirurger o. s. v. eller blev berettigede til medicinsk praxis. Dette bevægede dengang mængden til ogsaa at besøge de medicinske forelæsninger. Ved denne ældre indretning havde altsaa fakultetets lærere en mere udstrakt virkekreds og indflydelse paa langt flere unge mænds dannelse end i den sildigere tid, hvor lærernes stilling ved fakultetet sandelig ikke er opmuntrende.

C. Siden akademiet blev oprettet, aftog kendelig de studerendes iver for at dyrke det medicinske studium under vejledning af fakultetets lærere. Vel beholdt professor *Tode* endnu sine 200 rdl. i aarligt gratiale for at holde medicinske collegia for kirurger, men kun faa eller den bedre del af dem indfandt sig efter denne periode paa hans auditorium. Salig prof. *Saxtorphs* forelæsninger over fødselsvidenskaben havde ligeledes i hans sidste leveaar langt færre tilhørere end forhen; og under tidens løb formindskedes efterhaanden antallet af de kirurger, som tog del i eller endog kun bivaanede klinisk-medicinske øvelser paa det kgl. Frederiks hospital.

Alt dette var følgen af, at tentamen medicum blev afskaffet, og at fakultetet ikke længere havde del i at bestemme de kirurgiske studerendes medicinske duelighed. Mængden studerer desværre ikke videnskaben for dens egen skyld men kun for at tage examen og komme i embede.

D. Det er saaledes examen ved det kirurgiske akademi, hvori fakultetet ingen del har, der bestemmer, om den kirurgiske ungdom skal finde det umagen værd at høre forelæsninger eller ikke. Enhver forandring af personalet, der afholder denne examen, vil derfor blive kendelig for fakultetets lærere og vil kunne bemærkes af den høje direktion ved at betragte det foranderlige i listerne over vore tilhørere. Siden etatsraad *Callisen* ophørte at examinere ved det kirurgiske akademi, er det efter samme lister paafaldende, hvor ligegyldig mængden har været for den undervisning, vi har tilbudt den især i fysiologi, patologi og den egentlige medicin.

E. Det kirurgiske akademi forlanger vel af dets kandidater, at de skal indsende attester over de forelæsninger, de har hørt ved fakultetet, men der holdes næppe strængt nok over denne indretning ved at se nøje paa indholdet af vore attester. Sammenlignes antallet af de mange kirurger, som aarlig examineres, med antallet af de kirurgiske tilhørere, som findes paa vore lister, saa vil det let bemærkes, at der er mange iblandt dem, som hverken har besøgt vore forelæsninger eller bivaanet de klinisk-medicinske øvelser paa det kgl. Frederiks hospital. Ej heller har alle attester, som fakultetets lærere har udstedt, været anbefalende; men akademiet har alligevel anset dem for tilstrækkelige og admitteret kandidaterne. De kirur-

giske studerende viser sig derfor sædvanlig kun nogle faa gange paa vore collegia, ikke saa meget for at tage del i undervisningen som forat tegne deres navne paa tilhører-listerne og for siden mulig at kunne faa attest.

Af disse punkter vil den høje direktion overbevises om, at fakultetets lærere ingen del har i den tiltagende ligegyldighed for visse af lægevidenskabens grene, og at de, saalænge de nærværende indretninger bestaar, ikke heller ser sig istand til at bortfjerne »hindringerne for deres virksomhed som akademiske lærere«.

Det medicinske fakultet er efter de nuværende indretninger i sammenligning med de øvrige fakulteter og det kirurgiske akademi en i virkekreds højest indskrænket foranstaltning. Da der kun haves 30 medicinske og derimod over 200 civile og militære kirurgiske embeder, saa vil den komparative udsigt til befordring have den uundgaaelige virkning, at antallet af kirurgiske og medicinske kandidater stedse vil forholde sig som 200 til 30, eller at i det mindste nogle og halvtredsindstyve vil vælge kirurgien, naar 8 vælger medicinen til deres videnskabelige bane.

Jo vissere dette er, desto vigtigere bliver den af den høje direktion iagttagne ligegyldighed blandt kirurgiens unge dyrkere, kirurgi er nemlig efter fundatsen for det kgl. kirurgiske akademi ligesaavel som medici berettigede til uindskrænket praxis i medicin og kirurgi; og den største del af den praktiske læges beskæftigelser (han kalde sig medicus eller chirurgus) er desuden, endog i krigstider efter erfarne feltlægers vidnesbyrd for det meste medicinske.

Lektionskatalogerne fra det kirurgiske akademi for de henrundne 24 aar er næsten uniforme. De viser, at der ved denne undervisningsanstalt kun læses udførligt over visse af lægekunstens grene og at følgelig de øvrige ikke foredrages som egne doktriner, men kun naar andre afhandles, lejlighedsvis og uden systematisk sammenhæng. Saaledes kan læreren umuligt afhandle *physiologia generalis*, *pathologia generalis* og *therapia generalis*, hvilke grene af lægevidenskabens dog saa fortrinlig udmærker den videnskabelige læge og skulde ligesom afgive fundamentet for alle hans praktiske, saavel medicinske som kirurgiske idrætter. Fremdeles ses af samme lektionskataloger, at fødselsvidenskabens stedse ved akademiet er bleven doceret af unge mænd, som almindelig ikke selv

har haft øvelse i denne gren af videnskaben, og som dertil efter nogen tid igen afløstes af andre, som da først skulde indarbejde sig i denne undervisningsgren. Regimentskirurg *Fenger* havde vel erfaring, men hans øvrige embedsstilling har ligeledes snart bortkaldt ham. Det kan vel ikke nægtes, at en saadan undervisning maa være mindre frugtbringende, end naar indretningen paalagde de studerende at lade sig saavel i det teoretiske som i det praktiske vejlede af den beskikkede lærer i fødselsvidenskaben og første fødselshjælper ved stiftelsen. Fødselsvidenskaben er en alt for vigtig del af lægekunsten til, at den ved et undervisningsinstitut ikke skulde have sin egen lærer.

(Fakultetet omtaler derpaa det uheldige i, at professorerne ved akademiet succederer hinanden, og fortsætter:)

Endnu fra oldtiden, da menneskene i kundskabernes barndom ikkun kendte alting i afrevne stykker, men ikke kendte de baand, som forener videnskabens grene eller disses stilling i vore kundskabers system efter deres indbyrdes forhold og de forkundskaber, de fordrer, nedledes efter historiens vidnesbyrd den adskillelse, som vane, fordomme og paa disse grundet partiaand igennem uvidende og barbariske tider har vedligeholdt, indtil endelig den liberalere tænkemaade, som nu fører studium medicum og chirurgicum langt mere haand i haand ad samme bane, har heldig begyndt at nedrive et saa skadeligt skillerum, men dog er den ikke fuldkommen ophørte adskillelse imellem medici og kirurgi stor nok til at hindre de studerende fra indbyrdes æmulation, og det kan vel ej undgaas, at ogsaa den omstændighed, at den ustuderte klasse af læger udelukkende henføres til kirurgerne, maa lade de studerte af disse føle en vis mangel paa opmuntring, ja vel en grad af hindring paa vejen til ægte videnskabeligt studium. Det vil vel ogsaa stedse være uundgaeligt, at de, som egentlig kalder sig medici, tror sig mindre forbundne til at studere med alvor kirurgien, som de dog i fremtiden her i byen kun vanskeligt, og i provinserne aldeles ikke kan undvære praktisk kundskab i; omvendt vil kirurgerne tro sig mindre nødte til et grundigt medicinsk studium, da dog ingensteds end ej her i byen en mand kan leve af kirurgien alene, men de saakaldte kirurgers fleste forretninger er medicinske. De fleste pa-

tienter er medicinske, og de fleste læger er kirurger; men enhver læge burde være baade medicus og chirurgus; men de hidtil bestaaende anstalter synes ikke at opmuntre og vejlede hertil.

Det medicinske fakultet tror derfor at vove et i flere henseender nyttigt forslag, naar det nærmest under hensyn til at angive en maade, hvorpaa flere kirurgiske studerende end hidtil kunde formaas til at benytte sig af universitetets medicinske undervisningsanstalt og derved blive mere dannede til alle lægers fælles forretninger — foreslaar den høje direktion at bidrage til en nærmere forening af det medicinske og kirurgiske studium. Det har allerede behaget H. M. ved et sundhedskollegiums oprettelse at forene nogenlunde den almindelige omsorg og bestyrelse af embedsaffærerne i begge fag; men dette første saare gavnlige skridt vil næppe naa sin fulde frugt, førend ogsaa examina og derfor ogsaa læreanstalterne og adgang til embederne bliver fælles for begge, saa at endog titlen medicus og chirurgus for fremtiden rent ophørte uden forsaavidt som en enkelt mand ogsaa hidindtil er kaldet per excellentiam f. ex. en anatom, en fysiolog osv., hvorved man jo ingenlunde har antaget ham for at høre til nogen særegen art af læger, men blot at udmærke sig i det fag, man kaldte ham efter — og det almindelige navn læge blev brugt til alle, som gjorde profession af at helbrede saavel udvortes som indvortes sygdomme. En saadan forening er ogsaa aldeles grundet i videnskabens natur: det findes ved at sammenligne de bedste haandbøger i kirurgi og i medicin, at de har mangfoldige kapitler tilfælles, og begge grunder sig aldeles paa de samme forvidenskaber. Naar alle læger, som ansættes i embederne, saaledes henhørte til samme art (kun forskellige i graden men ej i arten af kundskaber) — vilde navnet læge faa sin rette betydning, betegne hver den, som forstod at helbrede sygdomme, uden hensyn til om disse var medicinske eller kirurgiske, da vilde derved tillige enighed og partiaands forandring til gavnlig og hæderlig æmulation, simplicitet, upaaanket og unødvendig subordination, sammenhæng og hurtighed i forretningerne opnaas. Regeringen vilde ej ved at skænke et eller andet af landets stæder eller distrikter en lægekyndig embedsmand staa i tvivl om, han skulde vælges blandt medici eller kirurger. De syge stod ej fare for at henvende sig til den urette

og f. ex. nogle mile borte paa landet at søge en blot medicus, naar deres sygdom, dem selv uafvidende, e. gr. indeklemmt brok, udfordrede en operation, som ej kunde opsættes. Alle embeder vilde staa aabne for enhver videnskabelig læge, naar han gjorde sig duelig dertil, og den dueligere unge mand vilde ej ugærne lade sig hensætte i et af de ofte smaa embeder, som nu kaldes distriktskirurgikater, bataillonskirurgikater osv. naar han kunde haabe ved fortsat flid at opnaa, hvad man hidtil har kaldt: fysikater, regimentskirurgikater osv. I krigstider vilde alle læger kunne bruges ved armeerne og f. ex. fysici ved landeværnet. Ved en saadan forening ophørte de indvendinger, man synes at kunne frembringe imod den hidtilværende indretning, at i een by underviser eet corpus i medicin og kirurgi og et andet i kirurgi og medicin, og begge giver deres kandidater rettighed til at udøve begge videnskaber, og dog er der to slags embeder, og til hvert af disse har kun een skoles disciple adgang, endskønt alle disse embeder fordrer ens kundskaber og paalægger ens pligter.

(Fakultetet gennemgaar derpaa de indvendinger, som kan tænkes:)

1) Naar der gives to adskilte instituter, vil de kappes, men hertil svares, at de æmulerende mænd vil kappes lige saa meget, naar de er samlede paa et sted.

2) At medicinen i en forenet læreanstalt snart vilde blive den herskende og medici trykke kirurgi eller omvendt. Hertil svares: at den uædlere rivalitet, som under adskillelsen i forrige tider vel undertiden kunde finde sted, nu vilde blive rent umulig, da alle membra var læger med fuldkomment lige rettigheder, men ej mere adskilte som medici og kirurgi end f. ex. i det filosofiske fakultet naturhistorikere, physici, mathematici, som jo i hin forening ej trykker hinanden. *Richter* og mange flere berømmelige kirurger florerede og florerer jo ved universiteter. Hyad der vel egentlig mest fordem gav anledning til foragt paa den ene, misundelse paa den anden og partiaand paa begge sider var vel forskellen i videnskabelighed, som videnskabens fremgang og overalt oplystere tider og mere udbredt god opdragelse synes at have hævet, og den foreslaede forening vilde fuldkomment ophæve endnu fuldkomnere end selv et særegent kirurgisk akademis oprettelse og dets berømmelige bestræbelser har kunnet opnaa det.

3) Fremmede landes eksempler beviser ikke noget, men man bemærker dog, at man i Frankrig, hvor videnskaberne i fortiden stod mest delte, har nu écoles de santé og ikke særskilte instituter.

4) Det er undertiden sagt, at en mand ej kan forslaa til begge videnskaber paa engang, fordi ars longa, vita brevis, men dels har vi baade her i landet og paa fremmede steder levende og afdøde eksempler og dem talrige nok paa det modsatte; dels autoriseres jo alle læger hidtil til at udøve begge og embedsmændene blandt dem paalægges det jo for det meste som pligt, dels kan man vel med fuld føje paastaa, at hint ordsprog gælder nu mindre strængt end forhen, da hjælpemidlerne til at lære: hospitaler, cadavera, gode haandbøger o. dsl. manglede. Vita, si scias uti, longa! Men vil man sige, at en mand lettere oparbejder sig til at blive stor i et enkelt fag, end naar han deler sig mellem flere, og at man behøver nogle flere udmærkede mænd i ethvert særdeles fag, om videnskaben ellers skal gaa frem, saa tilstaar fakultetet gjerne dette. (Der udvikles saa, at dette ikke vil ændres).

5) Andre vanskeligheder kan komme af, at kirurgisk akademi og medicinsk fakultet hver har sine indtægter — (dette imødegaas).

6) Det kunde indvendes, at medicinsk examen hidtil har været afholdt paa latin, og dette kunde være en hindring for mangen iøvrigt vel studeret læge, og at endskønt det vel er gavnligt, saa er det dog ej aldeles nødvendigt, at en læge er saa øvet i det latinske sprog, at han kan tale det. Det er vel sandt, at hverken staten ej heller de syge, hvis største antal altid er fattigt, vil nogensinde være istand til at lønne fuldstuderte, erfarne og talentfulde læger i saadant antal, som behøves, paa saadan maade, som slige læger baade har prætension paa og efter deres studiers vidtløftighed og vanskelighed synes at have med rette. Der vil rigtig nok derfor altid, saa haardt det endog klinger, være en klasse af læger nødvendig, som kun er brugbare rationelle empirici, men ikke videnskabelig oplærte og især tillige i videnskabernes hjælpegrene kyndige læger. Saadanne kan dog være meget nyttige, til de almindelige tilfælde behandling brugbare mænd og især meget bedre end slet ingen, eller hvad endnu værre er saa kaldte kloge mænd og kvinder. Men det forstaar sig, at for sjældnere eller farlige sygdomme maa der i staten

tillige være fordelte hospitaler og egentlige lærde læger til opsyn med og understøttelse af hine ringere læger. Saa-danne læger af en inferior bestemmelse har hidtil for det meste været taget af kirurgernes klasse, og herefter har for en stor del institutterne for kirurgerne været beregnede; men dette synes dog ikke den passeligste fremgangsmaade, fordi dels de kirurgiske tilfælde langt fra ikke er de eneste, ja ikke engang de hyppigste eller vigtigste af dem, som disse læger kommer til at behandle, og dog er det ikke urimeligt, at de, netop fordi de kaldes kirurger, om just ikke forsømmer saa dog lettelig ledes til i et mindre forhold end de burde at henvende deres flid paa den egentlige medicin, og i dets sted mere maaske end af slige subalterne personer var nødvendigt at fordre dyrker den operative kirurgis fornemste hjælpevidenskab — anatomi. Desuden synes det at fornede medicinens ægte søster kirurgien, naar man blot iblandt dennes egentlige dyrkere søger hine ringere læger. For den her omtalte ringere klasse læger er det ret naturligt, at der kunde og maatte være en aldeles dansk eksamen, lig den der saa længe med nytte har ved det juridiske fakultet været indført for de ringere juridiske embedsmænd. Men for den iøvrigt velstuderede læge, som ikkun manglede det latinske sprogs kundskab, vilde dette sprogs studium næppe være saa vanskeligt, at han jo for at opnaa adgang til de højere embeder kunde paatage sig det; og denne flid vilde desuden fra videnskabelig side paa mange maader danne og lønne ham.

Forat forvisse sig om, at en kandidat ej blot maaske af sprogmangel svarede urigtigt, kunde det jo endog vedtages, at ved enhver examen, endog for den med de lærde læger, nogle af grenene blev examinerede i modersmaalet, hvorved man, ifald kandidaten ej svarede efter ønske, blev overbevist, at han ej blot manglede kundskab i sproget. Indretningen havde tillige den efter tingenes nærværende stilling ej ubetydelige bifordel, at nogle af de examinatoreer vilde finde det personligt bekvemt for dem selv, som nemlig vel ej er saa uøvede i det lærde tungemaal, at de jo, forstaaende hvad der blev talt, kunde være kompetente medcensorer over examen, men dog fordi de i en rad af mange aar ingen øvelse havde, kun vilde tale det med vanskelighed. Det forstaaer sig, at kun den latinske og desuden ved større omfang og nøjere detailprøvelse lærdere examen maatte give adgang saavel til de højere

embeder som til doktorgradens erholdelse, for hvilken ogsaa disputationen altid maatte holdes paa latin. Ligeledes at kun egentlige studenter skulde have adgang til denne examen og fremdeles, at endog de som skulde tilstedes adgang til forelæsningerne o. dsl. med hensyn til senere at underkaste sig den ringere examen, maatte dog foreløbig underkastes nogen prøvelse, som hidtil ved det kirurgiske akademi har fejlet, forat ej fuldkomment raa og uvidende personer, folk som i krigstider ønsker at unddrage sig tjeneste o. dsl., skulde uden andet kald og forberedelse henregne sig til eleverne af denne klasse.

7) Endelig kunde man synes, at antallet af lærere ved en sammensmeltning vilde blive for stort. (Dette søges imødegaaet, men forøvrigt kunde »efter befindende« antallet formindskes.)

Den forening af det medicinske og kirurgiske studium, examen osv., som saaledes fakultetet har bestræbt sig for at vise nødvendigheden af, kan man tænke sig nøjere eller mindre nøje:

1) Blot saaledes at alt iøvrigt blev ved det gamle, kun at det paalagdes de studerende at lade sig examinere saavel ved fakultetet som ved akademiet. Vel vilde paa denne maade snart den tid komme, at alle læger var læger og havde aldeles intet distinktivt som medici eller kirurgi, og saaledes med tiden de indretninger bortfalde, som alene grundede sig paa denne distinktion og derfor nu synes at udfordre forandring. Men derved vandtes ej, at de tvende instituter fik fælles læreplan, saa at de arbejdede hinanden i haanden; examen kunde heller ikke saaledes afpasses, at det jo vilde være ubehageligt endog maaske ej ganske anstændigt saavel for det kollegium, som havde examineret først, som for det, der havde examineret sidst, om dette i sin dom over en kandidats duelighed afveg fra hint. Noget af denne vanskelighed kunde maaske mødes ved blot at lade kandidaterne examineres i medicin, patologi o. dsl. strictere medicinske videnskabsfag ved fakultetet, men i kirurgi ved akademiet; men herved blev dog især vanskeligheden aldeles ikke hævet i henseende til hjælpevidenskaberne, anatomi, fysiologi o. dsl.

2) Langt fuldkomnere, ja endog in abstracto betragtet fuldkomnest, synes alle inconvenientser at hæves, naar foreningen strax foretoges ved den fuldkomneste sammensmeltning af begge hidtil forskellige instituter, saa at

akademiets lærere indlemmedes i fakultetet og akademiets indkomster henlagdes til samme; tvende examina oprettedes, en højere og en lavere efter ovenfor anførte grundsatninger, som altsaa ikke gjorde forskel imellem lægerne efter graden men blot efter arten af deres kundskaber osv. Ogsaa tror fakultetet at have godtgjort ikke blot gavnligheden men ogsaa muligheden af en saadan forholdsregel. Men fakultetet nægter imidlertid ikke, at herved vilde møde adskillige vanskeligheder, saasom angaaende professorernes indbyrdes orden i det saaledes forenede fakultet og deres adgang til ledige lønninger o. dsl.

Derfor tror fakultetet:

3) At en i hovedsagen fuldkommen, men i bisagen ufuldkommen forening turde fortjene fortrinet, saaledes nemlig, at saavel forelæsningerne ordnes efter fælles halvaarlig gentaget overlæg paa saadan maade, at een plan fulgtes, og lærerne arbejdede i saadant sammenhæng, som om de fuldkomment henhørte til eet institut; fremdeles at vel en højere og en lavere examen afholdtes, men begge saavel af fakultetets som af akademiets lærere o. s. fr.; men at dog indtil videre i henseende til den øvrige embedsstilling begge institutters lærere beholdt deres hidtil hafte plads, emolumenter og udsigter for fremtiden. Ved denne indretning synes vanskelighederne mindre nu for tiden end ved den under nr. 2 omtalte, og dog turde derved omtrent de samme fordele opnaas. De studerende vilde da snart anse sig som henhørende til eet studium og kun være afdelte efter de forskellige grader af deres forkundskaber, lærdom og duelighed, der kunde lade dem aspirere til den højere og lavere examen. De vilde uden hensyn til denne forskel, ligesom i ældre tider, besøge saavel fakultetets som akademiets lærere, da de vidste, at de skulde examineres af dem alle. Enhver lærer og examinator fik da igen lejlighed til at virke paa mængden og kunde ved passende strængighed i examen vaage over, at den gren af videnskaben, han docerede, blev holdt i agt. Det medicinske og kirurgiske studium vilde saaledes faa nyt liv. Alle kandidater fik da ogsaa efter deres ved fælles examen udviste duelighed adgang til alle embeder, efter den grad af examen, de havde taget. Fakultetet og akademiet vilde uformærket smelte sammen til en enkelt anstalt.

Angaaende dem som, forinden den nye indretning fik taget sin begyndelse, var ved et enkelt af institutterne

examinerede, da maatte de vel beholde uforandret adgang til de embeder, som de efter de nu bestaaende foranstaltninger havde udsigt til at opnaa; men vilde de have adgang til alle embeder uden forskel, maatte de underkaste sig den forenede examen eller lade sig examinere af det institut, som de hidtil ikke var examinerede af, paa hvilken dobbelte examen vi allerede har nogle exemplar, samt forat opnaa visse embeder, hvortil saadant udfordres, tage doktorgraden.

Hvad angaar at det kirurgiske akademis lærere hidtil ikke har denne grad, og dette efter den foreslagne indretning maaske maatte synes passeligt eller nødvendigt, da kunde fakultetet som bevis paa sin agtelse tilstille de ældre blandt samme, med den høje direktionens samtykke, diplommet, og det kunde af regeringen paalægges de yngre at disputere pro gradu.

Dersom disse vore anmærkninger og forslag maatte finde direktionens høje bifald, andrager vi underdanigst og ærbødigst paa, at det maatte behage samme at foranstalte en sammentrædelse af det kgl. kirurgiske akademis professorer med fakultetet for at overlægge samtligen og foreslaa den nærmere detail.

Skrivelsen er undertegnet af *Bang, Saxtorph, Herholdt, Skjelderup* og *Mynster*, og den er i mange henseender snildt affattet. Man svarede paa det stillede spørgsmaal og førte samtidig et stærkt angreb paa akademiets selvstændighed. Tilsidst søgte man at strø lidt sukker paa den bedske pille ved at vifte med nogle doktordiplomer, men der er meget, der kan siges imod dette indlæg, der foreløbig ikke kom til at spille nogen rolle. Man maa huske, at fakultetet var i en slem knibe, da det ikke kunde nægtes, at der kun var 4 tilhørere til forelæsningerne, og man skulde derfor tro, at den tanke laa snublende nær: er det ikke alt for dyrt og stort et apparat at have et fakultet med 5 professorer af den grund. Da der var langt over 100 ved de kirurgiske forelæsninger, skulde man

tro, at det laa nær at sige: Der mangler paa akademiet nogle medicinske forelæsninger, lad os saa ophæve fakultetet og give den udmærkede kirurgiske læreanstalt en eller to lærere i medicin. Der ved bliver læreanstalten mere fuldkommen og billigere! Det tænker fakultetet ikke paa, og det fremhæver stærkt gang paa gang, at latin og »videnskab« og »lærdom« er af den aller største vigtighed for lægen, og alle disse ting findes kun ved fakultetet og ikke paa akademiet. Akademiet havde sat sig den opgave først og fremmest at uddanne praktisk dygtige læger, men der dyrkedes sikkert mere virkelig medicinsk videnskab ved akademiet end ved fakultetet, hvor man endnu ansaa latin som det nødvendigste, samtidig med at man i denne skrivelse indrømmede, at de lidt ældre læger havde glemt deres latin, men man sluttede ikke deraf, at latin særdeles godt kan undværes af den praktiske læge.

Skrivelsen fik ingen betydning, men den er interessant nok som tegn paa, hvad fakultetet spekulerede paa. Det varede længe, inden angrebet kunde føres igen, og der maatte først agiteres paa forskellig maade.

Der gik nu en række aar, hvor der næppe skete noget af betydning, men saa kom der mærkelig nok en kgl. resolution af 10. april 1821, hvori det paalagdes kancelliet at gøre forestilling, om det ikke for fremtiden kunde gøres til pligt for dem, der undekaster sig kirurgisk examen, først at absolvere examen artium samt den filologiske og filosofiske prøve ved universitetet, saaledes som det er bestemt for dem, der underkaster sig den medicinske examen, eller om der ikke i alt fald

kunde gøres forskel mellem de studerede og ustuderede kirurger, saaledes at for fremtiden kun hine blev betroet de mere indbringende og vigtige kirurgiske embeder.

Hvad der var anledning til denne ordre ved jeg ikke, kongen har næppe af sig selv fundet paa det.

Akademiets interessante svar er dateret 16. maj 1821 og underskrevet af samtlige medlemmer: *H. Callisen, Colsmann, Fenger, Withusen* og *A. Callisen*. Det gaar ud paa, at hvor meget akademiet end skatter, at dets studerende har forkundskaber i skolevidenskaberne, hvilket det har lagt for dagen ved at vælge alle professorer blandt akademiske borgere samt altid ved sin indstilling til embeders besættelse at give disse fortrin, naar de i karakter til embedsexamen og tjenestetid var lige med de ustuderede kirurger, hvilke ikke, naar de i examen viser betydelig uvidenhed i forkundskaber erholder 1. karakter, saa fordrister det sig dog ikke til at tilraade, at der skal fordres artium, da erfaring har vist, at de ustuderede kirurger, der har fattigdom og mangel paa forkundskaber at kæmpe med, som oftest ved langt større flid overvinder disse og ved examen fremlægger de fortrinligste kundskaber. Til bevis herfor tjener, at akademiets første mænd, som har dannet de nuværende ældre kirurgiske embedsmænd, var ikke akademiske borgere f. ex. afdøde *Hennings, Kølpin* og *Winslow* og endnu levende *Callisen*. Akademiet føler sig hædret ved at tælle flere af dets forhen studerende blandt universitetets udmærkede professorer, uagtet disse ikke er akademiske borgere saasom *Herholdt, Schumacher* og forhenværende professor ved universitetet nu professor ved universitetet i Kristiania *Michael Skielderup*. *Callisen* har

været professor ved universitetet og prof. *Saxtorph*, som nu er prof. chirurgiæ ved universitetet, er vel akademisk borger, men har modtaget sin første uddannelse i videnskaben ved kirurgisk akademi, hvor han med hæder tog sin embedsexamen, førend han underkastede sig samme ved universitetet. »Næppe havde universitetet valgt flere af dets professorer blandt de ustuderede kirurger, naar det havde kunnet finde dem blandt dets borgere«. — Lige saa lidt finder akademiet sig foranlediget til at tilraade, at der skulde gøres forskel mellem de studerede og ustuderede kirurgiske kandidater ved besættelse af embeder, da dette ganske vilde kvæle aand og lyst for den talentfulde ustuderede, naar denne saa sig saaledes tilsidesat, og næppe havde staten, naar saadant forbud forud havde existeret, ejet de mænd, som til deres hæder i saa mange aar har dannet baade studerede og ustuderede for videnskaben. Akademiet tror derfor, at den gode sag stedse vil vinde, naar det som hidtil i at anbefale til embede tager hensyn til prærogativet af akademisk borger, og ved examen ej tildeler 1. karakter til dem, der viser betydelig mangel paa kundskaber i skolevidenskaberne. — Endvidere gør akademiet opmærksom paa, at det vil være yderst betænkeligt at lukke vejen for den ustuderede til forfremmelse ved kirurgien, da der let kunde blive mangel paa kirurger til de subalterne poster. Det er bekendt, hvor stor mangel der var i sidste krig, uagtet vejen dertil stod aaben. Erfaring har ogsaa vist, at de ustuderede, som er vante til at kæmpe med ringe kaar, finder sig bedre tilrette, er flittigere og lydigere i de subalterne poster end studenten, som i almindelighed har nydt en blidere ungdom.

I sin forestilling refererer kancelliet først erklæ-

ringen fra akademiet og udtaler, at det vel vilde være ønskeligt, hvis kun studenter kunde blive kirurger. Det er ikke usandsynligt, at ustuderede kan naa til at tage examen, men ikke sjældent vil der mangle dem den dannelse, der baade kunde være dem til gavn ved deres videre fremgang i videnskaben og tillige i det borgerlige liv komme dem til nytte. Naar enkelte mænd er udmærkede og endog er blevet professorer, saa hører de dels til de sjældne undtagelser, dels har de fleste af dem i deres modnere alder ikke alene erhvervet de grundige indsigter i deres fag, hvorved de har udmærket sig, men ogsaa i det latinske sprog og i andre universitetsstudier forskaffet sig saadanne kundskaber, at de ingeniunde kan henregnes til ustuderede. Adskillige mænd, som akademiet har nævnet, har endog erhvervet den højeste akademiske værdighed ved universitetet og er blevne ansatte som professorer sammesteds. Imidlertid vover cancelliet dog ikke mod akademiets mening at tilraade den paatænkte bestemmelse, da det utvivlsomt vilde have sine vanskeligheder dels med de subalterne kirurgiske poster, dels med hensyn til studenterne fra Kiel, og endelig tør cancelliet ikke foreslaa begrænsninger for adgangen til embeder. — Imidlertid kunde det dog maaske være gavnligt, at de ustuderede kirurger, ligesom det ved forordningen af 26. januar 1821 § 13 er befalet angaaende de ustuderede jurister, underkastes en forberedende examen, hvorved de aflagde prøve paa deres færdighed i at skrive deres modersmaal og om kundskab i fædrelandets historie og geografi og aritmetik. En saadan prøve var vel endog nødvendigere for kirurger end for jurister; thi adskillige kirurger er end ikke istand til uden at gøre sig latterlige at udstede en

simpel attest. Man henstiller derfor, om man skal spørge om akademiets mening om dette punkt. — Kongen resolverede 4. august 1821, at akademiet skulde spørges herom.

Akademiet svarede 31. oktober 1821, at det ikke finder en saadan examen nødvendig eller tilraadelig, da den vilde spille for megen tid. De militære kirurger permitteres kun i to aar fra regimenterne for at studere, og tjenesten tillader ikke mere, men af denne tid kan intet berøves dem. Der er desuden i de senere aar givet saa mange gavnlige anordninger for skolevæsenet, at man ikke bør befrygte mangel paa forkundskaber, og det har ogsaa vist sig, at det nu er langt bedre end hidtil.

Efter at kancelliet havde modtaget dette svar, meddelte det kongen, at det ikke dristede sig til at foreslaa en saadan examen, og da der ingen kgl. resolution kom, faldt sagen bort.

Atter gik der et lille tidsrum, hvor der ikke skete noget videre, men saa kom der en længere polemik i dagspressen for største delen anonym, men en af de mest fremragende deltagere var *Wendt*, der tilsidst navngav sig.

Johan Christian Vilhelm Wendt var født 1778 i Eckernförde, blev student 1800, tog kirurgisk examen 1802, medicinsk examen 1804. Blandt hans mange stillinger skal jeg kun nævne, at han blev lægekyndig medicinalrevisor for hæren og karakteriseret regimentskirurg 1812, overmedicus ved almindeligt hospital 1813, medlem af kommissionen for oprettelsen af et garnisonssygehus 1815, medredaktør af Bibliotek for læger 1816, titulær professor 1817, læge ved regensen, æresdoktor ved Kiels universitet 1823. Han var bleven ridder af Dane-

brog 1815 og Danebrogsmand 1821 — med andre ord, han var en meget anset mand. Han var dertil en meget energisk mand, der gør indtryk af at være besjælet af den største interesse for hygiejne og alt, som han kom i berøring med, men han var vistnok ogsaa en mand, der vilde blande sig i alt muligt, og han skrev meget ofte med et polemisk anstrøg¹).

Gentagne gange omtales han i akademiets arkiv, fordi han har sendt akademiet sjældne præparater, men i 1826 stødte han og akademiet sammen. *Wendt* søgte nemlig om at blive professor ved akademiet, og dette vilde akademiet ikke gaa med til. Akademiet udtalte sig derom 28. marts 1826, og dette kan maaske sættes i forbindelse med, at der i bladet »Dagen« kort i forvejen var fremkommet nogle artikler mod akademiet. Den første skyldtes *Sommer* og indeholdt i grunden kun en gengivelse af nogle udtalelser i *Callisens* gamle skrift »Til mine medborgere«. Dette fremkaldte et anonymt svar, hvorpaa der 28. februar kom et nyt anonymt indlæg, der efter hele sin form og indhold sikkert kan antages at stamme fra *Wendt*. En maaned efter udtalte akademiet sig mod *Wendt*, medens der i »Dagen« kom en lang række artikler, hvori der navnlig agiteredes for at kirurgerne skulde være studenter, og argumenteredes derimod med alle de paastande og grunde, som senere kom frem i de officielle indlæg, og som vi derfor senere vil komme nærmere ind paa. *Wendt* deltog næppe i denne diskussion, i alt fald genfindes hans ejendommelige skrivemaade med masser af fodnoter

---

¹) Om *Wendts* virksomhed som stabskirurg findes mange oplysninger i mine afhandlinger: Københavns Garnisonssygehus 1818—1918, Kbh. 1918 og i »Militære sygehuse i Danmark i 1832«, Militærlægen 1908.

ikke imellem dem, men i september begyndte der fra ham at komme en lang række anonyme artikler i »Københavns nyeste skilderi«, der berettede om forholdene i andre lande, til at begynde med i Norge, hvorfra han gengiver en lang række oplysninger i brevform, som formodentlig maa hidrøre fra *Skielderup* eller *Thulstrup*. Derpaa følger beskrivelse af forholdene i mange andre lande, og overalt knytter han dertil mere eller mindre ondsksfulde eller nærgaaende bemærkninger angaaende forholdene her i landet. Til slutning gengiver han et udtog af fakultetets indstilling fra 1808 om sammensmeltningen mellem akademiet og fakultetet og sætter saa sit navn under. Hvor stærkt han var optaget af sagen fremgaar blandt andet af, at han samlede alle disse numre af bladet og lod dem indbinde gennemskudt med hvidt papir (f. t. i min besiddelse), hvorpaa der findes en hel del supplerende oplysninger, der dog i denne forbindelse er af mindre interesse. Det var disse artikler, der var en af grundene til dannelsen af Filiatrien¹⁾. Medens han var ifærd med at udgive disse artikler, men inden han havde navngivet sig, henvendte han sig til akademiet for at faa oplysninger om, hvem der var studenter, og hvem der ikke var studenter ved akademiet. Det kan ikke undre, at akademiet ikke vilde give ham disse oplysninger.

Hermed var *Wendts* forhold til akademiet ikke forbi, thi 17. januar 1830 indgav *Wendt* til akademiet et udkast til indretningen af et medicinsk clinicum, som han agtede at holde ved almindeligt hospital, imod at han blev ansat til prof. e. o. ved akademiet. Akademiet svarede ham 13. april, at det vilde være

---

¹⁾ *Johnsson*: Københavnske medicinske selskaber s. 171.

det kært, om der maatte aabnes de unge kirurger adgang til bemeldte clinicum, samt at man, naar det ved 2—3 aars kursus var godtgjort, at indretningen medførte den tilsigtede nytte, vilde anse det for sin pligt at medvirke til professorens ønske: at blive ansat som extraordinær lærer ved akademiet. *Wendt* meddelte derefter akademiet samme dag, at han ikke kunde antage det ham saaledes gjorte tilbud.

I august s. a. henvendte *Wendt* sig igen til akademiet og bad om at maatte søge oplysninger i dets arkiv, da han agtede at skrive akademiets kronik — men derpaa fik han naturligvis atter afslag.

Endnu gav *Wendt* ikke op, for i december indgav han ansøgning til kongen, hvori han fornyede sit tilbud om at holde et medicinsk clinicum og ansøgte om at blive prof. e. o. ved akademiet. Dette svarede 27. december 1830, at det hverken efter sin pligt kunde anbefale eller iøvrigt kunde ønske *Wendt* ansat som lærer ved akademiet, og hvad det tilbudte clinicum angik, saa vilde nødvendigheden af samme bortfalde, saafremt akademiets indstilling af 9. november 1830, som jeg senere skal komme tilbage til (S. 147), og hvori der foresloges medicinsk klinik paa garnisonssygehuset med *A. Callisen* som lærer, vilde blive bifaldet.

Næste gang akademiet fik med *Wendt* at gøre var han, der imidlertid var blevet stabsskirurg, medlem af sundhedskollegiet og maatte som saadan udtale sig.

Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi. Kampen 1829—1832.

I 1829 kom livmedicus *Joachim Dietrich Brandis*, der var medlem af Frederiks hospitals direktion, med et forslag angaaende de studerende paa Frederiks hospital, og dette forslag kom til betænkning i sundhedskollegiet. Her benyttede *Ole Bang* sig af lejligheden til at stille det forslag om en forbindelse af de to medicinske læreanstalter, som efter langvarige forhandlinger førte til oprettelsen af det lægevidenskabelige fakultet.

Oluf Lundt Bang, en søn af den kendte medicinske professor og overmedicus paa Frederiks hospital *F. L. Bang*, var født 1788, blev student med udmærkelse 16 aar gammel og tog medicinsk examen ligeledes med udmærkelse 20 aar gammel. Han var derefter kandidat paa Frederiks hospital, fik guldmedaille, blev reservemedicus ved hospitalet og 1811—1825 underaccoucheur ved fødselsstiftelsen. Dr. med. blev han 1813, adjunkt ved fakultetet 1814, prof. e. o. 1818, medudgiver af Bibliotek for læger fra 1821, prof. ord. 1822. Medlem af sundhedskollegiet blev han 1818. *Bang* var en glimrende begavet mand, der kom til at spille en meget stor rolle for det danske lægevæsen, hvilket bl. a. er fremhævet stærkt ved Medicinsk selskabs

150 aars jubilæum 1922¹⁾). Han var 41 aar gammel, da han fremkom med sit forslag om foreningen af læreanstalterne, — og dog erindrer jeg ham tydeligt kørende rundt i sin doktorvogn og har ogsaa personlig været sammen med ham, for han døde først 1877, 89 aar gammel.

Bangs forslag, der er paa 16 foliosider, er dateret 11. november 1829, og gaar ud fra, »at naar der i en lille stat findes tvende undervisningsanstalter, hvorfra en til dennes brug alt for stor mængde læger udgaar, men hvor der ved hver i de enkelte grene savnes den fuldkomne undervisning, da burde manglende lærestole ikke ved hvert besættes til byrde for staten, men begge anstalter forbindes paa en passende maade«.

Der er alt for faa professorer ved hver af læreanstalterne, men der vilde være tilstrækkeligt mange, naar de virkede sammen. Han kommer strax med sit forslag, hvorved han tilsigter ikke at gøre nogen egentlig forandring i den nuværende indretning og ikke berøve nogen af dem deres anseelse eller selvstændighed. Skønt han ikke vil nægte, at en sammenslutning vilde være det bedste, tror han dog, at tiden ikke er moden dertil.

Hovedmomenterne i hans forslag er:

1) Alle kirurgien nærmest vedkommende fag foredrages alene ved akademiet, hvor hver professor skal have sit bestemte fag, og ved fakultetet skal der kun ansættes lærere i de fag, der ikke doceres ved akademiet.

2) Han foreslaar for akademiet: anatomi saavel deskriptiv, kirurgisk og patologisk, den almindelige og specielle, kirurgiske operationer og klinik, oftalmologi og hygiejne militaris. For fakultetet: fysiologi, farmakologi og medicina forensis, accouchement

¹⁾ Johnsson: Københavnske medicinske selskaber. Kbh. 1922.

OLUF LUNDT BANG

og fruentimmer- og børne-sygdomme, de til almindelig patologi og terapi hørende doktriner med en del af den specielle terapi og medicinsk klinik. H v o r kemi, botanik og naturvidenskab skal foredrages maa nærmere bestemmes.

3) Lægernes kliniske dannelse befordres bedst paa hospitalerne, saaledes at overlægerne paa hospitalerne og fødselsstiftelsen altid burde være lærere i klinik, hvorhos der skulde anvises særlige lokaler paa hospitalerne til klinisk undervisning. Reserve lægestillingerne burde være uddannelsesstillinger ligesom reservekirurgstillingerne. (Man maa erindre, at *Bang* selv havde været reserve læge ved fødselsstiftelsen i 14 aar, endogsaa 3 aar efter at han var bleven professor. ord., og *Mathias Saxtorph* reserve medicus ved Frederiks hospital i mangfoldige aar samtidig med at han beklædte mange andre stillinger.)

4) Ingen kan erholde tilladelse til at praktisere eller opnaa noget embede eller blive doktor uden at have taget examen baade ved akademiet og fakultetet helst i samme aar, og examen afholdes ved hvert kun i de fag, som foredrages der, ved akademiet paa dansk, ved fakultetet: den skriftlige paa latin, den mundtlige dels paa dansk dels paa latin. Foruden examen fordredes enten ansættelse ved hospital eller som amanuensis hos en praktiserende læge i mindst 2 aar.

5) En af akademiets professorer skulde være censor ved fakultetet og omvendt.

6) Af specialkaraktererne skulde udtrages en hovedkarakter, — eller, hvis man vilde beholde to, skulde første karakter ved begge foretrækkes for en første og en anden karakter, men det skulde gælde lige enten anden karakteren var ved den ene eller den anden anstalt.

7) Overgangsbestemmelse om at de daværende professorer skulde fortsætte i deres levetid.

8) Samlingerne skulde helst sammendrages, og 9) fast studieplan udarbejdes. 10) Om professorater: konkurrence mellem danske doctores. 11) Endelig en overgangstid for dem, der allerede studerede.

Han mener, at dette kun kan blive til fordel for alle, stridighederne mellem kirurger og medici vilde høre op, fællesnavnet vilde blive »læge« i stedet for de fremmede ord. Af forslaget følger, at kun studenter kan faa adgang til examen, »det kunde vel synes upassende i et forslag,

der skal ventileres af oplyste mænd, at anføre, hvorfor lægerne ikke bør være mindre dannede end teologer eller jurister.

Han gaar derpaa ind paa de indvendinger, der kan rejses.

1) Mangel paa personer til embeder særlig i krigstid gælder ikke mere, da der er saa mange studerende. Før Norges adskillelse examineredes i 20 aar $296 = 14\frac{4}{5}$ aarlig, fra 1821—1828 examineredes 188 eller $23\frac{1}{2}$ aarlig! I Danmark er der 1,100 gejstlige embeder, aarlig examineres 40—50 teologer, men til 140 kirurgiske og medicinske embeder examineres aarlig $23\frac{1}{2}$ person! I de sidste 8 aar var der 48 vakancer, og der blev saaledes 140 tilovers eller $17\frac{1}{2}$ aarlig! Af de 188 var 100 studenter eller $12\frac{1}{2}$ aarlig, og da der kun er 6 vakancer, kan man godt udelukke de ustuderede. Han indser ikke, hvad der skal blive af saa mange, udsigterne til at leve af privat praxis er meget ringe. Det er derfor kollegiets pligt at gøre opmærksom paa en reform, hvorved lægernes antal formindskes, og det sker bedst ved at udelukke de ustuderede.

Han kommer derpaa med en del indvendinger uden større betydning, men under 6) siger han, at det, at tyskerne vilde savne den kirurgiske undervisning, vilde være en fordel og ikke en fejl ved reformen. »Dersom de i hertugdømmerne værende embeder skulde besættes med læger fra hovedstaden, kunde maaske noget tale for den underlige indretning, at ved en dansk læreanstalt holdes tyske forelæsninger; men paa 2—3 embeder nær besættes alle civile poster derovre ved de i Kiel dannede læger. Desuden holdes der saa faa tyske forelæsninger ved akademiet, saa det forslaar ikke for holstenerne.«

7) At mangel med fortrinlige evner begavet person, som ikke har haft raad eller lejlighed til i sin ungdom at studere sig frem til universitetet, vil gaa tabt for videnskaben, er en paastand, som ikke kan gælde mere for den ene videnskab end den anden. Desuden er det vist bedre, at et par sjældne subjekter paa en saadan maade gaar tabte for lægevidenskaben, end at for disses skyld adgang tilstedes sneve halvtuderede personer, hos hvem man tidlig eller sildig vil spore den mangel paa moralsk og intellektuel dannelse, som man hos studenter ikke kan formode.

8) Han slutter med forholdene i andre lande, som

man ikke kan lægge vægt paa, men fremhæver dog, at i Frankrig er skismaet hævet »og aldrig blomstrer disse videnskaber som nu.«

»I det visse haab, at det samme vil ske hos os, naar skillevæggen er nedbrudt, slutter jeg disse linier med den selvbevidsthed kun af iver for en staten og videnskaben lige gavnlige sag, der ikke synes at taale længere opsættelse, at have forelagt mine kolleger dette forslag til alvorlig bedømmelse.«

Selvfølgelig fremkaldte dette forslag en lang række store indlæg væsentligst fra kirurgerens side, mindre fra lægernes, idet disse i det hele sluttede sig til *Bang*. Det tog over et aar, inden sagens behandling var sluttet i sundhedskollegiet.

Blandt alle disse indlæg er der særlig et, som fortjener et udførligt referat, ikke blot fordi det er saa fortrinligt, men ogsaa fordi det skyldes generaldirektør *Colsman*, om hvem man i grunden ved forholdsvis lidt. Tilmed er det hans svanesang, idet han var død, inden sundhedskollegiet fik afgivet sin betænkning, men hans indlæg sendtes med paa hans kollegers forlangende. Hans skrivelse er dateret 21. januar 1830 og er paa 14 foliosider. Dens væsentligste indhold er følgende:

Æmnet har baade i det forrige og dette aarhundrede været genstand for de grundigste overvejelser ikke alene i Danmark men ligeledes i udlandets mest civiliserede stater, men overalt er resultatet faldet ud mod den anskuelse, *Bang* fornyer. Som bevis anføres:

Uagtet universitetet i Paris havde bestaaet i flere aarhundreder, kunde dog ingen af de ved samme dannede og promoverede læger helbrede Frankrigs daværende konge for en fistula ani. Dette gav anledning til oprettelsen af et fra samme uafhængigt kirurgisk akademi, som inden føje tid straalende i en glans, der satte hele Europa i forbavselse.

Joseph den anden fandt, at det ældgamle berømte universitet i Wien ikke var istand til at opfylde hans for-

ventning, og han stiftede det Josephinske akademi — han kunde have tilføjet til tak for Brambillas behandling af hans øjensygd¹⁾ — og derved forsynedes hæren og landet med udmærkede læger.

Har vort omtrent samtidig oprettede kirurgiske akademi opfyldt sin bestemmelse at forsyne hæren og landet med duelige læger, der baade kan behandle indvortes og udvortes sygdomme? Naar de med tredie og de maadelige fra ældre tider med anden karakter fra-regnes, har akademiet dimitteret c. 500 duelige subjekter, deriblandt 5 af fakultetets 7 docenter, 2 ved Kristiania universitet og 1 ved Kiels.

Preussen er i dobbelt henseende mærkeligt. Frederik den anden fandt, at universiteterne ikke kunde skaffe ham saadanne læger, som han ønskede, og han stiftede derfor en kirurgisk læreanstalt, og den svarede til forventningerne. For faa aar siden blev der i Berlin selv oprettet et universitet. Mange gjorde sig umage for at faa det kirurgiske institut forenet dermed, men efter moden overvejelse, grundet paa flere aarhundreders erfaring i forskellige lande, vedblev dette at virke til gavn for staten uafhængigt af universitetets nye medicinske fakultet.

I Rusland blev et kirurgisk akademi oprettet, og nu kan dette uhyre rige og dets store armeer forsynes uden længere at trænge til udlændinge.

I Sachsen er den kirurgiske læreanstalt blevet genstand for fornyet beskyttelse.

Hvoraf kommer det, at akademierne blomstrer overalt, medens ældgamle agtede læreanstalter gaar tilbage?

Akademierne er befriede fra de lænker, der fra ældre tider paa forskellige maader holder fakulteterne bundne. For ikke saa mange aar tilbage maatte medici ved vort universitet endnu tage teologisk attestats. I vor tid oplevede man, at en mand som *H. Callisen* ikke kunde blive consistorialis, langt mindre rectoralis for nogle formaliteters skyld. Af samme aarsag blev *Vahl* ikke søgt af universitetet, uagtet han af hele Europa efter *Linnés* død var anerkendt som den første botaniker.

Fakultetet tør ikkun admittere subjekter, der har examen artium, philolog. og philosoph. De under en

¹⁾ II. del s. 30.

6—8—10 aars siden paa skolebænken dertil erhvervede kundskaber er fordomsfrit betragtede som allotria for hovedfagets reelle og følgelig egentlig nødvendige kundskaber allerede vel dyrt købte, og denne sag opvækker hver fremmed tilrejsende videnskabsmands forundring. Men ikke nok hermed! For at blive licentiat og derpaa doktor er en saadan endvidere nødt til at anvende en stor del af sin for et fag af et saadant omfang desuden knappe tid paa det latinske sprog, følgelig paa realkundskabernes bekostning — han nødes til at gøre et hjælpemiddel, en biting, saa hæderværdig den end er for sig betragtet til hovedsagen, som om opgaven var at helbrede paa latin eller med latinitet. Hvad vil enhver syg anse for det vigtigste, enten en sag-bommer, der udsætter ham for at miste livet førend nødvendighed, eller een og om det end var flere mod et dødt sprogs regler, eller saakaldte grammatikalske?

Akademiets saakaldte ustuderede elever har følgelig en stor fordel forud for en civis academicus, at de tidligere frit kan anvende deres tid paa det, der kan være dem til væsentligere nytte i deres tilkommende stilling, og at de i modnere aar i humaniora endog kan overgaa studenterne, derpaa kan det være nok at anføre *Herholdt* og *Skielderup* som talende beviser, uagtet der gives flere.

I vore dage, hvor alle videnskabsmænd i Frankrig, Nordamerika, England, Tyskland, Sverrig, Italien, Holland og Rusland skriver i deres modersmaal, bliver disse saakaldte levende sprog derfor dag for dag vigtigere for lægen end de døde. Det latinske sprog kan efter tidens aand nu hverken mere erkendes for det diplomatiske, som for dum, ikke heller kan det anses for de lærdes eller rettere videnskabsmændenes sprog længere. — — At iøvrigt de forskellige fag, som skal læres til disse forberedelses-examina tvertimod den i saa mangfoldige aar nærede mening, at de bidrager til at oplyse forstanden og lette andre studia — snarere forvilder et tænkende hoved, naar de ikke lige frem læres udenad uden videre eftertanke, in spem futuræ oblivionis, derom har en sagkyndig, skarpsindig tænker meget nylig i et af bilagene til bogen »Die Welt als Automat« henkastet nogle vink, som vist ikke vil undgaa høje vedkommendes opmærksomhed.

Læger, der svarer til den fordring, man nu i alle lande

gør, at de skal kunne behandle alle sygdomme, hvad enten disse kræver udvortes eller indvortes midlers anvendelse, har fakultetet med den bedste villie under saadanne omstændigheder ondt ved at danne, og dette stadfæster en meget lang erfaring.

Det fornødne overblik over hele faget, resultatet af en grundig sagkundskab, har han forholdsvis oftere truffet hos gode hoveder blandt de ustuderede (skønt disse derfor ikke behøver at anses for at være blottede for de fornødne humaniora) end hos massen af studenter, ja selv blandt doctores promoti — »jeg beder om at anse dette sagt sine ira & studio men ifølge sætningen: amicus Plato, amicus Sokrates, sed magis amica veritas« — vil vel flere indrømme ham, at ikke saa faa afvigelser fra den sunde tilstand, f. ex. brok, pulsaarehævelse, stendannelse m. fl. i givne tilfælde stundom har staaet mindre klare for deres indre anskuelse, end de havde gjort sig tanke om.

I *Bangs* forslag findes alle de grunde, som kan tale for en forening af akademiet og fakultetet med hensyn til den fordel det medicinske fakultet sikkert vil høste deraf, men det saa skadelige som væsentligere i sagen selv, hvorved lægevidenskaben i det hele hos os nødvendig vilde gaa krebsegang, idet den i andre lande gaar saa betydelig frem, findes uomtalte. Han henviser til *Riegels* bog om kirurgiens historie og navnlig til *v. Bergers* og *Todes* erklæring¹⁾ ved akademiets oprettelse.

Ved særlig at betragte *Bangs* forslag finder han strax, at forudsætningen hviler paa en urigtig anskuelse. At der uddannes alt for mange læger, kan vel være til individernes men aldrig til statens skade, ti des flere er der at vælge imellem til embeder og des flere er der i krigstider. Ved akademiet mangler intet i undervisningen, hvilket fremgaar af lektionskataloget, skønt flere ikke er opførte deri, men mangler der lærestole, kan saadanne besættes uden mindste byrde for staten. Af disse præmisser kan derfor ikke udledes nogen grund til foreningen. Akademiet har tværtimod ment, at det er nyttigt, at der er 2 anstalter, naar alle kan benytte undervisningen begge steder. Det er uheldigt, at der kun er een lærer i hvert fag, og derfor sørger akademiet for, at der er flere, der docerer det samme, ellers bliver det for ensidigt.

¹⁾ I. del s. 194 og 195.

JOHANNES COLSMANN

Examen ved akademiet skærpes stadig, maadelighed kan nu bedre vrages end i akademiets første tid. Der ses nøje paa, at kandidaten har humaniora, og 1. karakter tilkendes ingen, der heri røber ukyndighed, hvilket baade ved den skriftlige og de mundtlige prøver uden vanskelighed opdages. Hvor og hvorledes de har erhvervet saadanne kundskaber, spørges der ikke om. Omvendt giver den største færdighed i at skrive eller endog at tale det latinske sprog med zirlighed ingen ret til 1. karakter, men kun realia alene — ti kandidaten indstiller sig ikke til nogen filologisk prøve eller skolelærerexamen men forat absolvere examen anatomico-chirurgicum et medico-practicum.

Under realia forstaas ingenlunde alene de ifølge forordningen bestemte og efter tidens krav forøgede doktriner, men langt mere maaden, hvorpaa kandidaten har gjort sig dem til egen og hans baade aandelige og fysiske anlæg til at kunne udøve lægevidenskaben i sit hele omfang. F. ex. de aller fleste kandidater vil med færdighed kunne opregne hvilkensomhelst del af anatomen især i den orden, hvori den staar i den bog, der er benyttet. Er dette kun hukommelsesværk, vil det blive glemt hastigere end det er lært, men staar det for fantasien, saa ser de paa hvilket punkt, der opgives dem, del for del, saaledes som disse lagvis følger hinanden paa det sted; de ved, hvilke dele der ligger i berørelse eller i nærheden, de gennemskuer legemet indtil de mest dybtliggende dele, — ikkun dette er til nytte for fremtiden. De kender af øvelse den modstand kniven møder i huden, membraner, fedt, brusk, muskler, kirtler, aarer og nerver, de ved, hvor de kan gaa frem med sikker raskhed og hvor vigtige dele med forsigtighed bør skaanes.

Paa samme maade vil han blive oplyst ved den i de seneste aar saa fortræffelig berigede patologiske anatomi, hvorved læren om de urigtig saa kaldte indvortes sygdomme — hvis behandling medici tilforn udelukkende har villet forbeholde sig — fra den ubegribelige raa empiri er bragt paa et rigtigere spor, nemlig til en klarere kundskab om den væsentlige forandring, sygdommen foranlediger endog i de for lægekunsten skjulte organer. Kirurgens fulde ret til disses behandling bliver derved indlysende, ligesom urigtigheden af mange medicinske teorier og systemer derved befindes saare blottet. — Foruden omtalte levende

indbildningskraft kræves af aandelige anlæg endvidere mod samt en paa kundskaber grundet selvtiliid — begge meget forskellige fra ubetænksom følesløs dumdristighed — en omfattende iagttagelsesaand, aandsnærværelse for ved uventet mødende omstændigheder især under operationer strax selv at kunne hjælpe sig med de simpleste hjælpemidler, som findes ved haanden. Til de fysiske hører et skarpt syn i en middelfast, en fast, sikker og tillige let haand. En over 35-aarig erfaring som docent ved akademiet har overbevist ham om, at disse anlæg langt sjældnere findes samlede end mange maaske tror, og dog er hovedbetingelserne for den gode læge først givne, hvor disse anlæg findes forenede med en gedigen sagkundskab.

Naar saa højt begavede subjekter tilbyder sig eller hvor et eller andet talent spores f. ex. til at kunne meddele deres kundskaber og lære dem fra sig paa en udmærket maade, der ser akademiet ikke paa, om det er en bonde-søn, barber eller student, men tager ham under beskyttelse for tingen selv og søger, saa vidt det formaar, at sætte ham i den stilling, i hvilken han kan stifte den største nytte.

Bang har imod, at der baade læses og examineres paa tysk og ikke paa dansk alene, — men det er et lovbud, fordi akademiet er til for alle de danske stater. Akademiet har prøvet flere f. ex. tandlæger i det franske sprog og tilladt dem, der er født i Vestindien at bruge engelsk, ligesom det staar enhver frit for at skrive latin, hvilket især de fra hertugdømmerne har udført mesterligt f. ex. en *Deckmann*¹⁾. At saa mange udlændinge aarlig rejser hertil for at benytte akademiet kan ikke medføre allermindste skade, men er snarere til gavn for staden og til hæder for staten.

Fødselsstiftelsen har man ikke prøvet at tilegne sig, skønt den utvivlsomt er en provincia chirurgica, da det er ligegyldigt, om den ligger under universitetet eller akademiet, saa længe den ledes saa udmærket af en prof. chir., der hørte til de bedste kirurgiske kandidater. At iøvrigt ifølge de fremskridt dette fag og den dermed forbundne

---

1) Christian Gottlieb Deckmann var født 1798 i Rendsborg, student fra Kiel, tog kirurgisk examen 1822, medicinsk 1823, blev dr. méd. i Kiel og professor i anatomi og kirurgi i Kiel 1829. Han døde 1837.

lære om fruentimmersygdomme i den senere tid har gjort i udlandet, hvorved foruden det ældre bekendte kejsersnit muligheden af hidtil ukendte operationer saasom at udtage fosteret, hvor det har befæstet sig udenfor livmoderen i underlivet, at udtage æggestokken, selve livmoderen osv. er godtgjort, og hvilke stundom er blevet kronede med det heldigste udfald, cheflægeposten i dette fag i fremtiden ikkun med føje kan anbetros en *anatomico-chirurgo & quidem consummatissimo*, det falder vel af sig selv i øjnene. Muligheden er given, at stiftelsen her i staden af nødvendighed maatte gaa ind som saadan efter exemplet af de i London og flere steder nedlagte, fordi disse er befundne omsider at blive en focus for den ondartede barsel-feber, som aarlig tiltog, indtil de til optagelse berettigede fordeltes hos jordemødre eller i private huse. Dette vilde ikke medføre væsentligt tab for de studerende, kun kliniken vilde derved blive aldeles ambulatorisk.

De øvrige kirurger i kollegiet var i det væsentlige af samme mening. Stabskirurg *Tønder* udtalte dels sin bekymring over, at man vilde føre den udmærkede læreanstalt tilbage til de tider, da den kun var et *theatrum anatomico-chirurgicum*, dels paaviste han vanskeligheden ved at skaffe kirurger under krigstid, hvis man kun vilde have studenter til at studere kirurgi. Han gjorde rede for, hvad der vilde være brug for og fremhævede navnlig, at i den sidste krig var antallet af kirurger i de lavere klasser steget til over 300, og det vilde man umulig kunne skaffe, naar man kun vilde have studenter. Han havde i de senere tider ikke ansat saa faa studenter som kompagnikirurger, men kun i København, da ingen vilde til andre steder, men i det hele var han aabenbart ikke saa fornøjet med dem som med de ustuderede, fordi studenter — vel ikke alle, men nogle — ikke vil finde sig i den nødvendige subordination eller bekvemme sig til alle de forretninger, en kompagnikirurg skal og maa udføre.

Han vilde meget gerne have, at de, der ikke var studenter, skulde tage en forberedelsesexamen, hvis karakter blev taget i betragtning ved hovedexamen.

Christian Fenger, der var generaldirektør, inden skrivelsen afgik fra kollegiet, gør opmærksom paa flere ting, som man bør erindre, hvor ønskeligt det end kunde være, at alle embeder i lægefaget kunde besættes med akademiske borgere:

Han minder om, at akademiet har virket udmærket i 45 aar, landet har faaet duelige læger og universitetet sine dueligste lærere, saasom *Skielderup*, *Schumacher* og *Herholdt*. *Saxtorph* var kirurgisk kandidat ved akademiet, inden han blev medicinsk kandidat ved universitetet. *Callisen* og *Tode* (og han kunde have tilføjet *Herholdt*), som var professorer ved universitetet, var ikke akademiske borgere. Han forsvarer dernæst de unge reservekirurger som lærere og fremhæver som eksempler *Skielderup* og *Henck*. Dernæst tror han, at rivaliteten mellem to læreanstalter er heldig. Endvidere kommer han ogsaa ind paa krigsforhold men tilføjer tillige, at i de mindre kirurgiske embeder paa Island og flere steder mangler der endnu trods den store tilgang af kirurgiske studerende tilgang ved vakan- cer, og hvad vil følgen blive, hvis kun akademiske borgere faar adgang til embeder? Krænkende vilde det være, om der gaves et lovbud, som om faa aar maatte hæves, som det havde været tilfældet i Wien. De akademiske borgere burde have forret til tidligere befordring og de burde have eneret paa fysikaterne.

Withusen og *Adolph Callisen* udtaler sig ligeledes imod *Bangs* forslag, og den sidste oplyser, at det er urigtigt, naar det paastaas, at der paa kirurgisk akademi ikke læses over medicinske syg-

domme. Det gøres dels af ham, dels af de unge, og disse skal man ikke foragte. *Bang* har selv doceret nosologia generalis og praktisk accouchement som 27 aarig. Er akademiets forelæsninger ikke tilstrækkelige, staar jo universitetets aabne for kirurger og omvendt akademiets for medicinerne. Han fremhæver stærkt, at kirurgi ikke alene er en videnskab men tillige en kunst, og han, der er dr. med., bemærker, at det vel med føje kunde drages i tvivl, om ikke den vordende kirurg, ja endog medicus, let kunde tænkes paa en hensigtsmæssigere maade foreløbig at danne sig for deres kunst og videnskab end ved i en lærd skole at læse græsk og hebraisk samt at perfektionere sig i det latinske sprog. Naar *Bang* har fremhævet, at de studenter, der tager kirurgisk examen, faar bedre karakter end de ustuderede, saa maa man erindre, at studenter ved examen let faar overvægt paa grund af deres større øvelse i at udtrykke sig saavel skriftligt som mundtligt, medens han ikke tror, at forskellen med hensyn til den praktiske færdighed er saa stor. Han fremhæver naturligvis ogsaa hensynet til krigstider, og tillige at forslaget kommer i strid med bestemmelsen, at amtsbarbererne skal være examinerede. *Bang* havde i sit forslag ogsaa udtalt, at enhver forbindelse med bårbererne burde hæves. Endvidere vil det blive meget uheldigt for holstenerne, idet kirurger ikke kan uddannes i Kiel. Han mener i modsætning til *Bang*, at en kirurg ikke behøver et embede men kan nedsætte sig et eller andet sted eller søge til udlandet. Han mener uden at ville nægte forslagets gode sider, at det ikke bør gennemføres.

Klingberg udtaler sig ret ubestemt, men dog for kirurgerne, hvorimod *Thal*, der lige var blevet

medlem af kollegiet og ikke lægger megen vægt paa sin mening, er for *Bangs* forslag, da han tror, at man herved kunde komme den uheldige strid mellem kirurger og medici tillivs.

Af medicinerne er *Herholdt* den mindst ivrige og fører et stærkt forsvar for de mange, der oprindeligt er begyndt som lærlinge hos en amtsbarber, og nævner med stolthed, at saadanne barberdrengene var: *Clausen, Simon Crüger, Heuermann, Hennings, Wohler, Spierling, Kølpin, Tode, Callisen, Behrends, Winslow, Schumacher*, han selv og mange flere. De andre medicinere slutter sig kort til *Bang*, nogle med smaa ændringer, og resultatet var, at kollegiets skrivelse, der er dateret 20. november 1830, udtaler, at pluraliteten (*Schönheyder, Saxtorph, Herholdt, Lund, Rahlff* og *Thal*) er fuldkomment eller i hovedpunktet enig med *Bang*, medens de fleste kirurgiske tilforordnede (*Tønder, Fenger, Withusen, Callisen* og *Klingberg*) er imod forslaget. Alle vota indsendes tillige med afdøde *Colsmanns*.

I kancelliet voterede *Ørsted* først (2 sider), og han er enig med *Bang*: Da kandidaterne fra kirurgisk akademi og medicinsk fakultet har ret til selvsamme praxis og altsaa stempel paa selvsamme duelighed, saa er det unaturligt at have to instituter. Af de andre voterende er navnlig *Stemann* ret ivrig for kirurgerne. I sit lange indlæg (3 sider) siger han bl. a., at historien lærer, at medicinerne altid har anset kirurgien som en underordnet videnskab og har stræbt at bringe den under deres overherredømme, og at kirurgien intet sted har fremblomstret, hvor man ikke har sørget for at fri den for saadant supremati. For en lignende tendens tør man vel heller ikke endnu ganske frikende medicinerne, og dog er det vist, at staten i det

mindste ligesaa meget trænger til duelige kirurger som medicinere. — De heldige følger, som kirurgisk akademis oprettelse har haft paa kirurgiens studium lader sig heller ikke miskende, — der vil næppe være fordel snarere skade ved amalgamationen. Han kan ikke undlade at bemærke, at han meget maatte fejle, dersom ikke kirurgisk akademi har virket langt mere til det medicinske studiums fremme end fakultetet har virket til fremme for det kirurgiske studium. Han synes, sagen løses bedst ved at forlange, at til jus practicandi fordres baade medicinsk og kirurgisk examen. — Af hans votum ses iøvrigt, at *Bangs* indlæg er sendt direkte til kongen og fra denne til *Stemann*, som synes lidet tilbøjelig til at tro, at kongen vil omstøde den stiftelse, som han selv har oprettet.

Inden sundhedskollegiet havde faaet afsendt sit svar, rejstes spørgsmaalet fra en anden side, idet der fra 123 studenter (hvoriblandt 31 kandidater) sendtes en 3. november 1830 dateret ansøgning om, at ingen for fremtiden maatte tilstedes at studere kirurgi og medicin uden i forvejen at have underkastet sig examen artium og examen philologico-philosophicum, begrundet ved, at der er omtrent 5 gange saa mange kandidater hvert aar, som der er embeder. Enten dette var bestilt arbejde eller fakultetet benyttede det til at faa anledning til at agitere videre, gav det fakultetet lejlighed til en skrivelse paa 20 sider dateret 27. november 1830, hvori der udvikledes alt, hvad der var forhandlet i sundhedskollegiet, og gjordes rede for de forslag, hvorfor der var flertal i kollegiet. Selve studenternes forslag kommer man ikke ind paa, før man i slutningen siger: »Det behøves vist heller ikke at gøre konsistorium opmærksom paa

sagens vigtighed, og hvor ivrigt man bør stræbe for en saadan foreslaaet forening, hvorved supplikanternes begæring ogsaa bliver opfyldt. Fakultetet tvivler heller ikke paa, at en fyrste, der saa kraftigt virker til sit folks oplysning, der nylig har begrundet et institut til videnskabelighedens fremme blandt de militære og derved anvist enhver sine udsigter til befordring efter hans forskellige grad af videnskabelig uddannelse, at den fyrste, der har erkendt nytten af en højere dannelse hos den simple haandværker ved at oprette et polyteknisk institut, at han, som efter selv at have ved foundation af det kirurgiske akademi ophjulpet kirurgien i Danmark, forbedret de militære og civile lægeembedsmænds kaar og derved hævet det upassende og anstødelige ved kirurgiens forening med medicinen i fortiden, at han, der i fundatsen for sundhedskollegiet har bestemt udtrykt sin villie at se begge videnskabers dyrkere i harmonisk forening virke til et fælles maal, — at han ogsaa vil erkende dette som hovedhensigten af forslaget og give det sit allern. bifald, hvorved et ønske, der længst var næret hos og oftere tilforn ytret af mange oplyste mænd i og udenfor faget, vilde blive opfyldt.

Direktionen for universitetet og de lærde skoler sendte sagen til kancelliet 28. december 1830 med bemærkning, at konsistorium havde udtalt, at samtlige consistoriales af det medicinske fakultet havde ønsket at tilføje, at det vilde være ønskeligt, at begge examiner sammensmeltedes, men hvis dette ikke kunde ske, at da adskillelsen maatte ske med hensyn til de forskellige discipliner og ikke paa læreanstalterne, saa at der f. ex. først examineredes i de teoretiske og dernæst i de praktiske, og at der ved hver prøve blev examineret af nogle

lærere fra det kirurgiske akademi og af nogle fra det medicinske fakultet. Endvidere ønsker man en bestemmelse om, at de, der har taget examen førend foreningen, beholder deres rettigheder. Endelig har konsistorium gjort opmærksom paa, at forslaget ikke tilsigter at gøre nogen forandring med hensyn til de studerende fra Kiel.

Direktionen anbefaler derefter forslaget til cancelliets særdeles opmærksomhed og stiller sig til raadighed ved nærmere forhandlinger. Men da studenternes forslag er uafhængigt af sammensmeltningen, anbefaler direktionen, at dette afgøres først, dog at der maatte gives de ustuderede, der allerede har begyndt at lægge sig efter kirurgien, tid til at fuldende deres studier efter de hidtil gældende regler.

Studenternes ansøgning og de deraf følgende indlæg var taktisk set en god manøvre, idet derved et andet departement blev inddraget i sagen, men akademiet laa heller ikke paa den lade side. Man var aabenbart klar over, at der var stor fare paa færde, og man tog derfor sagen op til ny behandling, og det resulterede i en indstilling fra det af 9. november 1830 — som man ser paa datoerne, arbejdedes der i hele den medicinske verden paa engang.

I denne indstilling indrømmer akademiet, 1) at det af hensyn til de forskellige videnskaber, som det kirurgiske studium griber ind i, vel var ønskeligt, at de studerende var studenter. Opfyldelsen af denne fordring, der er i strid med akademiets fundats, vilde imidlertid næppe være mulig, dels fordi man derved vanskelig vilde faa ansøgere til kompagnikirurgpladserne i provinserne, og at det i tilfælde af krig ikke vilde være muligt at skaffe det fornødne antal tilveje, selv om det blev gjort studenterne ved akademiet til pligt at overtage kompagnikirurgpo-

sterne; d e l s skal ifølge fundatsen amtskirurgerne være examinerede kirurger, og det kan ikke antages, at mænd, der er akademiske borgere og siden har maattet anvende flere aar paa at studere kirurgi, vil attraa amtskirurgikaterne og den dermed forbundne stilling som barber. Akademiet har saa vidt muligt især ved bedømmelse af kandidaternes skriftlige prøver taget hensyn til den grad af almindelig dannelse, disse lagde for dagen, og undertiden endog afvist vedkommende og betydet dem, at de først maatte indhente hine forsømte kundskaber; men foruden at vedkommende i dette tilfælde kunde siges at have spildt flere aar paa et studium, hvortil de endnu ikke var modne, synes det i almindelighed nødvendigt og gavnligt, at der tilvejebringes en yderligere garanti for, at de studerende besidder den fornødne grad af almindelig dannelse. At anordne præliminærexamen for dem, der ikke er studenter, frembyder foruden andre betæneligheder især den, at prøven, der maatte finde sted, som det er fastsat for de ustuderede jurister, vel ikke burde foretages af andre end universitetets professorer, hvilket vilde komme i strid med akademiets fundats, som bestemmer, at alle fornødne examina ved det kirurgiske fag skulde overlades akademiets professorer; og da akademiet som læreanstalt betragtet saaledes aldeles ikke staar i forbindelse med universitetet, saa synes hint hverv heller ikke at kunne overdrages eller paalægges universitetets professorer. Derimod formener akademiet, at den fornødne vished for, at ustuderede kirurger besidder tilstrækkelige almindelige for-kundskaber, efter omstændighederne kunde tilvejebringes derved, at det paalagdes enhver enten indlænding eller udlænding, som uden at være immatrikuleret ved universitetet meldte sig for at studere ved akademiet, ved attest fra en forstander for en autoriseret skole, hvori han maa antages at have kunnet gøre de fornødne fremskridt, eller fra en offentlig lærer, der efter sin stilling kan tillægges troværdighed, at godtgøre, at han har gjort tilstrækkelig fremgang i de almindelige skolevidenskaber, samt at han tillige er ikke ukyndig i den latinske grammatik og det latinske sprog.

2) I overensstemmelse med fundatsen har de, der melder sig ved akademiet for at studere der, hidtil i en dertil indrettet protokol maattet indføre deres navn og fødested. I lighed med hvad der gælder for offentlige

læreanstalter andetsteds samt for at kunne udelukke enhver uvedkommende og endelig i betragtning af, at det kunde være nyttigt for de studerende at sætte dem istand til i paakommende tilfælde at kunne legitimere deres borgerlige stilling, formener akademiet, at det kunde være passende, at de, der ikke er studenter, af dekanus faar udstedt en attest eller bevis for, at de er immatrikulerede ved akademiet. Da det vil koste noget, finder man det ikke ubilligt, at der betaales 5 rdl. r. s. til akademiets kasse for dette bevis.

3) Iblandt de studerende findes ikke sjældent udlændinge, som efter examen faar almindelig attest derom, men da der er nok danske, synes man, at kun ganske særlig duelige udlændinge skulde kunne komme i betragtning til embeder. Man foreslaar derfor, at udlændinge vel maa studere ved akademiet, men ikke stedes til examen uden at have erhvervet indfødsret eller efter speciel tilladelse gennem danske cancelli.

4) Foruden til undervisningen paa selve akademiet har de studerende tillige adgang til det kirurgiske clinicum, der holdes paa dansk af overkirurgen paa Frederiks hospital. Det medicinske clinicum sammesteds, nærmest beregnet efter de medicinske studerendes tarv, holdes derimod paa latin og kan som følge deraf ikke være til nytte for en del af de ustuderede kirurger. Akademiet har derfor allerede for længe siden følt trangen til et medicinsk clinicum i modersmaalet og formener, at garnisonshospitalet, hvor *Callisen* er villig til at holde det, dertil vil give en passende lejlighed. Dette hospital maa anses for saa meget mere skikket til det, som der i samme optages ikke alene syge med akutte men ogsaa med kroniske sygdomme og ikke alene voxne, men ogsaa børn. Det samme gælder for søhospitalet. Vel kan der tænkes vanskeligheder, men hvis planen bifaldes, vil man indlede forhandlinger med hospitalsdirektionen.

5) Kandidaterne med 3. karakter maa i almindelighed anses for at være saa maadelige subjekter, at det kunde synes ønskeligt, at karakteren slet ikke existerede. Den er imidlertid foreskrevet i fundatsen, og den synes ogsaa nødvendig, saa længe bestemmelsen om, at amtskirurgerne skal være examinerede, existerer, samt tildels ogsaa for kompagnikirurgernes skyld. Vel har akademiet skærpet

fordringerne, men ikke desto mindre maa man dog anse det for højst betænkeligt at betro menneskers liv eller helbred til personer, der staar paa et saa lavt trin i henseende til kundskab og duelighed, saa at akademiet kunde ønske en lignende bestemmelse, som den i den tyske forordning, at kandidater med tredje karakter kun maa praktisere under tilsyn af en autoriseret læge med 1. eller 2. karakter.

Af denne indstilling ser man, at akademiet selv var paa det rene med, at der var nogle mangler. Med hensyn til det første punkt havde man vist handlet klogere ved at forlange præliminærexamen, hvilket man nok kunde have overladt til universitetet, idet man jo aldrig havde tænkt paa, at studentereksamen skulde afholdes ved akademiet, og altsaa behøvedes det heller ikke for præliminærexamens vedkommende. Punkt 2 er ret ligegyldigt, og punkt 3 er lidt mærkeligt, da man skulde tro, at indfødsret var ganske nødvendig for at opnaa embede, og hvis det var tilfældet, kunde det være ret ligegyldigt, om der paa examensbeviset stod, at kandidaten var mere eller mindre skikket til embede. Udlændinge har altid haft ret til at praktisere her i landet, naar de havde dansk examen, og først i 1840 bestemtes, at kun de, der havde første karakter, havde denne ret, hvilket gælder den dag i dag.

Mere interessante er bemærkningerne om klinisk undervisning og forslaget om at oprette klinisk undervisning paa de militære hospitaler, som virkelig tildels egnede sig bedre dertil end Frøderiks hospital, idet der paa dette kun optoges akutte sygdomme og kun voxne samt ikke patienter med veneriske sygdomme, medens de militære hospitaler havde alle slags patienter, om end det overvejende antal af syge var unge mænd. — Endelig viser det

5. punkt, at man nu ikke mere regnede bestemmelsen om 3. karakter i den tyske forordning om akademiet for at gælde for kongeriget, medens man som tidligere nævnt gentagne gange havde hævdet det modsatte.

Næppe var man kommen ind i 1832, før *Brandis* kom med et meget udførligt men ogsaa meget uklart forslag om en forandret indretning af lægeundervisningen i Danmark. Sundhedskollegiet, som blev hørt, stillede sig i sit svar af 28. april 1832 ret afvisende og henviste til sin tidligere udtalelse. Kun om *Brandis's* bemærkning mod det latinske sprogs anvendelse ved examen som en levning fra ældre tider, der, dengang saare hensigtsmæssig og nødvendig, nu kun er til hinder for den grundige examination, kan kollegiet ikke betragte som uvigtig, men finder deri en anledning til at foreslaa »det latinske sprogs afskaffelse og modersmaalets brug ved examen i de fleste af lægevidenskabens grene, hvorved en fuldkommen forstaaelse af spørgsmaal og en, af det fremmede sprog utvungen, omstændelig udvikling i svar gjordes lettere for examinanden, ligesom herved overbevisningen hos examinererne om det trin, paa hvilket examinanden staar som læge — der er hovedsagen — maatte blive fuldkomnere«. Dette er ogsaa underskrevet af de medicinske professorer, saa der synes at have gjort sig fornuftigere synspunkter gældende med hensyn til latin.

Der var imidlertid ikke død mindre end 4 medlemmer af kollegiet siden dets sidste indlæg, nemlig *Schönheyder*, *Tønder*, *Colsmann* og *Lund*, medens der kun var kommet to nye, nemlig *Eschricht* og den nye stabskirurg *Wendt*. Disse to afgav derfor særlige vota, hvori *Eschricht* ganske sluttede sig

til *Bang* og *Brandis*, medens *Wendt*, der som omtalt i »Københavns nyeste skilderi« 1826 havde skrevet en lang række artikler om akademiet, skrev mere udførligt (ejendommeligt nok med latinske bogstaver).

Wendt siger (13. april 1832), at da han ser, at en del kirurgiske medlemmer af sundhedskollegiet modsætter sig ganske eller tildels sammenmeltingen, saa kan kollegiet lige saa lidt enstemmigt som flerstemmigt afgøre noget desangaaende, men det vil komme til at afhænge af højere autoriteters afgørelse. At genstanden er vanskelig og ubehagelig viser forhandlingernes lange uddragelse, men tillige kender han ingen anden autoritet, der uden at hæve engang givne rettigheder kunde med tilbørlig hjemmel og sagkundskab bilægge vor meningsforskel. »De væsentligste og ædleste motiver for foreningen er: at give staten garanti for almindelige og videnskabelige læger og at indskrænke det uforholdsmæssige antal af disse ved at udelukke illitterati fra examen, og i særdeleshed fremmede fra at faa ved fyldestgørende overstaet examen den borgerret, som vi indfødte ikke under lignende omstændigheder kan erholde udenlands. Min mening angaaende dette er noksom bekendt; derimod har jeg aldrig nægtet gavnligheden af akademiets selvstændige existens, naar det valgte sine elever blandt studenter eller saadanne indfødte, der kunde underkaste sig en ordentlig præliminærexamen, og naar det endvidere strængt overholdtes, at dets elever afbenyttede saavel de medicinske forelæsninger som de kliniske øvelser ved universitetet. Herved vilde allerede en forening finde sted, enhver anden reform vilde snarere være en forandring i form end en væsentlig forbedring.

— Paa samme maade burde de medicinske kandidater tilholdes at høre de kirurgiske forelæsninger ved akademiet og bivaane sammes praktiske kirurgiske klinik«. — Forat imidlertid slig en samvirken mellem akademiet og universitetet nøjagtig kunde overholdes, foreslaar han en examinationskommission bestaaende af sundhedskollegiets saavel medicinske som kirurgiske medlemmer, af hvilken alle skulde prøves, inden de erholdt tilladelse til at praktisere eller adgang til offentlige embeder. De kirurgiske medlemmer maatte da bestemme, om kandidaten havde vist sig fortrinlig skikket til operatør eller militærlæge, ligesom de medicinske medlemmer burde have fortrinlig indflydelse ved besættelsen af fysikater og distriktskirurgikater eller rettere sagt distriktsmedikater, saasom de fleste tilfælde er indvortes sygdomme. Akademiet er egentlig indrettet for at danne militære saavel overordnede som subalterne læger samt operatører og denne rettighed kan og bør ikke fratages det, derimod berøves den det heller ikke, fordi dets elever erholder undervisning ved universitetet i de medicinske genstande og examineres i disse af de medicinske professorer. Da undervisningen er fri, kan der ikke opstaa mangel paa militære læger, saafremt analogt med Preussens indretning enhver ved akademiet oplært og examineret student eller ved passende præliminærexamen prøvet forpligtes til efter lodtrækning i visse aar at overtage en militærkirurgs post, hvorsomhelst det f. ex. i krigstider maatte udkræves. Dette kan akademiet desuden med billighed fordre, da dets elever er fritagne for anden krigstjeneste.

Dette *Wendts* forslag synes ikke saa ufornuftigt, og man skulde have troet, at det maaske kunde

have ført til et resultat, men der var meget langt igen, inden den endelige afgørelse kom. En lille pavse indtraadte dog, som om man havde tænkt, at sagen vilde dø bort. Der gik virkelig netop 2 aar, hvor der ikke synes at være sket andet, end at universitetsdirektionen, som allerede i juli 1831 havde spurgt om, hvad det blev til med forlangendet om, at kun studenter kunde tage kirurgisk examen, igen rykkede kancelliet for svar i juni 1832, uden at det førte til noget — »sagen sover i Badstuestræde«, d. v. s. hos *Stemann*, som *Bang* sagde til kongen¹⁾.

---

¹⁾ E. Ingerslev: Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse s. 237.

Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi. Kampen 1834—1840.

Da der var gaaet to aar, begyndte det gamle spil paany ved at universitetsdirektionen atter rykkede for svar paa studenternes andragende, idet man 19. april 1834 gjorde opmærksom paa, at svaret var af vigtighed ved afgørelsen af flere spørgsmaal saaledes: besættelse af det anatomiske professorat ved universitetet, afgivelse af betænkning angaaende anskaffelse af en anatomisk samling, affattelse af en fast forelæsningsplan for de medicinske studerende og nye foranstaltninger med hensyn til overordentlige censorer ved medicinsk embedsexamen. Nogensomhelst sammenhæng med andragendet om, at kun studenter kunde blive kirurger, har disse spørgsmaal jo ikke, men det var vel ogsaa kun fakultetet, der vilde prøve at faa sagen frem igen og det ad forskellige veje, som vi strax skal se.

Men det var ikke blot fakultetet, der tog sagen op igen. Fra kirurgernes side kom der et mærkeligt forslag, der ganske vist ikke førte til noget, men som alligevel ikke bør glemmes. Det stammede fra akademiets nye medlem *Gundelach Møller*, er dateret 23. juni 1834 og er et fuldt udformet forslag i 30 paragraffer.

Han gaar ud fra, at en af de første velgerninger, som skænkedes landet, efter at kronprins Frederik havde overtaget landets styrelse, var oprettelse af et »fra universitetet og collegio medico i København helt separeret« kirurgisk akademi. Dette var en for Danmark og hertugdømmerne fælles lægevidenskabelig undervisningsanstalt, og dette var formentlig grunden til, at man vilde have den ganske separeret fra universiteterne i København og Kiel. Dets bestemmelse var at hævde i Danmark kirurgien den høje rang, den bør indtage, og at forsyne landet med saavel civile som militære læger, der ikke alene besad medicinske men ogsaa kirurgiske kundskaber og kirurgiske færdigheder. Enhver, der sammenligner tiden før akademiets stiftelse med nutiden, vil erkende, hvor megen gavn det med smaa hjælpemidler har gjort. Hvor forhen næsten overalt kun fandtes sig saa kaldende medici, der med en rimeligvis som oftest forstilt foragt saa ned paa den ene halvdel af deres kunst, den de ikke kendte eller ikke besad færdighed til at udøve, og uvidende bartskeerere, der, idet de tilegnede sig benævnelse »kirurg«, gjorde dette ord synonymt med »kvaksalver« — der mangler det nu ikke paa mænd, akademiets elever, til hvis lægeduelighed saavel den febersyge, som den saarede med tillid overgives; akademiet har skænket saavel det danske som det norske medicinske fakultet ikke faa af deres dygtigste lærere, og de danske kirurger er højt agtede ogsaa udenfor Danmark. Sikkerlig afgiver disse facta grund snarere til akademiets opretholdelse end til dets ophævelse eller nedsettelse til blot at være en skole for anatomi og kirurgi i dette ords snævrere betydning. — Den sandhed at der ikke gives nogen grænse, hvorved de saakaldte indvortes og udvortes sygdomme adskilles, at den fuldkomne kirurgi indbefatter medicinen og den fuldkomne medicin indbefatter kirurgien, har akademiet tilfulde erkendt, og det har derfor stræbt at være en fuldkommen læreanstalt for lægevidenskaben i almindelighed. Men i det sidst svundne halve sekulum er lægevidenskabens omfang saa betydeligen udvidet, at akademiets bestræbelser, om de endog ikke har været frugtesløse, dog heller ikke ganske har ført til maalet og ikke kunde føre dertil uden en forholdsmæssig udvidelse af dette institut. I hin stræben har det medicinske fakultet værdig rivaliseret med akademiet, men det er ikke kommet maalet nærmere. Næppe

kan dette øjemed naas ved disse tvende instituter under deres nærværende adskillelse og næppe ved en blot forbindelse imellem dem, hvorved hvert for sig bliver endnu ufuldkomnere, end det er, og en fuldstændig harmoni ikke bliver mulig; kun ved en forening, og den nøjeste forening af deres kræfter kan det naas, idet nemlig det medicinske fakultet sammensmeltes med det kirurgiske akademi til en lægevidenskabens højskole, fælles for Danmark og her-tugdømmerne, som det kirurgiske akademi nu er det, med samme uafhængighed af universitetet som den regering har tildelt det kirurgiske akademi, og underholdt uden forøgede bekostninger for staten ved det, som hidtil er anvendt til kirurgisk akademi og det medicinske fakultet.

Gundelach Møllers plan gaar altsaa ud paa at danne en lægevidenskabelig højskole uafhængig af universitetet, men sammensmeltet af fakultetet og kirurgisk akademi. Af de enkelte paragraffer i hans forslag ser man, at han vil have, at der skal fordres studenterexamen, og at examen skal holdes paa modersmaalet ogsaa tildels for udlændinge, hvem det ogsaa kan tillades i enkelte timer at examineres paa latin. Af andre punkter, der har mere interesse, ses, at kun 1. karakter berettiger til at indstille sig til doktorgraden, og om denne foreslaas, at den kun kan erholdes 5 aar efter examen. Doctorandus søger først højskolen om tilladelse til at doctorere og vedlægger sine testimonia og sit curriculum vitæ. Der opgives ham da tvende temata i forskellige fag, hvorover han 3 dage efter i højskolens høresal i tilstedeværelse af præses, dekanus og i det mindste 3 af højskolens andre professorer tillige med 5 dertil udvalgte assessorer offentlig i en time over hvert holder forelæsning. Et tredje tema til extemporært foredrag erholder han opgivet 3 timer før forelæsningstiden, dog maa det overlades til ham selv at vælge, i hvilket fag

temaet skal gives. Forelæsningerne holdes i modersmaalet (dansk eller tysk), udlændinge er det tilladt at betjene sig af det latinske sprog. Efterat den hele actus er endt, træder professorer og assessorer sammen for at bestemme, om doctorandus var særdeles værdig, værdig eller uværdig til at erholde diplom som doctor i lægevidenskaben. Doctorgraden gengives saaledes ved højskolen sin oprindelige betydning. Diplomet, underskrevet af alle højskolens professorer, meddeles ved præses. Rettighederne for doctores i lægevidenskaben er de, som hidtil er givne doctores medicinæ. Ingen kan blive professor uden at være doctor. De allerede ansatte professorer og docenter maa anses som de facto at være doctores. Endelig kan nævnes en bestemmelse om, at højskolens clinica er paa Frederiks hospital, der stilles i en lignende forbindelse med højskolen, som det længe har været med akademiet.

Dette interessante forslag blev desværre ikke nærmere drøftet, men fakultetet var sikkert ikke gaaet ind paa det. Derimod skete der fra *Bangs* side igen et nyt angreb, hvorved han søgte at komme udenom kancelliets træge behandling af sagen. Han sendte nemlig 7. juli 1834 en skrivelse direkte til kongen, hvori han meddelte, at det i et i sundhedskollegiet debatteret forslag og i en senere af fakultetet afgiven erklæring var bevist, at der var de og de mangler, som i hans første forslag fremdraget. Da der ikke synes at komme noget resultat, nedlægger han for kongens fødder et nyt forslag gaaende ud paa, om der ikke ligesom angaaende det juridiske studium maatte nedsættes en kommission for at bedømme hans forslag og

derefter udarbejde en plan til indretning af det medicinsk-kirurgiske studium i Danmark.

For kirurgisk akademi forestod 50 aars jubilæum i 1835, og det er sikkert drøftet, hvad man skulde gøre. Situationen var alt andet end betryggende, og man var paa det rene med, at der maatte gøres forandringer. Dette viser bl. a. *Gundelach Møllers* forslag. Man valgte at højtidelig holde jubilæet ved en indstilling, som der siges i den: »Vi har troet saaledes bedre end ved blotte festiviteter at kunne fejre akademiets 50 aarige jubilæum«. Andragendet er dateret 18. Juni 1835 og begynder: »Hvad betydning akademiet har haft ses let, naar man sammenligner forholdene før 1785 med nu. Men lægevidenskaben er gaaet saa meget frem, at der maa foretages en forandring i akademiets organisation. En forbindelse med universitetets medicinske fakultet, som er foreslaaet, vil, saa vidt vi skønner, lede til det modsatte, til den fakultetets supremati, som for 50 aar siden gjorde oprettelsen af kirurgisk akademi nødvendig, og som i forbindelse med lærernes ulige vilkaar ved disse to instituter uundgaaelig vil foranledige en bestandig disharmoni mellem dem, som ikke kunde andet end skade, naar de skulde virke sammen. At akademiet skal være en for Danmark og hertugdømmerne fælles undervisningsanstalt, mener vi ogsaa at være en betydelig hindring for forbindelsen. Man bønfalder derfor om følgende forandringer i akademiets organisation, hvorved det med ringe bekostning for staten erholder et fornyet grundlag passende til videnskabens og tidens fordringer«.

Forslagene gaar ud paa: 1) Fejlen ved successionen i embederne ønskes rettet ved, at man i stedet faar 6 faste lærestole. Der skulde doceres: anatomi, fysiologi, patolo-

gisk og komparativ anatomi, farmakologi, diætetik, almindelig patologi, generel og speciel terapi, terapeutisk klinik, kirurgisk patologi, kirurgisk klinik, kirurgiske operationer, accouchement, læren om børnesygdomme, medicinsk politi og medicina forensis, men hvorledes det skulde fordeles er ikke rigtig klart. 2) At den yngste maa være adjunkt, de 5 professorer, nemlig 3 ordinære, 2 extraordinære med ascension i gage og emolumenter. 3) At collegium academicum som hidtil bestyrer akademiets indre anliggender men dog saaledes, at generaldirektøren er akademiets formand, for hvem de øvrige lærere kan drages til ansvar for opfyldelsen af deres pligter, og som leder kollegiets forhandlinger med afgørende stemme. Han skal aarlig aflægge beretning til kancelliet og varetage akademiets tarv. 4) Til hver af prof. extraord. 600 rdl. sølv, til adjunkten 200 rdl. sølv aarlig. — 5) Professoren i terapi holder klinik i et af hovedstadens hospitaler. — 6) Ikke 3. professor men læreren i kirurgiske operationer skal være overkirurg ved Frederiks hospital og lærer i kirurgisk klinik. — 7) Lærerposterne opslaas for fremtiden, der indstilles af akademiet, i tvivlstilfælde konkurrence, dog skal læreren i kirurgisk klinik have fortrin til et andet professorat, naar han har forestaaet kliniken i 12 aar eller ved alder eller svagelighed er blevet mindre skikket til denne post. — 8) At reservekirurgerne, der faar mindre udsigter til professorater, kommer i fortrinlig betragtning til andre embeder, og at deres tjenesteaar regnes dobbelt. — 9) At akademiets examen maa bestaa i 1) skriftlig prøve a) i fysiologi, patologisk anatomi, farmakologi, diætetik, alm. patologi, terapi eller kirurgi, b) speciel terapi, speciel kirurgi, fødselsvidenskab, læren om børnesygdommene, medicinsk politi eller medicina forensis. 2) den anatomisk praktiske prøve, 3) en terapeutisk klinisk, 4) den kirurgisk kliniske prøve, 5) kirurgiske operationer, 6) de øvrige mundtlige prøver nemlig i anatomi, fysiologi, patologisk og komparativ anatomi, botanik, kemi, farmakologi, diætetik, alm. patologi, alm. og speciel terapi, alm. og speciel kirurgi, fødselsvidenskab og børnesygdomme, medicinsk politi samt medicina forensis, og at censorer maa indbydes til at overvære examen. — 10) At akademiet efter saaledes at være fuldstændiggjort maa antage navnet af det medicinsk-kirurgiske akademi. — »Vor allerund. bøn er dernæst, at akademiet i denne form maa beholde det i

fundatsen udtrykte kgl. løfte, at H. M. K. vil tage det i sin beskyttelse og fremdeles have det benaadet med alle de forbedringer, som den tilkommende tid og lejlighed maatte foranledige.«

Imidlertid havde kancelliet allerede et halvt aar i forvejen sat sig i bevægelse, maaske foranlediget af *Bangs* henvendelse til kongen, men takket være den tids rolige forretningsgang var det nu universitetsdirektionen, som havde rykket kancelliet flere gange, der trak sagen ud, idet den ventede paa resultatet af den forestilling, som kancelliet var indgaaet med, medens kancelliet ventede paa svar fra direktionen.

Den 9. december 1834 meddelte kancelliet universitetsdirektionen, at den i anledning af studenternes andragende og et endnu ældre andragende fra kirurgisk akademi om at skaffe bedre garanti for de kirurgiske studerendes forkundskaber, var kommet til den overbevisning, at man blev nødt til at fordre studentereksamen. Man vilde derfor (10. december 1834) indstille herom samt om, at de, der havde studentereksamen fra et andet universitet, skulde underkaste sig den ved resolution 22. november 1833 foreskrevne præliminæreksamen.

Hvad angik *Bangs* forslag, havde kancelliet af flere grunde fundet den proponerede sammensmeltning mindre tilraadelig, ligesom det ogsaa havde fundet det ikke aldeles hensigtsmæssigt at bestemme, at der ved akademiet alene skulde holdes forelæsninger over samt examen i de kirurgiske discipliner, og at fakultetet alene skulde foredrage og examinere i de medicinske. Derimod havde kancelliet anset det for ønskeligt, om der i maaden, hvorpaa de samme discipliner foredroges

ved universitetet og akademiet, kunde tages særligt hensyn til, at kandidaterne ved universitetet fornemmelig skulde prøves i medicin, ved akademiet i kirurgi og saaledes de enkelte lærefag, skønt de foredroges ved to forskellige instituter, gaves deres forskellige udstrækning og en bestemt anvendelse for det, der er hovedformaalet for undervisningen ved den vedkommende læreanstalt. Dog har cancelliet forment, at iværksættelsen heraf maatte overlades til vedkommende docenter selv. Iøvrigt har cancelliet fundet hensigtsmæssigt, at det blev anordnet, dels at ingen i fremtiden kunde erholde adgang til noget kgl. selvstændigt lægeembede eller erhverve licentiam practicandi, med mindre han havde bestaaet saavel medicinsk examen ved universitetet som kirurgisk ved akademiet, dels at den ene af de 2 befalede assessorer ved det medicinske fakultets examen stedse skulde være en af kirurgisk akademis professorer, og at der tillige tilforordnedes 2 assessorer ved kirurgisk examen, hvoraf den ene skulde være professor ved universitetet, den anden efter tur en af de højere militærlæger i byen.

Universitetsdirektionen ventede til februar med at lade denne skrivelse gaa videre til falkutetet, som 3. april 1835 henviste til tidligere udtalelse og antog, at cancelliets forslag ikke vilde føre til noget. Hvis man ikke holder fælles examen, vil der medgaa alt for megen tid, og det udregnes, at der til de 20 kandidater, der er oppe til examen vil medgaa 340 timer! Man slutter med en henstilling om, at examen i kemi, botanik og fysik skal skærpes.

Universitetsdirektionen kan lige saa lidt som fakultetet skønne, at de af nogle af sundheds-

kollegiets medlemmer anførte grunde mod læreanstalternes forening er af den vægt, at planen derfor burde opgives, og da saa mange indsigtfulde videnskabsmænd af faget baade har anset en reform i lægevidenskabens studium hos os nødvendig og tillige fundet betænkelighed ved at foretage denne paa den af kancelliet foreslaaede maade, vover direktionen ikke at tilraade, at de paatænkte modifikationer i *Bangs* forslag tages til følge, hvorimod den tror at maatte erklære sig for den mening, at saafremt omstændighederne ikke maatte tillade ganske at forene det kirurgiske akademi og det medicinske fakultet, hvilket vistnok af flere grunde turde være det naturligste og ønskeligste — lignende sammensmeltning skal ogsaa i den sildigste tid være sket i andre lande — bør der drages omsorg for, at begge læreanstalterne samvirker paa en bedre maade end hidtil, hvilket øjemed synes bedst at opnaas ved *Bangs* forslag. — Forsaavidt fakultetet har ytret sig villigt til at examinere akademiets kandidater i de discipliner, som foredrages mindre udførligt af dette, og sætte disse kandidater lige med dets egne paa betingelse af, at alle embeder skal staa lige aabne for baade akademiets og fakultetets elever, og at kun de, der havde taget examen begge steder, kunde bringes i forslag til de selvstændige embeder, da formener direktionen, at en bestemmelse herom baade vilde være upassende og indeholde en halv foranstaltning, som direktionen ikke kan tilraade.

Fakultetets tilbud at examinere de kirurgiske kandidater mod at fakultetets kandidater fik samme ret til alle embeder, og saaledes, at kun de, der var examinerede begge steder, kunde erholde de selvstændige embeder, d. v. s. fysikater, distrikts-

lægeembeder og regimentskirurgikater, maaske end- og bataillonskirurgikater, kort sagt næsten alle embeder, røber alt for meget motivet for fakultetet, som ikke havde været i stand til at skaffe sig studerende og kun havde eneret paa faa embeder. Det illustrerer saa tydeligt det egoistiske ved hele kampagnen, at selv universitetsdirektionen finder det upassende. Man har under alle omstændigheder vanskeligt ved at tro paa de udelukkende ideale bevæggrunde, paa den uselviske iver for at forbedre undervisningen!

Ved reskript af 31. oktober 1835 tilstilledes der kancelliet et stort indlæg fra 5 læger, nemlig fra reservekirurg ved akademiet *Djørup* og regimentskirurg *I. C. Müller*, samt fra de tre doctores medicinæ *Larpent*, *Sommer* og *Trier*. Indlægget paa 46 sider er udateret, men er Filiatriens henvendelse, som af *Saxtorph*¹⁾ overrakte kongen og som samtidig sendtes til stænderforsamlingen²⁾. Deri gives først en oversigt over manglerne ved begge læreanstalterne, som ikke indeholder noget væsentligt andet end, hvad der er fremhævet af andre. Kun ankes der over, at der ved begge skoler mangler en oftalmiatriisk klinik og en klinik for hudsygdomme.

Ved en sammenslutning vil der uden udgifter kunne vindes meget. Universitetet har 5 professorer og 1 professor, akademiet har 4 professorer, 2 lektorer, 4 reserve-

1) *Djørup*: Ugeskr. f. læger 1876 siger, at indstillingen var fra »det medicinske selskab, der kaldtes Filiatrien«. — *E. Ingerslev* har i sit store værk: »Den kgl. Fødsels- og Plejestiftelse 1800—1849« s. 236 oversat denne sidste bemærkning og tror, at indstillingen kom fra det kgl. medicinske selskab. *Djørup* siger, at selskabet nedsatte en kommission 1836 til udarbejdelse af indstillingen, men det maa have været 1835. *Ingerslev* siger 1838.

2) *Johnsson*: Københavnske medicinske selskaber.

kirurger, 1 konservator og 1 cand. docens. De kunde fordeles saaledes: anatomi: 1 prof., 1 lektor og 1 prosektor; fysiologi 1 prof.; farmakologi, medicina forensis og hygiejne publ. 1 prof.; patologi og historie 1 prof.; kirurgi og kirurgisk klinik 2 proff. og 1 lektor; terapi, klinik, diætetik 1 prof. og 1 lektor; accouchement 1 prof.; øjensygdomme 1 lektor; børne- og fruentimmersygdomme 1 lektor; ved museet 1 konservator. Lektoren i børnesygdomme maatte være læge ved plejeanstalten og holde i alt fald ambulatorisk klinik, lektoren i øjensygdomme maatte ligeledes holde kliniske forelæsninger, hvortil enkelte stuer paa Frederiks hospitals kirurgiske afdeling maatte anvises, eller hvis dette ikke kunne indrettes, maatte han holde en privat klinik, hvortil lejlighed ikke vilde savnes, naar en dygtig øjenlæge har erhvervet sig publikums tillid. Lektorerne i kirurgi og medicin maatte kunne være reservelæger ved et hospital. Muligvis kunde almindeligt hospital komme med i undervisningen, indtil da maatte enkelte stuer paa Frederiks hospital kunne optage hudsygdomme og veneriske sygdomme. — Derpaa opstilles spørgsmaalet, om en medico-kirurgisk læreanstalt skulde bestaa som en egen anstalt uafhængig af universitetet, eller om den som et medico-kirurgisk fakultet skulde gaa ind under universitetet.

Man er mest stemt for at lægge det ind under universitetet, og hovedgrunden hertil er, at man anser det for ganske overordentlig uheldigt, at lærerne danner direktionen. Da universitetsdirektionen ikke kan anses for tilstrækkelig kyndig i medicinske sager, bør der knyttes en læge til den, men hellere ingen end en af lærerne. Der bør være censorer ved examen, og den bør holdes paa dansk. — Dernæst kommer man ind paa spørgsmaalet om, at kun studenter kan blive læger. Man vil ikke erkende, at alle de kundskaber, som fordres af studenter, er nødvendige for lægestuderende, tværtimod! Det var ønskeligere, at de havde flere og grundigere kundskaber i naturvidenskaber og levende sprog, og de tror, at den filologiske dannelse, der endnu er den fremherskende for de unge studenter, er mindre nødvendig for dem, der vil være læger. Men videnskabelig dannelse er nødvendig. »Lægevidenskaben er intet haandværk!« Efter en opgørelse af antallet af studenter mellem kirurgerne, tales der udførlig om barberamterne.

Nu kunde kancelliet ikke mere undslaa sig for efter kongens befaling at nedlægge en forestilling, selv om der var uenighed i kancelliet, og selv om man ikke havde faaet svar paa indstillingen om, at studenterexamen skulde fordres af kirurgerne. Indstillingen er som altid meget udførlig og indeholder et udmærket referat af alle de indkomne aktstykker. Det bemærkes, at der er for faa lærere ved begge instituter, hvilket føles mest ved fakultetet, der ikke har adjunkter. Akademiets yngre docenter ansættes ikke paa en heldig maade, saaledes at de ofte maa læse over ting, der fordrer lang erfaring og fortsat øvelse. Men saa enig man er om manglerne, saa uenig er man om maaden at afhjælpe dem paa.

Efter derpaa at have refereret alle forslag og indlæg bemærker kancelliet: Naar kirurgisk akademi erkender ikke at kunne give tilstrækkelig undervisning og derfor anholder om at blive fuldstændiggjort og derefter antage navnet medico-kirurgisk akademi, saa attraar det altsaa i sig at optage et fuldstændigt medicinsk fakultet. Med ikke mindre grund kunde fakultetet bede om noget lignende, og saa kunde man let faa to forskellige læreanstalter med samme bestemmelse, hver for sig dog kun svagt besatte, hvis lærere i stedet for at lempe deres undervisningsplan efter hinanden skulde danne forskellige »heler«, og som desuden hver for sig skulde kunne afholde examen, der gav samme rettigheder. At disse kræfter maatte kunne virke langt mere til gavn ved en forening paa en eller anden maade synes klart, ligesom det ogsaa er tydeligt, at rivalitet mellem begge instituter lettelig kunde føre til bestræbelser for at trække elever til sig ved lempelighed i examen. — Ligesom

kancelliet derfor ikke tror at kunne anbefale akademiets forslag, saaledes er dette ogsaa tilfældet med *Gundelach Møllers*, da man ikke ser, hvad der vilde vindes ved, at universitetet intet medicinsk fakultet havde. En løsrivelse fra universitetet kan have flere skadelige følger. Dels vilde det ikke gøre noget godt indtryk paa den offentlige mening her i landet og i udlandet, dels vilde studiet og dets dyrkere gaa glip af forskellige fordele. Saaledes vilde deltagelse i undervisning og examen i fysik, kemi, botanik og zoologi ved universitet i det mindste vanskeliggøres. Selv om samlingerne blev fælles, vilde adgangen til universitetets bibliotek blive vanskeligere for den afsondrede anstalt. Men desuden vilde det ikke kunne undgaaes, at forskellige emolumenter for universitetsprofessorerne ikke kunde nydes ved en isoleret anstalt bl. a. embedsbolig, rektorat, sæde i konsistorium, eforat ved stiftelser og legater o. s. v. Men vigtigere vilde det være, at de studerende vilde miste adgang til legater. Der er saaledes intet at vinde men meget at tabe ved den foreslaaede isolation.

Om hvorvidt det er tilraadeligt at faa en fuldkommen forening som lægerne har villet, eller en saadan forbindelse som *Bang* har proponeret, har der hersket forskellige meninger i kancelliet, idet nogle har fundet betænkeligheder ved begge alternativer. Det er i den anledning bemærket (*Stemann* m. fl.), at lægevidenskabens historie lærer, at medicinerne altid har anset kirurgien som en underordnet videnskab og har stræbt at bringe den under deres herredømme, og at kirurgien intet sted har fremblomstret, hvor man ikke har sørget for at fri den for saadant supremati. For en lignende tendens er det ment, at man

heller ikke endnu ganske tør frikende medicinerne, og dog er det vist, at staten i det mindste lige saa meget trænger til et tilstrækkeligt antal duelige kirurger som medicinere. For arméen i felten og for orlogsskibene i fejdetid er duelige kirurger mindre undværlige end lærde medici, og det samme antages at være tilfældet for den hele landalmue, idet den undgaar den egentlige mediciners hjælp, da denne medfører store apotekerregninger og dyr diæt. De heldige følger, som det kirurgiske akademis oprettelse har haft for kirurgiens studium hos os, lader sig ikke nægte, og det menes at kunne antages, at de ogsaa har haft en særdeles fordelagtig indvirkning paa det medicinske studiums fremme ved den kappelyst, som derved opvæktes. For lægevidenskaben selv tror man derfor, at der ikke er nogen fordel at haabe, men snarere skade at befrygte af den intenderede amalgamation, og uagtet kirurgen qva talis ikke kan undvære medicinske og medicineren qva talis ikke kirurgiske kundskaber, saa anses det dog nyttigst for begge, at vejledning for hver af dem, d. e. de medicinske forelæsninger for kirurgen og de kirurgiske for medicineren, lempes med særdeles hensyn til deres indvirkning paa hovedstudiet, saaledes som det nu sker ved kirurgisk akademi med de medicinske og ved det medicinske fakultet med de kirurgiske forelæsninger. Naar det iøvrigt til styrke for forslagene er anført, at saavel de militære læger som distriktskirurgerne øver megen pure medicinsk praxis, og at det derfor er billigt, at der fordres det samme af dem som af medicinerne, saa fandtes ret meget at tale herfor, men man antog, at dette maatte kunne opnaas paa bedre og hensigtsmæssigere maade uden at forstyrre enten kirurgisk

akademi eller medicinsk fakultet i den hver anviste virkekreds og uden at udsætte sig for, at hvad tidligere er sket atter skulde indtræde, at den ene del vinder en supremati over den anden, ved nemlig at anordne, at for at erhverve licentia practicandi skulde udfordres at have bestaaet saavel kirurgisk examen ved akademiet som medicinsk examen ved fakultetet. Derved fulgtes en vej, der allerede saa at sige af sig selv havde vindiceret sig, da mangfoldige kandidater tager begge examiner, hvilket ogsaa anses for et mærkeligt bevis paa, at det medicinske studium ikke hidtil er tilsidesat ved kirurgisk akademi, idet de kirurgiske kandidater som oftest kun $\frac{1}{2}$ aar eller højst et helt aar efter at have absolveret examen ved akademiet underkaster sig den ved medicinsk fakultet, og ved den gensidige kontrol og rivalisering, som derved opstaar mellem fakultetet og akademiet, erholdes den ønskeligste vished for, at medicinen og kirurgien med lige omhyggelighed vil vorde dyrket, og de praktiserende læger vil vorde tilbørlig duelige. Ved en saadan ordning vil ingen hindring lægges i vejen for herefter som hidtil at antage uexaminerede til kompagnikirurger, da disse ej heller nu har tilladelse til at praktisere udenfor kompagnierne eller eskadronerne, hvor de staar under regimentskirurgens tilsyn. — Medicinsk fakultet har dog ikke troet, at det tilsigtede formaal herved vilde opnaas, og navnlig mener man, at en saadan dobbelt examen, hvor professorerne fra de to anstalter gensidig skulde censurere hverandre, vilde foranledige megen tidsspilde og betydelig indskrænke den til forelæseringerne bestemte tid, ligesom den ogsaa vilde være en unødvendig besværlighed for kandidaterne,

der let derved kunde ledes til endmere at betragte examen som deres studiums øjemed.

Kancelliets øvrige medlemmer (*Ørsted* m. fl.) har derimod ikke kunnet dele de anførte anskuelser. De har navnlig ikke troet, at den frygt, som er ytret om, at det medicinske fakultet skulde ved foreningen tilvende sig en supremati over kirurgien, kan tillægges tilstrækkelig grund. At medici i ældre tider med en vis ringeagt har set ned paa kirurgerne begribes let deraf, at disse saa godt som udelukkende bestod af mennesker, der ej alene manglede videnskabelig dannelse, men endogsaa begyndte deres lære med en beskæftigelse, der nærmest kunde anses som et tjenerarbejde. De enkelte kirurger, der ved gode anlæg og flittige bestræbelser hævede sig til dygtighed i deres fag, stundom endog erhvervede sig en høj grad af videnskabelig dannelse, fandt imidlertid fortjent anerkendelse. Efterhaanden som en stor del af landets kirurger er videnskabeligt dannede mænd, er ogsaa hin ringeagt for standen for største delen ophørt, skønt den vel stundom ytrer sig mod det ikke ringe antal, der ikke er delagtig i en saadan dannelse. Da det kirurgiske akademis lærere maa holde deres forelæsninger for tildels mindre dannede tilhørere, hvilke indtil den sidste tid endog har udgjort flertallet, og da selve professorerne forhen tildels var, skønt dygtige i deres fag, dog mænd uden særlig videnskabelighed, og da akademiet af omhu for sin selvstændighed og frygt for at overses jævnligen har ytret et ikke ganske velvilligt sindelag mod det medicinske fakultet, og dette sidste maaske i den virkelige supremati, som det kirurgiske akademi udøver paa lægeembedernes besættelse og den naturlige følge, dette har paa deres tilhøreres

tal, har fundet stof til et slags jalousi, saa findes det ikke uforklarligt, om der endnu er en rest tilbage af mindre gensidig agtelse og velvillie, end man maatte ønske mellem mænd, der ved forenede bestræbelser skal fremme et fælles hæderligt og gavnligt formaal. Naar begge læreanstalter forenes, naar baade lærerne i de fag, der nærmest hører til kirurgien, og i dem, der hører til den egentlige medicin, er lige videnskabeligt dannede mænd, naar deres disciple bliver de samme, alle forsynede med videnskabelig dannelse, naar selve afsondringen mellem kirurgiske og medicinske embeder ophører, findes ingen tænkelig grund, hvorfor enten de lærere eller de studerende eller de udøvende læger, der gør anatomi eller kirurgi til deres hovedfag, skulde være genstand for mindre agtelse end de øvrige, ligesom og enhver værdighed og ethvert emolument maatte staa lige aabne for alle, hvilkensomhelst gren af lægevidenskaben de docerede, eller som de paa anden maade gjorde til deres hovedbeskæftigelse. — Disse cancelliets medlemmer har derhos fundet det evident, at da de kandidater, der dimitteres fra kirurgisk akademi, og de, der oplæres og prøves ved medicinsk fakultet, erhverver bemyndigelse til den selv samme praxis og altsaa stempel paa den selv samme duelighed, er det unaturligt, at hine to instituter bestaar som aldeles uforbundne indretninger, samt at efter en vilkaarlig fordeling og benævnelse af lægeposterne nogle af dem kun staaar aabne for det ene instituts kandidater og de øvrige for det andets, og at det derimod er naturligere og hensigtsmæssigere, at enten disse to instituter forenes til en fælles lære- og prøveanstalt for lægestanden, eller at de sættes i et saa-

dant forhold til hinanden, som af *Bang* foreslaaet, og af medicinsk fakultet, universitetsdirektionen saavel som sundhedskollegiets pluralitet anbefalet. Hvilken af disse to foranstaltninger, der maatte være tilraadeligst, er imidlertid mere tvivlsomt. Alle er vel enige i, at den første i sig er den fuldkomneste, og den anden er blot bleven foreslaaet, fordi adskillige i de nærværende forhold liggende øjeblikkelige vanskeligheder for den fuldkomne forening formentlig ikke derved vilde finde sted. Disse vanskeligheder ligger saa vidt skønnes dels i de forskellige gageringer og øvrige emolumenter, som disse to instituters professorer nyder eller efterhaanden ved anciennitet kan opnaa, dels i spørgsmaalet om den plads hver af de resp. instituters professorer skulde indtage i den forenede indretning, dels i de nærværende kirurgiske professorers præsumtive uvillie i at tage del i de for alle professorer fælles universitetsforretninger, nemlig at holde akademiske taler, deltage i doktordisputatsers bedømmelse og hvad dermed staar i forbindelse. Den første vanskelighed kan imidlertid let hæves derved, at der forbeholdes enhver nuværende professor de saavel aktuelle som eventuelle embedsemolumenter, hvortil han f. t. er berettiget, hvorimod han naturligvis heller ikke kan paa-staa nogen tilvæxt i samme formedelst forandringen, forinden det kan ske uden afbræk for nogen af dem, der f. t. hører til det andet af de resp. instituter. Den anden vanskelighed maa kunde hæves derved, at saavel det medicinske fakultets som kirurgisk akademis professorer i det forenede institut faar plads efter deres professoranciennitet. Fra medicinsk fakultets side vil der sikkert ikke møde mindste vanskelighed derved. Hvad endelig den

sidste vanskelighed angaar, formenes at det kunde overlades de nuværende kirurgiske professorer, om de ønskede at deltage i andre universitetsforretninger end forelæsninger og examen, hvilke for fremtiden maatte holdes paa dansk. Naturligvis kunde de dog ikke, selv om de ønskede det, indtræde i konsistorium eller nyde den med sæde i samme forbundne adgang til huslejhjælp m. m., førend vakancen for en medicinsk professor indtraf; ti at give det medicinske fakultet en forøget repræsentation i konsistorium vilde vist have en del imod sig, men den genstand synes i sig ikke at være af stor betydning.

Da der er ytret saa forskellige meninger, og da sagen er af den beskaffenhed, at der behøves nærmere detailleret undersøgelse, andrager kancelliet f. t. ikke paa dens endelige afgørelse, men anser det for den hensigtsmæssigste maade at komme til et bestemt resultat, at der nedsættes en kommission til at overveje, om det maatte være tilraadeligt, at medicinsk fakultet og kirurgisk akademi forenes til en fælles læreanstalt og i bekræftende fald hvorledes. Hvis der findes overvejende grunde mod en forening, maatte den overveje, hvorledes begge læreanstalter kunde sættes i en saadan forbindelse med hinanden, at deres lærere efter en fælles plan i et passende tidsrum f. ex. af 2 aar foredrager alle dele af lægevidenskaben i dennes hele omfang og ligeledes deltager i en examen for læger, som alle, der vil have selvstændigt lægeembede eller udøve lægepraxis, maatte underkaste sig. Ligeledes foranstaltningerne ved foreningen maa overvejes. Kommissionen kunde passende bestaa af nogle medlemmer af medicinsk fakultet og kirurgisk akademi, af stabskirurgerne,

af en medicus og en kirurg udenfor fakultetet og akademiet, hvortil foreslaas dr. *Trier* og regimentskirurg *Djørup* (nogle foreslaar desuden et medlem af universitetsdirektionen og et af kancelliet).

De kirurgiske medlemmer af sundhedskollegiet har mod *Bangs* forslag fremhævet, at derved blev det forment ustuderede at blive læger, hvilket ikke fandtes tilraadeligt. Herom har kancelliet imidlertid allerede udtalt sig i sin forestilling af 10. december 1834, hvori man har søgt at vise, at de betænkeligheder ikke er afgørende, og derfor andraget paa, at kun studenter maa tage examen. Siden da har man faaet andragendet fra de københavnske læger og erklæring fra stabskirurg *Wendt*, og man forelægger nu atter sin forestilling med bemærkning, at *Wendt*, som erkender det gavnlige i, at lægerne er forsynede med de fornødne forkundskaber, har oplyst, at de subalterne lægeposter i hovedstaden, i nærheden af samme eller i provinskøbstæderne, hvor der kan ventes praxis, især søges af examinerede kandidater, men at ogsaa enkelte har meldt sig til subalterne poster ved regimenterne i provinserne, og at der f. t. af kompagni- og eskadronskirurger er 20 i armeen, der er studenter, hvoraf 15 er examinerede. Da antallet af de studerende, der tager examen, i de senere aar er forøget og flere studenter bliver examinerede, vil efterhaanden de ustuderede kirurger, skønt examinerede med god karakter, blive indskrænkede til de subalterne poster, som studenter ikke agter. Han frygter imidlertid for, at en snarest mulig forening vilde udelukke de ustuderede kirurger, som er ansatte ved armeen eller marinen, fra at fortsætte deres studium, og at deres antal derved pludselig vilde formindskes, saa at foreningen af institutterne i

begyndelsen kunde bevirke, at land- og søetaten ikke tilstrækkeligt forsynedes med subalterne kirurger. Han har derfor foreslaaet, at der vel organiseredes en examen, hvorved saavel akademiets som fakultetets professorer skulde examinere, men at dertil ustuderede ogsaa skulde admitteres, naar de i forvejen havde underkastet sig en præliminær-examen, der maatte afholdes af universitetets lærere i de fornødne forkundskaber og skolevidenskaber omtrent paa samme maade, som finder sted m. h. t. de ustuderede jurister og dem, der agter at underkaste sig forstexamen. — Kancelliet har imidlertid andraget paa, at ikke blot de ustuderede, der nu studerer ved akademiet, men ogsaa de, der i løbet af et aar efter resolutionens datum lader sig inscribere ved akademiet og begynder at høre forelæsninger, skal have lov til at fremstille sig til examen og derefter befordres til embede, selv om de ikke er studenter, og man mener derfor ikke, der er grund til ikke at holde paa, at alle læger skal være studenter. Der gives derpaa en liste over antallet af studenter og ustuderede siden 1785 efter lægernes oplysninger, hvoraf bl. a. fremgaar, at af 252 kandidater examinerede 1826—1835 var 142 studenter og 110 ustuderede. Der gaas derpaa ret udførligt ind paa udsigterne for hæren, naar kun studenter bliver læger, og det hævdes, at der ikke er fare for, at der ikke skal blive nok, og i krigstid maa man altid hjælpe sig med mindre godt uddannede, og dertil kan man benytte barber-svende, naar man ved deres examen tager hensyn til, at de eventuelt skal yde hjælp. Man indstiller da, at spørgsmaalet om studenter eller ustuderede maa finde afgørelse snarest og ikke afvente afgørelsen af spørgsmaalet om sammensmeltningen.

Endelig kommer man ind paa barbersvendenes forhold, om en fuldstændig udskillelse af barber-væsenet med særlig examen, i hvilken henseende man har indhentet en række erklæringer, som dog kan forbigaas her, men som man foreslaar henvist til kommissionen. I overensstemmelse med det saaledes fremførte nedlagdes forestilling.

Den kgl. resolution af 3. juni 1837 kom til at lyde:

Vi vil allern. have fastsat, at ikkun de, der ved Københavns universitet har bestaaet examen artium og examen philologico-philosophicum eller som efter at være immatrikulerede ved et andet universitet har ved Københavns universitet underkastet sig den ved Vor allerh. resolution af 22. november 1833 foreskrevne præliminærexamen, maa tilstedes adgang til at underkaste sig examen ved det kirurgiske akademi, dog at ikke blot de, der alt er inscriberede som studerende ved bemeldte akademi, men ogsaa de, der i en tid af eet aar fra denne Vor resolutions datum lader sig indskrive og begynder at høre kirurgiske forelæsninger, beholder adgang til at underkaste sig examen og derefter befordres til embede, om de end ikke er akademiske borgere. — Iøvrigt vil Vi allern. have bestemt, at den det kirurgiske akademi og det medicinske fakultet nu anviste virkekreds skal indtil videre uforstyrret vedblive, dog saaledes: 1) at for at erhverve licentiam practicandi skal udfordres at have bestaaet saavel kirurgisk examen ved akademiet som den medicinske ved fakultetet; 2) at de karakterer, en kandidat saaledes erholder ved bemeldte tvende læreanstalter, sammenholdes og deraf efter nærmere overenskomst uddrages hovedkarakteren; 3) at fakultetets og akademiets

professorer skulde gensidig være censorer ved examen ved begge anstalter, og 4) at de kandidater, der har gjort kirurgien til deres hovedfag, fortrinsvis skulde tages i betragtning ved besættelsen af de militære lægeposter og distriktskirurgikaterne. Angaaende de i ovenanførte henseende fornødne nærmere betingelser, vil det kirurgiske akademis og det medicinske fakultets medlemmer have at forene sig og derom gennem Vort kancelli at nedlægge allerund. forslag, ligesom det overdrages til akademiet at tage under overvejelse de til Vort kancelli indkomne forskellige forslag, der er gjorte om barberlærlingers og barversvendes examination, samt hvad der videre staar i forbindelse med det saakaldte kirurgiske amt i København med særdeles hensyn til, om det maatte være tilraadeligt at drage omsorg for, at der ved dette lav oplæres personer, som i krigstilfælde kunde benyttes til underordnede kirurgiske poster.

Endelig var afgørelsen truffet. Ingen kunde blive læge uden at være student. Der var ikke taget hensyn til kirurgernes indsigelser, heller ikke til, at de havde gjort opmærksom paa, at de levende sprog var af meget større betydning for de studerende end latin, da de aller fleste videnskabsmænd skrev i deres eget sprog og ikke mere benyttede latin. At denne bemærkning ikke var ubegrundet, fremgaar bl. a. af, at jeg ved optælling i en af mine karakterbøger, finder, at 30 aar efter resolutionen fik jeg i løbet af et helt aar ingen karakter i engelsk, som overhovedet ikke læstes, en eneste karakter i mundtlig dansk, 30 i dansk stil, 60 i tysk, 72 i fransk — men 204 i latin, 95 i latinsk stil og 146 i græsk. Den præliminæreexamen, som omtales, er ikke den, som senere kaldtes saaledes, men kun en

tillægsprøve for saadanne, der var studenter ved andre universiteter f. ex. Kiels, og som ønskede her ved universitetet at faa adgang til stipendier og til at indstille sig til embedsexamen¹⁾).

I resolutionen var bestemt, at akademiets og fakultetets professorer skulde træde sammen og udarbejde et forslag til den fremtidige ordning, idet kancelliets indstilling om en særlig kommission ikke blev bifaldet. Det ser ud til, at samarbejdet mellem professorerne har været godt og hurtigt, for allerede 15. september 1837 kunde de sende en udførlig forestilling.

Der er 4 hovedpunkter, som behandles: 1) adgangen til examen, 2) undervisningen, 3) examens indretning og 4) kandidaternes adgang til embeder. Med hensyn til det første punkt mener man, at examen i efteraaret 1842 maa være den sidste, hvortil andre end studenter har adgang. Med hensyn til de kielske studenter foreslaar man, at de skal have adgang til præliminærexamen i Kiel. Endvidere foreslaas det, at ingen udlænding, der ikke har erholdt indfødsret, kan faa adgang til lægeexamen, og endelig at den nye examen første gang skal finde sted i foraaaret 1838, men saaledes at ingen endnu er forpligtet til at tage den nye examen til den tid, men kan nøjes med en af de gamle, medens den forenede examen udelukkende er gyldig fra efteraaret 1838, dog saaledes at saadanne, der til den tid har taget enten kirurgisk eller medicinsk examen, endnu et aar efter resolutionens datum har lov at supplere den ved resp. medicinsk eller kirurgisk examen.

Med hensyn til det andet punkt: undervisningen foreslaas den fordelt saaledes, at der ved universitetet læses over farmakologi og recepterkunst, fysiologi med komparativ anatomi, generel og speciel patologi og terapi, terapeutisk klinik, accouchement, børne- og fruentimmersygdomme, medicina forensis og politia medica; og ved akademiet over speciel og generel patologisk og kirurgisk anatomi, kirurgisk patologi, kirurgiske operationer

¹⁾ Matzen: Københavns universitets retshistorie II. s. 132—33.

og kirurgisk klinik, oftalmiatri, hygieine militaris og holdes anatomiske dissektionsøvelser. Over enkelte dele af de forskellige discipliner bliver forelæsninger at holde dels der, hvor disse nærmest henhører, dels der, hvor lærernes største antal tillader dette uden at hovedfagene forsømmes. Saaledes kunde der holdes særskilte forelæsninger over luxationer og frakturer, bandagelæren, sindssygdomme, hudsygdomme og veneriske sygdomme, medicinens historie osv. Over alle discipliner maatte det være lærerne tilladt som nu ved universitetet at holde private forelæsninger foruden de offentlige. Derimod mener man, at kemi og botanik, fysik og naturhistorie kun bør foredrages af universitetets lærere i disse fag, og at forelæsningerne indrettes efter lægevidenskabens tarv. Som følge heraf foreslaar man, at akademiets duelige lærer i kemi, lektor *Scharling*, afgaar med fuld gage som ventepenge. De studerende skal have attest paa at have hørt forelæsninger i de nys nævnte fag, og *Scharlings* attest maa have gyldighed. — Da den kliniske undervisning er af den største vigtighed, og da en læreanstalt ikke kan siges at opfylde sin bestemmelse, naar den savner de nødvendige hjælpemidler hertil, maa hospitalerne staa i nøje forbindelse med akademiet og fakultetet. Dette er tilfældet med Frederiks hospital og akademiet med hensyn til den kirurgiske afdeling, og det henstilles, at den samme forbindelse finder sted mellem hospitalet og det medicinske fakultet, saaledes at den kliniske lærer altid er overmedicus ved Frederiks hospital. Da der længe har været forbindelse mellem fødselsstiftelsen og fakultetet, vil det næppe være vanskeligt at faa indrettet en klinik i accouchement og børnesygdomme, ligesom det var hensigtsmæssigt, at en særskilt klinik over øjensygdomme holdtes paa Frederiks hospital, hvor et par stuer maatte overlades læreren i oftalmiatrien. End mere hensigtsmæssigt maatte det være, at der holdtes særskilte kliniske foredrag over veneriske sygdomme, som kun indlægges paa almindeligt hospital, hvorfor der her burde indrettes et par stuer, en for mænd og en for kvinder til denne undervisning, hvilke stuer maatte overlades til den lærer, der holder forelæsninger over disse sygdomme. — Museerne bør fordeles mellem anstalterne. — Der maa være fælles forelæsningskatalog, forelæsningerne maa holdes paa dansk, og der maa udarbejdes en bestemt plan, hvor-

om de forøvrigt allerede er enige, hvorefter hele faget kan gennemgaaes i løbet af 4 aar. En saadan studieplan bør offentliggøres.

Med hensyn til lærerpersonalet maa der ske nogen forandring, da hele det anatomiske studium henlægges under kirurgisk akademi, hvorfor det foreslaas, at bataillonskirurg prof. *Stein* forsættes til akademiet som adjunkt og professor extraordinarius med samme gage som han har og med løfte paa et regimentskirurgikat, naar et saadant bliver ledigt her i byen, ti uden et saadant løfte mener *Stein*, der er medunderskriver, ikke at kunne være tjent med forflyttelsen til akademiet, hvor gageringen og udsigterne til at stige er meget ringere end ved universitetet. *Steins* gage bør ikke udredes af universitetet, da der er brug for den og det, som spares ved nedlæggelsen af dets anatomikammer, til at lønne 1—2 yngre lærere. »Det kunde vel synes overflødigt at forøge lærernes mængde nu, da anstalterne ved deres forening kunde anses at have et tilstrækkeligt antal lærere, men det maa erindres, at videnskabens omfang er saa overordentlig tiltaget, siden dette antal blev bestemt, og at mange doktriner slet ikke og andre kun ufuldstændigt hidtil blev docerede ved de særskilte anstalter af mangel paa lærerpersonale, og at dersom denne mangel ikke afhjælpes, vil den gavnlige forbindelse af begge læreanstalterne endnu ikke føre til maalet i den bedst mulige uddannelse af Danmarks læger.« — Paa valget af disse lærere bør begge anstalter have lige indflydelse, og de principper, de vælges efter, bør paa begge steder være de samme.

Med hensyn til det tredie punkt, examen, foreslaas, at den skal kaldes lægeexamen, examen medico-chirurgicum, og kandidaterne: cand. med. & chir., at den bør afholdes 2 gange om aaret og samtidig paa begge anstalter. Examen bør bestaa af a) skriftlig prøve 1) i medicina forensis, 2) i kirurgi og 3) i terapi. Til udarbejdelsen 6 timer, sproget dansk undtagen for dem, der er fødte i hertugdømmerne, som har lov at skrive tysk, og at det er tilladt for de to sidste fags vedkommende at skrive latin. b) anatomiske dissektioner, c) klinisk prøve i kirurgi og i terapi (sygejournalen dikteres paa latin), d) mundtlig prøve som holdes paa dansk (event. tysk for dem fra hertugdømmerne), og der foreslaas nærmere herom. Det foreslaas, at der foruden professorerne, der iflg. reskriptet

skal censurere hinanden, maa vælges censorer blandt byens læger. Examensprotokollen, hvorved menes den protokol som indeholdt referat af examinationen, maa kunne undværes, naar der censureres strax. Angaaende karaktererne foreslaas de benævnelser, som gælder endnu, men man mener, at ingen bør kunne faa 1. karakter, som i noget-somhelst fag har faaet 3. karakter (*non contemnendus*). Testimoniet skal underskrives af alle professorerne og forsynes med begge anstalters segl, og det foreslaas, at lægerne ligesom hidtil kirurgerne skal fritages for at løse *testimonium publicum*. — Yderligere foreslaas, at begge anstalters anliggender ledes af begge anstalters dekaner, saaledes at enhver fungerer et halvt aar.

Endelig med hensyn til embedsbesættelser bemærkes, at det navnlig bliver sundhedskollegiets sag at tage hensyn dertil, men man gør opmærksom paa, at der for fremtiden ikke skulde være synderlig forskel paa de enkelte læger, hvoraf ingen fortrinsvis skulde have dyrket kirurgi eller medicin, men at kollegiet naturligvis maa tage hensyn til, hvad de særlig har givet sig af med efter examen. Forøvrigt foreslaar man, at betegnelsen distriktslæger og militærlæger indføres for fremtiden.

I følgeskrivelsen gøres opmærksom paa, at der allerede er flere studenter, der ønsker at underkaste sig den samlede examen i april 1838, og man beder derfor om at faa resolutionen snarest mulig paa punkt 1 og 3, medens de andre to punkter ikke haster saa meget.

Der fulgte nu ret lange forhandlinger i kancelliet¹⁾, men det endte med kgl. resolution af 23. januar 1838, som i alt approberede forslaget paa et par ganske enkelte punkter nær, nemlig at de ustuderede, som endnu havde lov at indstille sig til examen, skulde diktere sygejournalen paa deres modersmaal, og at indfødsret ikke skulde kræves som betingelse for at tage examen. Som følge af resolutionen udgaves plakat af 30. januar 1838, der indeholdt alle bestemmelserne. Dermed var man imidlertid langt fra færdig, for der var endnu ikke truffet afgørelse om de to punkter i professorernes indstilling, og der var heller ikke truffet bestemmelse om barbererne.

1) Naar Bang fortæller, at han bevirkede, at kancelliet fik kongens ordre til at gøre forestilling inden en uge, maa det have været paa dette tidspunkt (kfr. Bibliotek for læger 1878 s. 169).

Med hensyn til dette sidste punkt, som ikke i synderlig grad vedkommer akademiets historie, skal jeg blot minde om, at ifølge akademiets fundats § 12 skulde enhver amtsmester være examineret af akademiet og have den kirurgiske examen, og der var derfor en del forhold, der trængte til behandling. Akademiet havde afgivet en lang betænkning under 27. november 1837, hvoraf bl. a. fremgaar, at forholdene havde forandret sig væsentligt siden 1832, da der var kommet en forordning, hvorefter en svend efter 4 aars læretid kunde blive frimester. Resultatet heraf var, som akademiet oplyser efter meddelelse fra oldermanden, at der i København fandtes 14 amter i udøvelse, hvoraf i det mindste 6 uden anordningsmæssigt tilsyn, d. v. s. at der kun var 8 examinerede amtsmestre, hvorimod der var omtrent 60 frimestre, hvoraf 15 holdt en eller to svende (frimestre maatte ikke have svende). Da for fremtiden ingen kunde blive kirurg uden at være student, vilde det følge af sig selv, at der meget snart kun vilde være frimestre, og barbervæsenets forbindelse med kirurgien derved ganske af sig selv vilde falde bort. Spørgsmaalet foranledigede en stor mængde erklæringer, men det har ikke større interesse for akademiet. Kun som et curiosum skal nævnes, at man gjorde opmærksom paa, at barberstuerne paa grund af skiltet med de 3 bækkener altid havde været let kendelige, saa publikum let kunde finde lægehjælp, medens lægernes boliger ikke var lette at finde. Man foreslog derfor, at alle læger paa deres hus skulde have et skilt, hvorpaa der stod Autoriseret Læge, medens sundhedskollegiet fandt det tilstrækkeligt og mere passende, at det var malet paa port- eller gadedørens murkarm paa ethvert sted, hvor en læge boede, eventuelt i forbindelse med lægens navn.

Angaaende de endnu ikke afgjorte punkter i det forslag, som de to anstalters professorer havde udarbejdet, forlangte kancelliet universitetets erklæring. Konsistorium nedsatte et udvalg, der afgav betænkning, konsistorium og universitets direktion ligeledes, og alt dette sendtes til akademiets erklæring.

Det var foreslaaet, at undervisningen i bótanik, kemi, fysik og naturhistorie skulde henlægges til universitetet, men dets professorer var ikke synderlig begejstrede herfor og vilde gerne have *Scharling* ansat som lærer, — men naturligvis havde universitetet ikke penge til at lønne ham. Akademiet syntes ikke, at denne undervisning maatte kunne volde større vanskeligheder, da der ikke fordredes særlige forelæsninger. Det var hensigtsmæssigt, at examen philosophicum for de lægestuderende kom til at omfatte prøve i logik, psykologi, moral, astronomi, fysik, kemi og naturhistorie (mineralogi, botanik, zoologi). Man bemærkede dernæst, at universitetet syntes at forudsætte, at *Scharlings* vartpenge ved hans afgang fra akademiet maatte kunne anvendes til hans løn ved universitetet, men man fandt det en selvfølge, at vartpengene maatte inddrages til fordel for akademiet for derved tildels at afholde gagen til *Stein*, der var foreslaaet forsat fra universitetet til akademiet, og hvis lønning skulde overtages af finansskassen uden udgift for akademiet. Man kunde godt gaa ind paa, at universitetsprofessorerne examinerede i hjælpevidenskaberne, og at karaktererne indførtes i examensbeviset, men uden indflydelse paa hovedkarakteren; men indtil det var ordnet, maatte man nøjes med, at kandidaterne fremlagde en attest for at have hørt forelæsningerne.

Man fastholdt, at der maatte være et fælles forelæsningskatalog, og at man ikke kunde nøjes med, at forelæsningerne bekendtgjordes gennem universitetets lektionskatalog.

Akademiet og fakultetet havde indstillet, at begge læreanstalters professorer burde have lige indflydelse paa valget af nye lærere altsaa ogsaa paa valget af *Steins* efterfølger, og at de principper, hvorefter lærerne skulde vælges, paa begge steder burde være de samme. Udvalget, hvormed konsistorium og universitetsdirektionen er enige, har derimod erindret: 1) at ved universitetet spørges konsistorium ikke ved valget af docenter, men universitetsdirektionen indstiller den mand, som den dertil holder for dueligst enten ifølge de beviser, som han allerede tidligere har givet paa sin duelighed, eller ifølge prøveforelæsninger; 2) at det er afgjort skadeligt, at embedskorporationer selv vælger sine nye medlemmer, da det som bekendt let giver anledning til, at venskaber eller antipatier virker tvært-

imod det offentlige bedste, samt endelig 3) at det allerede herved viser sig, at man for en ensformig bestyrelses skyld maatte ønske, at det kirurgiske akademi henlagdes under samme bestyrelse som universitetet, hvilket i meget høj grad vilde befordre begge indretningers velordnede samvirken. — Hertil svarer akademiet: ad 1) Formentlig maa det være direktionen ønskeligt ved valget af docenter at høre en sagkyndig autoritet og saaledes ved valget af medicinske docenter at indhente betænkning fra konsistorium og in specie fra medicinsk fakultet som kompetente dommere, forudsat at direktionen ikke raader over sagkyndighed nok til at bedømme denne dygtighed. Fra den omstændighed at saadan forespørgsel virkelig ikke sker, kan der næppe udledes nogen grund for, at den ikke burde ske. Forøvrigt har man jo ikke ment andet, end at begge læreanstalters professorer skulde have lige indflydelse paa indstillingen til højere sted og derved dog kun middelbart paa valget, hvilket for en del har hjemmel i universitetsfundatsen. ad 2) Naar det erkendes skadeligt, at en embedskorporation vælger sine nye medlemmer, maa det gentages, at det ikke drejer sig om valg men om forslag til valg, hvorhos det maa erkendes, at naar de, der skal gøre dette valg, ikke har tilstrækkelig sagkundskab til at bedømme de paagældendes duelighed, er det altid bedre, at flere end en enkelt raadspørges, bedre at akademiet og fakultetet tilsammen end det ene eller det andet eller enkelte af deres medlemmer raadspørges, overhovedet bedre, at mange tilsammen end at faa har indflydelse paa valget, da netop i dette sidste tilfælde venskaber og antipatier lettest kunde gøre sig gældende. Selv hvor valget bestemmes efter foregaaende konkurrence mellem flere, turde det vel ikke saa sjældent være tilfældet, at vedkommende fakultet faar en afgørende stemme kfr. universitetsfundatsen. — ad 3) Dersom det maatte anses gavnligt, at begge læreanstalter undergaves fælles bestyrelse, da følger ikke deraf, at det var rigtigst at lægge dem under universitetet, men ikke mindre rigtigst at forene læreanstalterne i en fælles skole under samme bestyrelse, som akademiet nu er underlagt. — Skal akademiet imidlertid ikke have indflydelse paa valget af lærere ved universitetet, maa det være en selvfølge, at universitetet eller fakultetet heller ikke faar mindste indflydelse paa valget af lærerne ved akademiet.

Af disse udtalelser fra akademiet faar man et mærkeligt indtryk af de regler, som herskede med hensyn til valget af docenter i fakultetet. Den ganske usagkyndige direktion spurgte ikke det sagkyndige fakultet, ikke engang det tildels sagkyndige konsistorium, men afgjorde selv sagen — for at undgaa at protektion skulde spille rolle! Formodentlig har fakultetet været af samme mening som akademiet om dette spørgsmaal og har maaske endog foranlediget, at man kom med sit forslag om, at baade fakultet og akademi skulde have indflydelse paa valget. — Ligesom man her faar oplysninger om forhold, som man ellers vanskeligt vilde faa noget at vide om, er det samme tilfældet med det næste punkt, som omtales.

Det var bestemt, at testimoniet skulde meddeles kandidaten paa stemplet papir af bestemt taxt, underskrevet af begge læreanstalters professorer og forsynet med begges segl, hvorimod de fritoges for at løse testimonium publicum af universitetet. Falkutetet havde nu forespurgt, hvilke gebyrer der vilde være at erlægge til universitetet for paatrykningen i vox af fakultetets segl, hvilket ligesom de andre fakulteters befinder sig i rektors forvaring. Paa akademiet har man meddelt kandidaten et testimonium paa stemplet papir med akademiets segl i vox, og betalingen herfor er indbefattet i det beløb, som erlægges ved admission til examen, og der er ikke beregnet noget særligt for paatrykningen af seglet. Derimod er fakultetets testimonium forsynet med hver enkelt professors eget segl. Man henstiller, om det ikke vilde være rigtigst, at der autoriseredes et fælles segl til dette brug.

Kancelliet nøjedes ikke med disse erklæringer men indhentede endnu en hel række. Fra de medlemmer af sundhedskollegiet, der ikke var professorer ved læreanstalterne (*Thal, Trier og Müller*), fra sundhedskollegiet i det hele, fra Frederiks

hospital og fra almindeligt hospital og dettes bestyrelse. Alle disse meget udførlige og tildels meget interessante udtalelser refereres udmærket i kancelliets forestilling, og dette referat følges i det væsentlige i det følgende.

Kancelliets forestilling er dateret 23. april 1840 og refererer først professorernes forslag om de to punkter, der endnu ikke var afgjort, og derpaa alle de indhentede erklæringer. Fra universitetet var der kommet indsigelse angaaende bestemmelserne om undervisningen og examen i fysik, kemi m. m., men man afviser indvendingerne og foreslaar, at det skal have sit forblivende ved bestemmelserne i plakaten af 1838. Om *Scharling* kan man ikke ytre nogen bestemt mening, da det henhører under universitetet.

Med hensyn til *Steins* forsættelse til kirurgisk akademi som adjunkt og prof. e. o. med gage som ved universitetet, 600 rdl., og med løfte om et regimentskirurgikat her i byen, har de 3 medlemmer af sundhedskollegiet, der ikke er professorer ved læreanstalterne, nemlig *Thal*, *Trier* og *Müller*, fraraadet en kumulation af 3 embeder hos en person. *Stein* var professor ved kunstakademiet og vilde efter forslaget faa to embeder til. Man kunde ikke indse, at hans udsigter til avancement ved akademiet vilde blive saa meget daarligere, maaske noget langsommere, men saa ogsaa saa meget bedre. Flertallet i sundhedskollegiet indrømmer det principielt rigtige, men indstiller i dette specielle tilfælde, at der gøres en undtagelse. Kancelliet finder intet at indvende mod forsættelsen men vel mod løfte om regimentskirurgikatet, og det indstilles: at *Stein* maa efter at være entlediget som docent i anatomi ved universitetet ansættes som adjunkt og prof. e. o. i anatomi ved kirurgisk akademi med 600 rdl. løn.

Der var foreslaet indstillingsret for professorerne. Universitetet havde som omtalt udtalt sig derimod, hvorimod de 3 medlemmer af sundhedskollegiet havde sluttet sig til deres kollegers mening, at der skulde være konkurrence, hvis der ikke var en ganske særlig anerkendt duelighed mellem ansøgerne. Kancelliet sluttede sig til universitetsdirektionen, at det er aldeles utilraadeligt at give

professorerne forslagsret, og at det bør forblive som hidtil, hvilket naturligvis ingenlunde udelukker, at vedkommende bestyrelse efter omstændighederne indhenter betænkning fra læreanstalten eller raadfører sig med enkelte af dens lærere. Derfor maa konkurrence bortfalde som foreskrevet, men de facto bør den vist i almindelighed anvendes, kun ikke opstilles som ufravigelig regel.

Kancelliet, som naturligvis var fuldkommen usagkyndigt og manglede enhver betingelse for at kunne bedømme ansøgernes videnskabelige kvalifikationer og lærerevner, forbeholdt sig altsaa ret til at indstille om professoraters besættelse, og for at gøre det saa utrygt som muligt og aabne muligheder for protektion, sympati og antipati i videst muligt maal, udtalte man udtrykkelig, at man selvfølgelig havde ret til at indhente udtalelser af enkelte professorer! Heldigvis ansaa man dog konkurrence som det naturlige, men endnu næsten 60 aar senere er det dog sket, at der er ansat professorer uden konkurrence trods indstilling derom baade af fakultet og konsistorium.

Om det vigtige spørgsmaal om, at læreren i medicinsk klinik altid skal være overmedicus ved Frederiks hospital, havde hospitalsdirektionen udtalt, at da hospitalets hovedbestemmelse, ja den eneste, som fundatsen erkender, er syges helbredelse, hvilket er saa meget mere vigtigt ikke at tabe af sigte, som der intet andet hospital findes i staden for den hele borgerstand, saa kan det kun blive et biøjemed for det at gavne som læreanstalt, og den egentlige genstand for overlægernes virken maa saaledes være at administrere sygehjælp, ikke at docere. Ses fremdeles hen til det store antal syge, som altid haves under behandling i dette hospital, og at hjælp søges der i de vanskeligste og farligste sygdomstilfælde ikke alene fra København men fra hele landet, saa kan dets overlæger vel siges at beklæde de vigtigste praktiske lægeembeder i Danmark; men heraf følger, at dertil fornemmelig bør søges mænd, som har den dygtighed en saadan stilling

kræver, og saa vist som et sekundært maal ikke bør fremmes med tilsidesættelse af det principale, kan det kun være et underordnet hensyn, om der hos denne tillige findes de for en docent fornødne egenskaber. Derfor nærer man store betænkeligheder. Dertil kommer, at overlægerne ikke kan blive ved som gamle, og derfor er bestemmelsen om ansættelse paa 6 aar udmærket. Lægebehandlingen paa hospitalet er desuden underlagt de medicinske direktørers tilsyn og ansvar, men saa maa der ogsaa være samvirken mellem de medicinske direktører og overlægerne, som ikke synes at kunne sikres, naar ikke de sidstes valg udgaar fra direktionen. Paa den anden side har bestyrelsen aldrig overset, at ligesom unge lægers dannelse er det offentlige af vigtighed, saaledes staar denne genstand ogsaa i nær forbindelse med hospitalets særskilte interesser, men i erkendelse af den store nytte, sygestuerne kan frembyde for de studerende, har det altid været paalagt overmedicus og siden 1829 tillige overkirurgen som embedspligt at holde kliniske foredrag, og da saavel generaldirektøren for kirurgien som en af det medicinske fakultets professorer er faste medlemmer af direktionen, staar det i deres magt at ordne disse foredrag saaledes, at de kommer i forbindelse med den teoretiske undervisning, som til de studerendes uddannelse anses mest gavnlige. Om det end maa anses for en heldig omstændighed, naar overlægen tillige er universitetslærer, indser direktionen dog ikke nødvendigheden deraf, da der i direktionens sammensætning haves en garanti for, at den kliniske undervisning altid vil blive skænket tilbørlig opmærksomhed, og at det ved overlægens valg saa vidt muligt vil blive taget i betragtning, om han har talent til at meddele andre sine erfaringer. Direktionen tror derfor paa det stærkeste at maatte fraraade den foreslaede forening af den kliniske lærers og overlægens embede. Forsaavidt akademiets og fakultetets forslag fremhæver, at den forbindelse, som foreslaas mellem hospitalet og det medicinske fakultet, allerede bestaar med kirurgisk akademi, bemærker hospitalsdirektionen, at efter hospitalets fundats § 30 skulde overlægerne ansættes af direktionen paa 6 aar, hvilket ogsaa bestandig er sket, indtil det ved resolution 14. september 1819 paa kancelliets forestilling blev bestemt, at denne bestemmelse ikke kunde bestaa med forordningen om kirurgisk akademi, hvorefter professorerne ved

akademiet skulde bestaa bl. a. af overkirurgen ved Frederiks hospital. Af de grunde hvorfor direktionen har fraaadedt forslaget om den kliniske lærers og overlægens embede, anser direktionen ogsaa den faste forbindelse mellem det kirurgiske professorat og overkirurgikatet som skadelig, saa meget mere som det maa erkendes, at en duelig docent ikke altid tillige er den bedste practicus, og endnu mindre kan man gøre regning paa, at han er den habileste operatør, da de største operationer foretages der, og hjælpen søges ikke blot fra fædrelandet men ogsaa fra naborigerne. Direktionen foreslaar derfor bestemmelsen i resolution 14. september 1819 og frd. 22. juni 1785 hævede med hensyn til dette punkt.

Man kan vel gaa ud fra, at lægerne i hospitalsdirektionen ikke har underskrevet denne skrivelse, men man kan ikke se det, for selve skrivelserne findes ikke ved sagen.

Med hensyn til de i forslag bragte specielle kliniker over øjenssygdomme paa Frederiks hospital og over veneriske sygdomme paa almindeligt hospital samt over accouchement og børnesygdomme paa fødsels- og plejestiftelsen, har Frederiks hospitals direktion med hensyn til øjenklinikken bemærket, at den efter hvad der er anført om hospitalets egentlige bestemmelse og om de inkonveniensener, som overkirurgens egenskab af lærer medfører, end mindre kan billige, at nogle sygestuer skulde overlades til en i ringere forbindelse med hospitalet værende læge. Ligesom denne vel maatte være udenfor al kontrol af de medicinske direktører, hvad der er stridende mod den dem paaliggende ansvarlighedspligt, saaledes maatte han vel være berettiget til at indtage paa disse stuer, hvem han vilde uden hensyn til de for optagelse gældende regler. Direktionen kan heller ikke indrømme andre end dem, der er bundne ved instruxer og forskrifter, raadighed til at ordinere medicin m. m. Der vil stadig opstaa kollisioner, ligesaa med hensyn til kandidater, volontærer og opvartere.

Med hensyn til overladelse af et par stuer paa almindeligt hospital til venerisk klinik havde de 3 med-

lemmer af sundhedskollegiet erklæret sig imod, at der ved siden af hospitalets overlæger skulde ansættes en klinisk docent med maaske fra disses paa erfaring saavel som teori grundede anskuelse afvigende lære, da det vilde give anledning til uorden. Man maa her erindre, at de to af de tre medlemmer af sundhedskollegiet var overlæger paa almindeligt hospital, nemlig *Thal* og *Wendt*. Da denne var død, tilskrev man direktionen og foreslog, at der ved besættelsen af overmedikatet blev taget hensyn til, at den tiltrædende overlæge skulde holde forelæsninger. Der svarede, at en saadan reservation var taget, og at det maatte være overlægen, der maatte holde kliniske forelæsninger. Overlægen, *Mads Christensen*, vilde ikke holde forelæsninger som andre kliniske forelæsninger paa sygestuen men i et særligt lokale og forevise enkelte eksempler paa sygdommene. Men selv under denne form mente direktionen at maatte erklære sig imod, at kliniske forelæsninger holdtes paa almindeligt hospital. »Erfaringen viser, at der hos patienter, der lider af disse sygdomme, ofte findes en ikke ringe grad af blufærdighed. Den, der uden egen forseelse maatte være falden i denne sygdom, vilde det være til dyb beskæmmelse, og det vilde fuldstændiggøre skamløsheden hos dem, der selv havde paadraget sig sygdommen, saafremt forelæsningerne skulde ledsages af besigtigelse af patienternes sygdomstilfælde. Men det forekommer direktionens pluralitet, at lægevidenskaben ikke med billighed kan kræve et saadant offer af hospitalets indre orden, hvorved patienterne kunde udsættes for nogensomhelst krænkelse eller deres bedre følelse aldeles afstumpes«, og pluraliteten har derfor erklæret sig imod nogensomhelst forandring i den bestaaende orden paa hospitalet. Direktionens første og styrende medlem overpræsident *Kierulff* har i særdeleshed fremhævet, at da det offentlige er saa stærkt interesseret i at hindre udbredelse af venerisk smitte, maa det være magtpaaliggende at bortrydde alt, hvad der kunde hindre den hurtigste og uopholdeligste behandling. Herpaa er ogsaa alle de politiforanstaltninger, som angaar visitation og behandling af scorta, byggede, idet de samtlige gaar ud paa at opmuntre til selvanmeldelse af sygdommen; men det maa befrygtes, at fremstillingen af patienterne for et større auditorium vil afholde mange fra at melde sig, og at det offentlige derved kunde modarbejde sig selv.

Stadsfysikus *Hoppe*, som i denne sag har tiltraadt direktionen, har dissentieret fra pluraliteten, forsaavidt som den har erklæret sig mod dr. *Christensens* foreslaaede maade at ledsage foredragene med oplysende eksempler blandt patienterne. Det ligger i sagens natur, at det kan være generende at maatte blotte sig for et stort antal unge mennesker og at gøre rede for en mængde forhold, men det er ganske nødvendigt, at der gives klinisk undervisning. Naar der ved undervisningen kun benyttes prostituerede kvinder og fritliggende mænd, kan der ikke rettes bebrejdelse mod nogen for at have krænket blufærdigheden, da mændene ikke er forpligtede til at lade sig indlægge og kan vide, at naar de søger fri kur, kan der blive tale om klinisk undervisning.

Med hensyn til klinik i accouchement og børnesygdomme har direktionen for fødselsstiftelsen ytret, at den, forsaavidt adgang for de paa stiftelsen liggende kandidater til de fritliggende fødende og barselkoner angaar, intet har imod, at vedkommende lærer for disse holder kliniske foredrag, men da kandidaternes antal er 6, og der desuden omkring de fødende og barselkonerne paa den tid, sygebesøgene finder sted, paa stuerne opholder sig en del læredøtre foruden reserveaccoucheuren og overjordemoderen, tillader stuerne rum ikke, at der gives flere studerende i almindelighed adgang til bemeldte foredrag, i det højeste kun undtagelsesvis en eller to flere ad gangen især saadanne, som formedelst befordring til embede eller forat etablere sig som privat praktiserende læger i provinserne trænger til nogen praktisk øvelse i accouchement, men ikke strax kan erholde faste pladser som kandidater i stiftelsen, forinden de forlader staden.

Med hensyn til børnesygdomme har direktionen intet imod, at læreren og overlægen ved plejestiftelsen holder kliniske foredrag for de kandidater, der opholder sig eller tilstedes adgang til stiftelsen, ligesom der ogsaa for flere studerende gives lejlighed til at lære at kende bemeldte sygdomme ved til bestemte tider at bivaane de konsultationer, som finder sted i stiftelsen over de i staden udsatte plejebørn, der bringes derhen af plejemødrene forat erholde raad og medicin.

Til denne del af sagen ytrer kancelliet:

Efter de af direktionen for Frederiks hospital anførte vigtige modgrunde har man ikke troet at burde andrage

paa den af akademiet og fakultetet foreslaaede lovbefalede forbindelse mellem den kliniske lærestol ved fakultetet og overmedikatet, hvorimod man vel kan vente, at den i almindelighed dog gavnlige forbindelse fremdeles som hidtil vil, saa vidt omstændighederne tillader det, befordres enten derved, at professoren i kliniken bliver hospitalslæge, eller at hospitalslægen udnævnes til professoratet, uden at dette imidlertid skal medføre nogen nødvendighed for at beholde hin lærepost ligesaa længe han er professor i kliniken, hvorimod han, enten naar han ønsker det, eller hospitalsdirektionen ikke efter de befalede 6 aar vil fornye hans udnævnelse, afgaar fra bemeldte lægepost uden at opgive docentposten.

Derimod behøver direktionens forslag om overkirurgen ikke at afgøres under denne sag, hvorimod man forbeholder sig i tilfælde af vakance ved kirurgisk akademi at ytre sig nærmere herom. Det viser sig, at der paa dette punkt har været uenighed mellem *Ørsted*, der var for direktionens forslag, og *Stemann*, der som sædvanligt holdt med akademiet.

Angaaende de specielle kliniker paa Frederiks hospital og almindeligt hospital bemærker pluraliteten i kollegiet med *Stemann* som fører: Det er af højeste vigtighed, at der holdes gode kliniske forelæsninger og øvelser, men det kan kun opnaas i store hospitaler med mange syge og alle sygdomme. Studiet blomstrer kun ret, hvor der er store hospitaler, ikke ved smaa universitetssygehuse. Ikke at sørge for, at Københavns store hospitaler ved lovbestemmelse benyttes, vil derfor ikke kunne forsvares, »og en i den henseende imod de allerede værende syge vist formentlig dog utidig ømhed turde være en miskendelse af de pligter, man skylder tilkommende syge og efterslægten«. (*Ørsted* har her gjort indsigelse, men *Stemann* holder bestemt paa ordlyden som formentlig overensstemmende med det i kancelliet vedtagne, men ialt fald som hans individuelle mening). Til at holde disse forelæsninger og til at lede disse øvelser kan i reglen ingen være bedre skikket end de ved hospitalet ansatte læger, hos hvilke ikke alene den dertil fornødne videnskabelige, men ogsaa en høj grad af praktisk dygtighed altid vil finde sted og, som nøje kendte med de indlagte patienters sygdommes specielle beskaffenhed, sikrest og hurtigst kan vælge de subjekter, hvis momentane tilstand bedst

egner sig til nærmere betragtning under afhandlingen af den del af videnskaben, der til hver tid er speciel genstand for deres foredrag. Det er ogsaa af særdeles vigtighed, at alle de betydelige vanskeligheder, der af Frederiks hospitals direktion og af sundhedskollegiet er anført at ville være forbundne med, at disse foredrag overdrages til nogen anden, bortfalder. — Da man ikke tror, at man forat opnaa hint øjemed bør tilraade nogen forandring i maaden, hvorpaa hine overlæger nu beskikkes, vil det kun kunne ske ved at det foreskrives, at overlægerne og overkirurgerne saavel ved Frederiks hospital som ved almindeligt hospital, hvad enten de er medlemmer af fakultetet og akademiet eller ej, hver for sig skal holde disse forelæsninger, og det saaledes at denne bestemmelse strax træder i kraft for de ved Frederiks hospital — der ved siden af sin hovedbestemmelse bør virke som praktisk læreanstalt — ansatte overlæger, samt for overmedicus paa almindeligt hospital, ved hvis beskikkelse den i denne henseende fornødne reservation er taget, hvorimod den for overkirurgen ved sidstnævnte hospital først træder i kraft ved den nuværende overkirurgs afgang. — Ved en bestemmelse som den foreslaaede vil følgende efter pluralitetens mening væsentlige fordele vindes: 1) at der samtidig holdes 2 kliniske foredrag saavel i den medicinske som i kirurgisk klinik (operation) nemlig et paa Frederiks hospital og et paa almindeligt hospital, hvilket vækker æmulation og ved det store antal af lægevidenskabelige studerende har den nytte, at disse vil fordele sig noget, som just ved kliniske øvelser, hvor lærlingenes for store antal hindrer de enkeltes hurtigere fremgang, er særdeles vigtigt. — 2) At det bliver unødvendigt at tage bestemmelse om en særskilt klinik over øjensygdomme og over veneriske sygdomme, ti klinik over disse sygdomme, i hvis behandling man maa anse det af megen vigtighed, at alle læger erhverver en særdeles dygtighed, maa naturligvis indbefattes resp. under den medicinske og kirurgiske klinik, og af patienter behæftede med begge disse sygdomme vil der altid findes en del i begge hospitaler, hvis behandling er overdraget overlægerne, ligesom kollegiets pluralitet ikke kan andet end anse de imod kliniske forelæsninger for veneriske sygdomme fra den supponerede blufærdighed hos de dermed behæftede individer anførte argumenter for irrelevante, og 3) at overlægerne og over-

kirurgerne ogsaa i denne henseende kan have hjælp og understøttelse af de lønnede reservelæger ved hospitalet.

Det indstilles saaledes, at det maa foreskrives, at overmedicus og overkirurg ved Frederiks hospital og almindeligt hospital, hvad enten de er medlemmer af medicinsk fakultet eller kirurgisk akademi eller ikke, hver for sig skal holde kliniske forelæsninger for de medicinsk-kirurgiske studerende, dog at denne forpligtelse for overkirurgen ved almindeligt hospital først træder i kraft ved den nuværende overkirurgs afgang.

Mindretallet under ledelse af *Ørsted* ytrer med hensyn til klinikerne, at da det paa Frederiks hospital er paalagt overlægerne at holde kliniske forelæsninger, indser man ikke, at der, naar den foreslaede lovbestemte forening af det kliniske lærerembede ved universitetet med hospitalsposten samt forslaget om særskilte stuer for øjensygdomme forkastes, kan være noget at foranstalte med hensyn til Frederiks hospital. Hvad almindeligt hospital angaar, maa minoriteten af de af direktionen anførte grunde fraaade forslaget om kliniske forelæsninger over veneriske sygdomme, og iøvrigt findes det heller ikke, at noget er at foranstalte til indretningen af lægeundervisningen paa bemeldte hospital, ti som alt bemærket er det kun til veneriske sygdomme reservationen i den nuværende overmedici bestalling indskrænker sig, og den nuværende overkirurg er næppe nogen pligt paalagt i fornævnte henseende. Professorernes forslag er ogsaa indskrænket til veneriske sygdomme, saa at minoriteten ikke finder, at der er tilstrækkelig anledning til at udvirke en befaling om kliniske foredrag paa almindeligt hospital, hvis overlæger vel ikke altid er skikkede dertil, ligesom det og kunde være tvivlsomt, om fattigbestyrelsen bør være indskrænket i valget af lægen ved tillige at maatte tage hensyn til lærerduelighed, og om fattigvæsenet skulde være pligtigt i den henseende at lønne lægerne. Minoriteten henstiller derfor dette punkt til kongen.

Hvad endelig kliniken for accouchement og børnesygdomme angaar, tror kollegiet, i henhold til hvad af direktionen er anført, at burde indskrænke sig til at andrage paa, at det i almindelighed gøres direktionen til pligt efter overlæg med accoucheuren og underaccoucheuren at sørge for, at de studerende i denne henseende gives al den

adgang, som stiftelsens øvrige indretning og tarv tilsteder, til ved samme at erhverve saavel teoretisk som praktisk dygtighed i disse fag.

Man har intet imod, at museerne fordeles mellem de to læreanstalter. Man finder det naturligt, at forelæseringerne bekendtgøres i et særligt katalog, hvilket ikke forhindrer, at fakultetets tillige optages i universitetets lektionskatalog. Man har heller ikke noget imod, at forelæseringerne skal fuldendes i løbet af 4 aar. Medens der ikke ved embeders besættelse bør tages hensyn til, om nogen angives at have gjort medicin eller kirurgi til sit hovedfag, mener kancelliet dog, at ved besættelse af kirurgiske poster ved hospitaler eller ved kirurgisk akademi maa der tages hensyn til subjekternes kirurgiske dygtighed og altsaa ogsaa til de specielle examenskarakterer, de har erholdt for de kirurgiske discipliner, ligesom omvendt de medicinske karakterer bør komme særlig i betragtning ved besættelse af de medicinske poster i hospitalet. Man gaar ogsaa ind paa, at det kommer til at hedde distriktslæger og militærlæger, men man mener dog, at ved de hospitaler, hvor der er særlig kirurgisk afdeling, bør overlægen hedde overkirurg og ligesaa ved kirurgisk akademi. Ligesom man holder for, at de, der har taget medicinsk examen, skal have adgang til alle embeder, saaledes mener man ogsaa, at de kirurger, der er studenter, og som saavel ved kirurgisk examen som ellers har givet prøve paa videnskabelig dannelse, maa kunne komme i betragtning ved besættelse af fysikaterne. — Man har heller intet at erindre imod, at dekanatet skifter som foreslaet.

Med hensyn til barbererne har man i 1837 afgivet betænkning om, at lægefaget for fremtiden fuldstændig skilles fra barberlavet, men om de nærmere omstændigheder har man forlangt Københavns magistrats betænkning, som man trods gentagne paamindelser ikke har faaet.

Den 3. april 1840 faldt den kgl. resolution:

Vi vil allern. at der for fremtiden skal ved den forenede medicinsk-kirurgiske examen examineres i botanik og kemi af de i disse fag ansatte docenter ved Københavns universitet. Saa bifalder Vi og, at prof. dr. med. *Stein* efter at være entlediget som docent i anatomi ved Kbh.'s universitet

ansættes som adjunkt og prof. e. o. i anatomi ved det kgl. kirurgiske akademi med en aarlig gage af 600 rdl. sølv. Endskønt Vi ifølge de af direktionen for Frederiks hospital fremsatte og af Vort kancelli tiltraadte indvendinger ikke finder, at den af professorerne saavel ved det medicinske fakultet som ved det kirurgiske akademi foreslaaeede forbindelse imellem de kliniske lærestole ved fakultetet og overmedikatet ved bemeldte hospital kan foreskrives som ufravigelig regel, ligesom ogsaa det fra læreanstaltnernes side gjorte forslag om nogle stuers aftrædelse paa hospitalet til en særlig klinik over øjensygdomme af læreren i oftalmiatrien maa bortfalde, saa vil Vi dog, at det fremdeles gøres overlægerne ved hospitalet, selv naar de ikke beklæder de kliniske lærestole ved universitetet eller kirurgisk akademi, til pligt at holde kliniske forelæsninger for de studerende, ligesom og en saadan pligt ved enhver fremtidig ansættelse af overlæger ved almindeligt hospital skal foreskrives disse. — Saa bør og direktionen for fødsels- og plejestiftelsen efter overlæg med accoucheuren og underaccoucheuren sørge for, at der gives de medicinsk-kirurgiske studerende al den adgang, som stiftelsens indretning og tarv tilsteder, til ved samme at erhverve saavel teoretisk som praktisk dygtighed i accouchement og børnesygdommenes behandling. — Fremdeles vil Vi, at der udstedes et fuldstændigt lektionskatalog over de forelæsninger, der holdes saavel ved universitetet som ved det kirurgiske akademi over de medicinsk-kirurgiske videnskaber ordnede efter fagene, og at tillige samtlige disse forelæsninger anmeldes i universitetets lektionskatalog. — Det har Vort allerhøjeste bifald, at forelæsningerne over samtlige medicinsk-kirurgiske videnskaber indrettes efter en bestemt i dette øjemed udarbejdet studieplan, saaledes at alle til lægevidenskaben hørende discipliner kan tilendebringes i løbet af 4 aar og de studerende i samme tid erholde den fornødne praktiske dannelse. — Ligeledes vil Vi, at distriktskirurgerne for fremtiden faar navn af distriktslæger, og at de, der hidtil har taget medicinsk examen, bør have adgang til ovenmeldte embeder, og at omvendt de kirurgiske kandidater, der tillige er studerede og ellers har givet prøver paa grundig videnskabelig dannelse, kan komme i betragtning til fysikater. — Saa bifalder Vi og de øvrige af oven-

meldte professorer gjorde forslag, forsaavidt de af Vort kancelli er anbefalede, hvorimod der angaaende de punkter, der hører under Vor direktion for universitetet og de lærde skoler, bliver af denne at nedlægge allerund. forestilling, hvilket Vort kancelli har at tilkendegive samme. — Endelig vil Vi, at Vort kancelli meddeler Vore militære kollegier, at de har at indkomme med allerund. forestilling angaaende, hvorvidt benævnelsen af kirurger for lægerne ved militær etaterne kan være at forandre.

Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi.

S a m m e n s m e l t n i n g e n .

Hvis akademiet har troet, at der nu var kommet ro over dets tilværelse, skulde det snart vise sig, at det havde taget sørgelig fejl. Medens kampen hidtil var ført med kancelliet som den instans, der gjorde forestillinger til kongen, kom der nu et flankangreb fra universitetsdirektionen, og det lykkedes denne at give akademiets selvstændighed dødsstødet.

Det, der gav anledning til, at direktionen for universitetet og de lærde skoler greb ind, var, at der paa engang blev flere docentpladser ledige i fakultetet. *Stein* var forsat til akademiet, *Saxtorph* døde og *Otto* havde faaet et aars orlov til rejse. Da fakultetets forslag til besættelse af disse poster kom til direktionen, ytrede denne i sin forestilling, at den ikke skønnede rettere, end at det var galt, at der ikke var nogen fælles overbestyrelse, og man spurgte derfor fakultetet, der erklærede, at det var aldeles nødvendigt, at tvende anstalter, der som de omhandlede virker til et maal og efter en plan, ogsaa maa staa under en direktion, og dette begrundedes nærmere. Konsistorium sluttede sig hertil og henstillede, at det udvirkedes, at kirurgisk akademi henlagdes under direktionens overbestyrelse. Heri var direktionen enig, men da

der krævedes flere forarbejder, anmodede man om bemyndigelse til at træde i nærmere forhandlinger med kancelliet¹⁾.

Derpaa faldt kgl. resolution 15. september 1840, hvori direktionen bemyndigedes til at indlede nærmere forhandlinger med kancelliet, »om hvorvidt og paa hvilken maade det kirurgiske akademi kunde være at henlægge under direktionens overbestyrelse for at blive indlemmet i universitetet«.

Direktionen foreslog derpaa kancelliet, som ikke var spurgt i forvejen, at der nedsattes en kommission bestaaende af en fra direktionen og en fra kancelliet samt mulig af en professor fra hver anstalt. Kancelliet svarede, at *Gundelach Møller* var villig til at tiltræde en saadan kommission, men kancelliet fandt det bedre, at akademiets og fakultetets professorer traadte sammen og udarbejdede et forslag ligesom før plakaten af 1838 idet kancelliet og direktionen bagefter kunde forhandle. Paa dette forslag gik direktionen ind, og endnu engang begyndte forhandlingerne mellem professorerne, — men denne gang gik det ikke saa let. Hvad resultatet vilde blive, var man vist ikke i tvivl om i kancelliet, ti saa snart man havde faaet direktionens svar, at det tiltraadte forslaget, sendte kancelliet et forslag til gageregulering, det havde modtaget fra akademiet, til direktionen, — og to dage senere 19. november 1840 fik akademiet ordre til at træde sammen med fakultetet.

Da der ingen svar kom, rykkede direktionen fakultetet derfor i slutningen af marts 1841 og 24.

1) Alle akterne undtagen akademiets erklæring, ligger samlede, men er flyttet ned som indlæg til kultusministeriets universitetssager 1855 brev nr. 360—361. Akademiets erklæring er forlangt tilbage til kancelliet, men har ikke kunnet findes der.

april 1841 svarede saa fakultetet: at da der ikke lader sig vente noget resultatet af de fælles forhandlinger, skal man give en beretning om forhandlingernes gang og tilsende udkastet til et fællesvotum, »det akademiet for sit vedkommende i et og alt erklærer for udtrykket af sine anskuelser om sagen«.

Der fortælles saa, hvorledes fakultetets og akademiets medlemmer samledes i et møde, hvor man væsentligst diskuterede, hvorvidt overhovedet nogen forandring i de nu bestaaende forhold var ønskelig, og hvilke vanskeligheder den kunde frembyde. Allerede her var fakultetets medlemmer enige i den anskuelse, der senere for dets vedkommende blev gjort gældende i udkastet til fællesvotum, medens akademiets medlemmer med undtagelse af prof. *Stein* mere og mindre søgte af eftervise det u hensigtsmæssige og skadelige ved akademiets indlemmelse i universitetet og det ønskelige derimod i vedligeholdelsen af den nu bestaaende harmoniske samvirken mellem anstalterne. Da de enkelte meninger imidlertid i dette foreløbige møde hverken kunde antages at have naaet fuldkommen subjektiv klarhed og derfor heller ikke fuld objektiv gyldighed, blev man enig om skriftlig behandling af sagen, der sattes i cirkulation mellem kommissionens 8 medlemmer. Disse 8 medlemmer var: fra akademiet: *Fenger, Withusen, Callisen, Gundelach Møller og Stein*, og fra fakultetet: *Ole Bang, Eschricht og Levy*.

Da cirkulationen var tilende, var stillingen følgende:

Fakultetets medlemmer stemmer i det væsentligste overens deri, at et fællesfakultet er det ønskeligste, men at det af angivne grunde er at tilraade

CHRISTIAN FENGER

som overgangstilstand dertil, at læreanstalterne i deres nu bestaaende forbindelse henlægges under universitetsdirektionens overbestyrelse. Af akademiets professorer har *Fenger* og *Withusen* konsekvent og ubetinget erklæret sig for skadeligheden af foreningen og ønskeligheden af bevarelsen af status quo. *Callisen* og *Møller* antager hver paa sin maade utilraadeligheden af sammensmeltningen, men skulde foreningen alligevel ske, vil de have den fuldstændig og paa lige vilkaar. *Stein* ønsker akademiets indlemmelse i universitetet jo før jo hellere.

Den 16. december 1840 fandt det andet og sidste plenarmøde sted, »hvori, medens fakultetet inhærerede sit tidligere votum, akademiet med en majoritet af 4 stemmer erklærede, at under den forudsætning, at den bestaaende tingenes orden ikke kunde vedligeholdes, var det kun at tilraade, at akademiet fuldstændig indlemmedes i fakultetet, hvorimod fakultetets forslag om universitetsdirektionens overbestyrelse af akademiet i dets nuværende tilstand af flere grunde var at fraraade«. Man diskuterede ogsaa et saadant fællesfakultets organisation, uden at der syntes at fremkomme væsentlige indvendinger mod det i planen angivne. Kun *Withusen* mente ikke at kunne tiltræde majoritetens votum, hvorimod han konsekvent erklærede sig for utilraadeligheden af enhver forandring i de nu bestaaende forhold mellem anstalterne.

Da man ikke kunde komme videre, bad man *Levy* at gøre forsøg paa at udarbejde et udkast til et fællesvotum. Dette udkast blev i de første dage af marts 1841 tilstillet akademiet og remitteredes den 12. til fakultetet ledsaget af et cirkulære, hvori akademiets professorer ved siden af erkendelsen af,

at udkastet i realiteten indeholdt alle de under forhandlingerne fremkomne væsentlige momenter i sagen, dog ikke mente at kunne bifalde det, hvorimod akademiet ansaa det for nødvendigt at indsende sit specielle votum til kancelliet: »cel. decan. vil se af dette cirkulære, at fakultetet ikke behøver længere at opholde expeditionen af dets votum, fordi akademiet agter at indsende sit til kancelliet«. Paa denne erklæring, der indeholdt et brud paa det givne kommissorium, svarede fakultetets dekan (*Bang*), at det ikke kunde erkende akademiets kompetence til tvertimod det begge i fællesskab givne mandat at indsende hver for sig speciel betænkning over sagen, men paa grund af akademiets beslutning saa man sig nødt dertil.

Fakultetet har fundet det nødvendigt at give denne fremstilling, for at det kan ses, at det ikke er dets skyld, naar der ikke kommer fælles svar og man tilføjer: Uden at kunne forklare hverken omstemningen i akademiets anskuleser fra møde til andet eller akademiets pludselige brud paa forhandlingernes fællesskab, skal man endnu kun kort anføre de i akademiets omtalte cirkulære anførte grunde mod udkastet til fællesvotum, for nogle øjeblikke at opholde sig ved den, der alene kunde synes at fortjene nogen opmærksomhed. Uagtet man maatte erkende, at udkastet i realiteten indeholdt alle de sagen tilhørende væsentlige momenter, mente man dog i formen at finde en tendens til at fremstille fakultetets votum som det mere intelligente og det mere begrundede ligesom fakultetet selv som det egentlige livsprincip i sagen. Fremdeles havde man slet ikke ønsket omtalt endsige fremhævet, at det ønskeligste for fremtiden efter akademiets forening var vedligeholdelsen af anstal-

ternes nuværende forhold til hinanden, hvorimod man for akademiets vedkommende kun vilde have den fuldstændige forening til et fællesfakultet direkte tilraadet. — Endelig erklærede nu akademiets dekan, at man slet ikke kunde indlade sig paa planen for et fællesfakultet, saaledes som det var anført i udkastet, ifølge hvilken der syntes ham at blive 3 kirurgiske og 5 medicinske professorer og paa grund heraf farlig overvægt paa fakultetets side. Dette imødegaar man og siger saa, at hovedgrunden til denne uoverensstemmelse vist mindre maa søges i selve planen end i den forskellige maade, hvorpaa ikke blot denne men hele foreningsagen og det eventuelle fællesfakultet bliver opfattet og betragtet af fakultetets og akademiets medlemmer. Fakultetet er ikke gaaet ud fra de øjeblikkelige forhold, men har taget hensyn til fremtiden, medens akademiet synes at gaa ud fra det ved hver læreanstalt forhaandenværende lærerantal og tænker sig fagfordelingen alene som den nu er. For tydelighedens skyld lod det sig maaske sige, at akademiet væsentligst urgerer paa, at foreningen til et fællesfakultet sker med lige personantal paa begge sider, medens fakultetet kun tror, at den for videnskabens tilfredsstillende nødvendige fagfordeling kan lægges til grund for planen uden hensyn til de forhaandenværende personligheder, men ogsaa uden hensyn til de fra fortiden endnu levende fordomme og skruper. »Naar altsaa medicinsk fakultet angaaende sit votum henviser til det vedlagte udkast til fællesvotum, tror det endnu just i disse forhandlinger at finde ny bestyrkelse i den mening, at øjeblikket endnu ikke er kommet men først bør forberedes til en fuldstændig realisation af

foreningsideen i dens højere og mere heldvarslende betydning«.

I det meget omtalte udkast til fællesvotum nævner fakultetet de momenter, der gør, at det ikke kan tilraade en sammensmeltning med det samme. Disse er: de ældre lærere ved akademiet kan hverken antages at ville eller kunne overtage de dem aldeles uvante fakultetsforpligtelser, en fuldkommen sammensmeltning kan ikke gennemføres med de nuværende lærerkræfter, idet en ny fagfordeling forudsætter nye kræfter ved anstalterne. Dernæst bør akademiets forhold til hertugdømmerne først ordnes paa anden maade. Da dertil kommer, at et fællesfakultets oprettelse vilde fordrer nye pengeofre, hvortil øjeblikket ikke er gunstigt, saa mener fakultetet, hellere end for øjeblikket at tilraade den fuldstændige forening til et fællesfakultet, at burde foreslaa som nærmeste skridt dertil akademiets henlæggelse under universitetsdirektionens overbestyrelse, medens iøvrigt læreanstalternes indbyrdes forhold indtil videre forbliver uforandret. Den øvrige del af udkastet er af mindre interesse i denne sammenhæng.

Saa snart direktionen fik svaret, var man fuldstændig enig om, at man ikke maatte vente paa kancelliets svar med akademiets erklæring, thi, siger *Jens Olaus Hansen*, »det er let muligt, jeg kunde næsten sige sandsynligt, at kancelliet paa sin side kunde falde paa at vente efter, at vi skulde sende fakultetets betænkning, og paa den maade vilde da sagen gaa i staa«. Han er ikke i tvivl om, at man maa have en fuldstændig forening. *Kolderup Rosenvinge* er enig heri og mener, at sagen maaske nu saa meget lettere kan ordnes, fordi *Fenger* søger sin afsked. *Engelstoft* mener det samme.

Allerede faa dage efter afgik sagen til kancelliet med bemærkning »at ej alene aldeles overvejende grunde, som ogsaa af fakultetet er bemærket, synes at tale for en sammenslutning af begge læreanstalter til et fælles lægevidenskabeligt fakultet under universitetet, og at de grunde, som herimod af akademiets professorer er opstillede, synes at være af mindre vægt, men at ogsaa de vanskeligheder, som det medicinske fakultet har troet at finde ved udførelsen for øjeblikket af bemeldte sammensmeltning, næppe er af den beskaffenhed, at de burde forhindre planens udførelse«.

Naar akademiet havde afbrudt forhandlingerne med fakultetet, var det, fordi man havde faaet den tanke, at man burde forlange, at der oprettedes et særligt kirurgisk fakultet ved siden af det medicinske, og dette gik dets forslag ud paa. Det protesterede paa det bestemteste mod at blive lagt under direktionen, hvis det ikke kom til at indtræde i universitetet, medens det fandt en indlemmelse i universitetet for mulig og hensigtsmæssig, men som sagt som et særligt fakultet.

Kancelliets majoritet, ledet af *Ørsted*, holdt med direktionen, medens minoriteten med *Stemann* som fører holdt med akademiet, og der gøres udførligt rede for de forskellige standpunkter.

Direktionen var ikke sen med at nedlægge sin forestilling, hvori der gøres rede for alt, hvad der vedrører sagen, deriblandt ogsaa en erklæring, som man indhentede fra konsistorium med hensyn til fællesfakultetets repræsentation deri. Samme dag faldt den kgl. resolution af 17. december 1841, hvori bifaldes:

»1) at det nuværende kgl. kirurgiske akademi ophæves som særskilt læreanstalt og indlemmes fra 1. januar 1842 af i universitetet, saaledes at

a. Akademiet og det nuværende medicinske fakultet forenes til et fælles lægevidenskabeligt fakultet, i hvilket saavel akademiets som fakultetets nuværende lærere vil have at indtræde som resp. professor ordinarius og extraordinarius i den orden indbyrdes, hvilken deres nuværende anciennitet i vedkommende læreanstalt som ordinarius eller extraordinarius medfører;

b. det kirurgiske akademis bygning med samtlige dertil hørende inventarier, instrumenter, apparater og samlinger, samt alle dertil hørende midler, legater og tillagte aarlige indtægter gaar over til universitetet som dettes ejendom.

2) at antallet af lærere i det lægevidenskabelige fakultet bestemmes til i det mindste 10, der har at foredrage følgende videnskabsfag: generel og speciel anatomi, fysiologi og komparativ anatomi, speciel patologi og terapi samt medicinsk klinik, kirurgi og kirurgisk klinik, kirurgiske operationer, kirurgisk anatomi, fødselsvidenskab med tilhørende discipliner og obstetricisk klinik, generel patologi og patologisk anatomi, farmakologi og medicina forensis samt forskellige specielle discipliner af lægevidenskaben.

3) at det forenede medicinsk-kirurgiske fakultet tillægges 4 pladser i konsistorium, saaledes at adgangen til at indtræde i dette alene beror paa anciennitetet i det samlede fakultet, uden hensyn til om vedkommende docerer et af de egentlige medicinske eller et af de kirurgisk-anatomiske videnskabsfag, hvoraf da følger, at den 4. plads i konsistorium, som saaledes nu bliver at besætte, vil tilfalde en af de nuværende kirurgiske professorer, ved hvis indtrædelse i konsistorium dog vil være at iagttage, at han i henseende til option af

embedsbolig og huslejeportion maa staa tilbage for samtlige nuværende professores consistoriales.

4) at direktionen indkommer med nærmere allerund. forestilling om reguleringen af gagerne for de fra akademiet til universitetet overgaaede professorer i forbindelse med lige allerund. forslag om, hvorledes der vil blive at forholde i henseende til de ved akademiet nu værende reservekirurgposter samt de for kirurgiske studerende bestemte stipendier.

Endelig bemyndiger Vi allern. Vor direktion til at udstede offentlig bekendtgørelse om forestaaende punkter, forsaavidt derved forordningen af 22. juni 1785 ophæves og de iøvrigt egner sig til saadan bekendtgørelse«.

Havde det været *Bodendicks* indflydelse paa den unge kronprins, der havde bevirket oprettelsen af kirurgisk akademi, var det aabenbart for en stor del *Ole Bangs* indflydelse paa den gamle konge og den nye konge, der væsentligst foranledigede akademiets nedlæggelse som selvstændig institution og dets sammensmeltning med fakultetet til et lægevidenskabeligt fakultet. I begge tilfælde var det en enkelt læges indflydelse paa enevoldskongen, der var afgørende.

Slutning.

Fra 1785—1803 var kirurgisk akademi baade en læreanstalt og et kirurgisk sundhedskollegium, fra 1803—1841 var det kun en læreanstalt. Vi har nu fulgt akademiets historie, saaledes som den findes i arkiverne, gennem tiderne, og der staaer tilbage at sige et par ord om dets betydning og værdi.

Akademiets betydning ligger deri, at det saa at sige alene forsynede hele landet med læger, ti fra fakultetet udgik kun meget faa. Disse læger var gennemgaaende dygtige, ti den danske lægestand har sikkert altid staaet i det mindste paa højde med alle andre landes, og man kan deraf slutte, at akademiet var en udmærket læreanstalt. Selvfølgelig havde det sine tildels meget iøjnefaldende mangler, men det havde fakultetet i endnu højere grad, og de studerende var ikke i tvivl om, hvor de skulde søge hen.

Blandt de fejl, som akademiet gjorde sig skyldig i, var den, at det ikke tog tilstrækkeligt hensyn til, at de studerende skulde præstere attest for at have hørt medicinske forelæsninger. En kirurg har fortalt, at hans attest lød: »At N. N. efter sigende har været paa mine forelæsninger i afvigte semester bevidnes af — —«, og at denne blev taget for gode varer. Det var selvfølgelig en fejl, men man forstaaer vanskelig, hvorledes en

professor har kunnet give en saadan attest, tilmed da antallet af tilhørere ved de medicinske professors forelæsninger ikke var mere end 4 til 5. Man antog ogsaa ved akademiet studerende uden nogensomhelst kontrol, men det laa i, at forelæsningerne var offentlige for alle, og man sigtede derfor ikke og kunde vel næppe gøre det. Naar *Bang* saaledes har fortalt¹⁾, at kongen engang under et af de besøg, hvorved *Bang* søgte at stemme kongen for en forening af akademiet med fakultetet, leende havde sagt, at det var ham bekendt, at der ved akademiet studerede to underofficerer, som var jagne bort fra armeen, fordi de ikke alene drak, men endogsaa havde stjaalet lommeure, saa havde akademiet næppe hjemmel til at vise saadanne mennesker bort.

I Ugeskrift for læger 1876 har stabslæge *Djørup* i nogle artikler givet en oversigt over akademiets historie, hvor han selv havde været reservekirurg, og han fremhæver gentagne gange, at undervisningen i anatomi, kirurgi og operationer var langt fyldigere end ved det lægevidenskabelige fakultet efter sammensmeltningen, og skønt han selv, som vi har set, var saa ivrig for denne, at han uagtet han var reservekirurg ved akademiet, var medunderskriver af Filiatriens andragende, har han kun anerkendende ord om den gamle læreanstalt. Men *Djørups* opfattelse var ikke saa almindelig. Der var oparbejdet en stemning imod den uvidenskabelige læreanstalt, en fanatisk tro paa, at kun studenter duede til noget, og denne tro er næret paa forskellig maade. *Bang*, der som rektor holdt mindetale over Frederik den Sjette 28.

---

¹⁾ Kfr. Bibl. f. læger 1878, s. 169.

januar 1840, skal i denne have udtalt (*E. Ingerslev* siger »forsigtigt«): »Næppe tør vi regne det kirurgiske akademis oprettelse som en til fædrelandets tarv sigtende foranstaltning, mon til videnskabens?« Man kommer uvilkaarlig til at tænke paa, hvorledes *Tode* havde rost *Kølpin* for ved indvielsen af akademiets bygning ikke at have hentydet til striden mellem kirurger og medicinere.

En anden, der har udtalt sig stærkt mod akademiet, er *J. H. Lorck*, der i sin morsomme bog »75 aar« fortæller, at han havde »set sig gal« paa akademiet. Man skal nu ikke lægge alt for stor Vægt paa denne fremstilling, for *Lorck* var maaske ikke saa vel anskreven paa akademiet. Han var en for musik, teater, studenterliv og journalistik meget interesseret mand, men sine studier drev han ikke meget ivrigt. Han var 10 (!) aar om at faa en temmelig daarlig anden karakter.

Det er meget vanskeligt at fælde en retfærdig dom, og en objektiv dom er umulig, man har ikke anden udvej end at anstille sammenligninger, og den sammenligning, der tilbyder sig, er med fakultetet. Her kan man ikke være i tvivl om, at fakultetet som undervisningsanstalt stod meget lavt, langt under akademiet, og da fakultetet efterhaanden fik bedre lærere, var det akademiets foragtede elever, man maatte ty til. Dette fremhæver akademiet gang paa gang og med rette. De bedste lærere ved Københavns og Kristianias universiteter og til dels ved Kiels var elever fra akademiet. Naar dette er tilfældet, synes det ikke nødvendigt at strides om, hvorvidt der kunde udgaa videnskabsmænd fra akademiet. Akademiets opgave var at uddanne praktiske læger, men det viste sig, at det tillige uddannede saa at sige alle de videnskabelige læger, der fandtes i landet.

Saaledes var det, og dette var akademiet sig bevidst, og man kan forstaa, at man satte sig imod at blive opslugt af det fakultet, der intet havde præsteret, og hvor der ved forelæsningerne kun var 4—5 tilhørere, medens akademiets forelæsninger overværedes af c. 120. Sæt at der i vor tid ved nogle forelæsninger i det matematisk-naturvidenskabelige fakultet kun var ganske faa studerende, og man saa fandt paa, at det var umuligt at blive dygtig ingeniør uden at være student og derfor forlangte polyteknisk læreanstalt inddraget i universitetet. Vilde nogen fortænke læreanstalten i, at den satte sig til modværge?

Sammensmeltningen blev imidlertid en velsignelse for det medicinske studium, og nutidens læger kan kun være glade over, at den fandt sted, og at kirurgernes frygt viste sig ugrundet, men derfor at se ned paa det gamle akademi er ubilligt, og der er for mig ingen tvivl om, at den danske lægevidenskab skylder det en stor tak, og at man maa huske, at vort lægevidenskabelige fakultet staar paa akademiets skuldre. Nutidens videnskabelige arbejde i lægevidenskaben bygger langt mere paa theatrum anatomico-chirurgicum og paa kirurgisk akademi end paa fakultetet. Vi skylder derfor stor tak for det arbejde, der blev udført, og vi maa i vor historie ikke glemme

ACADEMIA CHIRURGORUM REGIA.

INDHOLD

I. 1803—1811.

Kirurgernes stilling i sundhedskollegiet s. 1. — Callisens afsked s. 2. — Giesemann professor s. 4. — Afskedsfester for Callisen s. 5. — Colsmann adjunkt og professor e. o. s. 8. — Fenger anden adjunkt og professor e. o. s. 11. — Lüders død, Hoffmann livkirurg s. 14. — Stabskirurg Tønder medlem af direktionen s. 15. — Bodendicks afsked s. 18. — Professore extraordinarii medlemmer af direktionen s. 24. — Winslows død s. 24. — Lektoratet i kemi s. 25. — H. I. Jacobsen s. 26. — L. L. Jacobson s. 26. — Ahrons Muhr s. 33. — Marx Boye s. 33. — Thal s. 34. — Tyske forelæsninger s. 35. — Stipendiarier s. 55.

II. 1812—1820.

Schumacher ældste professor s. 56. — afsked s. 58. — Lønninger til professorerne s. 61. — Withusen adjunkt s. 62. — Professorboligen s. 63. — Adolph Callisen adjunkt s. 64. — Professorboligen s. 64. — Efteraarsexamen 1814 aflyst s. 65. — Rang til professorerne s. 66. — Thal s. 66. — Rekvisition af reservekirurgerne til militærtjeneste i krigstiden s. 68. — Gundelachs død og sønnens ansættelse og afgang s. 79. — Stebuss sekretær s. 81. — Examen s. 81. — Lægeed s. 82. — Stipendiarier s. 82. — Holstenere s. 82. — Kadavere s. 84.

III. 1821—1841.

Henrich Callisens død s. 85. — Gundelach Møller adjunkt s. 86. — Ib Ibsen s. 86. — Henck s. 87. — Colsmanns død s. 88. — Withusen s. 90. — Ad. Callisen s. 90. — Gundelach Møller s. 91. — Thal s. 94. — Scharling s. 95. — Henck s. 95. — Ibsen s. 96. — Stein s. 98. — Thune, Djørup s. 99. — Jacobson s. 100. — Stebuss død

s. 101. — Birch sekretær s. 101. — Christensen sekretær s. 101. — Mangor sekretær s. 102. — Müllers legat s. 102. — Curiosa s. 102.

*IV. Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi.
Forpostfægtninger.*

Callisens beskrivelse af fakultet og akademi 1809 s. 104. — Fakultetets indstilling om forening med akademiet 1808 s. 108. — Spørgsmaal om ikke kirurgerne bør være studenter 1821 s. 121. — Wendt s. 125.

*V. Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi.
Kampen 1829—1832.*

Ole Bang s. 129. — hans forslag s. 130. — Colsmanns indlæg s. 133. — Kirurgernes s. 139. — Herholdts s. 142. — Kancelliets s. 142. — Studenters s. 143. — Akademiets s. 145. — Wendts s. 150.

*VI. Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi.
Kampen 1834—1840.*

Gundelach Møllers forslag s. 153. — Bangs henvendelse til kongen s. 156. — Akademiets forslag ved 50 aars jubilæet s. 157. — Fordring om studentereksamen s. 159. — Filiatriens forslag s. 162. — Kancelliets forestilling s. 164. — kgl. resolution 3. juni 1837 s. 174. — Fakultetets og akademiets forslag s. 176. — kgl. resolution 23. januar 1838 s. 179. — Amtsmestre s. 180. — Yderligere forhandlinger s. 180. — Kancelliets forestilling 1840 s. 184. — kgl. resolution 3. april 1840 s. 193.

*VII. Medicinsk fakultet og kirurgisk akademi.
Sammensmeltningen.*

Besættelse af lærerposter ved fakultetet s. 196. — kgl. resolution 15. september 1840 s. 197. — Fakultetets og akademiets forhandlinger s. 197. — Universitetsdirektionens forestilling s. 203. — kgl. resolution 17. december 1841 s. 203.

VIII. Slutning.

Akademiets betydning s. 206.

PERSONREGISTER

(Professorerne ved kirurgisk akademi undtagne).

Aasheim, Arent Nikolai, 1749—1800, prof. medicinæ	5
Abildgaard, Nicolai Abraham, 1743—1809, maler	6
Bang, Frederik Ludvig, 1747—1820, prof. medicinæ	5, 120
Bang, Jens, 1737—1808, dr. med., viceborgmester i København	1, 2
Bang, Oluf Lundt, 1788—1877, prof. medicinæ	129, 130 131, 133, 136, 138, 140, 141, 142, 143, 150, 152, 156 159, 161, 165, 170, 172, 198, 200, 205, 207
Barclay, Peter Hermann, 1781—1833, kirurg	26
Beeken, Johan Christian, 1783—1855, kirurg	72 73, 74, 75, 76, 77
Behrens, Johan Ernst, 1739—1786, overkirurg ved Frederiks hospital 1775—1781	142
Bendz, Jacob Christian, 1802—1858, reservekirurg	93
v. Berger, Johan Just, 1723—1791, livmedicus	136
Birch, Carl Christian, 1795—1865, akademiets sekre- tær	101
Blau, Johan Gottlieb, 1764—1827, apoteker	33
Bodendick, Johan Christian, 1735—1818, livkirurg	12 13, 15, 17, 18—24, 35, 41, 42, 45, 205
Boye, Marx, 1768—1856, apoteker	33, 34
Brandis, Joachim Dietrich, 1762—1845, livmedicus	25 129, 149, 150
Brieghel, Johan Fridrich, 1732—1802, livkirurg	17
Christensen, Christian, 1799—1841, akademiets se- kretær	101, 102
Christensen, Mads, 1805—1864, overmedicus ved al- mindeligt hospital	94, 188, 189
Clausen, Henning Ditlev, —c. 1734, operator	142
Crüger, Simon, 1687—1763, generaldirektør for ki- rurgien	142
Dajon, Nicolai, 1748—1823, billedhugger	22, 25

Deckmann, Christian Gottlieb, 1798—1837, prof. anatomiae & chirurgiae i Kiel.....	138
Djorup, Michael, 1804—1876, reservekirurg, senere stabslæge.....	89, 93, 99, 162, 172, 207
Engelstoft, Laurids, 1774—1851, medlem af universitetsdirektionen.....	202
Eschricht, Daniel Frederik, 1798—1863, prof. medicinæ.....	149, 198
Falkenthal, Tobias Frederik, 1754—1820, divisionskirurg.....	1, 6, 68
Fenger, Andreas, 1764—1806, regimentskirurg	6, 11, 12
Frankenau, Rasmus, 1767—1814, dr. med.....	7
Gundelach, Frederik Christopher, 1785—1847, akademiets sekretær.....	79, 80, 81
Gundelach, Johan Henrik, 1749—1814, akademiets sekretær.....	79, 80
Hansen, Jens Olaus, 1795—1854, medlem af universitetsdirektionen.....	202
Hartvig, Christian Frederik, 1742—1809, regimentskirurg.....	1, 16
Heiberg, Benjamin Wilken, 1782—1816, reservekirurg.....	36, 37, 38, 42
Henck, Carl Ludvig Friedrich, 1787—1854, lector anatomiae.....	87, 89, 95, 140
Herholdt, Johan Daniel, 1764—1836, professor medicinæ.....	7, 57, 58, 68, 120, 122, 135, 140, 142
Heuermann, Georg, 1723—1768, prof. medicinæ	79, 142
Hoffmann, Stephen Friedrich Jacob, 1762—1810, livkirurg.....	14, 15, 17, 41, 42, 45
Hoppe, Børge Anton, 1796—1865, stadsfysikus....	189
Hornemann, Jens Wilken, 1770—1841, prof. botanices	58
Horrebow, Magnus, 1763—1796, prof. universitatis.	5
Ibsen, Ib Pedersen, 1801—1862, konservator.....	87
	89, 96, 97, 98, 103
Jacobsen, Hans I., 1785—1818, cand. pharm., demonstrator chemiæ.....	26, 34
Jacobson, Ludvig Levin, 1783—1843, reservekirurg, lector chemiæ, læge ved stokhuset.....	6
	26—33, 65, 72, 73, 77, 100
Jacobson, Salomon Aaron, 1754—1830, medaillør...	6
Kierulff, Andreas Christian, 1782—1846, overpræsident	188
Klingberg, Henrik Mathias Vilhelm, 1774—1835, stabskirurg i søværnet.....	141, 142

Kolderup-Rosenvinge, Janus Lauritz Andreas, 1792— 1850, medlem af universitetsdirektionen	202
Kratzenstein, Christian Gottlieb, 1723—1795, prof. medicinæ	5
Købke, Jacob Georg, 1802—1875, reservekirurg	90
Larpent, Isaac Pierre, 1798—1838, dr. med.	162
Larsen, Søren Eskildsen, 1802—1890, reservekirurg. 103	97
Lassen, Axel Frederik, 1789—1883, stud. chir.	83
Levy, Carl Edvard Marius, 1808—1865, lector medi- cinæ	198, 199
Lorck, Jørgen Heinrich, 1810—1895, læge, memoire- forfatter	208
Lorenzen, Johannes, c. 1772—1807, lector chemiæ	25
Lund, Andreas, 1772—1832, stadsfysikus	142, 149
Lüders, Frants Didrik, 1724—1806, livkirurg	1
	14, 17, 41, 42, 45, 48
Lynge, Michael Johan, 1788—1824, kirurg	82
Malling, Ove, 1748—1829, historiker	6
Mangor, Peter Carl Vilhelm Eduard, 1799— akademiets sekretær	102
Manthey, Johan Georg Ludvig, 1769—1842, apo- teker	33, 34
Muhr, Aahrns, 1786—?, cand. pharm., død som dr. med. i Berlin	33
Müller, Heinrich Friedrich, 1752—1828, distrikts- kirurg, legatstifter	102
Müller, Johan Conrad, 1789—1869, stabslæge 99, 162, 183	
Mynster, Ole Hieronymus, 1772—1818, overmedicus ved Frederiks hospital	13, 120
Neukirch, Simon Peter, 1811—1891, kirurg	94
Otto, Carl, 1795—1879, prof. medicinæ	196
Panum, Jens Severin Nathanael, 1792—1836, kirurg	82
Pape, Johan Heinrich, 1798—1888, reservekirurg	90, 98
Petersen, Jacob Julius, 1840—1912, medicinalhisto- riker	59—60, 91
Prahl, Christian Frederik, 1787—1828, reservekirurg	70
	71, 72, 73, 74, 75, 76, 77
Rahbek, Knud Lyne, 1760—1830, forfatter	7
Rahlff, Georg, 1762—1833, dr. med.	142
Rottbøll, Christian Friis, 1727—1797, prof. medicinæ	5
Rudolph, Frederik Vilhelm Casper, 1778—1847, regi- mentskirurg	73

- Rørbye, John, 1801—1874, reservekirurg. . . . 88, 90, 97
 Saxtorph, Mathias, 1740—1800, prof. medicinæ. . . . 5
 111, 131
 Saxtorph, Johan Sylvester, 1772—1840, prof. medicinæ. 120, 123, 140, 142, 162, 196
 Scharling, Edvard August, 1807—1866, lector chemiæ 95
 177, 181, 184
 Schiøtz, Carl Kokansky, 1807—1877, reservekirurg. 73
 Schönheyder, Johan Henrik, 1744—1831, dr. med.. 142
 149
 Skielderup, Michael, 1769—1852, prof. med. i Kristiania. 13, 57, 58, 120, 122, 127, 135, 140
 Sommer, Andreas Gartner, 1804—1871, kirurg. kand.,
 dr. med. 26, 93, 94, 95, 126, 162
 Spierling, David, c. 1704—1777, overkirurg ved Frederiks hospital. 142
 Starck, Johan Friedrich Christian Ekhardt, 1799—
 1873, reservekirurg. 88, 97, 98
 Starinsky, Samuel, 1778—1840, reservekirurg. 54
 Stebuss, Carl Daniel, 1789—1827, akademiets sekretær. 81, 101
 Stein, Sophus August Vilhelm, 1797—1868, adjunkt ved kirurgisk akademi. 98, 99, 103, 178, 181
 184, 193, 196, 198, 199
 v. Stemann, Poul Christian, 1764—1855, kancellipræsident 142, 143, 152, 165, 190, 203
 Thal, Rasmus Samuel, 1785—1853, lector chemiæ 34, 64
 65, 66, 67, 68, 86, 90, 94, 95, 141, 142, 183, 184, 188
 Thorvaldsen, Bertel, 1770—1844, billedhugger 103
 Thulstrup, Magnus Andreas, 1769—1844, prof. med. i Kristiania. 127
 Thune, Ludvig Georg Vilhelm, 1803—1869, regimentskirurg, dr. med. 99
 Tode, Johan Clemens, 1736—1806, professor medicinæ. 2, 5, 6, 111, 136, 140, 142, 208
 Trier, Seligmann Meyer, 1800—1863, dr. med. 162
 172, 183, 184
 Tscherning, Hans Christian, 1804—1886, cand. pharm., veterinær. 94
 Tychsen, Nicolaus, 1751—1804, demonstrator chemiæ 6
 34
 Tønder, Nicolaus, 1764—1832, stabskirurg 2, 13, 15, 16
 17, 21, 24, 68, 72, 74, 76, 79, 139, 142, 149

Vahl, Martin, 1749—1804, botaniker.....	134
Viborg, Carl, 1783—1844, kirurgisk kandidat, for- stander for veterinærskolen.....	81
Wendt, Johan Christian Vilhelm, 1778—1838, over- medicus ved almindeligt hospital, stabsskirurg.	100
108, 125, 126, 127, 128, 149, 150, 151, 172, 188	
Wichmann, Jacob Nicolaus, 1750—1807, regiments- kirurg.....	11
Winkler, Bernt Otto, 1780—1845, regimentskirurg..	53
	54, 73
Wohlert, Hans Frederik, 1703—1779, hofkirurg....	142
Oehlenschläger, Adam Gottlob, 1779—1850, digter..	7
Ørsted, Anders Sandøe, 1778—1860, kancellideputeret	142
168, 190, 192, 203	
Ørsted, Hans Christian, 1777—1851, fysiker....	13, 95

Akademiets adjunker og professorer.

	3. adjunkt	2. adjunkt	1. adjunkt	over- komplet professor	3. pro- fessor	2. pro- fessor	1. pro- fessor	general- direktør	afgang
Hennings							1785	1785	død 1794
Kølpin						1785			afsked 1794
Winslow					1785	1795	1805		død 1811
H. Callisen				1791			1794	1794	død 1824
Schumacher			1785		1795	1805	1811		afsked 1813
Giesemann			1796		1805	1811	1813		død 1819
Colsmann		1802	1805		1811	1813	1819	1824	død 1830
Fenger		1805	1811		1813	1819	1830	1830	afsked 1841
Withusen		1811	1813		1819	1830	1841		til universitetet
A. Callisen	1812	1813	1819		1830	1841			do.
Gundelach Møller		1826	1830		1841				do.
Stein		1840	1841						do.